

Horváth Dezső

A muraközi ló

(Többperces szösszenetek)

© Horváth Dezső 2006

TARTALOM

Országjárás, ajjjajaj!	A kisteleki termál	A rablelkek
A Marosban gugoráznak	Csatát veszítettünk	Sújtólég
A téli szúnyog	Visszaszámlálás	Süssünk, süssünk kenyeret...
A nagy havak	Üvegtörők	Szövegek nem értése
Garanciális gügyeségeink	Dallamkürt	Tükrös trükkök
Kutyáknak való	A van és a lesz	Könyvheti kötözködő
Prasnya rajzolat	Nyíri Antal - kötetben	Verébhajsza, vonaton
Búzacsíra	Bitte schön	Elöl-hátul bomba
Medve-meteorológia	Éjjeli pislogó	Partnak nem folyik
A vasúti halál	Paprikakrimi	Az adai idill
Apró szendvics	Hajnali markoláb	Kilóg a kábel
Úszik a matek	Hajléktalan halottaink	A kisszéksósi Nagyszéksós
Szobrot a tanítóknak	Határregészet	Kétszer szúrtak
Az ember arca	Orkánkakas	Baráti leltár
Árpádhívogató	Mazuri szerelem	Jobb a bal, mint a jobb
(Ópusztaszer hazavár)	Roszkor, rossz helyen	Mátyás anyja
Biciklivel a hídon	A szegvári vármegyeháza	Parobek Alajosról szólva
Idegosztály	Róka a kútban...	Születésnap köszöntő
A híd csata	A pajori búcsú	Hol vannak a birkák?
Szegedi szuvenír	A bárány feje	Lábmosás - ásványvízzel
Buszpályaudvar	Fanyíró fűnyíró	Madárbarát panelházak
A fereg üzenete	Háztáji fertő	Dankó Pista téglái
Lopják a rézsút	Alternatív időjárás	Menjen a Lidibe!
Kapros-túrós	Ötvenes	A vers a vers
Árad a viagra	Öröm volt...	Bértollnok lettem
Besurranók	Mindenki Mórcka?	Ki a szegény mostanában?
Az újszegedi nagy fa	Végezd, kicsim!	Gondolta a fene
Az életnek ára van	Magyar pornó	A Libalegelő zöldje
A kapitalista tű	Kvíz	Olcsó a szalmonella
Azok a májusok	Önkiszolgáló posta?	Élni, és élni hagyni
Ö - ööö - ö	Fűrészporból eperaroma	Szakértők országa
Akár a pigmeusok	Fémzárolt műtoprongy	A mindszeinti narodnyik
Állj elő, polgármester!	Bor, mozdony, alkotmány	„... ne is egyék!”
Hatvan „digitív”	Gyula bácsi kányája	Akár a selypítést
Gyógyítom a bakancsomat	Nem kap zöldet	Koldusének, kutyahangra
A paprikásos paprika	Szegény marhák!	Az ígért embere
Átszállás - de hová?	Tőke kell a pénzhez	Hetyke legény...
Hóember	Az aranybetű folytatódik	Utcavizek, faltól falig
Labdából vizet	Apás szülés	Sztalin után
Táncol a gyékény	A tápai becsapós	Vasalják a Szürkét
Éjjeli csőtörés	Kunkeresztnek mondják	A lábatlan lábazatok
Nyomok a hóban	A jó újságíró	Az emeletes teknősök
Akár az árvíz	Telefon a csöcsönkről	A sárga tálból
Fecsegő ellensúly	Diszkrimináció	A kozmikus ökörség
A muraközi ló	Hasadnak rendületlenül...	Búzik valami

Bivaly után Szili
A demokrácia bulvárosodásáról
Az ötvenkettedik
Tiszteletbeli postás
Nemecsek
Poshad a fertő
Megállt az élet?
A szilvamérő
Szabad emberek...
Találkozni jó
Kisröpülő, kisgyerekek
Nyakig a paradicsomban
Körözik a személyit
Föstik a tornyot
Az izgága darázs
Politikai fülemülék
Nád a házam teteje...
Pisa - megkettőzve
Nigériából jöttünk?
Ilosvai - Tázláron

Sárkány a gyakorlótéren
Mellébeszéd, kéményből
Gyógyító lárvák?
He?!
Karcsi bugyija
Féltengelyszerviz
Szárán szárad
Sznignált fenék
Pizza a falóban
Be a snekktet!
A jó féreg
Ha és ...
Csak egy ugrás
Az egy lábú asztal
A Hexum-Pexum Bété
Lakat az éttermen
Gondoltak rám
Anyósülés a buszon
Ne lépj rá!
Napelem a galamboknak

Egy másodperc
A dorozsmai ember
A sztráda árnyéka
A nyalásnak vége
Leszokni a bagóról
Hajléktalant vegyenek!
Működöm a billentyűkön
Félek a zebrán
Propeller úr, tökmaggal
A lucabúza virága
Eddig, és ne tovább!
Vérnyomások meghajtója
Hóhérhurok, rabláncsal
A képtelen képtár
A dorozsmai közradír
A kiveret kutya
Kíforogja a szó
Emberek és postagalambok
A fekete sereg

Hogy' reméltünk! s mint csalódánk!
És *magunkban* mekkorát!...

(Arany János: A régi panasz)

Országjárás, ajjajaj!

Csak a balgák hiszik, hogy a legrövidebb út az egyenes. Az a legrövidebb, amelyiken a busz jár. Hajnalok hajnalán indul a járat Lentiből, és sötét este van, mire Gyulára ér. Mégis ilyen nagy ez a mi kicsi hazánk? Ha semmi dolgom nem lenne, akkor is befizetnék rá, de most a kényszer dolgozott. Keszthelyen szálltunk föl, és Félégyházáig jöttünk. Meleg buszváltás, irány Szeged.

Ja, így könnyű! Mintha bélcavarodása lenne a buszunknak, annyit tekergünk. Hosszú útról röviden írni lehetetlen, ezért zsugorítok. Solton háromnegyed óra a pihenő. Örülünk neki, a sofőr is ember. Aztán lejöttünk Halasig, onnan fölmentünk Majsára, aztán még följebb, Félégyházára. Hogy később mennyit tekergett még, nem tudom.

Évtizede lehet, még bámultuk Nyugatot. Minden nagyobb település határában roncsautók egymásra púpozva. Akkora sietséggel csatlakoztunk hozzájuk, országunk felét már autó-roncsok takarják be. Az egyik telepen hosszú karón ötágú csillag. Na végre! Az egyik önkényuralmi jelvény is ide került? Gyorshajtás áldozata lett volna?

Indulás előtt mondta valaki, nagyon vigyázzunk, úgy rohannak az emberek, mintha még mindig tartana a választási kampány. Nincs kímélet. Megígértem, nagyon vigyázunk.

Itt is van Halesz? Az üllésiről tudtam, a kiszomboriról is, de erről nem. Táblára van kiírva, de minket egy bevert orrú úri kocsí helyszínelési látványa kötött le.

Szegény masiniszta, neked a *Halesz* is csak *volt*?

Óriási a szerencsénk, túlteljesítettük a tervet, öt perccel hamarabb érkeztünk be Félégyházára. Szívtuk a fogunkat egész úton, mert a menetrend szerint az orrunk előtt porzik el a pesti járat. Zajos igyekezettel átszálltunk, alig jöttünk öt percet, megint egy baleset. Micsoda? Ráadásul négyes!? Ennyire igaz lett az intés?

Minden látszat csal. Leint bennünket a másik busz vezetője, vinnénk el az ő utasait is. A föltörekvők mondják, semmi baj, a legsimább lerobbanás volt a sorsuk. Elfolyt az üzemanyaguk. És a négy autó? Annyira megnézte őket a négy személykocsi segítőkész vezetője, egymásba rohantak. Kinek orra, kinek háta, kinek egye-mása horpadt be.

Attól kezdve minden megálló tömve emberrel. Hiába gyorsjárat a mienk, van szolidaritás, mindenkit fölveszünk. Kisteleken kérdezem a fölszálló hölgyet: mióta várt ránk? Tizenkettő óta. Uramisten, már három is elmúlt. Mondom neki, mi történt. Hatalmas rémület az arcán: A figyelmetlenség, ugye?

- Nem, asszonyom! Most mindenki nagyon figyelt. Másra.

Mi szerencsésen hazaértünk.

A Marosban gugoráznak

Ha jól emlékszem, Jókai regényében, Az aranyemberben olvasható az aldunai gugorázás. Ahol a vontató lovak már nem járhattak, két vasmacska ügyes váltogatásával csörlőzték előre a gabonás hajót. Apátfalván, a Maros harmadában áll a kotróhajó, állandóan csörlőzik itt is, ha fölfelé igyekeznek, de a gugorázást nem ismerik. Hajóvágatásnak mondják. Szegeden még honos a szó, a Maroson már nem?

Mihalek Krisztián szolgáltatja a szakmai adatokat, megbízásos alapon ő a gépesített marosparti homokkitermelés mindentudója. Korára következtetni lehet. Valamikor volt a Zsolt-áradat, aztán jöttek csőstül a Tamások, utánuk az Attilák és Krisztiánok következtek. Primitív-egyszerű, szinte kőkorszaki a homok osztályozója, tessék elképzelni hozzá egy nyomorék Z-betű formáját. Vascsőveken vezetve a parti alkotmány tetejére zuttyan sok-sok vízzel a homok, azonnal kétfelé csapódik: finomabb és durvább külön kupacba gyűlik. A víz pedig kis csatornán visszajut a folyóba. Bösi elterelésről tehát szó sincsen.

Magáról a hajóról néhány szót. A mindenkori Maros középvonala a határ Románia és Magyarország között, ezért mondtam az előbb, hogy a folyó harmadában áll. Nem is kotorja a meder fenekét, egyszerűen fölszippantja a homokot. Aki fürdött már a Marosban, tudja, a sodrás szinte állandóan mozgásban tartja a talpa alatt lévő világot, fölösleges lenne külön kotrogatni, viszont változtatni kell a hajó helyét, hogy ne kutat ásson, csak homokot szerezzen.

Főleg helybeli építkezésekre hordják a termést, falazásra, vakolásra, de fűvásra is jó. A fémisztítás sajátos módja a homokfúvatás. Megkérdeztem Krisztiánt, hallott-e már a marosi iszap gyógyító hatásáról? Természetesen hallott, sőt nyaranként maga is bele szokott feküdni a porondok szélén. Arról azonban nem tud, hogy innen bárki is vinne kúra-célzattal. A makói fürdőben lehet vele találkozni legfőlőbb.

- És az aranymosókról mit hallott?

- Az égadta világon semmit. Azt hiszem, azt már odaát kisedik belőle, mielőtt még bele se kerülhet.

- Nyakunkon a tél, mi lesz tavaszig?

- A hajót bevontatjuk a régi híd pillére mögé, hogy védett helyen legyen, mi pedig elvegetálunk a készletből.

Ha jól belegondolunk, ez a hajó nem is annyira aranyhajó.

A téli szúnyog

Föltűnő, mint a nyári Mikulás.

Az öregátkos kellős közepén volt szokásban, hogy mindenféle kis- és nagygyűlések asztalnál előlülőit köszöntötte a levezető elnök olyan megkülönböztetett tisztelettel, és szíve minden melegével, ahogy engem üdvözl minden evilági szúnyog, ha szívem minden melegével vérszívó szimata elé kerülök. Hogy mit akarok ezzel tél közepén, Vízkereszt tájékán? Most készülök elmondani, csak készenlétbe helyezem százforintos légycsapómat.

Tudományos kísérletekbe kezdtem jó évtizeddel ezelőtt. Orvosságos fiolába tettem egy darazsat, azt meg a hűtőbe, hogy megtudjam, a nyár bogarai mikor mennek át téli dermedtségbe, illetve mikor éreznek föl belőle. Tíz fok körül van a szendergési határ. Most, hogy január elején is meghaladta ezt a kinti hőmérséklet, az erkély ajtajának egyszerű libbentésére is seregestül csapódtak be hozzánk. Annyi esze mindnek van, a még melegebbet keresi. A gyötrő szúnyog muzsikáját is elspórolva törnek rám éjnek évadján, és csak ott csípnek, ahol érnek.

Kedves Szító András! A régi ismeretség jogán erősen bízom benne, neked is van erkélyed, és annak ajtaját ti is nyitogatjátok, ennél fogva házádba is beköltözhet az exportból visszamaradt nyári átok. Nem merem kívánni, hogy téged is csípijenek, sok jó okom van rá. Te, akivel együtt simogattuk Szarvason a harcsát, és azóta a mocskos szúnyogok elleni harcban a biológiai és a vegyszeres körkörös védekezés hőse és tábornoka lettél, agyonvakarózva kérdelek, tudnál rá valami háztáji fogást mondani? Ha te is hűtőben tartod, vedd elő, légy szíves. Olyasmire gondolok, amihez permetező repülőre sincsen szükség, mert annak szenderegési hőfokáról még semmi adatom nincsen, és olyasmire, amihez légycsapó se kell. Mert az meg a legnagyszerűbb találmány ugyan, mindjárt a strandpapucs után következik, de aszinkron zűrök vannak. A vérszívó dögök sötétben is megtalálják, a csapó viszont nappali világosságot kíván.

Tebenned bízunk eleitől fogva.

A nagy havak

Mikor is volt ekkora hó Szegeden? Kapásból rávágja mindenki, legföljebb gyerekkorunkban. Istenáldotta jó dolog a gyerekkor, minden jobb, minden szebb, minden nagyobb volt akkor. Nemcsak Szegeden, de az ország minden pontján.

Caplatok most is a néha térdig érő hóban. Magánházak elé érek, ott legalább eltakarítják. Jó szomszédunk kocsiját szabadítgatja, rá is köszönök illendően: de jó világ van most a hóhányókra! Nem azt mondja, hogy részem legyen benne, hanem azt, gyerekkorában volt ekkora.

Könnyű volt megállnom, mert fogott a hó. Meg is kérdeztem friss téli jókedvvel, mekkora volt az akkori ekkora? És mekkora volt ő maga? Mondjuk, térdig érne az a magasság? Vagy kicsit följebb? Ami ma bokáig ér, gyerekszemmel nézve az is hegyvonulatnak számított, ha elhányták két oldalra.

Optikailag is torzít a gyerekkor. Mindig mindent magunkhoz mérünk. Ha elkezdeném mondogatni, a Magas-Tátrát is hajazták, amikor bőszüntem nekiindultam, hogy megsózom a kányák farkát! Máig rajtam röhögnek.

Mégis azt hiszem, ekkora régen volt. A másik szomszéd kutyája majdnem megveszik a gyönyörűségtől. Rohangál naphosszat, bele is hempereg, annyira kedvére való. Lefogadom, az ő gyerek-, bocsánat, kölökkorában is a mostani a legnagyobb.

Garanciális gügyeségeink

Kulcs a lábtörlő alatt

Mai ésszel elképzelni se lehet, hogy lett volna olyan idő, amikor elég volt a kulcsot a lábtörlő alá dugni. Vagy lenne most, aki oda tenné. Hetvenhét agyafúrtsággal megszerkesztett biztonsági zárok pitykézete az ajtókon, rácsos ketrecajtó elötétnek - már a tűzoltók neheztelnek érte -, a betörőnek pedig az egész fél percnyi könnyű munka. Mintha pihét fűjnének arrébb. Ide jutottunk? Ide már eljutottunk, de lesz ennél rosszabb is.

Senkit nem akarok megsérteni, haló porában se, azért nem írtam a címben egy szót se arról, hogy butaságaink túlélnek bennünket. Most is magamra értem inkább, és meg is vigasztalódom bele: legalább valami túlél engem is.

Út menti táblák

Jóska szokta mondani a viccet, amikor még élt, szegény. Megy az autós, kilép eléje a rendőr. - Nem látta a táblát? - A táblát láttam, csak magát nem!

Most olyasmit hallani, lemondani készül a rendőrség a külön bevételekről, inkább figyelmeztetni akarja az autósokat. Megint választás előtt állnánk? Akkor beszélnek erről, amikor újra hallani mindenféle köztisztviselők kenőpénzek elfogadása miatti lakat alá kerüléséről.

Álrendőrök, reszkessetek!

Fűjók

Azt hiszem, ebben már elértük a világszínvonalat. Alig van tenyérszűnyeg tiszta fal az országban, mindet telefűjták már. Félig szalajtott fejekben időnként föllángolnak olyan gondolatok, miszerint ez lenne a modern kor népművészete, meg az is, hogy adni kéne nekik legális lehetőséget a fűjásra.

Ha még lenne tiszta falunk.

Intim dolgom akadt egyszer egy ipari irányultságú középiskola fiúvédcéjében. Akármelyik ötszobás szálloda illemhelyeként is elmenne, olyan elegáns volt, csak éppen nem muzsikált. Körbe-körbe, fölig csempe, de minden kockája összefűjva. Ugyanazokat a hanyatteső vonalakat láttam, amilyenekkel a fél város szégyenkezhet. Magam megmaradnék a radikálisabb ellenszerek mellett.

Ha egyet rajtakapnék - akár öt perc is elég lenne rá -, az összes általa fűjt ákombákomot lecsutakoltatnám vele. Reggeltől estig, váltott rendőri felügyelet mellett, hadd lássa mindenki. A természet tisztaságát védő Kiss Ferenc szobra mögöttieket is. És másnap újra folytatnám.

Két házat látok napjában, legalább három éve tatarozták. Tiszta, mint a csöppentett patyolat. A villamos, meg a busz, ahonnan nézem, minden négyzetcentije összefűjva, az meg szűzi ártatlanságában?

Teremtő Istenem! A madár se piszkol a saját fészkébe. Csak nem itt laknak a fűjók?

Bicikliútgazdák

Most aztán nem lehet panaszkodni, jöttek a nagy havak. Kinn, a kertben 47 centit mértem először, 42-öt másodszor. Itt benn, a városban nagyobbak is voltak. Ahol a gyalogosok járnak, mindig ott vett erőt a végelgyöngyölés a bivalyerős hótolókon? Embermagasságú kupacokat hagytak. Hegymászók, rohamozhathatok!

Az üvegtörők adták volna a példát? Valami titkos inger hajtja őket, a járdaszegélyhez úgy csapják az üveget, hogy a törmelék a biciklikerek elé essen. Lehet, hogy belőlük lett a hótoló? A népi emlékezet szerint az abesszin háborúban jancsiszeget szórtak a mezítlábos hadsereg talpa alá.

Nekik nem volt havuk.

Az óra is ember.

Napjában elvisz az utam a közóra alatt is. Mivel vasutas időszámítás szerint áll - huszonnégyszázik -, bizony mondom, heteken át napjában csak egyetlenegyszer fordult elő, hogy pontos lett volna. A hőmérője pedig? Már vittem magammal hazait, hogy hitelesítsem, de eddig nem sikerült. Az egyik oldalon mínusz 67,68 fok volt, a másikon meg mínusz 2. Tévedni emberi dolog? De ennyire? És mindezt egyik legnépesebb telefontársaságunk emblémája alatt. Nagyon tisztellem a telefont, de ezért a bunkóságért inkább adót szednék attól, aki beállítani se tudja.

Majdnem minden

Élelmiszer helyén patika, rőfös helyén bank. Ment egyszer valaki Svájcba. Éjnek évadján onnan tudta meg, hogy már ott van, minden utcasarkon bankot látott. Kár volt neki olyan nagy utat megtennie, itthon is az van már.

Akad azért még bolt is. Az egyikre - hetvenhét színeváltozása után - azt írták ki, *Nálunk Majdnem Minden 100 Forint*. Várom előtte a buszt, van időm bogarászni. Árcsökkentés a kirakatra nyalt cédulákon, de még így is alig találok egy-két encsembencsömöt, ami a kilencvenkilenc forint körül mozog. A többi *Majdnem Minden* sokkal drágább.

Mit kívánhatnék ide? Legyen egyszer igaz minden szavuk. Százast adnék érte.

Fakukac

Visszafelé is buszra várok. Kőrisfával ültették be annakidején az út szélét. Régebben az tűnt föl, hogy a szövőlepké hernyója talán legjobban a kőrislevelet szereti, de ezt a gondot a szűnyogirtás megoldotta. Most meg mit látok? Minden fának a törzsében és ágában annyi a luk, géppuskával nem lehetne többet belelőni. Bankból sincsen több a városban. Némelyik furat egészen friss. Kis farontó, nagy farontó, közönségesen fakukac, ennyire szereti a társbérletet? A sok luk jelzi, nemcsak belemegy a kukac, de ki is jön belőle, netán pille képében. Akkora fáradságot is magára vállal, hatósági hozzájárulással a szomszédos kertek almafáit is telepéti.

A fene a gusztusát.

Csizma

Új csizmát vett anyuka. Nagy a hó, kellett neki. Fölhúzta kétszer, megállt a cipzár, félúton, mintha politikus lenne. Se té, se tova! Beleívódott anyukába az öregátkos rigolyája, fogta a blokkot, vitte vissza a boltba. Úgy tudja, most is kötelesség visszacserélni hat hónapon belül. Hüty-hüty Kisleánka rá se ránt, pedig tőle vette.

- Nem cserélünk, kérem!

A mai boltnak telenként se csizmában jár az esze.

Kutyáknak való

Kegyelettel pedig ne kötekedj, mert ebek harmincadjára jutsz. Kegyelet tette oda azt a kicsi követ bronzba öntött táblácskájával Dankó Pista szegedi szobra lábához.

Sámlikutya hívta föl rá a figyelmemet. Sétáltatás közben rohant oda, megszabadulván pórázától. Fölemelte a lábát, úgy végezte a dolgát. Sietek kijelenteni, nem a mi kutyánk, mert nekünk az sincsen. Szobrászok azt mondanák, annál jobban patinásodik, de az ilyen patinát megint csak nem szereti az emberi kegyelet. Nótaköltőnk halálának 100. évfordulóján egészítették ki a világritkaságnak számító hófehér cigányszobrot. Valaki bölcs arányérzéke azonban nem vette figyelembe a szobakutyák méreteinél uralkodó természeti törvényeket.

Csavarhatok mindjárt a szóláson? Egy kutya százat csinál.

Ráadásul ez akart lenni a táblán:

*„Húzd rá cigány, te örök, te áldott,
Virulj mindig, dicső nótafa,
Halhatatlan híred ragyogását
Be ne fődje feledés hava!”*

(Juhász Gyula)

Gyönyörű sorok. A vers címe: *Dankó Pistának*, de ez nincs kiírva. A pontosság kedvéért írom le, hogy 1928-ból való, és a Juhász-kötetek többségéből hiányzik. Mondom, *ez akart lenni* a táblán, de nem ez lett. Becsúsztott egy l-betű még, és a *halhatatlanból* hallhatatlan lett. Bögő szarvashiba, bronzba öntve.

Ha nem látnám benne immár a dupla kegyelet jelét (Dankó Pista és Juhász Gyula), szóvá se tenném. A kutyák úgyse tudnak olvasni.

Ja, és az ünnepi kegyelet megint megcsináltatta a szoborhegedű csigáját.

Prasnya rajzolat

Jó barátomtól, itteni írók között a legkülönbtől kérem kölcsön a szót, erősen fogadom, vissza is adom. *Prasnyaságnak* mondja azt, ami a tiszta magyar beszédben kimondhatatlan, de ki nem mondani lehetetlen.

Szende a lelkem, egyszer se merem leírni így se, inkább rövidítem: *Ne.....meg!* Szállóige, sőt kötőszó volt már akkor is, amikor arab testvérünket hazánkba vezérelte a szerencse, mérnökséget tanulni. Hónaljra való magyar-angol és angol-magyar szótárával költözött be a szín-magyar kollégisták közé, akár a maiak a villába.

Nyakig voltak műszaki rajzzal. Add kölcsön a vonalzódat! *Nbm!* Add kölcsön a tuskihúzódat. *Nbm!* Add kölcsön a rádiódat. *Nbm!* Egybeírva gondolta, ráadásul z-vel, csak éppen nem értette. Átnyalazta a szótárát keresztbe-hosszába, nem találta. Hohó, szintizta hungarikum lehet, akár a füttyölős barackpálinka!

Néminemű magabiztossággal eltelve, talpig feketében ment vizsgára, vitte a műszaki rajzot. Fülíg szaladt a szája, akkora nyájassággal adta át: *Nbm, kérlek!* Hatalmas lövés édes anyanyelvünk termőföldjében éppen csak csírázgató arab testvéreinkre, a professzor nem szótárból tanulta a magyart. Úgy kirúgta, de úgy, a lába se érte a földet.

Azért jutott eszembe, mert Gellért most jött haza arabföldi kirándulásáról. Minden idegszálával figyel az arab kereskedő minden idegen szóra. Nem ismeri az *aki nem tud arabusul, az ne beszéljen arabusul* fordítottját, a következő másodpercben már használja is. Összes originál-magyar kedvességét előtárta a taxis. A *nbm* a gyöngébbek közül való. Nem értette, a magyar feleség miért pirul el az elsónél mindjárt, és miért tart orcájának pírja az utolsóig. Akkor veretes hungarikum volt valamennyi, ha elakadt volna a motor, a kocsit biztosan kitolta volna a homokból. Azt se értette, miért nem tudja kapásból fordítani az *arabusul* egyébként tökéletesen beszélő hazánkfia? Teljes káromkodási szótárunkat mondta föl egyetlen szusszantásra.

A *nbm*, *kérlek* a harmatgyöngék közé tartozna.

Búzacsíra

Soha nem akartam a kulináris élvezetek karmestere lenni, de többször sikerült már egy-két új receptet összeütnöm. Most örömmel jelentem, elromlott egy hamisító gépezet.

Ha azt mondanám, élelmiszert hamisítottak vele, föltehetően bebizonyítanák, az a legjobb nekünk, ha nem tisztán esszük a búzacsírat, hanem kukoricadarával keverve, és az az igazi hamisítás, amit én rakok bele. Inkább csak annyit mondok, föltűnt, hogy az eredeti csomagolású búzacsíraban államilag támogatott kukoricadarabok is vannak. Hogyan került bele, hogyan se, nem tudhatom, elvégre vannak vidékek, ahol a kukoricát törökbúzának is mondják. Ez is búza, az is búza?

Hosszú évek óta púpos evőkanál búzacsírával köszöntöm a napot. Még szó se volt Avemárról, a mindenféle rákok ellen hirdetett kivonatról, amikor rákaptam. Teszek hozzá ugyancsak púpos evőkanál zabpehelylisztet, hogy elég rostos anyaggal bajlódhassanak gyomornedveim. Élveteg hedonistaként lekvárt is szoktam hozzáadni, mézet is, és almaecetet is. Az egészet tejjel öntöm nyakon. Vannak olyan követőim is, akik tudós belgyógyászoknak is beszámoltak róla, de fél szóval se kárhoztatta egyikük se. Néhány éve azonban gyűjthettem a csírából a kukorica tagadhatatlan jelenlétére utaló fél vagy negyed törmelékét is. Megréműltem, amikor először roppant meg a számban.

Spenótba is beletörött már fogam.

Szilaj haragra hangolódtam a csírákiszterelő vállalatnál szemben. Baráti szálakon eljutottam a búzatudományokhoz közel álló intézethez, mondanák meg, tiltja-e élelmiszertörvény a keverést, de szolgálatkészségesebbek akartak lenni, mint szerettem volna. Adjak mintát, majd megelemezik, és véleményt mondanak. Gyűjteményemből vihettem volna azonnal, de egyrészt rühelltem volna tovább adni, amit én már összenyálaztam, másrészt sértésnek vettem az indítványt: minden búzától darabjaiban is meg tudom különböztetni a kukoricát.

Mindenestre beavattam a nagy titokba a csíraboltost is.

Csoda történt. Kettesével szoktam venni a csírazacskókat, és mit ád Isten, egyetlen fél szem kukoricára emlékeztető őrleményt se találtam bennük. Most, amikor megint mentem a boltba, mondtam is a kedves asszonynak:

- Elromlott volna a hamisító szerkezet?

Mit felelhetett volna?

- Most meg ez a baj?
 - Dehogyan baj! Ha búzacásra, akkor legyen búzacásra. A krumplileves legyen krumplileves. Erről maradt híres egyik politikusunk is.
- Az is lehet, nem elomlott, de tökéletesedett. Úgy beleteszik, észre se lehet venni...

Medve-meteorológia

Még ki sem törölte téli álmoságát két szeméből Brumm-brumm Brúnó, az állatkert hétpróbás mackója, máris orra alá tolta mikrofonját a fúrge riporter: mondaná meg, meddig tart a tél. Nem azért van álmoság a szemében, mert most ébresztette föl a természet, hanem azért, mert újabban ideje sincsen téli álmra. Húsz fillérért bármelyik pillanatban képes lenne elaludni, ha soha nem kapja meg, akkor is. Legszívesebben pokolra küldené a mitugrász riportert, fagylaltra emlékeztető mikrofonjával együtt. Harmadszori biztatásra is dörögve állt csak kötélnek.

- Mire kíváncsi uraságod?
- Ne vakaródz már, az Isten áldjon meg! Még ma adásba megy minden szavad. Tavasz várható, vagy marad a tél?
- Öreg csontjaimban érzem az időt.
- Tehát?
- Véres kampány fagyos szeleit érzem.

A vasúti halál

Megint halál. Rekord.

Amióta lehetőségem van kötelességem teljesítésére - nyomokban még akad -, azóta mindig fölajdulok, ha vasúti tömegszerencsétlenségről hallok. Előpötyögtethetném ketyerémből, hányszor vétkeztem a vasút ellen. Mert akárhányszor köhögtem, az volt a legkevesebb, hogy megvádoltak: hangulatot akarok kelteni ellene?

Ahogy a mérgek ellen, vagy a kábítószer, a cigaretta meg a szesz ellen is.

Mindig meg akartak győzni, hogy a vasút nem tehet többet, mint amit tett. Amikor azon siránkoztam, kár volt megszüntetni a szakállas sorompókat, azt vagdosták a fejemhez, arra is volt példa, hogy elaludt a drága bakter úr. Ahogy terjedt az elektronikus tökéletesedés, és már bakterra se volt szükség, úgy szaporodtak a vasúti átjárókban a húsdarálók.

A korszerűsödés jegyében.

Többször belegondoltam, volt rá eset, hogy le is írtam. Talán a harmincéves háborúnak nem volt annyi áldozata, amennyit a flúgos futamok egyetlen nap alatt hoznak. Vasút se kell hozzá. Erre meg az termelt meg picinyke agyamban, hogy a Muszka Dani-féle számítógépes őskorban kitalálták, ne lehessen a követési távolságokat áthágni, mégse terjedt el. Inkább megszervezték, hogy a mentőorvos is dolgozhasson veszélyes körülmények között.

Most avval szédíti hallgatóit a rádió, micsoda iszonyatos summába kerülne egyetlen csapórudas szerkezet. Ha nem tiltakoztak volna ellene mindenkori szegénységünkben évtizedeken át a vasút vezérei, már régen bebútorozhattak volna vele minden átjárót. A madzagvasutat azért kellett kivégezni - Csontos Magda találó kifejezése volt akkoriban -, mert a förlújtás sokba került volna. Senki nem tette hozzá, hogy évtizedeken át még sínörögztő szegre se költöttek.

Arra is emlékszem, mekkora igyekezettel alapozták meg a Maty-mocsarán átvezető műutat. Műanyagaplant legalulra, arra ilyen réteget meg olyan réteget. Annak ez volt a normális költsége. Az egyik sztrádaépítésünknel képviselői interpellációra hatalmas darabot törtek föl dörömbölő légkalapácsokkal. Amikor már készen volt. Az ottani előörködésnek meg ez volt az ára. Naponta látom, hogyan folyik a szegedi új híd förlújtása. Amikor építették, ilyenről még szó se lehetett. Ennek ez az ára. A vasútnak meg az lett volna, hogy legalább legyen félkarú sorompó. Az angolok előbbre láttak, vagy förlújárón, vagy aluljárón járjon a vonat. Mert mindig az az erősebb. A hüvös angol ész ezt természetesnek tartja, a mi forró fejeink most merik kimondani, végre miniszterelnöki szózáttal is, amit én már harmincnégy esztendeje kukorékolok: meg kell szüntetni az átjárók veszélyességét.

Végre!

A vasúti halálnak lehet ára, de az életnek nem!

Tartok tőle, a vasútiak inkább a vasúti vonalakat szüntetnék meg. Mennyei állapot, ha vasút nincsen, csak a közutak termelnek balesetet.

Apró szendvics

A szendvicsember elől-hátul hirdetőtábla. Az én szendvicsem mégcsak gyerek, de egészen más. Hátul egy nagy hátizsák, de akkora, két teve púpjá kitelne belőle, elől meg az egytevés hátizsák. Aki közte van, szemmel látható, a tíz évet még nem lépte át.

Következtetek csak, mert elfelejtettem megállni. A nagyobbik iskolai táska lehet, jól telepakolva. Teher alatt nő a pálma, ezt hirdetjük nyakra-főre, de a kis emberkén látszik, a pálma nő könnyebben. Agyonnyomorítjuk gyermekeinket. Mióta? Amióta a világra jöttek. A kisebbik zsákról is találgatok. Sportpálya előtt találkoztunk, talán a tornacuccait viszi.

Lehet, hogy az egész osztályét?

Még alszunk egyet-kettőt, és itt a vakáció. Hogyan szokik hozzá, hogy egész nyáron nem szendvics?

Jóska fiam, bírd ki valahogy!

Úszik a matek

Hídmenetben tekerem a biciklit. Szuszogva bár, de még megy. Öregebb apó már csak tolja, kajánul kötekedem vele: tatám, baj van a motorral? A galambok most is az óhíd jobb ívén süttetik magukat - régtől fogva nem tudom, miért ez a kedvesebb nekik -, egyszer csak fölröppen az egész sereg.

Sasmadár sehol.

Szél kapott bele egy csomó papirosba idelent, az ijeszthette meg őket. Majd megnézem, ha oda érek, mifélek lehetnek. Nagylány fut át az úton, kismillió dudáló veszedelem között, és a bal oldalon ledob egy nagy köteget. Utána se néz, fejét fölszegve siet befelé.

Az ő kezében se szeretnék papírköteg lenni.

Fölérek a hídra, boszorkányszél forgatja a sok papirost. Le se kell szállnom, látom, matekkönyv lapjai.

Szerencsétlen galambjaim! Úgy megijedtetek, mintha nektek kellett volna írásbelit túlélnetek.

Szobrot a tanítóknak

Tündökletes nyelv a magyar, nem biztos, hogy tíz ujjamon meg tudnám számlálni, hányféle homokot ismer. Van csúfságos is, az itteninek futóhomok volt a neve. Jöttek a böjti szelek, rávitték a búzavetést az árpára. A múlt században - pontosabban kell mondanom, mert nyakunkon az újabb: az 1800-as évek közepén - kezdte megkötni az ember erdővel, szőlővel, gyümölcsösökkel. Magát is a fához kötötte. Azt el tudjuk képzelni, hogy évmilliókon át a homok volt itt az úr, de mai ésszel már fölfoghatatlan, mekkora keservvel lehetett megkötni.

A fejekben lévő futóhomokot pedig tanyai iskolákkal kötötték meg. Időben egybeesik a kettő. Hiába találták volna ki a homok megszelídítésének természetes módját, ha a kitelepült népesség fejében sivatagi homok módjára keringett az igényszerűség. Meg a szegénység.

Ha most azt merem mondani, az újabb ezredév közeledtén, állítsunk szobrot ennek a kimondani se lehet kettős igyekezetnek, sok emberben tótágast áll a lélek. Tíz éve másról se beszél a rádió, hogy rendezik a pedagógusok fizetését, a többi viszont forduljon föl annyitól, amennyit kap? Azt mondom erre, beszélni sokat tudunk róla, emelni keveset.

Ki az, aki a gyermeki botladozásba bele tudta érezni az eljövendő nyolcvan-kilencven évet? Ki vette észre, hogy ez a gyerek többre termelt? Ki ment apja-anyja nyakára, hogy ne hagyják beleszürkülni a holnapba? Nincsen ember, akinek emlékei között ne első helyen állna, hogy már az óvodában észrevettek valamit benne. Ha járhatott már óvodába. Az első tanító is észrevett valamit, aztán a tanár is. Aki vérünné tudta olvasztani a Himnuszt, a Szózatot, aki bekalandozta velünk a földgolyót hegyeivel, völgyeivel, vizeivel, aki föl tudott röpíteni bennünket a csillagokba. Betűre tanított, számolásra, most meg már számítógépre, internetre, és még mindig a Himnuszt meg a Szózatot is.

Szobrot állítanék minden faluban, minden városban. Ráírnám: áldassék a tanyák iskolája! Áldassék a tanyák tanítója! Mindenki áldassék, aki tanít.

Tanulás nélkül tücskök kergetnék egymást még mindig a futóhomokon.

Az ember arca

A fűjálókról annyit írtam már, hogy kimondani is sok lenne, és annyira hiába, hogy teljesen fölösleges. Aki arra akarja betájolni azonnal a fejét, hogy megint őket szapulom, rossz annak az iránytűje. Elindulni akarok csak tőlük.

Kitesznek egy új plakátot, akkorát például, hogy szántani lehetne rajta, és egyetlen fej tölti ki. Rájöttek már a reklámfiúk, mindennél többet mond az arc. Jön a fűjő, meglátja, előrántja sorozatlövő festékfegyverét, és csípőből tüzel. Aztán kihúzza magát, győztesként távozik.

Biztos lehet benne, a fej nem lő vissza.

A nóta is azt mondja, *sárba taposom a pofalemezedet* (=fényképedet), *nem veszlek el soha*. Jól bosszút áll a fényképen! Szoborállítók és szobordöntögetők is képesek kiélni magukat avval, hogy ledöntik a régit, fölállítják az újat. Nagyszentmiklóson lecsiszolták a temetői obeliszkről Révai Miklós domborművét, mert *csak* magyar nyelvész, író és költő volt, és fölrakták a tetejére az egyébként kiváló Eminescu mását. A lecsavarós fejű szobrokat még nem készítik sorozatban, pedig fölfordult időkben nagy keletje lenne. Kultúrák hódításakor is szenvednek az arcmások. Jöttek a muzulmánok, sorra elembertelenítették szobrainkat és képeinket.

Ezt csak a szégyenletes történelmi aláfestés kedvéért mondom, szeretnék közelebb maradni. Jönnek majd a választások, egy csomó fényképes plakát biztosan kinn lesz megint villanyoszlopokon, szemeteskukákon, és a nyakamat rá, jól beledolgoznak az ellenpárt kalahütyősei. Bajuszt és szakállat rajzolnak a nőknek, szemüveget a rövidlátóknak. Bocsánat gyöngeségemért, a politikust nem nagyon szánom bennük, de az embervoltukat sajnálom.

Ha a vallást akarnám segítségül hívni, idézném a teremtés történetét: Isten a *maga képére és hasonlatosságára* alkotta meg az első embert, Ádámot. Ezek szerint a teremtő Istent is gyalázza, aki az emberi arcot csúfítja.

A legközönségesebb mezitlábos észjárással azt mondom azonban, iszonyatosan gyöngé lélekre vall, aki tiszta arcot rondít össze. A tisztaságra lenne allergiás valaki?

Ha két lábon járó lelke lenne, jó erős mankót adnék neki.

Árpádhívogató

Többször volt alkalmam elmondani lapunk hasábjain is, hogy fönntartásaim vannak az augusztus 20-án tartott ópusztaszeri ünnepséggel kapcsolatban, haszna eddig nem volt. Most megint megpróbálom.

Még az öregátkosban hozták előre az alkotmány napjára a hagyományosan szeptember első vasárnapján szokásos Árpád ünnepet. Szeri hagyományként régen *szobori búcsúnak* nevezték. Föltehetően azért szervezték át, hogy a falvak egyik legnagyobb ünnepén ne Szent Istvánt ünnepeljék otthon, hanem központi mozgatással itt hallgassa mindenki a központi sugallatot. Amikor visszajöhetett megint államalapító szent királyunk illő ázsiója, ez az ünnep maradt meg Árpád lábainál. Azon túl, hogy minden későbbi átkos igyekezett a maga színeire átállítani ezt is, magam szeretem hinni, egyszer majd az az idő is eljön, amikor álságos lózungok nélkül csak az ezer éven is átnyúló magyarság emlékezhet önmagára.

Változatlanul sajnálom azonban Árpádot. A honfoglalót. A honfoglalókat. Zavaros dolgok ugyan akkoriban is történtek, ki tudná már megmondani, az Árpádnál is főbb vezér, Kurszán hogyan sodródott ki a történelemből, de a honfoglalás, még ha néhányan ebből is legalább kettőt szeretünk emlegetni, jó lenne, ha környékünk ünnepnapjai közé újra visszaszivárogná.

Mondom a minap Nagy Lászlónak, az emlékpark igazgatójának, a Vince-naptól, a Gergely-járástól kutyakiállításon, Hunniálison át sokféle alkalmi ünnepet is rendeznek mostanában, miért nem lehet akár szobori búcsú néven visszahozni az eredetét is. Védekező álláspontra helyezkedett azonnal. Kikérte ő már az egyházi fejek véleményét is, azt mondták állítólag, annyi búcsú van már, nem kívánnak csatlakozni a gondolathoz. Megkérdezte az ópusztaszeri önkormányzat vezetőit is, ők se akarnak.

Hajtom a magam lovát. Az egész évet szépen bebútorozó ünnepségek sorában ritkán ragaszkodnak az egyháziak jóváhagyó véleményéhez, és az önkormányzatéhoz se, miért éppen most keresnek különbejáratú akadályokat? Ünnepeink Szent Istvánt, ahogy illik, továbbra is a szoborparkban, lehántva palástjáról és koronájáról az aktuálpolitikát, de hívjuk vissza a párducos Árpádot is. A *szobori búcsú* népi elnevezésként maradt meg, hiszen a monostornak csak romjai maradtak, nincsen annak már keresztaljas-vonulások tartalma, és az önkormányzatnak se lenne oka rá, ha az emlékpark a maga hatáskörében az Árpád-szobor tövében a honfoglaló őseinket is újra figyelemre méltatná. Azok előtt is tiszteleghetnénk szeptember első vasárnapján, akik a kacagányos szobrot annakidején oda föltették.

Megismétlem megint: csendes magyarságunkból ennyi kitelne. Mielőtt valamelyik párt ezt is különbejáratú hatáskörébe vonná.

(Ópusztaszer hazavár)

Árpád-hívogató címmel augusztus 22-i számunkban jelent meg Horváth Dezső írása arról, hogy az ópusztaszeri, korábban sövényházi Árpád-ünnep - Szobori búcsú - áthelyezése szeptember első vasárnapjáról Szent István napjára elhamarkodott, méltatlan lépés volt. Levelet kaptunk többek között Sándorfalváról, az Iskola utcából. Idézünk belőle.

„Az írás nagyon felkavart, az én lelkemből is szólt. Miért? Régi kötődésem van a településhez, itt születtem, még Sövényházán. Itt jártam általános iskolába, ahol Szőke János tanítóm kérésére aláírásokat gyűjtöttem a környező gazdáknál, hogy adják vissza a zárandokhelyet az embereknek. Az ötvenes években ugyanis orosz katonák táboroztak a környéken, s szünetelt a népünnepély. Ezt a kérvényt egy minisztériumba küldte. Naivitás lenne azt állítani, hogy ennek hatására, de idővel újra lett szobori búcsú. Minden évben rengeteg ember jött itt össze. Már előző napon alig lehetett közlekedni a környező utakon. Külön buszokkal, lovas kocsival, kerékpárral, később személykocsikkal jöttek az emberek. Reggeltől estig hullámozott a tömeg.

Szemünk láttára bővült, épült, szépült a park. A Feszty-körkép is méltó helyet kapott, s a skanzenben az alföldi tanyavilág is megjelent egy-egy épület formájában.

A hanyatlás, a tömegek elmaradása, az érdeklődés hiánya szerintem is az új időponttal kezdődött. Tulajdonomban van egy majd 100 éves Szegedi Napló. A pusztaszeri ünnepkel egész oldalon foglalkozik. Gondolatai, úgy érzem, ma is érvényesek. Árpád megérdemelné, hogy augusztus 20. meghagyásával visszaállítsák a szeri búcsút szeptember első vasárnapjára, ahol pártoktól függetlenül csak a HONFOGLALÁST ünnepelnénk. A jó szlogen megvan hozzá: ÓPUSZTASZER HAZAVÁR. Valóban hazajönne az amerikai, az ausztráliai, az erdélyi, a szlovákiai, a soproni vagy a szegedi magyar. Megállni az emlékmű előtt, megnézni a Feszty-körképet. Emlékezni, elvinni hírünket. Együtt örülni a megújult, szép, méltó környezetnek.

Szomorú volt látni, hogy ahol még évtizedekkel ezelőtt embertömeg hömpölygött, most csak kevesen voltak. Ez nem egy búcsú volt, ez a búcsú volt. Mint ilyen, az országban egyedülálló. Óriási turisztikai lehetőséggel...”

Tisztelettel

Csányi Józsefné
nyugdíjas tanító

Biciklivel a hídon

Idestova 34 éve szinte naponta kerekezek Újszegedre és vissza. Odamenet az óhídon, visszaúton az újon. A téli síkos napok kivételek. Eddig megúsztam.

Mondom, eddig. Mert mostantól én is félek.

Legalább tíz éve rebesgetik, alkalmassá teszik a régít a kétkerekűek közlekedésére. Ilyen-olyan pályázatokat emlegettek, amelyek előbb elillantak, mielőtt ideértek volna. Ha jól olvastam az újságot, az autósok rovására teremtenék meg nekünk az állítólag legalkalmasabb körülményeket. Jobbról is, balról is lefaragnának egy-egy sávot a mi javunkra, noha az eddigi is szűk volt nekik. Egyik-másik nagyon okos hozzászólónk említette már, fenyeget bennünket az elsodrás végzete.

Erre azt mondják az ötletgazdák, ha betartják a kötelező 30 kilométeres sebességet, akkor nem lehet baj. Ha.... Mondanám, erre befizetek, ha nem emberekről lenne szó. Tessék mondani, mikor tartják be egyáltalán, ami kötelező? Ha rendőrsorfallal kerítenék el, akkor is megszegnék.

Más valaki, szintén a nagyon okos biciklisek közül való, azt mondja, magas a járdapárkány, megcsellen a két kerék, és kész a baj. Időtlen idők óta zengem magam is, nem tudhatom, miért szeretik az útépítők annyira a derékszöget. Ha a párkány ferdére csapva futna, hogy a pedál meg ne akadhasson benne, de másként szólna a nóta!

Harmadik ellenérvem is van. Ha nem szeretnék annyira az üvegtörők éppen a járdaszegélyre veregetni a sörösüvegeket, ez is másként lenne. Megy a jámbor kerekes, meglátja az utolsó pillanatban az üvegtarhonyát. Ha belehajt, kidurran a kerék, ha elrántja a kormányt, maga durran ki a gépkocsik rohanásában.

Mit ajánlanék, ha véletlenül megkérdeznének? Legföljebb fél métert kérnék el az autósoktól, a Tisza kifolyási oldalán. Akkorát csak, hogy az ezen az oldalon egyébként is elidiótáskodott esővízelvezető-rácsokat külön fődéllel takarják. (A fölüjítás után mindjárt fölhívta valaki a figyelmet rá, vékonykerektől járgány beszorulhat a bordák közé.)

Talán nem lenne műszakilag megoldhatatlan, ha a fél métert pótlólag öntenék ki betonból, és csak a fedőréteget terítenék egybe. Mondom, a csurgatókat pedig oldalról támadhatná az esővíz.

Nem is merem mondani, mennyivel olcsóbb lenne így az egész.

Szeretik korláttal védeni a kisebbektől a nagyobbakat. Ide akár szalagkorlátot is rakhatnának.

Azért is erre az oldalra tenném a néminemű szélesítést, mert itt fenyeget legjobban a guanóveszély. Nem tudni, miért ezt az ívet szeretik legjobban a sütkérező galambok, de tény, szabály ide, szabály oda, térdig jár a potyadékba, aki erre az oldalra vetődik.

A bicikli gyorsabb, és a térd is magasabban van.

Nem is írnám elő a kötelező haladást. Eddig is elfértünk egymás mellett, a valamivel szélesebb járdán még jobban járnánk. A galambfenyegetés egyébként is megoldja a kérdést, mazochistának, önsanyargatónak kell lennie annak, aki ezen az oldalon gyalogol.

Valamikor ki volt táblázva a Rákosi Mátyás hídon, melyik oldalon mehet valaki át Újszegedre, és melyiken jöhet vissza.

Azt se tartották be az emberek. Nem is hoznám vissza újból.

A józan belátás száz karikás ostornál többet ér.

Idegosztály

Az utazás felelősség. Az információ hatalom. Semmi hatalmi mámor el nem kapott, de utaznom kötelesség. Debrecenbe készülődve meg akartam tudni, utazhatok-e felelősséggel. Jár az a vonat, vagy nem jár?

Elő a telefonkönyvet, itt a fölvilágosító - bocsánat: információ! - már hívom is. Foglalt. Persze hogy foglalt. Mikor lenne foglalt, ha nem akkor, amikor hívom? Nem baj, még van időm. Öt perc múlva megint foglalt. Gyanút fogok, sok lehet az utas, ki kell lesnem, mikor teszi le valaki a kagylót. Fél óra is elmegy, mindig foglalt. Uramisten, mellé tették volna?

Semmi baj, itt van a másik szám. Az is foglalt. Fél órán át, furtunfurt. Ezt is mellé tették volna?

Sokat tapasztalt optimista ember ettől még nem megy a falnak, azért adott az Isten harmadik számot. Fél órán át csörgetem, nem veszik föl. Kartauzi barátoké lenne? Negyediket is hívok. Nem fejből, mondom, a telefonkönyvből néztem ki. Fejlett lehet az az ország, amelyikben ekkora gondot fordítanak az utasok tájékoztatására. Rájöttek, akkor megy a vasútnak, ha sokan utaznak. És mikor utaznak sokan? Ha sokan tudják, jár a vonat, vagy nem jár. Na, ezeknek fölösleges volt fölhalálni a telefont! Az ötödiknek is. Pletyka ebből se lesz, és az ellenség se tudja meg, mire készülök. Hová lett az éberség, uraim? Kikopik már a csöngőjük, mégse veszik föl.

Hívom a hatodikat. Végre egy emberi hang!

- Idegosztály.

Hát ez meg hogyan került ide? Vagy én hogyan?

- Hatalmas tévedés, Uram! Az Idegosztály nem ott van. Vasútnak hívják! Kettő mellé teszi, négy meg föl se veszi. Az utasok érdekében.

A hídi csata

Hetek óta dúl a harc a szegedi óhídon. Elismerem, jobbító szándék szülte a kényszer-megoldást, de az öregátkosban szoktak ennyire balul elsülni a dolgok, ahogy ez is elsült. Nem mondhatom magam szakembernek, csak jámbor használónak, az akkori törvények szerint nem is szabadna beleütnöm az orromat. Nyilatkozott is szakértőként egy hölgy, olyasmit mondott, ami miatt a mai társadalmi illem - hihetnénk - arra kötelezné, ne vállaljon szakértőséget. Aki a színház előtti zsugorított körforgalmat és a Dugonics tér ludáj-körforgalmát mossa össze a híd hosszan elnyúló életveszélyes(!) két sávjával, azzal az ígérettel, hogy majd megszokjuk ezt is, annak a gallérján hamisan csillog a szakértői jelvény.

Amit elmondtak már, és amit magam is elmondhattam eddig, nem szeretném ismételni, de utalnom kell néhányukra. A galambokkal - és guanóval - agyonterhelt déli járdát szélesíteném meg legalább ötven centivel, és eltörölném mind a két sárga sávot. Akár szalagkorlátot is tennék a két forgalom közé, ahogy az új hídon is van. És nem tiltanám ki onnan a gyalogosokat, mert minden tiltás ellenérzéseket kelt. Eddig is megfértünk egymás mellett, és éppen a guanóveszély ritkítja a gyalogosforgalmat azon az oldalon. (A biciklisek gyorsabban érnek át, kevesebb potyadék veszélyezteteti őket.)

Magam, bevallom, még mindig fõnn megyek a járdán. A minap szakértõk gyûlekezete állta el az utamat, nagyon látszott rajtuk, kollektív megoldáson rágódnak. Vakmerõségem töretlen, rájuk csõngettem. Még csak nem is figyelmeztettek, hogy odalenn kellene tekernem a biciklit. Járnak azonban öntudatban pácolt egyének is a járdán, akiket nehezen mernék bunkónak, tahónak, fajankónak, tuskófejûnek, dinnyének, mucsai bugrisnak vagy hígvelejûnek mondani, mert köztünk élõ emberek õk is, de olyan parancsosztólag állják el az utat, mintha az egész hajdani béketábor õrzésével õket bízták volna meg.

Nekik üzenem elsõsorban: egy életem van nekem is, azért nem megyek be abba a sávba.

Olvastam lapunkban, az üvegtörõ hibbant fejek éppen a meredek járdaszélhez szeretik csapkodni az üvegeket. Tessék elképzelni azt az állapotot - ami egyébként hetek óta fõnnáll -, hogy megy a két keréken járó a számára elkülönített, biztonságosnak hitt szûk csíkban, és szembetalálja magát egy marék üvegcsereppel. Ha kikerûli, elûti a busz, ha nem kerûli ki, durran egy nagyot a kereke, vagy csak pisszen, azután elhallgat.

Hogy mi lesz itt, ha netán az idén is akarna tél lenni, és a hó eltakar minden csíkozást, nem lehet tudni. Remélem csak, vészkijáratnak megmarad a járda. Rendõr bácsik, kegyelmezzetek minden csaták örök veszteseinek! Addig türelmezzetek csak, amíg elkészül az ezerszer megígért harmadik hidunk is.

Szegedi szuvenír

Van olyan kocsi, amelyik fõnn hordja az orrát, és olyan is van, amelyik lent. Biciklis ésszel mondanám, akár az autós, de ezt nem merem hangosan ejteni, mert azonnal lenne, aki megfeddene érte. Miért bántom azokat, akik idegszakadásig küzdenek az emberveszejtõ forgalommal? Tisztán állok az Úr színe elõtt, védeni akarom õket, nem bántani.

A kocsijukat is.

Mennyit hadakoztunk annakidején a járdaszegélyek külön parancsra történõ magasítása ellen! Anyuka babakocsiban tolta kisdéd gyermekét, de félnie kellett, kipottyant belõle, akkorát billen, amikor utcák kereszteződéséhez ér. Ment kerekesszékekkel a rokkant ember - az õ számuk is rendre szaporodik, sajnos, - és egyszer csak se té, se tova. Tessék lemenni a vad forgalomba! Akárhányszor szóltunk, megkaptuk, nem értünk mi ehhez, hallgassunk. Aztán mégis elkezdtek dörömbölni röcögtetõs dömböléssel a betontörõk, és hihetetlen költséggel mégiscsak lejtõsre faragták az átkelõk szegélyeit.

Bízom benne, a legújabb gépcsodák gyorsabb intézkedést követelnek. Amióta annyi a kocsi, hogy orrával tud csak bármelyik beállni a parkolókba, leperkálván a kemény obulusokat, ha nem a tajgára alkották õket, sorra behorpad az eleje alja. Tanultak a konstruktõrök, újabban már műanyagból gyártják, cserélhetõ tehát, de egy parkolás, egy csere? Vagy vigye magával mindegyik önkiszolgáló szegedi szuvenírként bevert orrát? Lelki szemeim elõtt látom, újra eljönnek majd a röcögtetõs szegélytörõk, és végestelen végig ferdére szabják a peremeket. Közútjaink vezérei szabványmódosítással talán azt is meghatározzák, milyen szögben kell megdönteniük a szélsõ köveket, hogy a hosszabbra nyúló kocsiormányok se szakadjanak be.

A kocsis is ember. Nem szereti, ha külön pénzekért veregetik orrba méregdrága autóját.

Buszpályaudvar

Idült nyavalyája Szegednek a Mars térre cipőkanállal behúzott buszpályaudvara. Amióta megvan - emlékszem jól az avatóra, bizony régen volt -, azóta esedezik utas és masiniszta, vigyék akárhová, csak ott ne legyen, ahol van. Kukkanjon be csak péntek délutánonként fél órára az, aki ázsiai tömegnyomort szeret látni, egy életre föltöltődik.

Szegény masiniszták, még állják a sarat. Időnként visszasírjuk még a kalauzokat is, hogy időközben elindulhassanak.

Vaskos kötetre rúgna az áttelepítésére vonatkozó összes eddigi előterjesztések gyűjteménye is. Szakértő hátán szakértő, annyian mondták el már véleményüket, mégse mozdul semmi. Legalább annyiszor szóltak a vasútállomással szembeni agyontöpörödött roncsházak eltakarításáról. Kajla fejemben kezdetektől fogva összekapcsolódott a kettő. A tisztességes városok többségében vasúti pályaudvar mellett állnak meg a buszok is, hogy átszállni tudjon, aki a másikkal akarja folytatni az útját, eljuthatna erre a tisztességre Szeged is.

Mondom a minap a buszok megyei vezérének, ne pokolegyházára vigyék ki tervben se az új pályaudvart, csak azért, mert a hivataluk is ott van, tegyék a nagyállomás elé. Majdnem homlokon csókolt kedvességével: ne nekem mondjad! A polgármesternek! Én meg elkezdtem sorolni magamban, hány polgármester jött, és hány ment azóta, amióta ugyanezt a megoldást szorgalmazták, mégse lett belőle semmi. Időközben elsodorta az idő a Kossuth-laktanyát is, karnyújtásra az állomástól, géptelepének hatalmas helye is alkalmas lenne ugyanerre.

Minden nappal közelebb jutunk az újabb választásokhoz. Bizakodom, megérjük még, mielőtt újabb ötven évre bebetonoznának bennünket a legrosszabb megoldásokba. Mit is mond Madách? Küzdj, és bízva bízzál.

A féreg üzenete

Emberre szoktam mondani, férög, azt jelent most is. Hivatalosabban eddig vírusnak nevezték a számítógépek legnagyobb ellenségét, most kezdik féregnek titulálni. Lerajzolja is láttam, megvallom őszintén, emberi vonást nem fedeztem föl rajta. Mi jögon mondom akkor embernek? Aljas fickó alkotta a maga képére és hasonlatosságára.

Kezdem ott, hogy föltalálta az emberiség a számítógépet. Egyik csúcsa az alkotó szellemnek, nagyobb, mint a Csomolungma. Szellemi kincseink nagyobbik felét már ez őrzí. Büszkék vagyunk rá, hogy Neumann János magyar embernek született, az ő fejében pattant ki a teremtó szikra. Áldást hoz ránk talán minden változata, kivéve azokat a halálos szerkezeteket, amelyek célzására is ezt az elvet használják. Az internet pedig? Az egyik csoda másik csodát termett. Megírok egy levelet, rápötytyintek, és mérni se tudom, hány másodperc alatt már olvasható akár Brazília őserdejének legközepén is. Visszafelé ugyanilyen gyorsvágóban jár.

Szilágyi Örsébet fekete hollója, de lemaradtál!

A féreg is ilyen gyors. Ezt nyergelik meg a hígvelejű férög-emberek. Az üzenetük? Ártani, ártani, ártani! Hetvenhétezer ketyerevírust eregetnek szét a földgolyón, az a csoda, hogy bumeráangként visszatérve az ő gépüket nem rágja szét. Nincsen az a fertőzet, amelyik ilyen gyorsan pusztítani tudna bárhol.

Hajszálra ilyen piti kis senkiházi vagy te is, te diszkóstrici, aki egyik szombaton a Radnóti gimnázium két ablakát vered be korlátrúddal, a másik szombaton a villanyrendőr két szemellenzőjét ütöd le, a harmadikon meg akkora kedved kerekedik az ártalomra, hogy a csupasz égőkig vetkőzteted ugyanazokat a lámpákat. Annyira rokongének dolgoznak benned is, biztosra veszem, atomrakétával is lőnéd embertársaidat, ha rakétád lenne hozzá. Tudsz te nyugodtan aludni? Csöppet nem zavar, hogy kezed nyomán autók futhatnak egymásba, emberek meg a temetőbe? Micsoda férög-vírust kergetnél te, ha eszed lenne hozzá! A husángot már megfogni képes majom szellemi színvonalára emelkedtél, sok ezer társaddal együtt.

Ez a három mocsokság csak egy utcasarkon esett meg három hét alatt! Többet sorolni se merek. Minden példa minta lehet köztetek. Elborzadhattok, ha a tükörbe belenéztek. A lerajzolt féreg néz vissza rátok.

Lopják a rézsút

Megint csőtörésről harsog a rádió. Mintha az egész fővárost aláaknázták volna, annyi van már belőle. Ez a mostani azonban egészen új vágányra állt, ha hinni lehet a szakértőknek. Nem a vascsövet ette meg a rozsda, itt állítólag már rugalmas volt a vezeték.

Ellopták a rézsút!

Ha akárhányszor ismerős állt az utcán a kecskeláb mögött, belekukucskálva a műszerbe, meg nem állhattam, hogy ne hergelyem: talán lopják az utat, hogy megint meg kell mérnetek? Most ez is bekövetkezett. Nem az utat, csak a mellékét. A megtámasztóját.

Állami cégé volt a katasztrófa melletti kertecske, de magánkezű használatba szállt át, és annyira dolgozott valakiben a földéhség, nem tudta elnézni, hogy egy nagy darab csak gáz teremjen a végében. Elhordta a rézsút, és ott maradt a nagyforgalmú út a maga gyámolatlan-ságában. Egy darabig csak tűrte, mint Lacika ürgéje a kiöntést, egyszer aztán úgy megcsúszott, tengert látott, aki kitekintett.

Alámosta az utat, és összerogyott.

Biztos vagyok benne, följelentéssel zárul az ügy, és a bíróság mondja ki rá az áment. Az én fejemet azonban féreg kezdi rágni. Ha nagy az út forgalma, elképzelhetetlen, hogy útellenőrök ne járjanak arra. Akik éppen nem az autósokat ellenőrzik, hanem a műszaki állapotot vigyázzák. Meg nem értem, hogyan fordulhatott elő, hogy kismilliószer elmenvén, és ugyanannyiszor vissza, még csak föl se tűnt senkinek, hogy hoppá! Itt rézsúnek kéne lenni, ahogy mindenütt van, de nincsen. Folytonossági hiány ütötte föl a fejét.

Mert ha föltűnt volna egynek is, lefogadom, azonnal kirendelnek egy csomó böhöm nagy gépet, dömbölővel és nyomtatókkal kiegészítve, és visszatöltötték volna. Legföljebb nem büntették volna meg a földre éhes új tulajdonost, mert ha netán a mi kutyánk kölke, akkor, ugye, ne bántsuk szegényt. Ma nekem, holnap neked, de nem hagyták volna annyiban.

Rendnek muszáj lenni.

Hogy most mi lesz?

Kapros-túrós

Időjárásra van kalibrálva a mi telefonunk. Állandó kuncsaftjaink egyik fele melegfrontok idején csörget bennünket, a másik fele pedig hidegfront közeledtét jelzi. Korszakos témát ajánl valamennyi, és semmiképpen nem akarja elhinni, hogy tisztességes korommal mentem ki a divatból.

Vasárnap kétszer keresett valaki. Másodszor azért, mert elsőre nem talált. Székesfővárosi illetőségű, ez pedig azt jelenti, hogy ott is kavarog a légkör. Kolleganő volt, aranyos csicsergő hangon mutatkozott be mondván, kezébe került cikkecském Gergő bácsiról, és az ő lapja is írni akar róla. A „cikkecském” teljes újságoldal, az ő bulvár-metódusuk maximum tizenöt sorban szokott elintézni százhet éveket, sok névvel, színesen, de nem ez a fontos most. A telefonszáma érdekelt volna, és nálam az az egy, amit legjobban nem tudok. Ott benn, a szerkesztőségben, föl van írva, de most itthon vagyok. A címet mindenesetre pontosan mondtam.

Ha már ilyen szépen összejöttünk, és ha már úgylis kollegák vagyunk, néhány dolgot megkérdezett még. Úgy tanul a gyerek, ha kérdez.

- Mit szokott csinálni?

- Dolgozik.

- Igazán? Ebben a korban?

- Elmosogat, rendet rak a konyhában, kosztot főz, nyáron kaszál, disznókat etet, ami csak adódik, mindent.

Ami most jön, minden frontot egyesít. Mint havas zimankóban az égzengés. A legeslegfontosabb:

- És a hobbjja?

Ejnye már, negyedszer köszöntöttem, de ezt eddig elfelejtettem megkérdezni. Azt kellett volna mondanom, karácsonyi fagyban is szeret kiülni gatyaszárban a kémény párkányára, meztelen lábával harangozik, és magasan röpdülő lópiócat szokott elkapkodni, de hirtelen nem jutott eszembe.

- Bocsánat, Hölgyem, de ő teljesen normális. Szegény embernek ritkán futja hobbira.

Nagy a mi bűnünk, Gergő bátyám. Hobbira föl! Ha elevenbe repedünk is, ki kell találnunk valami hóbertos bolondériát. Ezt várja az ország, szavazás előtt, nem a kaszálást. Kapros-túrós, gatyaszárban! Nem legény, lepény.

Árad a viagra

Árvizes-belvizes időkben áradásról beszélni emberiség elleni vétek. Ne adja ki senki a jelszót, hogy lapátra, magyar, ne kezdjenek el homokzsákokat hordani, kirakni pedig főleg ne, és árvédelmi készültséget se rendeljen el senki, se első fokon, se harmadikon. Némely férfinépek vélekedése szerint az emberiség megmentője a viagra, és ebbe a hölgyeket is beleértik. Mert, ugye, mire menne a férfiember asszonytársak nélkül?

Bölcs belátás szerint azonnal elő szokott jönni az a kórkép is, hogy a hímneműek hány százaléka szenved ezen a téren sivatagi kiszikkadásban. Nagy-nagy csapás, tagadni nem lehet. Pikáns szokott lenni a rádióbéli beszélgető műsor, amikor hölgy kezében a szó, és például

hatvankilenc éves férfi mondja neki, nem a merevedési hiány az igazi baj, hanem az, hogy neki nem jut a nőkből. Már-már azt sugallja, kellene valami ellátó és kiutaló központ, amelyik segítene rajta.

Velemkorú egyénről van szó, vigasztalnám, de nem szálltam be még soha semmiféle távrecsegős beszélgetésbe. Mintha kapuzárás előtti utolsó közgyónáson lenne, úgy beszél.

Nem másról, az internetről árad a viagra. Párnapos távollét alatt összesen százhusz üzenet várt a napokban. Volt abban baráti szó is néhány, de az üzenetek zsákjának egyik felét a helytelenkedő leánkák fényképes kínálata töltötte ki, a másikat pedig a viagra hirdetése. Szövegét érteni nem értem, hottentottául szól mindegyik, de a leánkákhöz még nem kell tolmács, a viagra pedig ki van írva. Az is ott van mellette, táblázatba foglalva, dollárban mennyit kóstál.

Jött ilyen már angol nyelvi csomagolásban, franciában is, spanyolban is, talán olaszul is, és én máig nem tudom eldönteni, honnan tudják egyáltalán, hogy a világon vagyok? Hajszára azt küldi valamennyi, mintha a híres szentantal-lánc lenne, úgy kapcsolódnak egymáshoz. Meglehetősen furmányos a kukacpostám, azt hittem, normális ember legyint rá. Vírusjárta időkben az is megesett, valaki vírusnak nézte, és olvasatlanul kitörülte. Észre kellettennem, semmiben nem különbözik ez attól, amit idestova harmincvalahány évvel ezelőtt tapasztaltam. Lengyel kollégámtól kaptam válaszlevelet. Nagybetűkkel azt is ráírta, mindjárt a címzés legelejére, ami az én hivatalos borítékomon rajta volt: HIVATALBÓL DÍJATALÁNYOZVA.

Külföldi előtt az én furmányom természetes lehet.

A baj akkor kezdődött, amikor a tárolóhelynek nevezett kukacraktáram megtelt. Soha meg nem tudom, hány normális szándékú üzenetet söpört ki könyörtelenül a gép. Mese nincsen, ami nem fér, az nem fér. Belátván gyöngeségemet, menekülésre fogtam a dolgot. Másik fiókot kerestem, amíg föl nem deríti azt is az ellenség, védve vagyok.

Ahogy a mostani érettségi körüli borzalmas botrányt elnézem, nagy nyugalmat nem jósolhatok magamnak. Egy szikrányt nem vigasztal az a tény, hogy föl vagyok fődözve, rá kellett jönnöm, igen erős ajzószer van magában a kínálati dömpingben is.

Itt a nyilam, kibe löjem?

Besurranók

Bugyi, krimi, botrány, ebből áll a kínálat mindennapi filmjeinkben. És mit tesz az élet? Annyira megszokja, hajszára követi.

Vagy a film követi az életet?

A bankrablás ma nem úgy történik, hogy alagutat fúrnak a páncléterm alá, sokkal elegánsabb módszerek vannak. Mire lebukik valaki - ha lebukik egyáltalán - milliókat visz magával, és addig pörösködni vele, amíg semmit vissza nem fizet. A halálos áldozatok addigra elporladnak. Ehhez képest kisstílusú számítanak a zsebmetszők, a besurranók, és a boltipatikai pénztárak kifosztói. Ők csak annyit visznek, amennyihez hozzájutnak. Naponta írja az újság, hogy a besurranók milyen gyermekes trükkel mennek be lakásokba, mégis bemennek. A pénztárak szarkái ellen is bevetettek már ezerféle csapdát, mintha attól is szaporodnának. Hallom, rekordot javított valaki: fél óra leforgása alatt két patika és egy bolt pénztárát fosztotta ki. És biciklin távozott! Szentségtörés a biciklivel szemben! Buszokon, villamosokon, piaci tumultusban aratnak a zsebmetszők.

Megáll az ész.

Külön praktikájuk van az óvatos asszonyoknak, nehogy belenyúlhasson valaki a táskájukba, mégis belenyúlnak. Kedves könyvtáros asszony mondja, a legjelenebb jelenben, kétszer lopták meg Szeged majdnem legnagyobb könyvtárában. Az elsőnél a kijáratra akasztva találta meg táskáját, buksza nélkül. A másodiknál résen volt. Idegen pasas této vázott a folyosón, megkérdezte: kit keres? Angolt akarna tanulni. Előkelő udvariassággal bevezette az egyik szobába, rázárta az ajtót, és kihívta a rendőröket. Nála volt a második bukszája már. Fél szó nem sok, annyit se hallott arról, hogy bármi is történt volna vele később.

Apró ügyek, ha lebuknak is a pitilatrok, másnap-harmadnap már ugyanott folytathatják. Engem ez aggaszt legjobban, mert közben nőnek, növegetnek. Szinte nyálcsorgatva hallom a nulla-toleranciát, tengerentúli törekvésekben. Akármilyen csip-csup dolgot követél is el, tudnod kell, nem úszod meg szárazon. Nálunk mintha biztatna a bíróság: csináld, fiam, úgyse lesz komoly bajod. Mi veled vagyunk. Legalább ítélet után vezetnék végig a Kárász utcán, a zenészek előtt egy kicsit meg-megállva. Ja, persze, személyiségi jogok is vannak. Még a nevüket se lehet kiírni. Mintha kiskorú lenne valamennyi. Mit olvas ki mindebből a valódi kiskorú? Azt mindenképpen, hogy becsületesnek lenni nem nyerő.

Most éppen ott tartunk, ki se látszunk a zavarosból. Biztonsági őr kell maholnap minden kócerájhoz is. Közben kiderül, rendőr is akad a tettesek között, és alkalmanként biztonsági őr is „maszekol” egy kicsit.

Az én eszem régen megállt már.

Az újszegedi nagy fa

Halálra váltan fekszik egy nagy tölgyfa az újszegedi ligetben. Azon az oldalon, amelyiken a clochemerlei botrányra emlékeztető közvizeldét őrzi rendületlenül a városi kegyelet, és amelyiken a Vigadó évtizedeken átnyúló másik botránya vigad. Elragódtam rajta már én is, nem is egyszer, de nem ettől lett a törzse olyan, mintha vakírással készült térkép lenne. Kismillió féreg rágtá olyanná. Azt ajánlottam, vágják ki majd, de ne tűzre vigyék. Ott állítsák föl, ahol ki tudja, hány évig állt.

Nehéz ezt így megérteni, látni kéne. A liget legrégibb tölgyéről van szó, megérdemelné, hogy holtában is intő példa legyen. Jobban tessék vigyázni!

Néminemű vitát kavartam akkoriban. Szokott az így lenni máskor is. Állítólag a madarászok egyik csoportja lázadt ellenem, arra hivatkozva, úgy kell meghagyni, ahogy van. A természet rendje arra épül, hogy a benne nyüzsgő sok féreg madarak tápláléka legyen.

Hetek óta látom, elérte a fűrészes végzet ezt is. Kivágták, és ott is hagyták a fűvön. Nem visz arra naponként az utam, azt hittem, mire eljön a május, már föl is állítják. Mert görcsként maradt meg a fejemben, példa kell az utókornak, hogy lássa, mit tesz a természettel a rombolás.

Igaz, én is lázadoztam magamban a madarászok ellen is. Szerintem nem úgy vigyázunk legjobban a természetre, hogy mindent úgy hagyunk, ahogy az oktan lények teszik, mert akkor úgy járunk, ahogy állunk. A híd jobb ívén annyi a galamb, napsütésben is esernyőt kéne tartanunk a fejünk fölé, hogy agyon ne piszkoljanak bennünket. Az átmenő irányból számítva a jobb oldalon. Ezer ötlet lenne, hogy ne ott darvadozzon a sok madár, de nálunk természet-

védelem van, és nem gyalogosvédelem, tehát semmi nem változik. A Dóm tér is galambok bitangja lett, elszánt ember legyen, aki a szegedi panteon szobrait egyenként akarja végignézegetni. Az odaáti liget madarai se haltak volna éhen, ha nem a tanulságnak szánt fa kebeléből táplálkoztak volna.

Remélhetően ezután is megtalálják betevő falatjukat.

Emlékszem rá, amikor az alsóvárosi templom padlásáról elkezdték letakarítani évszázadok galambpiszkát, nemcsak az oda mentett aranykelyheket találták meg, de a dongaboltozat is elkezdett „beszélgetni” a megkönnyebbüléstől. Csak remélni lehet, az innen fölszálló fohások rendben áttörték a madárürülékek páncélját, és tisztán értek célba a magasságos mennyeiben.

Szeretem a célszerűséget látni mindenben, ami a világon van, és erősen bízom benne most is, gondos emberi szándék állítja föl ezt a kivénhedt tölgyet is. Szeged ugyan mindig élen járt a beszédes múlt emlékeinek eltakarításában - elég csak a patinás régi műemlékházak lebontására gondolnunk. Ahogy némely régészek abban bizakodnak, a várkapu köveit kibontva és megőrizve újabb látványosságot tárhatnak a még mindig forgó idegenek elé, úgy számítom én is, óvodástól az aggastyánig tanulságul szolgálhat még ez a tölgyfa is.

Az életnek ára van

Ekkora fába még nem vágtam a fejszét.

Mindennek ára van. De még mekkora.

Életünket ingyen kapjuk, legtöbbször boldog órák gyümölcseként, de attól kezdve holtunkig minden percünkért fizetnünk kell. Néha boldogsággal, aztán, amikor már elfelejtjük, mi is az igazi belőle, előáll a nagy behajtó, és először csak mondja, aztán ismételve: adós, fizess!

Senki nem kérdezi tőlünk, akarunk-e megszületni, meg azt se, mire születnénk legszívesebben. Tanítja a legtöbb vallás, hogy Isten szabad akaratot adott az embernek, de éppen indulásunkra ez nem vonatkozik. Feministák, és az életnek másfajta hígultjai ugyan jogukként hangoztatják, szabad akaratuk jegyében ők dönthessenek a mi megjelenésünkről, de mi akkor már nem ők vagyunk, hanem egyszemélyes lények: én! De nekünk, mondom, akkor már nincsen szavazati jogunk.

A nagy ÉN is meghígulhat néha, és azt mondja, szintén a szabad akaratra hivatkozva, egyedül neki van joga eldobnia az életét. A vallások másik alagútjába fut bele azonnal, mert az agyonrafinált hitűeken kívül valamennyi éppen ezt tiltja legjobban.

Az élet is tiltja. Parancsként van kiadva mindnyájunknak, adjuk tovább azt az ajándékot, aztán gondoskodjunk róla tisztességgel, a legvégén pedig a becsületes befejezéshez megint intelem jön elő: tűrj békével!

Aki ezen a vágányon akar tovább menni, menjen, én most megállok. Azt se mondhatom, hogy újat mondok, kerülgettem ezeket már többször is. Ha valóban tisztességgel akarnánk megőrizni azt a bizonyos ajándékot, és egészségesen tovább adni, rengeteg tapasztalattal kiegészítve, első parancs ez lenne: élj egészségesen! Alpontjait elősorolnom se lehetne. Mértékkel egyél, finomakat és táplálókat vegyesen. A magam korosztálya ugyan azt tanulta annakidején, mire megöregszünk, tablettákon fogunk élni, de nem patikabogyókra gondolt akkor még senki.

Most meg? Marékszám kapkodják be a mindenféle kiegészítőket. Kuruzslók hada él balgaságainkból, miközben ők is mennek szépen tönkre.

És mozogj sokat! Legyél mértékletes az élvezetekben is! Ha bolond lennék - vágja rá korunk hőse. Amit az élet kínál, nem utasítom el, de ha nem kínálja, elveszem erőszakkal. Ebbe aztán belefér majdnem minden. Az ital, a bagó, a drog, és a többi túlhajtott akármilyen. Hogy mit mond a statisztika az önrontásokról? Az a statisztikusok dolga. Kimutatják például, hogy a cigaretta szinte minden betegségnek talpköve. Ömlenek kifelé az iskolából az aranyosabbnál aranyosabb leánkák és kisfiúk - illene őket igazi fölnőttek mondanom! - és dől belőlük a füst. A még fejlődő szervezetet köpi be a hamar elmúlás mocskos legye. Nehogy azt mondja csókolódzás közben a másik, hogy tejfölösszájú vagyok!

Itt aztán szépen meg is állok. Az orvosok többsége eldobta már a bűdös bagót, ha kínok kínját állta is ki közben, annál többen szívják a nővérek és a másfajta segítők. Persze, szükségünk lenne tartós egészségükre is, de micsoda erősítést adnak a vég felé közeledő többi bagósoknak! Csak egy slukkot még!

Vénülő tejfölösszájuként azt mondom, az élet legnagyobb ára füstként száll el. Hogyan is van ez? És vele szállunk el mi is?

Az életnek van a legnagyobb tarifája. Ajjajajajaj! Az élet az ára.

A kapitalista tű

Fölajánlanám arany színű egyforintosomat pályázati aranytartaléknak, ha meg tudná mondani valaki, ez meg miféle csudabogár? Már a tű is kapitalista? A csongrádi Ötvös-gyerekeket azért zárnám ki a játékból, mert az ő édesapjuktól hallottam. Közelebb visz a megoldáshoz, ha azt is hozzáteszem, akkor még javában kókadozott a KGST. Nincsen azonban időnk a szakszerű lebonyolításra, az ombudsman közbelépését is szeretném elkerülni, inkább kibököm. A kapitalista tűvel lehetett bököni. A KGST-ből valóval viszont nem olyan könnyen. Annak is volt hegye, de tompa.

Csak virtigli szabó tud ilyen finom különbséget tenni.

Ne tessék fitymálni az adományt, jó politikai érzékkel vagyont lehetett érte venni.

Szívesen átkonvertálnám ezt a finomságot a disznókörmre. Hogy ebből meg miféle bogár mászik elő, előre nem kiabálom ki, inkább emlékeztetnék valamire. Újságíróskodásom első napjaiban volt szerencsém avval etetni kedves olvasóimat, a disznójószág természetrajza, hogy szőrös, és ezt a tulajdonságát akkor is megőrzi, ha már nem rőfög, hanem töpörtyű. Ajánlottam a sztriptízdisznó kitenyészését. Harminchat esztendő távlatából fájdalommal kell megállapítanom, ez a nemesítő szándék azóta is a nagy álmok tárházában szunnyad. A disznókörm a bizonyíték rá. Most már nem a kapitalista-szocialista viszony a döntő, ezt már egybemosta a történelem, különbség van azonban a hazai meg az import között.

Akkor esett le a húszfillér, amikor a legújabb mezőgazdasági miniszterjelölt első rádiós nyilatkozatát megtette. Ilyenkor még őszinték szoktak lenni a bársonyszékek várományosai, el kell hinnem minden szavát. Olyasmit mondott, ahogy nem törvényszerű beengedni az országra a mérgezett paprikát, úgy az import sertéskörömöt se. Igaz, jól le van fagyasztva, de ha fölenged, akkor meg bűdös. Köszönöm, Jelölt Úr, pályaaavató ösztentéséért az én támogató

szavazatomra már számíthat. Megtapasztaltam magam is. A hazairól is tudok azonban elrettentő példákat mondani, de az nem pedikűrözött disznóból származik.

Kocsonyamániám minden télen fölüti a fejét. Én vagyok a beszerző is, a földolgozó is, és a megfőző is. Aki evett belőle, mind azt mondja, majdnem olyan, min a pátfalvi. Pusztai Mancsi ígérte Lajosnak meg nekem. (A jó ígéretnek is van természetrajza: negyven esztendő múltán is ígéret marad.) A földolgozáson van most a hangsúly. A hazai dialektust beszélő disznó körme olyan szőrös, előbb meg kell kopasztanom. Kaparom, forrázom, pörzsölni is szoktam. A gáz lángja fölött himbálom addig, amíg megtisztul. Ettől aztán lesz olyan bűdös az egész házban, mint az importtól, ha fölenged.

Tehát egyik bűdös, a másik szőrös? Egyremegy.

Ehhez képest a kapitalista tű világбайnok.

Azok a májusok

Hozsannáznom kellene talán, ha a május 1-jét leírom, de soha nem volt kenyerem a hozsanna. Netán *savanyognom* egy sort, és elverni a port rajta. Erre se visz rá a lélek, mert bár sokan lelkesednének, hogy végre megint kimondja valaki, de sokan lennének azok is, akik fenéki megsejtődnének.

Se hideg, se meleg? A langyosat meg kiköpi az Isten? Előveszem inkább a legnagyobb májushívóként is tisztelhető Juhász Gyula annakidején agyonszavalt versét, mert annak a soraiból tudtam meg először, hogy ünnep is lehet ez a nap: *A hatalom kiadta a parancsot: / Ne legyen ünnep május elsején!* Sajnos, azt is hozzá kell kapcsolnom, eszmélésem után a másik *hatalom* meg kiadta, *muszáj ünnepelni* május elsején. Na, ha a hatalom úgy labdázik vele, ahogy akar, akkor én, minden hatalomnak született ellenzéke, mit kezdjek vele? Kapjam el mindet?

A hatalom gyáva, és félelmét parancsokkal palástolja. A legtöbb gyáva erőt akar mutatni. Abba is belekóstolhattam, amelyik megtiltotta az ünnepet, abba meg majdnemhogy bele is öregedtem, amelyik kötelezővé tette. Azt hiszem, mindkettőt elmosta már a történelem, jószerivel egyikről se kellene fél szóval se szólnom, noha a mézesmadzag íze ma is a számban van, de a másodiknál meg kell állnom.

Harcos időkben, a múlt század kezdeténél is korábban, 1889-ben határozták el, hogy legyen. Szerencsétlen harcos bizakodók! Nem tudhattátok, mi lesz belőle.

Hangoztatták a szónokok, a *szabad* május elsejét ünnepeljük. Ezért lett *kötelező*. Szegeden erre a napra mindig leszedték a Széchenyi tér fájáról a varjufészkeket, nehogy megtiszteljék az ünneplőket. Fönn tehát varjak serege károgott, alant pedig az akkori főszerkesztő - éppen rehabilitálták, tehát lihegni kellett - kiabálta bele a mikrofonjába, hogy most a Kendergyár szocialista brigádja kanyarodik be a térre, ennyi meg ennyi százalékot teljesítve, és nyomukban a Ruhagyár hős munkásai özönlének. Hatalmas taps minden bejelentésre, ahogy illett. Ki volt osztva mindenhol, ki viszi a táblát - népies neve sütőlapát volt -, és ki a transzparenst. A táblákon, persze, a marxizmus klasszikusai mellett az éppen ügyeletes hatalmi potentátok képei.

Itt nem a munka hősei, a hétköznapi munkások, hanem, ismétlem, a hatalom.

Kinek az ünnepe is volt akkor? Nem csupán nálunk, de az egész Béketáborban. Itt-ott katonai díszszemlével, fölvonuló rakétákkal.

Talán felelnem se kell rá.

A tér szélén akkorra már virágba borult a tulipánfa, a tavasz biztos hírnöke. Közepén valamelyik termelősövetkezet oldalaitól megfosztott két pótkocsija szokott tribünül szolgálni, gyönyörű száldeszkákkal kitoldva. Szigorú protokoll szerint álltak rajta annyian, ahányan csak fölfértek rá. Jött a szabványbeköszöntő, megkülönböztetett tisztelettel üdvözölve - a pódium népét. A lentiek pedig egyenként megtapsolták mindet, mint most a Heti Hetes szereplőit. (Újságírói csúcsteljesítménynek számított úgy sorba szedni a másnapi újságban a protokollt, hogy mindenki a maga helyén álljon. Minden tévedésért *bunkó* járt.) Nem folytatom, mert olyan nagyon nem is lenne érdemes folytatnom.

Csak azokat akartam emlékeztetni rá, akik ma is el vannak telve májusi nosztalgiával. Istenem, de sokszor kifecamították azt is.

Induláskor illet pogácsával és sörrel traktálni a gyülekező és sorakozó embereket. Később már léggömböket is osztottak. Az ünnepség után pedig irány Újszeged, mert *ujjé, a ligetben nagyszerű!* Akkor még csak egy híd volt, de az úgy meg volt tömve emberekkel, fél óra is ráment, mire átértünk. Szeged féltve őrzött parkja pillanatok alatt csoportos majálissá lett, fittyet hányva minden korábbi védelmi törekvésnek. Egésznapos műsor a szabadtéri színpadon, és virsli, minden mennyiségben.

Délután, inkább estefelé már, szinte menetrend szerint eleredt az eső, de az már aranyat érő májusi eső volt! Este pedig ingyenjeggyel vetítették a *Kővirág* című szovjet mesefilmet azoknak, akik rászolgáltak. És közben megteltek a detoxikáló állomás ágyai. Reggelre kelvén fölébresztgették a bokrokban alvó csendesebb részeket.

Mi volt ebben a bántó? A *hatalom* keze. Hogy valóban szabadnak érezhessük magunkat.

Juhász Gyula idejében, úgy tudom, a Kállai liget árnyai alatt ünnepeltek. Akkor meg arra vigyázott a hatalom, hogy szabadnak ne érezhesse magát, aki dolgozni tudott. Mostanában, amikor csatornázásra hivatkozva irtani kezdték a fáit, volt, aki erre a bátor elbújásra emlékeztetve akarta menteni azokat. Mindig eszembe jut, amikor előtte kerekedek el.

Csőbörből vödörbe léptünk, most már tudjuk. Üzenni tudnék mindegyik változat rajongóinak, de minek? Szapuljam azokat a kései utódokat, akik panelprolinak szeretnek nevezni bennünket? Vagy lelkesedjek azokért, akik az élenjáró szovjet példát követve, tehát ideológiailag is megtámogatva a panelházakat vasvillával hányták össze? Nem maguknak, nekünk. A népnek.

Hadd maradjak meg én csak Juhász Gyulánál: *És jött a május. Ezer orgonának / Lila bugája búgott a napon ...* Ez az! Itt a tavasz, szívek-lelkek gyönyörűsége. A majálisok világa. *És a paréj is megnőtt szabadon.* (Kertészkedő ember lettem, ezt inkább elhagynám, de ha ő az őslakos, tisztelnem kell.)

Éljen május elseje! De melyik? Kerek egy éve ünnepelnem kellene a harmadikat, az unióba való belépésünket is. Halmozódnak az élvezetek, kevés az évi 365 nap, néha duplázva vagy triplázva akarunk ráfejelni egyikre-másikra. Rövid az idő még hozzá, egyelőre inkább a kínjai látszanak. És az mindenképpen, hogy az ottani képviselőinket végre európai színvonalon fizetjük meg.

Mi pedig? Ráütök a számra. Éppen a munka ünnepén kell erről beszélnünk? Amikor néhány százalékos fizetésemelésekért is sztrájkolni kell?

Van még aranytartalékunk! Idén Édesanyák Napját is ünnepelhetjük.

Ö - öööö - ö

Ez a derék magyar betű leírva, duplázva vagy triplázva nem létezik, ennél fogva talán egyetlen szótárban sincsen benne. Kiejtve viszont talán a legtöbbet használt hang.

Voltam a minap egy valamin, igen okos emberek osztották ott az ígét. Az előimádkozásra kijelölt tudós ember evvel kezdte kérdését: ööö. Az előadó meg, jól váltván az esze, ahogy a karvaly csap le az egek magasából a fűben futó mákszem-egérre, kapásból vágta rá: ööööö! Több mint háromszor volt alkalma kérdeznie a hergelő embernek - lehetett az négy is -, mindet evvel kezdte, és közben is megismételte: ööö. Az előadó meg? Tünetemény okos dolgokról beszélt, teljesen új megvilágításba helyezve a sarokpontokat, és amikor belelendült, percekre elhagyta az ismétléseket, de aztán csak vissza-visszakanyarodott hozzájuk: öööö.

Lerágott csont ez már, tudom jól, de a jó kutyának a lerágott is csemege. Megpróbáltam megfejteni a titkot. Fél füllel az előadót figyeltem, mert ismétlem, nagyon okos dolgokat mondott, de az én fejemben még több vágányon járnak a gondolatok, másra is futotta az erőmből. Rájöttem, aki a nagykalapácsot forgatja, nem szokott ökögni-bakogni, egyenesen odaüt. Aki a földet szántja, az se. Bizonyos fokú kulturáltság, átlagon fölüli iskolai végzettség, azt hiszem, föltétel.

Az az érzésem támadt, akarva-akaratlan a gondolkodást mímeli, aki evvel kezdi, és közben is él vele: ööö. El akarja hitetni, nem az olvasószemüvegét felejtette otthon, a szűzen szült gondolat világra jöttének lehetek figyelő tanúja. Megszokta már, észre se veszi, tehát tudatalatti kormányzásról van szó.

Agyam egyik vágányára befut ez a szerelvény is: igaz, hogy semmi értelme nincsen, de legalább magyar. Elismerem, persze, az angolban is, a franciában is előfordulhat, netán a spanyolban is, és a szláv nyelvek mindegyikében honos lehet, de a magyar ember kizárólag magyar ööö-eket fogyaszt. A nemzeti programba is bele lehetne foglalni. Amikor előadónk belelendült, mondom, elfelejtette a belegyökeresedett divatot, már attól tartottam, ha nem igyekszik, hajléktalanná válik, de megnyugodhattam, kiderült, ideiglenes állapot volt csak.

Töltelékről, toldalékról van szó mindenképpen. A toldalékról a nyelvészek azt tudják, vagy rag, vagy képző. Ez egyik se, csak van. Egyeztetni se kell semmivel. Szerepe? Elvileg a nulla, vagy akár öt nulla, de fontos. Mondom, a helyben születés varázsa. Annyiféle szelence volt már a görög mitológiától kezdve egészen napjainkig, Pandoráé a legveszedelmesebb, elneveztem a pódium palackjának. Ha kinyitják, kiszabadul, és visszatuszkolni nem lehet. Akár a szelencék szelleme.

Vagy ragályos a betegség, vagy eleve fertőzött emberek gyülekezetében rágom a csontomat, nem tudom, de tény, amikor a színháznyi nagyterem éppen tucat hallgatóságból fölszólalt valaki, ugyan mivel kezdte? Ha kettőbe repednek, akkor se találják ki. Megmondom. Evvel: ööööö!

Akár a pigmeusok

A tételt régen fölállítottam már, most csak ismétlem, mert ismétlés a tudás anyja. Régészetből jól megtanultuk, az emberiség őskorában zsugorítva is temettek. Jól összekötözték a halott kezét-lábát, úgy dugták be a földbe, hogy szelleme se császkáljon vissza, és jótételleket ne riogasson. Rend a lelke mindennek.

Ez eddig a szimpla tudomány, tételemmel így egészült ki: napjainkban inkább az eleveneket zsugorítják. A kutricás lakások hóbortja talán elég ahhoz, hogy tudjuk, miről is van szó valójában. Csúfondároságból panelprolinak kezdi nevezni a föllengzős főúri kastélypolitika a bele kényszerülőket.

Legendásan kicsi a mi országunk, de annyi hely még lenne benne, hogy elférjünk.

Hallottam, egyik legnagyobb tanárunk új szobát kapott. Centire akkora, hogy elfér benne egy asztal, meg két szék. Se több, se kevesebb. Üljön le a fenekére, és billegtesse a számítógépet. A minap három diákja kereste föl, hosszabb beszélgetésre. Illendőség ide, illetlenség oda, ő maga kénytelen volt az asztalra telepedni. Az egyik diáklány, szerencsére, nadrágban volt, leült a földre, a két szoknya meg a két székre.

Ennyi embernek emeltszintű levegőre is szüksége van. Semmi baj, gép adagolja azt is, akár a lélegeztető készülék. Kész csoda, hogy a szellem, noha zártságban született, szabadon szárnyalt.

Ezerféleképpen osztható és szorozható az emberiség, nyugodtan kimondhatjuk, kétféle is van. Hosszúlábú is, meg rövidlábú is. Mindegyikkel megesik, hogy utazik valahová. Mondjuk busszal, idegen országba. Tíz napig egyfolytában arra van készítetve az összes hosszúlábú, hogy a pigmeusok méreteire is alig szabott szoros ülésekbe fészkelje be magát.

Nem a levegőbe beszélek, láttam tulajdon szemeimmel, iszonyatos kínokra voltak kárhoz-
tatva, miközben oldalra tekintve a világ legszebb csodáit nézhették. Kár, hogy a teleszkópos
lábakat nem találta föl még a természet.

Vonaton is szoktam utazni. Ülések vannak ott is. Virgonc leleménnyel kieszelték, egymással szembe fordították az üléseket. A szellemi sóherság azonban oda vezetett, hogy megint a törpeméretű pigmeusokra szabtak mindent. Ha sokan utaznak, akkor parlamenti egyezségnek kell születnie, ki tárja szét a lábait, és ki helyezi közé az övét, összezárva. Aztán, ha el nem vadul köztük a viszony, abban is megegyezhetnek, mikor cserélnek. Az egész kocsiban egy sorral több ülést lehetett így besuvasztani. Arccal a gazdaságosság felé!

Ismerősök között még csak hagyján, de ha a szemben ülő éppen hölgy, pajzánul kínos.

Belém fészkelte magát a kényszerképzet. Fogynak az utasok a vonatról is, buszokról is. Arccal a gazdaságtalanság felé? Szentisten, csak nem a pigmeusítás az oka?

Állj elő, polgármester!

Jön az árvíz, jön az árvíz, hangzék! Itt a belvíz, itt a belvíz, ez is hangzék. Itt a világvége, ez is hallatszik. Eddig azért jajveszékeltünk, hogy igazi telek se tudnak lenni. Most végre volt majdnem akkora hó a hegyekben, amekkorának lennie illett a mi gyerekkorunkban is, ebből pedig katasztrófának muszáj lennie. Erre vagyunk érzékenyítve. Valamit föl kell kapnia a sajtónak, különben éhen hal.

Nem kárhoztatok érte senkit. Ezt követeli tőlünk a haza.

A mi vidékünkön az a természetes, hogy a hóból víz szokott lenni. Tóth Béla a 70-es árvíz küszöbén ezt írta: Postázik a Tisza. Uszadékfákat hoz, kinn hagyott petrencéket emel el, mindenféle zagyvalékot cipel. Most polgármester magyarázza a tévében, valahol a fölsőbb vidékeken, arról lehet megtudni, hogy árad, ha sűrűbb a víz. Ha sötétebb. Idelenn postázik.

Mit tehet a mai riporter, ha hiteles ember szájából köteles venni a rémisztő híreket. Állj elő, igen tisztelt Polgármester, és mondd el szépen. Amikor kevés volt a víz a mederben, akkor is előállítottak, és te elmondtad, évtizedes aszályok áldozatai vagyunk. Amikor növegetni kezd a folyó, állj elő akkor is. Állj elő, és mondd meg, miért teszi. Amikor elhangzik a vezényszó, hogy lapátra magyar, Polgármester, akkor is állj elő. Mondd el, mennyi homokot készítettetek a partra, mennyi zsákot hoztatok ki, és mennyi kellett volna, hány fáklyátok van, és mennyi kellene. Te mondd el majd a nyúlgátak tetején, mekkora lenne a kár, ha netán átlötyyenne rajta. Meg azt is, hogy elfogyott a pénz. Amikor mégse hágja meg a gátakat, akkor is állj elő, végy egy nagy lélegzetet, és te mondd el, hogy megmenekültünk.

Olyan vagy hajszálra, mint az adu a kártyában. Vagy az edző a sportban. Akár győzünk, akár veszünk, te vagy a magyarázó. Már-már polgármesterszámlálást tarthatnánk a híradások alapján.

Annál a bizonyos hetvenes árvíznél még nem a tanácselnököt állította ki az akkori tudósító, hanem a védelem vezetőjét. Aki történetesen ugyanaz volt, és bizottság nevében nyilatkozott. Lett is akkora pánik végig a Tiszánál, nem győzött reszketni az ország. Magam minden reggel gumicsizmába ugrottam, és estig a partot jártam. Láttam az ott szorgoskodók hősi helytállását, és megnyugodtam. Igyekeztem megnyugtatni mindenkit. Meg is fenyegetett két kukucskáló mérnök, kirendelnek homokzsákot tölteni. Írtam továbbra is a „lapátpuskásokról”, a cölöpverőkről, a homokzsákot cipelő katonákról, a buzgárnál rogyásig rohanókról, a szivárgó vizek kiöntött áldozatairól, és a tajtékot hányó vaklármákról is. Tudósítottam a televíziót is.

Most a polgármester az adu. És a bűnbak is ő lesz, ha netán baj találma lenni. Vágás Pista vizesmérnök szokta idézgetni valamelyik görög bölcs mondását: a vizek járása kiszámíthatatlanabb, mint a csillagoké. A többit majd meglátjuk. És vigyázzunk, de higgadtan, mert az ördög nem alszik.

Hatvan „digitév”

Dúl a listaháború, ahogy azelőtt az osztályharc. Akkora ösztüzet lövünk egymásra, azt se tudjuk, kit céloztunk. Ahányan vagyunk, annyi csőből. Védekezni se tudunk. Az egyik tábor - ha lehet egyáltalán táborokra osztani bennünket - azzal tüzel, lejárt lemez ma már a besúgók listája, az égadta világon senkit nem érdekel. Erre én: te is fiam, Brutus? Azért nem érdekel, mert nyakig vagy benne? A másik meg azt hajigálja, nagy baj ugyan, hogy eddig egyetlen párt se vállalta az érintettek kijátszását, de további halogatást nem enged meg a történelem.

Játszom a higgadtságot, pedig érdekelt vagyok benne. Azok közé a szerencsétlen flótások közé tartozom, akiket besúgtak. Beszorították őket aljas fondorlattal, vagy önként daloltak, szerencsétlenek és flótások ők is. Az utca túlsó oldalán.

Amikor az első listák megjelentek, sűrű zuhatagban ömlött a zagy: de MSZP-s egy sincsen köztük. Mondom, minden párt védte a maga szennyesét, de ha ez az egy kivétel, az már nagy baj. Csakhogy, mit ad Isten, a lista első embere MSZP-s. Akár besúgott, akár nem - legtöbbször erőnek erejével állítják, náluk jámborabb csak a ma született bárány lehet -, a tétel megdőlt, mielőtt lábra állhatott volna. Hírelték ugyan korábban, párttagokat nem szerveztek be, de a listákon hemzsegők nyomják rá a pecsétet: ez is csak kefe volt. És sokan be is vették.

Azt is veri a szökőár, soha nem tudjuk meg a szintisza igazságot, mert a pártállam utolsó rúgásai idején kazánokat fűtöttek besúgványokkal. Akkoriban azt lehetett hallani, tagkönyvekkel és káderlapokkal tüzeltek, de csak egy ugrás innen a lista. Százalékokat is mondanak, a mi megyénkben például a készlet kilencvenvalahány százaléka égett el. Szeretnék meghagyni mindenkit a maga tévedésében, de kénytelen vagyok föl hívni lényeges dologra a figyelmet. Akinek besúgója jelentés már megfordult a kezén, láthatta, legtöbbször a végén záradék van: K: [Készült] X példányban. Ahogy a természet szeret gondoskodni róla, mert a legrutább állatfaj is Isten teremtménye, ez is be volt biztosítva. A példányokat szépen elosztották, különböző dossziékba dugdosták.

Elképzelni is nehéz, hogy minden dosszié minden jelentését eltűzelhették volna.

Azt is mondják, minden kormányon lévő pártnak megvolt eddig a magához való esze, és kitűnő fülhallással szedegette ki a maga embereinek a zengeményeit. Sok igazság lehet benne. Ha azonban komoly emberek azt saccolják, hogy a mai kapacitással számolva hatvan esztendőbe telne, amíg az összes anyagot számítógépre átírni - digitalizálni - lehetne, akkor bátran kimondom, maradt még mit aprítani a tejbe.

Romániában tizenkét kilométerre teszik a dossziék hosszát. Nálunk számítógépes esztendővel mérik: hatvan év! Ha van fényév, „digitév” is legyen. Talán majd sikerül ezt is magyaráztatnunk.

Egyik derék emberünk sorozatban szórja fejére a hamut, és mindhármunktól bocsánatot kér, akik jámbor figyelmünkkel rárogyasztottuk a bazilikát. Arról a sokaságról viszont szendén hallgatni szeret, akiket még besózott plajbásza elé sodort a balsors. Már-már pozitív példaként emlegetik.

Őszinte és teljes gyónás nélkül az egyházban sincsen bűnbocsánat.

Gyógyítom a bakancsomat

Minden évben beoltatom magamat influenza ellen. Ártani nem árt, ha csak néha használ, az is haszon. Egyik sarkalatos pontja ez mostani soraimnak. Másik is van. Amióta fagyos idők járnak, hernyótalpas bakancsban mászkálok. Minek csúszkáljak bele egy esetleges combnyaktörésbe, ha más megoldás is van?

Oltás ide, oltás oda, február legeleje óta krákogok, köhögök, és hegyet hordok zsebkendőből. Hallottam, ez a vírus másik vírus, az a vakcina ide nem gilt, viszont nem is alakul ki védetség bennünk. Egyik nap elmegy a kórság, másikon visszajöhet. Futhattam volna orvoshoz hetvenhétszer, zsákszámba nyelhettem volna a tablettákat, semmire nem mentem volna vele.

Kérek mindenkit, ne ebben keresse az agyalágyulás jegyeit. Akkor is meztelen kézzel szoktam biciklizni, ha másoknál már elrojtólózik a kesztyű, ellenben a lábom bundabakancsban is képes fázni. Furcsa hóbort, de muszáj nekem mindenben tökéletesnek lennem?

Megtanultam, a nátha orvossal egy hét, orvos nélkül hét nap. Ez meg már egy hónapja tart? Mivel folytonossági hiánynak nyoma sem látszott, esti bakancsápolás közben gondoltam egyet, és kemény erővel megfeszítettem az orrát. Szépen engedett. Az áldóját! A másik is. Nem kezdtem el szidni azt a cipőipari betanított munkást, akinek nyilván az volt a nyereség-részesedése, amiért jól álcázva elspórolta a csöppnyi ragasztót, mert semmire nem mentem volna vele, inkább elővettem a hatalmas tubust, és telenyomtam mind a kettőt. Alhatott rá

egyed mindegyik, reggel aztán kimondottan kerestem a hóolvadékot. Csodák csodája, nem éreztem hidegnek. Február elejétől március első hetéig tehát nem jöttem rá, hogy csudabakancsom szinkronban engedi be a lucskot. Nem nagyon, csak annyira, hogy a régi rendes hidegérzetnek anyagi alapja is legyen.

Végre minden ártalom kizárva, kezddhetem a gyógyulást.

Mehetnék panaszkodni a bakancsügyi ombudsmanhoz, de attól tartok, vagy bedarálná hernyótalpaimat, ahogy a minap a múltat is bedarálta listástól a másik - kemény falat volt, bele is csorbult a lelketlen műszer fogá -, vagy kijelentené, hogy nem rendeltetésszerűen használom. Ha a vitrinben tartanám télvíz idején, ekkora skandalum meg nem esne.

Zeng az ország, köhögésre tüsszentés a felelet. Hitvány senkiházi lennék, ha nem ajánlanám embertársaimnak, lábbelijüket adják be először gyógyítóba. Batárszekér tablettánál többet érhet.

A kísérlet folytatódik.

A paprikásos paprika

Tupírozás van a címben, nem tagadom, de célom van vele. Ha megakad rajta olvasónk szeme, talán bele is kóstol a nyelve hegyével. Néprajzi alapon halmozom azonban az élvezeteket. Tápé nyelvében a kolbász nem paprikás, hanem paprikásos. Toldalékhalmazásnak mondaná talán a nyelvész.

Csak hogy én most nem a hüvelyesek családjába tartozó kolbászról, hanem a paprikáról akarok szólni.

Még jószérivel le se zárult az ételizésítésre való örölt és piros paprika penészfertőzöttségének nemzetközi botrányt keltő ügye, már itt van a nyakunkon a marokkói zöldpaprika. Amióta újságokban körmölök, mint a mágnes a vasreszeléket, úgy rántja magához figyelmemet mindenféle mérgezés, szólnom kell erről is, bár hivatalosan lerágott csont már. Egyik szombati (február 26-ai) újságban olvastam, tíz napja tudják már, hogy veszélyes, mégis csak most (akkor) robbant a bomba. Nem nagy számtani barbatrúkk elvenni tizet a huszonhatból, ezt még én is tudom. Kiderült tehát, már február 16-án (szerdán) meghúzták a vészharangot Somogy megyében, és az élelmiszer-biztonsági hivatal már kedden (február 22-én) tájékoztatta - fürgeteges sebességgel - az Európai Unió illetékes szervét, de az Állami Népegészségügyi és Tisztiorvosi Szolgálat (ÁNTSZ) mégis csak tegnap (február 25-én) értesült róla, hogy a megengedettnél jóval nagyobb mennyiségben van mérgező növényvédő szer benne.

Isten malmai lassan örölnék, mondanánk EU-előtti normákba belekövesedett eszünkkel, és azt is hozzá tennénk, mi a nyavalyának kell nekünk onnan hozni, ami nálunk is megterem? Nyugi-nyugi, kedves olvasó, ha szerződni akartunk chilei cseresznyére, akkor ez még karnyújtásra való távolság csak. Engem az a tutyimutyi lazaság ver bele a sárga földbe, jó nagy késéssel ugyan, de először mégis az Eu-ba futunk, és csak utána tájékoztatjuk hazai őrizőnket. És akkor mi a legfontosabb teendőnk? Megnyugtatni azt a szerencsétlen hazai állampolgárt is, akinek ebből a paprikából támadt kedve jó nagy adag lecsót főzni, és azt be is lakmározta, hogy a megengedettnél százszorosan több vegyszer csak akkor okozna tüneteket, ha hosszabb ideig enné valaki a „fertőzött” paprikát.

Mondja meg, aki tudja, a szélesebb tíz naphoz képest mennyi a hosszabb idő?

Amikor elkezdett bedugulni örölt paprikánk piaca, azért lázadozott sok ilyen-olyan bizottságunk, hogy a külföldi kereskedő képes volt bepofátlankodni paprikamalmainkba is, és bele-nyalt a zsákokba. Akkor még a nagyüzemi hajrá lendületében a félig érett paprikát, a teljesen érettet is csumástul, sőt - Isten ne vegye bűnül - alkalmanként pocokfészkestül is beleörölték, és ez az idegen pasas képes volt azt mondani, köszöni, nem kéri. Annyira piszkoskodásnak tartották ezt, hetvenhét alkalmi koordinációs bizottság siránkozott és hetvenkedett fölötté, hogy máig nem jutott volna eszébe senkinek, esetleg még Marokkóban, vagy legalább a határon kellene megkérni a rakományt, öltse ki a nyelvét, és sóhajtson nagyokat? Mert a mi növényvédő állomásaink akkoriban még kötötték az ebet a karóhoz, hogy iszonyatosan kevés vizsgáló műszerünk van.

Ja, és azt is írja az újság, gyerekeknél akár rögtön is panaszokhoz vezethet a fogyasztás. Kismamák, nagymamák, reszkessetek. Meg azt is, megnyugtatóul, hogy csupán két mamut-cég forgalmazta, de már ott is lekerült a polcokról. Ennyire villámgyorsan.

Istennek legyen hála. Hogy a tíz nap alatt mennyien ették, arról nem tudunk.

Átszállás - de hová?

Előkelően utazhatunk a Nagyállomástól Rókusig. Meg vissza is. Mondja a kedves Hang mindjárt, indulásnál, hogy vigyázzunk, mert az ajtók záródnak, és azt is mondja, melyik megálló következik. Ha netán elbambulnánk, akkor is tudjuk. És ha vakok lennénk is. Nem kerül szinte semmibe, egyszer fölveszik valamilyen rögzítőre, és ítéletnapig eljár tengelyén, anélkül, hogy egy fogát újítani kellene.

Hacsak!

- A Somogyi utca következik. Átszállás a 3-as és a 3/A-as jelzésű villamosokra!

Valamikor valóban úgy volt, hogy innen indult a dorozsmai villamos. Kocogjon át most a Somogyi utca egy darabján, meg a Dugonics téren, aki bevette a kefét. De 3A-s villamosra ott se tud átszállni, ha nagyon kapaszkodik, akkor se. Van helyette 3F.

Megyünk tovább, mint a jó gyerek. Kigördülünk a Széchenyi térről, már mondja is:

- Az Anna-forrás következik. Átszállás a 4-es, a 4A-s villamosokra, és a 2-es autóbuszra.

Négyes villamosunk van, de 4A-s szintén nincsen. Aki pedig itt akarna átszállni a 2-re, átkecmereghet a Bartók térre, vagy a Széchenyire. Egykor trolipótlóként itt fungált, és egy a kuckó a kemencével alapon jogos volt bejelenteni a villamoson is. Azóta erről a cégről lekopott, a Volán járatja. Nem baj, csak tény, ahogy átépítették a Kiskörutat, a másik vonalon megy. Viszont itt lenne legjobb ajánlani a 3-as villamost is, mert itt kocog el az is. Egy tüsszentésre csak.

Visszaúton fordítva zajlik ugyanez a kedves lóvá tevés.

Annakidején tehervillamos is volt, sőt vasúti kocsik is ki-kijártak, ha úgy hozta a szükség. Akár utcakövet is szállíthattak. Az elegáns Tátrák követ már nem, csak kövületet?

Legalább pótdíj nélkül.

Hóember

Remélem, más is észrevette, hiánycikk lett az idei télben a hóember. Sokat mondok, ha azt állítom, talán kettőt-hármat láttam jártamban-keltemben. Romba rugdalva az is.

Mi, annakidején? Amikor még csak annyi hó esett, hogy kicsi golyóvá gyúrhattuk, már elkezdtük hengergetni. Kicsi feje, nagy a hasa, készen van a török basa - és ez nemcsak a rajzos változatra volt érvényes. Kötelező volt a rossz fazék kalapnak, két széndarab szemének, sárgarépa orrának, és valami söprűféle, hogy legyen mivel hadonásznia. Az igényesebbek a lajbiját is kipitykézték még.

Ártó kezek akkor is dúltak. Agyzsugorban szenvedők legnagyobb gyönyörűsége a kisebbek munkájába belegázolni. A vén mafla kölkök a leggyöngédebb igyekezetbe mindig beleverték a csúfot. Lett is tehetetlen bögés belőle rendesen, de a nyersanyag kéznél volt. Amit raktunk délig, leomlott estére, de másnap újra kezdtük.

Oka lehet annak, hogy ennyire kimegy a divatból. Biztosan előállnának tudós fejek, ha magyarázniuk kellene, és oda lukadnának ki, másfajta játékok uralják már a gyermeki lelket. Ott van a számítógép például, vagy a magasságos televízió, majdnem olyan gyilkosságokat kínálnak, mint maga az élet. Minek fagyoskodnának odakint?

Örvend a lelkem mégis. Villamosra vártam a város közepén, egyszer csak előttem is hógolyó huppan, és mögöttem is. Fáról nem eshet ilyen jól megmunkált kézműves termék, körbeforgok, senkit nem látok. Na, várjatok, gaz, kutya kölkök! Egyenként dugják elő fejüket a kapubejáróból, aztán vissza is rántják.

Legalább ennyi megmaradt még az ősi ösztönből.

Labdából vizet

Szent Lászlóról azt tartja a vallásos legenda, hogy sziklából fakasztott vizet. Akkor még kősziklával játszadoztak az emberek. Ha én most azt mondanám, próbálta volna meg teniszlabdából, föltehetően agyban gyöngye embernek tartanának. A labda arra való, hogy pattogjon, hagyjuk a vizek fakasztását másra.

Egyik kedves kisvárosunkban szemtanúja voltam a minap, több hektónyi vizet eresztettek le a kis kerek pattogóról.

Állítólag már az ősember rájött, ha ferdére szerkesztette kicsi kalyibája tetejét, jobban lefolyt róla a víz. Terjedelmes levelekkel, zöld ágakkal takarta le az ősi fedélszéket, hogy a hetes eső se nézze ürgének, és ne öntse ki alóla. Mintha elfelejtette volna az emberiség ezt a legősibb trükköt, egyre-másra kísérleteznek építőink a lapos tetővel. A szóban forgó kedves kisváros buszvárójának a tetejét ráadásul teknővé képezték ki. Fineszes fífikával úgy szerkesztették meg, hogy az egyik sarkából folyják le az esővíz, és szépen folydogált is addig, amíg valamelyik játékos kölkök föl nem rúgta a labdát.

Ott is maradt. És az a bolond víz is. Az elhárítás pofonegyszerű módját láthattam. Kivonult a szemetes konténernek szállítására rendelt böhömnagy autó, két emberrel, és egy harmonikaként tologatható létrával. Fölmentek mindketten, és mit látnak szemeik? Munkaidejéből kitellett, a csinos kis teniszlabda odakecmergett a lefolyóhoz. Rácsücsült a lefolyóra. Hasonlíthatott az én fejemben megtelepedő zölddióhoz, amelyik húsz évvel ezelőtt elzárta az átjárót. A kegyes

műtét most csak annyiból állt, lábbal kipöccintették a labdát, és mint a Niagara, zúdult alá a rengeteg víz.

Állítom, nem agyvíz volt. Békés emberek intézték, nem lázadoztak. Ezt a munkát utalták ki nekik, el is végezték becsülettel. Alászálltak, és elkezdtek labdázni idelent. Talált labda aranyat ér. Meg nem állhattam szó nélkül:

- Rendes helyen szájkosarat szoktak borítani a cső szájára.

- Rendes helyen, uram? Hol él maga?

Köszönöm, idelent még.

Táncol a gyékény

Jó nagyot lódulna annak a fantáziája, aki életnagyságú lovas szobrot kívánna a tápai Török Gizellától. Nála a nyolcvan centis magasság talán a csúcs. Egyelőre ló nélkül. Gyékényből. Ennyi még megáll a maga lábán.

Annakidején Biacsi Miska bácsitól kaptam a Jelemen-sarokban egy gyékényből kötött tábori ülőkét, sokáig azt hittem a finomságok tetejének. Őriztem is, mutogattam is, amíg molylepkék áradata el nem lepte. Ismerem a tápai szatyrokat a kismónártól a nagymónárig, bolondost is láttam dömbölés közben is, elakadt mégis a képzeletem, ennél tovább nem jutottam. Kinek jutna eszébe, hogy asztali szobrocskákat csináljon gyékényből?

Csak egy tápainak.

A Tömörkény gimnáziumban tanulhatott volna „tisztességes” szobrászatot is, miért ragaszkodik a tavi növényhez? Azt mondta a minap egy tápai beszélgetésen, nem volt pénze, hogy rendes iskolatáskát vegyen, bőr és gyékény kombinálásával font magának egyet. Meglátták a tanárok, és azt kezdték mondani, van ebben a gyékényben egy kis fantázia. Ez adta az első löketet.

Két kis agyagszobrocskája is itt van az asztalon, jelzi, abban a műfajban is valaki lehetett volna. Elkezdte fonogatni a gyékényt, sodorgatta, csavargatta, fogyasztotta, szaporította, ráncokat varázsolt ide is, oda is, de sokáig senkinek nem merte megmutatni. Egyszer elkottyantotta magát valahol, és azóta nincsen megállás. Szent István és Gizella a szegedi színházban fogadja a látogatókat február közepéig. Kapóra jött, hogy a korona pereme sodrott ianból éppen jó. A palástartal gondjai voltak, igyekezett az eredeti minden toldását figyelembe venni. Megfonta a teljes Betlehemet is. Azt hittem, alakjait rámán szövi, de tévedtem. Valamilyen alkalmi dömbölőt is képzeltem kezeibe, különben hogyan tudná olyan szorosan egymásra rakni a sorokat? Ebben se lett igazam.

Hétköznapi fantázia ide igencsak kevés.

Néhányat hozott el csupán a beszélgetésre, de könnyű kitalálnom, nemcsak az anyaguk tápai, de a figurái is azok. Nem úgy, hogy rájuk lehet ismerni, annak nem ez a műfaja. Tápai lelket lehelt mindbe. Saját játékos lelkét. Akármikor hall muzsikaszót az itteni, már táncra áll a lába. Mindegyik mozdulatában érezni a ritmust. Az állókban is.

Varázsa van a gyékénynek, ha Gizike fogja a kezébe. Sámáni töltettel addig bűvöli, amíg szobrocskává nem válik. És ördögi fifikával előre kiirtja belőlük a molylepkét.

Első mondata így hangzott a beszélgetésen: Szeged város gyűrűs menyasszonya lettem. Ilyet is csak egy tápai tud mondani. Szeged Kultúrájáért kitüntetéséhez járt az aranygyűrű.

Aki ennyire beleszeret a gyékénybe, a fertőzetet tovább akarja adni. Öt éve alakult meg a gyékényes műhely. A darumadár se szeret magában röpdülni.

Éjjeli csőtörés

Éjfél előtti órán minden rendes embernek ágyban a helye, de az éberség se árt. Bajban lettünk volna, ha már aludtunk volna.

Kimondhatatlan szerencse, hogy legkisebb szobánk radiátora alá vettem csalfa szemeimet. Honnan jön ide a víz? Kéznél van egy vajas pikszis, alá teszem, és elugrok egy nagyobbért, aztán egy még nagyobbért, végül a vājlingért, és a másik vājlingért. Mire visszaérek, mindig tele az egész.

Ugrás le Lacihoz, ő tud legtöbbet ebben a szakmában. Csöngetek, kopogok, meglátszik az ajtón keresztül is, ebben a lakásban rendes emberek vannak. Alszanak már. Ha hagynám őket, percekben belül nyakukba csorogna a víz. Jön föl Laci, szeméből dörgölve az álmot, és azt mondja, ha ő ehhez hozzányúl, még nagyobb a baj. Kikétszerkettőzzük, a főfűtőműveknél ügyeletnek is lennie kell. Tekerem a telefont, kinő a szakállam, mire bejelentkezik valaki. A víz meg csak folyik.

Filozófus lélek lakik a vonal túlsó végén, mert belekezd: magától nem indul el a víz se nappal, se éjjel. Hebegek, habogok, még csak szűrős szemmel se néztem rá. Hogy volt-e közben földrengés, vagy nem, nem tudhatom, és azt se, mennyit mozog az épület a maga törvényei szerint. Újabb tézissel bővül a filozófia: ha leeresztik a vizet, nem lesz fűtés, ha nem eresztik le, elázik a ház.

Kitűnő stúdium lehetne ez akármelyik kiscsoportos szemináriumon, de a víz itt folyik a szemem előtt. Ja, hát erről van szó? Hogy szerelő éppen nincsen bent? Nagy nehezen ígéretet kapok, azonnal indulnak, és meglátják, mit lehet tenni? Addig fölverem a felső szomszédot, megkérem, el ne aludjon még egy kicsit, és a fűtést addig is zárja el. Kiderül, hogy a főcsap az alsó tárolóban van, ajtószomszédomat is fölverem - ő is a rendesek táborát alussza már -, és elkérem a kulcsot.

Megbékélve kegyetlen sorsával meg is érkezik az éjszakai ügyelet két embere. Egyikük a filozófus, de most nem látszik meg rajta. Föltekintik a helyzetet, egyikük fölmege a felső szomszédhoz, másikuk le a főcsaphoz, még egy kis telefonos eszmecsere, és máris elhárítva a közvetlen veszély.

Van Isten éjfélkor is!

Holnap jönnek a szerelők. Addig még álmodhatom is csurgó csapokról.

Nyomok a hóban

Újabban vannak emberek, akik azt mondják, olyan a hó, mint a Szózat: ápol, s eltakar. A minap a hóeltakarítási szóvivő is ezt mondta. Én meg azt hajtom, árulkodik. Cikázzanak a villámok annak a fejében, aki ki akarja játszani.

Három példát mondok.

Valamikor régen találkoztam az öreg Királlyal, Zákányszék talán legöregebb szélmolnárával. Paprikát öntött föl a garatra, gondolván, a hasig érő hóban úgyse jár a finánc.

Járt.

Lepecsételte a malmot, majd holnap jön, igazlatókkal fölszerelve, és fölveszi a jegyzőkönyvet. Oda fordította Király uram a vitorlát a malom ablakához (alig lehetett túl a legénykoron), fölmászott, bemászott, leengedte még a paprikát, mert amit elkezd az ember, azt fejezze is be, aztán fölöntött talán két zsák kukoricát. Jöhettek másnap a fináncok, semmit nem találtak.

Csak a pecsét volt töretlen. Szélszöndben nagy bajban lett volna a szeles molnár.

Két éve lehet, hogy friss hóban lábnyomokat találtak odakinn. Mehetett volna a pasas az úton is, de neki kerítéseken kellett átmásznia, összebócorogván a kerteket. Istennek legyen hála, kutyák se bántották, és ő se bántott semmit. Összedugták fejüket télvíz idején a tulajdonosok, és oda jutottak, vagy bolond az illető, vagy részeg volt.

Itt viszont ha fűjt volna a szél, befűjta volna a nyomát.

És jöjjön harmadik példának a horgosi borzalom. Annyira közel van hozzánk, földrajzilag is, gyalázatban is, nem mehetünk el mellette szó nélkül. Kísértetiesen hasonlít az egyik szegedi családirtáshoz.

Azt mondja a rádió, a televízió, és írják az újságok is, hogy föltűnt, házuk előtt senki nem hánnya el a havat. Aztán kiderült, a gyerekek se járnak iskolába. Előbb-utóbb föltűnt volna más is, ahogy sok éve Balástyán is föltűnt a kéményseprőnek, hónapok múlva is érintetlen az ereszet rostélyába befűzött üzenete, és a lakat is ugyanúgy befelé van fordítva. Csak a szövetkezet vezetőinek nem tűnt föl semmi.

A hó hamarabb kiabál.

Szegény család! A gyerekeket lelőtték, azt meg se hallotta a szomszéd. Örülhettek a latrok, lábuk nyomát is befűtta a hó, de éppen az idő kiabálta ki, hogy baj van.

Vártuk a telet. Hozott sok szerencsétlenséget, sí-balesetet, autók összemelését, lábtöréseket, mindenféle nyavalyákat, noha csak azt szoktuk emlegetni, hogy jól tesz a vetésnek.

Egyszer-egyszer talán a nyomozóknak is.

Akár az árvíz

Mielőtt nekem esnének a vizesmérnökök, sietek kijelenteni, csak hasonlat akar lenni az árvíz. Tudom, tökéletes hasonlat nincsen, mindegyik sántít, jobbat mégse talállok.

Azt tanultuk annakidején, Szegedet azért mosta el a mocskos áradat, mert fölülről kezdték a szabályozását. Levágták a kanyarokat, gátak közé szorították, rohanóvá tették. Vannak ugyan, akik vitatják ezt is, de hadd maradjon most a dolog sántasága.

Mit is akarok vele? Bukfenc kell hozzá, de rögtön kiderül.

Amikor Dániában jártunk, elámultunk. Hogyan tudják olyan jól megszervezni a kereskedelmet? A termelő termel, a szakértelmet a szövetkezet adja. A krumplit vagy a húst átveszi a szövetkezet. Veretesen jó kereskedőket alkalmaznak, és ők nem az árrekekből élnek. Jól megfizetik őket, az igaz, de kötelességük a létező legjobb áron eladni mindent. A húst akár Japánba is elviszik.

Tanakodtunk akkor, mi magyarok. Miért nem tudjuk mi is így csinálni? Termel a paraszt, és minél többet ad a föld vagy a szakértelem, annál nehezebben boldogul. Mert turkál benne a kereskedő, és csak a maga haszna érdekli. Nálunk jobb a talaj, jobb az éghajlat, és talán a hozzá való szakértelem se hiányzik, mégse megy a kocsi.

Ha a pénz - támogatás - nem is úgy zúdul, mint a vízáradat, de ha beüt az esztendő, búzából, kukoricából, zöldségből, gyümölcsből terem annyi, akár bele is fulladhat. Turkál benne a kereskedő, és bagóért akarja megvenni. Aztán annyiért adja, a fogyasztó pistul bele. Zúdul, csak zúdul a szabályozott körülmények között a pénz, amíg bele nem ütközik a kereskedelem ármányos falába.

Mi lehet ebből? Sorozatban mennek tönkre a kisgazdaságok, de nagykereskedőt még nem láttunk templom lépcsőjén koldulni.

Dániában azt mondták a mi embereink, azért nem lehet nálunk megszervezni, mert első évben tönkremenne a termelő. Fineszes akarattal ide kellene kölcsönkérni valamit a központi akaratból. Hogyan? Nagyobb tudomány ehhez, mint amennyi az én fejemben megterem, receptet tehát nem adhatok. Találós észben azonban soha nem voltunk koldusok. Vannak olyan országok, ahol rájöttek már a dolgok nyitjára.

Ja, hogy ők hamarabb kezdték? Biztosan. De nem korábbi bukdácsolásaikat kellene átvennünk, és lépésről lépésre végigjárnunk azt az utat. Visszamenni a kézi hajtányhoz, amikor már itt a gyorsvonal?

Fecsegő ellensúly

Tarok tőle, egyre kevesebb embernek van tapasztalata a kétkarú mérlegekről. Piacon is alig látni már kétserpenyős kilót, amelyiknek az egyik tálkájába a hitelesített súlyt tették, a másikba meg a sárgarépát. Az elektronikus mérlegek korában ez már fatengelyes világnak számít. Egykori hadifoglyok mesélgették, hogyan grammozták széjjel hány felé a kenyeret pálcikából eszkábált őskori mérlegükkel. Inkább a libikókát hoznám föl példának, a játszótérek billegő hintáját. Ha ráül az egyik végére egy duci gyerek, a másikra akár kettő is kapaszkodhat, hogy himbálózni tudjon.

A súlyhoz kell az ellensúly.

Faramuci dolog ez így is, mert másfajta ellensúly az, amiről szólni akarok. Olyanról, amilyen talán nincsen is. Azt mondja valaki a telefonba, rühelli nagyon, hogy valakit levettek a képernyőről. Mondom én baráti körítéssel, annyira azért mégse sajnálom, mert szinte süttött ábrázatról, hogy zagyvalékokkal van tele a feje. Vezéri posztra szeret törni az ilyen ember, és nincsen az a butaság, aminek követője ne lenne. Sok-sok követője! Talpra ugrik benne az indulat, és azt harsogja, ha ez meg ez a párt tarthat ügyeletes hülyéket, akkor ellensúlynak éppen jó a másik oldalon.

Látszatra minden szava igaz. Nem nagy dicsőség azonban kimondanom, hogy minden pártot képes vagyok becsülni, ha okos gondolatokkal áll elő, és akármelyiket tudom kárhoztatni, ha tagjai szavaiban netán több a törek, netán a konkoly, mint a tiszta szem. (Most jut eszembe, a konkoly már szinte kiveszett a búzából, megterem viszont a politikai beszédben. A legvadabb gyomirtóval se lehet pusztítani.) Ahogy a buborékemberek is megtalálhatók szinte mindegyikben.

Mi a buborék legfőbb jellemzője? Sokkal könnyebb a környezeténél, szinte súlytalan a vízben. Nem akarok fizikusok és kémikusok világhírre törni, de egy saját használatú törvényt azért szívesen ide tennék: a súlytalanak nem lehet ellensúlya. A buborékembernek se.

Ha annak a bizonyos libikókának az egyik felére zsákszámmra rakjuk a légbuborékot, meg a másikra is ugyanannyit teszünk, talán meg se moccan. A piaci kiló két serpenyőjébe is hiába rakjuk a súlytalanság fölfújt tömegét, lukas kétfüllérest se adnék érte.

Azt már csak magánszorgalomból teszem hozzá, hogy tele van a világ buborékemberekkel. Külön tenyészetekben szaporodnak. Vigasztalom magam a költő szavával: fecseg a felszín, hallgat a mély.

Ha van még súlya a költőnek.

A muraközi ló

Ha kóbor lélekként szavazásra tenném föl a kérdést - az *igen* vagy a *nem* az erősebb? -, az öregátkos választási eredményét kapnánk. A 99,9 százalék voksolna az *igenre*. Az egytized százalékot én adnám: a *nem*.

Az úgy történt, hogy dékán volt a nyelvészeti tanszék vezetője, és én éppen nála írtam szakdolgozatomat. Familiáris kapcsolat volt közöttünk, és itt a többes számon tessék valóban többeket érteni. Külön szobát nyitattott az övé mellett. Ha könyvtárából akármelyik kötetre volt szükségünk, akkor is elvehettük, amikor nem volt bent, csak cédulát kellett hagynunk a helyén. Tündér Emikénél volt a kulcs.

A dékánságával egészen addig semmi gondunk nem volt. Meddig is? Ötvenhétben ő írta alá fegyelmimet, utolsó figyelmeztetéssel.

Szűzi büntelenségem teljes tudatában úgy megdöbbsentem, se holt, se eleven nem voltam. Megláthatta arcomon, ennyit mondott csak: *kérem, vonja le belőle a szükséges következtetéseket*. Le is vontam azonnyomban, egy életre: főnök soha nem leszek. Hogy mások agyabeteg döntéseit ne velem írássák alá.

A maga ítéletét írta volna meg, ha nem írja alá. Ha látta egyáltalán.

Pusztamérgesre helyeztek büntető iskolába, merő kegyelemből, bár a diplománk gimnáziumra volt kalibrálva. Legalább menyasszonyközelségben maradhattam. Más tisztességes ember napi nyolc órát dolgozott, én csak a madzagvasúti utazással töltöttem el hatot. Minden kérvényhez önéletrajz is tartozott, szépen beleírogattam a fegyelmit is. Akkora eleganciával kísért ki például a *Bakteráj* személyzetise az ajtón, királyi fölségnek se dukált volna nagyobb.

És becsapta utánam az ajtót.

Aztán könyvtáros lettem a megyei könyvtárban, már csak fél órát kellett utaznom oda, és felet vissza. Onnan meg Szegedre hozott a szerencse. Ára volt, a tanárságnak kellett búcsút mondanom.

Életem legtisztességesebb másfél évének.

Mese, mese, hosszú lesz ez, mire a bizonyos *nem*hez eljutottunk, de már itt is vagyunk. Jó tíz év múlva történt, hogy fölhívott a torony alól valaki. Legyek az akkor szerveződő új művelődési ház igazgatója. Legalább annyira megdermedtem, mint a fegyelmi iraton. Hogyan lehetnék, ha nem lehetek?

Most jutott eszembe mindez, amikor 35 éves lett az a művelődési ház. A Bartók Béla. Ott volt az első igazgató is, meg a mostani is. Mondtam is nekik, ha akkor *igent* mondok, belőlük talán soha nem lett volna igazgató.

Tisztességesen elámultak.

Nagyra nyílt Tamás szeme a csodálkozástól. Annyit már megtanultam, lépten-nyomon nem hozakodtam elő a fegyelmmel, sőt azt is belekevertem beszélgetésünkbe, hogy a Városnak ideje lenne visszaédesednie Bálint Sándorhoz. Önmagában is kockázatos volt ilyen beszéd, de a kétoldali személyes ismeretség növelte bátorságomat. A fölkérésre hárintékos feleletet adtam.

- Ismered a muraközi lovat?

- Hogyne ismerném!

- Erős jószág. A söröskocsit is elhúzza. Lepcsesszájú fuvarosok ütik-verik, de ő csak húzza, hídnak föl is.

- Éppen ezért gondoltam rád.

- Jobban gondold bele! Ültesd föl a bakra. Csúfos jószág lesz belőle mindjárt, de attól kezdve meg se moccan a kocsi. Nem való vagyok én főnöknek. Muraközinek születtem.

Így lett az első igazgató a Tóthpál Jóska. Követte aztán Györgyike (Simoncsis Pálné), a Tóth Attila, a Szabó Béla, a Hajdú Géza, és most a Simoncsics Jani. Meglehet, nem teljes a névsor, de több hirtelen nem jut eszembe.

Hat ember járt jól azzal az egy *nemmel*. Tartozom az igazságnak avval, hogy egy másik esetet is ide tegyek. Alig telt el muraköziségem után két hét, vagy három, más is megkönyékezett. Előállt a magasságos megye is, hogy szerveznének valami dokumentációs központot, és engem gondoltak oda főnöknek. Na, ha ennyire csapkod körülöttem a ménkü, szaladj János, rohanj János, de ne előre, hanem hátra. Akkoriban hívtak a Délmagyarhoz. A létra aljára. Külön történet, tiltakoztam, soha nem akartam újságíró lenni.

Kötetre való, megírtam már. Bezupáltam. Harminchat éve.

Senki elő nem bogarássza a még egyet, ha azt is el nem mondom. Sok-sok évre rá hívtak a megyei művelődésügyi osztályra népművelési csoportvezetőnek. Nem akarok szégyent hozni az osztályvezetőre, amiért rám gondolt, de elhallgatnom sincs okom. Formás szép kukacot is tett a horogra:

- Dezső, itt is írhat!

- Tudom, ki van az már próbálva. Annakidején rengeteg levelet írhattam, jelentést és előterjesztést a közvetlen főnököm nevében, az ő stílusa szerint. Írtam, mert írnom kellett a csoportvezető gusztusában is, osztályvezetői szinten is, sőt az elnökhelyettesében is, mert a főnöki kvaterkázások hozományaként mindről szakadt rám valami.

Akkor is *nemet* mondtam. Lett helyettem, ha jól tudom, a Laczó Kati - Isten nyugtassa szegényt! -, utána meg a Máriskó. Ragyogó két fej.

Egyik se lett volna, ha elfogadom az ajánlatot.

Megint hazudnék, ha nem említeném. Jót nem tudok mondani az illetőről, ezért nevét nem írom le. Meghalt már, miért is bántanám? Megkérdeztem Icát:

- Vele mi lesz?

- Vébé-határozat van rá, decemberig el kell hagynia az osztályt.

- És?

- Még nem tudunk többet.

Október volt ekkor. Bár tanítóképzőre ráfejelő tanári diplomája volt, egyetemen szerezte, bizonyíthatóan erős káder-támogatással, de ha tanítani akart volna elmenni, előbb meg kellett volna valakinek mutatnia, ez a tábla, ez meg az iskolapad. Zenei Jóska virgonc esztől kapta a *Sötét* előnevet.

Világosabb telitalálat a világon sincsen.

A két hónap nagy idő, ott maradt december után is. Belátták, ott árthat legkevesebbet, ahol van. Ott csak dirigálni kell. De mit keresne ott a született muraközi ló?

Annak is sok éve már, elmentem kikérdezni Gregor Jóskát. Akkor rúgta össze a patkót a színház igazgatójával, és bejelentette, elmegy Győrbe. Gondoltam, segítsek minden pletykák tisztázásában, ha én írom meg mentségeit.

Kitálalt. Ritka volt akkor még a kendőzetlen szókimondás, fölírtam mindent. Közben elmondtam az én muraközi lovamat. Állati metafora! Annyira megtetszett neki, alkalmanként magára vette.

Mástól még nem hallottam.

A tisztesség úgy kívánja, a másik felet is meg kell hallgatnunk. Elmentem a színház igazgatójához is. Jóska nem kötötte ki, hogy látni szeretné a kéziratot, kikötötte viszont az igazgató. Akkor még csak az volt ránk nézve kötelező érvényű, hogy az interjút kell bemutatnunk, de ez éppen interjú volt.

Visszaballagtam a szerkesztőségbe, azonnyomban gépbe veregettem mindkettőt. Az igazgatóét letettem a színház portájára. Mire visszaértem, tipródva várt az olvasószerkesztő:

- Ide telefonált, nem járul hozzá a közléshez. Pedig én már be is szerkesztettem.

- Joga van nem hozzájárulni - a sajátjához. Tudod mit, Pistám? Vágjuk el a csillagnál a kéziratot. Jöjjön a Jóska, teljes terjedelmével, és maradjon ki az igazgató. Pótold ki valamivel a helyét.

Hajszálra így történt.

Utána még több minden történt. A legnagyobb: miért nem kérdeztük meg az igazgatót is? Ideje lenne megtanulnunk a demokrácia szabályait!

Huszonvalahány évem alatt szép kis kifutó pályát sikerült építenem az *ÉS*-ben. Amit itthon nem lehetett megírni, vagy nem úgy lehetett, azt szívesen közölte *Katona Éva*. Csakhogy éppen akkor volt váltás ott is, és meglehetősen bizalmatlan voltam az újjal szemben. Ismertem pedig.

Éppen azért. A hátsó oldalra szánva, fölbruttósítva küldtem el.

Nem sokat nyitogattam az akkoriban még legolvasottabb közéleti hetilap ajtaját. Ott mindenki szerkesztő volt. A huszonvalahány év alatt talán háromszor jártam benne. Harmadnapra vagy negyednapra rá, hogy postán föladtam, Pesten volt dolgom, és komissióim végeztével fölugrottam hozzájuk. Valami szilajnagy értekezlet lehetett, és én beüzentem az új rovatvezetőért: itt várom a folyosón. Eltelt negyed óra is, mire köletlenül elővánszorgott.

- Mit akarsz?

- Csak a szemedbe akarok nézni.

- Mi a nyavalyát keresel az én szememben?

- Arra vagyok kíváncsi, van-e benned tisztesség? Küldtem egy kéziratot.

- Megkaptam.

- És?

- Vissza is adom.

- Mi a bajod velem?

- Ez nekünk túlságosan vidéki.

- Azangyalát! Ha Amerikának jó ez a túlságosan vidéki, sőt az egész világnak, akkor nem rázod te jobban a rongyot, mint kellene? Na, Isten áldjon!

Hazajöttem, és lemondtam az előfizetést.

A színház igazgatójából nem sokkal utána előbb újságíró, aztán pusztai főkapitány lett.

Nyomós részem volt abban, hogy a kisteleki földművesszövetkezet primitív kis hejehujájából országos jelentőségű ünnepsorozat lett a pusztaszeri - akkor még Sövényházának mondták -, el is mentem minden esztendőben, szeptember első vasárnapján, Árpádra emlékezni. Tudtam ugyan, hogy kegyes legenda csak az első országgyűlés, Anonymus mester írása többször forgolódott bennem egyetemista korom óta, de ha hagyomány lett belőle, és annál jobb egyelőre nincsen, akkor tisztelhetem én is. Egyszer-egyszer tudósítottam is onnan. Nekem való témával volt megterítve az egész környék. Amikor azonban fondorlatosan átszervezték augusztus 20-ára, az alkotmány és az új kenyér ünnepére, minden kötődésemet föladtam.

Augusztus 20-a a magyar hagyományban Szent István napja. Nemzeti ünnep. Minden falu, minden város szent ünnepe. Úgy lehetett betagositani a szocialista ünnepek sorába, hogy kivezényelték a falusiakat is, a városiakat is. Ott csak a központi ígét hallgathatták.

Történt azonban egy nagy baleset. Megyei díjat kaptam. Ópusztaszeren adják át régtől fogva, a ma már államalapító Szent István király ünnepén, augusztus 20-án.

Árpád apánk csodálatos színe változásán.

Annyira sátoros ünnep volt már az elején, a meghívottakat sátor alatti ebéddel kínálták most is. Ott futottam össze a mostani szeri kapitánnyal. Fölpanaszolni akartam, amit újságban való jajdulásaimnál a kutya se vett figyelembe, hogy szépen átkeresztelték Árpádot Szent Istvánra. Rendben van, ne szüntessük meg ezt se, de hozzunk vissza valamit legalább Árpádból is. A

régi szobori búcsúból is. Szeptember első vasárnapján. Nem olyan elátkozni való tett volt az a honfoglalás. Laci azonban kemény legény, azt mondta, addig egy szót se, amíg a tizenvalahány évvel ezelőtti minden sérelmét szememre nem hányja.

Pontosan kellene idéznem, mert megint elér majd a vád, hogy a magam javára fordítottam szavát, de meg se kísérem. Hézagos már a fejem, kimaradhatna valami, de azt nem győzöm ismételni, hogy *se fizetésért, se szívességből nem ártanék senkinek*.

A fellegekben járó MAGASSÁGOS SAJTÓ pökhendi úrhatnamságának tulajdonítja ma is akkori gyalázatos eljárásomat.

Szent Isten! Még a színidirektorságból való kicsöppenésének is én lennék az oka? Jól fölbruttósítottál te is.

Eltaposni való férge voltam én csak az újságnak, rám is léptek sokan és sokszor, és az egyik nagy talp, föltehetően a tied volt. Ahogy a bogarat sikálja el az ember.

Istennek legyen hála, túléltem. Ő még jobban.

Mit mondana erre a muraközi ló? Húzna még, ha húzhatna. Az igaziból annyira kevés van már, a megszállott lóbarátok génbankot szerveztek, és külföldön is képesek fölvasárolni a még meglévő példányokat.

A kisteleki termál

Kedves, meleghangú levelet kaptunk Kapitány Ádámnétól, köszönjük szépen. Mielőtt azonban arról is szólnék, amit lelkemre madzagol, hadd tegyek két kis kitérőt.

Áldott naivságunk, úgy látszik, túlél minden rendszerváltást. Amikor bezárták a Bárka éttermet, a zöld falra valaki fölírta krétával: Ide egy olcsó boltot kérünk! Szegény jámbor lélek, gondoltam akkor, és gondolom azóta is mindennap, hát hol élsz te? Azt hiszed, majd leakaszt valaki a szegről egy olcsó boltot, és ide teszi? Mesében még előfordulhat ilyen, de a valóság egészen más.

Olvasom a Csörögben, valaki azt kéri, a Centrum áruházat ne adják kínai kézre, inkább Ikeát tegyenek bele, mert az hiányzik Szegednek. Tőkeerős befektetés az alapja minden boltnak, napjaink zászlajára pedig éppen a tőke van fölírva. És a kínaiak egyelőre olcsón árulják portékáikat, a versenytársak éppen emiatt lázadoznak.

Vissza a levélhez. Melengeti szívem tájékát, amit a kisteleki termálfürdőről ír. Mintha-mintha az előbbi kívánságokra lenne hangszerelve: nemrégén nyílt meg, és máris áldják, akik használják. Azt mondja többek között, az önkormányzat jóvoltából hetente egyszer sokan elmehetnek kedvezményes belépővel. Nyugdíjas nap is van, és a gyönyörű környezetben valóságos társadalmi élet folyik. A három kilométerre lévő öregek otthonából például egy bácsi a kijelölt napon reggel 6-kor elindul járókeretével, és a 8-kor nyitó fürdőben már várják a „lányok”. A jegykezelő lányok, akik türelmesen elmagyarázzák az automata használatát. Várják a fürdőtársak is, jóval a 60 fölött, elüldögélve a jó meleg vízben, s jókat beszélgetve. Ezek a szép eseményei az életnek, nem csupán a sztárszerelmek, válások.

Tovább is lelkesítő dolgokról szól. Iskolásnap is van a fürdőben. Minden kisteleki diák megtanul itt úszni. Nem libaúsztatóban, veszélyes kubikgödrökben, hanem álomszép, biztonságos, kultúrált környezetben. S nem kell a szülőknek méregdrága különórákra cipelniük csemetéjüket.

Hogy hány ember menekülhet meg így a vízbefúlás veszedelmétől, soha meg se tudjuk.

Kedves Levélírónk, minden szavával egyetértek, és erősíteni szeretném a szép szándékot. Ez tartson sokáig! Csak azt akarom hozzáfűzni, megjelent egyszer az újságunkban egy kis híradás arról, hogy egyik falunkban akarna lenni termálfürdő. Kontra is jött: minek? Van már Szegeden! Egy másik községünk határában még az öregátkos utolsó harmadában olaj helyett melegvizet találtak. Úgy tudom, azóta sincsen ott fürdő. Szegedhez ragadt egyik településünkön a kertészeti csurgalékvízre telepítették az embereknek való kis áztató medencét, hogy az ottani fájós lábú Terus ángyiknak, meg a görcsös derekú Jani sógoréknak se kelljen enyhülésért a városba kocogniuk.

Nemzedékeken át hatalmas ígéret volt a szocializmus. Kicsorbult az eszme, visszacsúsztunk ötven évet, a kapitalizmus legéhesebb szakaszába csöppentünk bele. Öröm olvasni ilyen levelet.

Csatát veszítettünk

Szokásunk, hogy veszítünk. Csatát is, pénzt is, becsületet is. Egészséges nyelvérzékű emberek évtizedek óta hiába hadakoztak kifejezésbéli sántaságunk ellen - közéjük sorolom magamat is -, ha futnunk még nem is kell, de földalnunk, azt hiszem, kötelesség. Előbb azonban hadd álljak elő a Himnusszal.

Megtanultam jó Mészöly Gida bácsitól a szegedi egyetemen, és magam is tanítottam, amíg alkalmam volt rá, hogyan kell értelmeznünk Kölcseynek országimává lett versének első szakaszát. Az eleje, az „Isten, áldd meg a magyart...” azért volt csöndes forradalmi tett, mert azelőtt a himnuszok így kezdődtek: Isten, áldd meg a királyt! A klerikális reakciót is belekeverték, akik emiatt akartak új himnuszt íratni nagyjainkkal. A „Nyújts feléje védő kart, / Ha küzd ellenséggel” azonban nehezebben emésztődik. Áhítattal éneklük százezerszer százezrek, anélkül, hogy belegondolnának: ha csak feléje nyújtják valakinek a védő kart, nem sokra megy vele. Kölcsey az e-ző nyelvjárást beszélte, Kazinczy révén később ez lett a hivatalos irodalmi nyelv. Ma inkább így mondanánk: nyújts föléje! Mert akkor tud valóban védeni, ha fölötte van.

Jó fél évszázadánál több is lehet, hogy nyelvi pimpimpáréként ütötte föl a fejét az ilyen alak: kéréssel fordultam a tanács felé. Hadakoztunk, hadakoztunk, de annál jobban terjedt. Ha napjában csak azt számlálnám, hányszor vétenek ellene, belebolondulnék. Szájára kapta a rádió, a televízió, és bocsásd meg Uram, szolgálidnak, nem hangzik el templomi prédikáció se napjainkban, hogy ez a torzszülött szó ördögfiókaként elő ne ugrana. Tanárok szájából is előjön. Párja a férőhelyes óvoda vagy szociális otthon, meg a biztosít. Templomokban leginkább az utóbbi.

Közben azon kapom magamat, össze kéne számlálnom azt is, hány tagból áll a mai közszókincs.

Fogyatkozik, akár a gyermekáldás.

Egyelőre csak a prédikációk kötelező kellékeként hallható felekezetre való különbség nélkül - a vasárnapi misék szentbeszédeit, meg istentiszteleti szózatait figyelgetem a hétköznapi vallási félórák ígéivel együtt -, de tartok tőle, maholnap a liturgia kötelező részévé teszik. És ennek már nem a mekegő nyelvjárás uralkodóvá válása az oka. Hites nyelvészek ugyan azt

állítják, nem romlik a nyelv, csak változik, magam még nem jutottam el a megalkuvásnak erre a fokára.

Pedig talán jobb lenne, ha föladnám. Ezt a csatát, sajnos, elvesztettük.

Visszaszámlálás

Napjában legalább kétszer átmegyek azon a gyalogosfuttatón, amelyik a Radnóti Gimnázium előtt várakoztat bennünket kerek egy percig, és utána ad tíz másodpercet, hogy átérjünk. Stopperral nem mértem az időt eddig se, de meglehetősen pontos másodpercszámlálómmal jegyezgettem sóherságát. Klasszikust szoktam idézni, Madáchot, luciferi szózáttal: Fukar kezekkel mérsz, de hisz nagy úr vagy...

És íme, eljött a technika, fölmentett a számlálástól. Megírta ezt már lapunk, szólnom se kellene róla, de mondom, helyzeti hátrányom, hogy naponta ott járok. Azt olvastam ki a kurta tudósításból, úgy kell nekünk egy ilyen ketyere, mint a falat kenyér. Egyik legveszedelmesebb átkelőnkéről van szó, azért tették ide bejáratásra, egyébként vissza kell adnunk hamarosan a földalálónak. Ebből meg az maradt meg ficamra hajlamos fejemben, beetetés az egész, arra megy ki a játék, hátha itt hagyják nekünk.

Az tűnt föl legelőször, hogy visszafelé számlál. Indul a hatvan másodpercnél, és ballag vissza 00-ig. A füst és dőrej elmarad. A visszaszámlálást, ha jól emlékszem, az űrhajózás hozta divatba, és a valamelyik kóbor adón most is ismételt Orion űrhajó sulykolta még beljebb. Aztán, hogyan, hogyan se, átvette az agykontrollnak nevezett akármilyen is. (Ne tessék nekem esni, tessék inkább lemenni alfába, de azonnal. Aki hisz benne, az győz.)

Egy szál furcsaságra magam is rájöttem, fejtse meg, aki tudja. Ha nagyon erőltetném az elalvást, mondjuk, éjfél után 1-kor, és nem akar sikerülni, elkezdem száztól visszafelé. Egyenes úton akár ezerig is mehetnék, de visszafelé lépegetve már a kilencvenhétnél ásítok egy nagyot, a kilencvenháromnál meg emeletesebb, és a nyolcvanvalahánynál már koppan is a szemem.

A gép nem ember, nem alszik el.

Közöm van ehhez az átkelőhöz, mivel, mondom, magam is a zebraisták táborába tartozom. Szorgalmaztam, hogy a nyomd meg a gombot, kapsz egy libacombot helyett állandó váltás legyen. Többször nekifutottam, végül a Csörög segített. Az abban közölt két sor többet nyomott a latban, mint harminckettő egyébként. Aggodalom fog el megint, megfordul a fejemben, mostani csevelyem is hosszú arra, hogy föltűnjön.

Eszembe lódul a mindössze napokra visszatekintő másik kurta hír is, amely szerint a körforgalomé a jövő. Ez meg azért tölt el örömmel, mert a környékünkön megalkotott első körforgalomról én lelkendezhettem már akkor, amikor az úti fölügyeletknél dült még a vita, hogy alkalmasak vagyunk-e mi, átokverte magyarok egy ilyen újítás használatára. Száz szónak is egy a vége, csak azt akarom mondani, ismétlem, mindennapi zebrakoptatóként, hogy ennél alkalmasabb hely kevés van a körforgalomra. Ide látszik a színház előtti zsugorítva forgás, mint kényszerpálya, és itt még fákat se kellene kivágni hozzá.

Nem először járnánk úgy, hogy mire földalálják a világ legokosabb szerkezetét, azonnal ki is megy a divatból. Adja Isten, úgy legyen! Ámen.

Üvegtörők

Ha jól kalapál az emlékezetem, volt ezen a néven valami zenekar is, még a jejeje-korban, de nem vagyok benne biztos. Ha netán most is lenne, még fontosabb kijelentenem, nem róluk akarok beszélni. Akik ezt az örületet művelik, rossz azoknak a fülhallásuk, viszont fölöttébb erősek. Megátalkodott indulattal versenyeztetik az üveget a járdaszegéllyel, és hihetetlen dicsőség üli meg lelküket, amikor kiderül, az üveg a gyöngébb.

Kajla észre vall az ilyen, bár sokan vannak.

Elkajszult az enyém is, mert talán egyedülként a nem robbantatók közül örülni kezdtem a mostani szilveszteri petárdázásnak. Legkedvesebb anyósom szava ugyan meglepett az éjféli telefonban, mert azt hitte, személye elleni támadásról van szó, amikor harmadik emeleti ablakának célozgatva röppentyűztek. Másnap letekertem biciklivel legalább egy órát, és azt láttam a szemétként visszamaradt töméntelen tartozékokból, ilyen gazdagok még soha nem voltunk. Iszonyatosan sok pénzt eldurrogtattak. Minden kutya jó barátom, őket természetesen sajnáltam, mert hallottam, a megveszés határáig gyötörte lelkületüket az otromba ricsaj. Hogyan magyarázzam meg nekik, nincsen szó másról, mint a nagyon régi ördögűzés legotrombább föltámasztásáról?

Azt hiszem, a robbantóknak is hiába mondanám.

Azért töltött el mégis vigasztalással ez az össznépi észveszejtés, mert nyugodtan biciklizhettem. Azelőtt? Akárcsak egy évvel is? Annyi volt az üvegcserep a járdaszegélyhez csapkodva, helyettem is a bicikligumi szuszogott azonnal. Kilukadt és leeresztett. Most pedig, mondom, akár danolhattam is volna jókedvemben.

Nem hittem akkor még, hogy lesz ennek is böjtje. Elfogyott a rengeteg durrogtató, fölgyűlt a diszkóstricikben a méreg, és ősi recept szerint alkoholba fojtották. Szilaj erővel csapkodták a mindenféle üvegeket a kövezethez. És mit tesz erre a bicikli? Annyit mond csak, hogy pszt! És kész. Az egy főre eső üvegtörmelékkel együtt emelkedik az egy főre eső gumiragasztófogyasztás.

Az abesszin háborúra edzenének talán? Ott történt állítólag, hogy az olaszok jancsiszeggel hintették be az utakat, és a mezítlábos harcosok meg voltak löve. Bocsánatot kell kérnem azonnal, túlon túl fölbecsültem történelmi jártasságukat.

Eltaknyosodtak néhány napra az utak, ahol a bicikli jár, oda csapódik a legtöbb mocsok. Észre se lehet venni, hogy a sár alatt lapul a gumipisztentő veszedelem.

Hadd tartsak lélekben mégis a kilencvenévesekkel. Senki nem hiszi, hogy a harmadik emeleti ablak lehet a pisztentetés célpontja. Legföljebb azért sajnálom őket, mert dédunokáik a tettesek itt is, ott is. Magunkat meg azért, mert szeretett unokáink teszik ugyanezt. Egyszer röppentyű, másszor üvegtarhonya.

Nincsen menekvés.

Söpprés még lehetne, de ki győzi ezt a luxust ebben a nyakatekert megszorító világban?

Dallamkürt

Tartsa föl a kezét jó magasra, hadd lássam, aki kisdéd hazánk útjain dallamkürt hangját hallotta az elmúlt esztendőben! Senki? Hogyan is hallhatta volna, ha egyszer be van tiltva a dudálás dallammal is, dallam nélkül is? Annakidején Pest határában volt kinn a tábla: dudálni tilos. Egyedüli székesfővárosi szabadalom volt akkor még csak, mert bele lehetett volna bolondulni a nagy zajba. Azt vártam volna, majd ha egészséges járvány lesz ebből is, és minden falura-városra vonatkozik, Píripócson is tábla lesz.

A legtakarékosabb intézkedéssel levették azt is, és minden autónak, kamionnak és traktornak beragasztották a dudáját. Még a barázdában se lehet. Haladó hagyományként maradt csak meg, hogy járdán vihorászó kislánkákra pittyegehessenek vele.

Nem akarok agyondicsérni egyetlen kelekótya autóst se, sértés se legyen belőle, de maradt egynémely, aki nem rühelli kinyilvánítani, hogy az ő feje sötétkamrának teremődött. Megyek a magam útján, az út szélén, csotrogány biciklimmal, a torkolati gépkocsik sorra megadják a kötelező elsőbbséget. Tudom, nem nekem szól a figyelem, kocsik jönnek utánam is, szemben is velem, bolondok lennének belefutni nyakatörő balesetbe. Az oldalutcában kilóg már a busz ormánya, ugrásra készen. Kanyarban vagyok, balról záróvonal, én meg, mondom, az út szélén ereszkedek. Máshol nem is mehetnék. Jön az igen tisztelt akárki, böhöm kamionon, nyomja a hatlövetű dudát, mint süket a csöngőt. Majdnem berezelek, úgy megijedek. A dobhártyám is beleremeg. Nemcsak dallamnyelven szól, az anyósületről is kihajol méltó társa, és mintha őt is nyomnák, úgy förmed rám útszéli hangon, leírni se merem. Hogy merek én ott menni, ahol ő jár?

Százával tudnék példát mondani még.

A világ minden kincséért se merném azt szepegni, hogy biciklin csupa angyalok járnak. Isten őrizzen mindenkit némelyiküinktől. Szánom azokat a masinisztákat is, akik a mi hibánkból ütnek el bennünket. Ahogy Csonkáék föltalálták a porlasztót, egy csapásra ősellenségévé lettünk egymásnak. Igyekszem mindig ahhoz is tartanom magamat, amit Molnár Jóska szokott mondani baráti és sofőri minőségben: csak annyit kéne tudni, hogy a kocsi az erősebb. Hiába csöngetek én rá arra, akinek meg kellene adnia az elsőbbséget.

Kisebbségben vagyok, nekem csak két kerekem van, neki pedig sokkal több. Egy icike-picike kis dallamkürtöcskét azért kedvem lenne föltalálni minden kormánykerék mellé. Ne kifelé röcsögjön, mert időközben az egész országban elviselhetetlen már így is zsivaj, csak visszafogva, lábujjhegyen, szinte súgva trillázza a masinisztának, amit a tápai Terus ángyi szokott mondani Ricsók sógornak: most, kedves testvér, hígul ám a kend veleje!

A van és a lesz

Körbe-körbe járok, mint a kerge birka, mondhatja, aki netán számon tartja, hányszor fanyalodtam már rá, hogy az időjárásról írjak, de bízom benne, a hiba nem egészen bennem van. Egyetlen példa nekem elég, de aki kevesli, vegye hozzá az eddigieket.

Száz ágra süt a nap. Tegnap is így tett. Megbolondult az idei tél, mert ez is szokása lett. Térdig érő hóban kellene caplatnunk, bundában dideregnünk, erre rekordokat javítunk melegben. Nyakunkon van az esztendő leghidegebb napja kitüntető jelzőkkel fölszerelt január közepe, a tél közepe, és havat is alig láttunk, a hóvirág viszont virít.

Ki szoktam kerekezni a kertbe, csak azért, hogy azt is lássam, ameddig láthatom. Tegnap is kimentem, és föltehetően ma is arra csavarom a kormányt. Ez az egy kormány létezik, amelyiket kedvem szerint csavarhatom. Sándor szomszéd is ott volt, mert neki is szokása van. A tyúkjaít legelteti a háromasztalnyi pázsiton. Mondja mindjárt, köszönés után, ma még napsütésben dőzsölhetünk, de holnap aztán ránk borul a sűrű fölhő. Legyintek neki a kormány két szarva közül: ne higgyen a hamis profétáknak.

Itt aztán meg is állhatunk. Sértés ne legyen belőle, a meteorológiai zöldbékákat értem rajtuk. Jövendölésük maholnap a politikusi jóslásokhoz hasonlít, csak itt hamarabb kiderül, hogy a blöff az blöff. Mi pedig, két lábon járó emberiség, lessük és várjuk, mi lesz holnap, és észre se vesszük, ma nem az van, aminek tegnap jelezték. Idestova filozófiai magasságokba emelkedik a kérdés. Mára is ők jövendöltek sötét borongást, és lám, szikrázó napsütés lett belőle. Szarva között a tőgyét. Szemrehányás egy csöpp sincsen bennem, kisdéd hazánk túlontúl nagy ahhoz, hogy minden pontjára lehetne előrejelzést adni. Az pedig, hogy többet tévednek, mint nem, avval magyarázható, hogy ők se veszik figyelembe, amit Sándor szomszéd is elereszt a füle mellett: Szeged a napfény városa.

Gyerekkorom körülményei hozták elő, hogy akkor még friss járású eszemmel belefurakodhattam az időjárás bugyraiba. A különbség csak annyi a volt meg a lesz között, hogy át kellett hangszerelnem a dunántúli dialektust szegedire. Legkedveltebb műsorom a televízióban is, meg a rádióban is az időjárás-jelentés, mert azon tudok legnagyobbakat derülni. Estére kelvén mínusz négy fokot jövendölnek reggelre, és lesz belőle plusz öt fok.

Istenem, ők is hozott anyagból dolgoznak.

Örök ellenzékiként mindig megnyugtat azonban az a cáfolhatatlan tény, hogy időjárás mindig volt, és föltehetően sokáig lesz még. Megelőzte az emberiséget, és minden esélye megvan rá, hogy túl is élje. A lesz azonban annyira bizonytalan még most is, nálunk például, itt lenn, az Alföldön, napokat is képes késni.

Az országnak több pontján is van Halesz például, és ezt is az időjárással meg a természettel hozzák kapcsolatba. Ha lesz, lesz, ha nem lesz, akkor Halesz. Olyasféle tévedést sejtek mögötte, amilyen a Halál családnevünkben van. A Halilból lett, de mivel annak semmi elfogadható értelme nem volt, elvitte a Halál.

Az időjárás tehát: mindig van, de nem mindig olyan lesz, amilyennek mondják. Az is ha lesz, lesz. Halesz. De jó lenne jó sokáig ki nem fogyni belőle!

Nyíri Antal - kötetben

Csak azok értik, akik keze alá jártak. Akár gimnáziumban, akár a főiskolán, akár az egyetemen. A mi időnkben - ötven évvel ezelőtt - a nyelvészeti tanszéket vezette. Kétszeres a kötődésem hozzá, szakdolgozatomat is nála írtam.

Jó húsz évvel később, alkalmi vendégként, beültem egyik órájára. Ugyanúgy rótta nyelvtörténeti eredeztetéseit a táblára, ahogy a mi időnkben. Amikor megcsillagozta a föltételezett ősalakot, akár folytatni is tudtam volna. Ez a titok egyik ága, de van másik is.

Ötvenhét elején, miután visszajöhetett az egyetemre Bálint Sándor, a folyosón beszélgettek. Ízes és hamisítatlan szentesi nyelvjárásban az egyik, szakasztott szögediben a másik. Dunán-túli létemre mindkettő kedvesen hangzott, meg is álltam néhány másodpercre. Mondom, az egyik keze alá már jártam, azonnal beiratkoztam a másikhoz is.

Pár évvel hamarabb figyeltem meg második falumban két idős asszonyt. Fél délutánt elcseverészték az utcasarkon. Az egyik svábul szólt, a másik magyarul. Nagyszerűen értették egymást. Sándor bácsi és Tóni bácsi - őt már diákos felelőtlenséggel Tatának tituláltuk akkor is -, ugyanezt cselekedte, noha akkora különbség természetesen nem is lehetett kettejük szavajárása között.

Két nyelv, majdnem egy lélek.

Sándor bácsira idén emlékeztünk századik születésnapján, és most szólhatok Nyíri tatáról is. Megjelent nyelvészeti tanulmányainak gyűjteményes kötete *Szófejtések és nyelvtörténeti tanulmányok* címen, két tanítványa, Szabó József és Szűcs Judit szorgoskodása révén. A napokban az Akadémia szegedi épületében tartották a könyvbemutatót, valamennyi megszólaló említette, szinte minden mondatán átüt az élő beszéd hangulata. Ezt éreztem tanítványként, később visszaeső vendégként, és ezt érzem most is, ha akármelyik dolgozatába beleolvasok. Nemcsak a fülemben jönnek elő szavai, mozdulatai is előttem vannak, ahogy a táblára rója a csillagos ősalakokat.

Ritka adomány.

Helyhiánnyal küszködve csak a fejezetcímeket sorolnám föl. *Nyelvtörténeti tanulmányok; Nyelvtörténet és finnugor nyelvészet; Nyelvtörténet és néprajz; Szótörténet, szófejtések, szó-lásmagyarázatok; Mai magyar nyelv, Szentes népnyelve; Nyelvészeti módszertan, tanárképzés és iskola.*

Százféle elágazása egy törzsnek. A finnugor eredettől, a kódexek nyelvét bogozgatva a mai változatig. Nagyon erős nyelvészeti iskola volt akkoriban Szegeden, Mészöly Gedeon és Klemm Antal fémjelezte. Klemm még tanított, de volt alkalmam beszélni Gida bácsival is, és egyik nagyszerű előadását is hallhattam. *Szótörténet = munkatörténet*, ez volt az iskola mottója. Harcedzett elméletét vitte tovább Nyíri Antal, és némileg ez öröklődik generációkon átívelve a mai tanárjelöltekben is, és biztosan tovább adják ők is. Kóbor eltérítési kísérletek bőven teremnek, erősebb és gyöngébb változatokban tünedeznek föl, de azt hiszem, ez az elmélet még sokáig állja a sarat, bár minden tudományos tétel sorsa lehet, hogy itt-ott megnyirbálják.

Sajnálták a szerkesztők is, sajnáljuk magunk is, hogy egyik legalaposabb munkája, *A kiháló szentesi víziélet néprajzi és népnyelvi maradványai* pénzhiány miatt nem fért bele a nagyszerű kötetbe. Annyira alapos munka az is, a Nyíri-hagyományok ápolásában példásan elől járó Szentes talán hamar észreveszi, saját nevét fényesíti, ha újra megjelenteti. (*Juhász Nyomda Kft. Szeged.*)

Bitte schön

Autó fékez a házunk előtt, kiugrik egy férfi, és hozzám rohan. Ártó szándék nem látszik rajta, bár régtől fogva égnek már a villanyok. Szóra nyitja a száját, de látszik rajta, és a hangján is érezni, nagyon keres a panellabirintusban valamit.

- Ne haragudjon, uram, segítsen rajtam. Úgy igazítottak útnak, hogy a Bihari utca végén kell elfordulnom, de hogy jobbra-e vagy balra, azt elfelejtettem. Meg tudná mondani, hogyan jutok el innen a Bite Pál utcába?

Vettem a lapot, igyekeztem hasonlóan körülményes lenni.

- Öreg este van már, megpróbálom, bár nehéz lesz. Tudja, az unióban egyre bonyolódnak a dolgok. Idegenvezetői vizsgám, sajnos, nincsen, és nincsen nálam se papiros, se ceruza, lerajzolni se tudom. Az iránytűt is fönn felejtettem, de ha jól figyel, célba talál. Most éppen a Bihari utcában vagyunk.

Figyelt az atyafi, nagyon figyelt.

- Én már jártam abban az utcában. Menjen nyílegyenesen tovább, közben se jobbra, se balra még véletlenül se térjen el. Nehéz is lenne, mert a panelfal nagyon kemény. Guruljon át a Retek utcán, szintúgy egyenesen, szépen, csöndben, ahogy a forgalom engedi. Eddig, ugye, világos.

- Minden szavát értem. Ez tehát a Bihari utca.

Cipőm orrával rajzolom az avarba:

- Több nem is kell. Minden szó csak lefetyelés lenne. Ez itt, keresztben, a Retek utca. Maximum ötven lépés egyenest! Túlsó felén már, tessék megkapaszkodni, a Bite Pál utca van. Meglehetősen illetlenül mi csak Bitesőnnek mondjuk.

Hatalmas aggodalom esett le bolyongó lelkéről. Mintha tánclépésekkel ment volna vissza a Wartburghoz. Azt se mondta, hogy Danke schön, magyarul viszont talán még akkor is köszöngette, amikor már odaért.

Kaján lélekkel mondom, a mai napra rendelt jócselekedetem, íme, teljesült. A némák talán egyetlen karlendítéssel elintézték volna, de szóból ért a magyar.

Éjjeli pislogó

Korán esteledik, későn hajnalodik, hosszúak a téli éjszakák. Aki gyulajeggyel a zsebében is szívesen bócorog gyalog az utcán, láthatja, némelyik utcai lámpa szemtelenül kacsingat rá. Sok van belőle, de így se tenném szóvá, mert csontja nem törik senkinek miatta, csak elvi szempontjaim készítenek rá.

Konstruktív elmék találták ki az energiatakarékos és hatékony utcai világítást. Hatalmas pénzekért időnként átszerelik az egész városban az összes lámpatestet. Odvas-fogúnak mondanám a legnemesebb igyekezetet is, ha egyik-másik kiesik a sorból. Ahhoz fogható, amit a többször szóvá tett lámpaszári nyitott ajtók jelentenek, bár azok életveszélyesek is lehetnek gyermeki kezek közreműködésével. Hasonlíthatnám két hidunk esőrácsának fölöslegességéhez is, ha azok rendre eltömődnek. Mi lesz avval az esőlével, amelyik nem tud lefolyni a legrövidebb úton? A járdán járók ruháján szokott kikötni rohanó autók rücskös kerekei révén.

Belegondoltam már, nem is egyszer, mi lehet az oka, hogy a karbantartással megbízott villanyszerelők nem veszik észre a hibát? A szomszédokat mindenképpen bosszantja, ha az ablakuk alatt félpercenként pislog a lámpa. Gondolom, ennyi idő szükséges ahhoz, hogy a fölmelegedett armatúra lehűljön a normális üzemi hőmérsékletre, és körülbelül ugyanannyi, hogy újra fölmelegedjen. Automata nem szabályozná pontosabban. Rendszerbe foglalva eljön

a karbantartó, bekapcsolja az átlátható utcaszakasz lámpáit, és látja, valamennyi nagyszerűen működik. Amelyikből az ördög kacsintgat elő, ennyi idő alatt vagy nem melegszik föl annyira, vagy éppen a világító mániáját tölti, tehát marad, akár két éven túl is.

Megkérdeztem az áramszolgáltató egyik kedves emberét, azt mondja, vagy a szerkezet aprócska gyújtó-dugója szorulna cserére, vagy az egész körte. Egyik se megoldhatatlan. Avas fogakhoz hasonlítottam az előbb a hibát, fogorvos közreműködésére mindenestre nincsen szükség.

Vagy megszokjuk, mint a többit, vagy kijavítják.

Paprikakrimi

Félve öltöm bele nyelvemet a mostani paprikaáradatba. Amikor még nem a nyugdíjintézet aszalta fizetésem, alig múlt el esztendő, hogy valami korszakosat ne írtam volna róla, de ekkora szegyenre nem emlékszem. Nem tudhatom, mit mutatott volna ki Benedek Laci bácsi vegykísérleti laboratóriuma, ha elébe került volna az a tétel, amelyikbe az egér is belefialt, de azt tudom, hogy örök harc dúlt a rontók és az óvók között.

Azért is félek, mert eszembe jut megint egyik osztálytársam. Képes volt ly-nal írni az ajtót! Szilaj haragjában kihívta tanárunk a táblához, de mielőtt fölíratta volna vele a rémületes skandalumot, vissza is kergette. Előtte szent volt a tábla, ha netán ez a változat vert volna gyökeret bármelyikünkbe, talán a világból is kifutott volna. Nekem pedig most az jutott eszembe, akár vastag kötetet is lehetne írni a paprikahamisításról.

Példatárat a hamisítóknak?

Másik kedves tanárom, Sándor bácsi könyvet adott a szegedi paprikáról. Édesanyja, Szaka Panna révén a legnagyobb jussa volt rá. Azt is mondja benne, „manapság nem kevesebb, mint 17 vizsgálati szempont érvényesül: az íz, szín, nedvesség, hamu, homok, mikroszkópia, vastartalom, nyersrost, keményítő, festék, cukor, idegen anyag, tisztaság, őrlési finomság, capsaicin, olaj, és végül az esetleges penész elemzése.” Hogy a tizenhét pont bármelyike ellen hány vétséget lehetett elkövetni, arra már ő se tér ki. Csonka Ferenc három csoportba osztotta a hamisítást. Súlyszaporítás érdekében kukoricalisztet elegyítettek kevés téglaporról, még kevesebb paprikával, így árulták a kofák a piacon. Istenem, micsoda finomság: téglapor a halászlében! Keverték még dercét, fahéjport is hozzá. A második mód a szín megszépítésére irányult. Növényi, ásványi és kátránytermékekből készült festékekkel színezték. A sárkányvér nevű piros anilinfestéket máig emlegetik. Emlékeimben a mínium is szerepel a főttebbi évekből, akár a fagyálló a borhamisítóknál. A harmadik eljárás a silányabb paprika bágyadt színének fokozása főleg repceolaj, napraforgóolaj, tökmagolaj hozzáadásával.

Ha most adná ki a vezényszót valami nagyhangú őrmester, hogy hamisítók, sorakozó, rövid lenne a körtöltés hozzá.

Olvasom az újságban, hogy hajón való szállítás közben kilukadt két konténer, beesett az eső, onnan van a baj. Senki nem igazította helyre, de azóta kiderült, nemcsak Brazíliából és Spanyolországból, de Peruból, Dél-Afrikából, és az Isten tudja, honnan jöttek még a konténerek. Mind beázott volna?

Ha késve is, de kapcsolt a paprikaminősítő. Ágálnak a kibocsátók, mert első nekibuzdulásában minden paprikát zárolt. Rákapcsoltak kollégáim is, és a legkevesebb, hogy habzó szájjal deresre húznának mindenkit, aki ludas a dologban. Meghagyom nekik ezt a gyönyörűséget, én csak azt a nagy ötletet kárhoztatnám, de azt rettenetesen, amit az üzletek találtak ki kínjukban. Piacérzékenységük hamisítatlan. Pesti háziasszony mondta, két hónapja lehet, hogy árejtési akció kerekedett náluk. Hármát fizet, négyet visz! Mert akkor már fülest kaptak, csak a nagy Pest minden háziasszonya nem tudott semmit. Vitte, mint a cukrot.

Előre megfontolt gaztett! Krimi a javából. Meztelen fenekükre én is ráverném a huszonötöt. A szégyenketrecet is visszahoznám nekik az állatkert közepébe. Hadd örüljenek a majmok. Milyen jó, hogy lemaradtak a törzsfejlődésben! Amit eladtak, azt már zárolni se lehetett. Bűnügyes és egészségügyes kollégáim, mennyit adnátok érte?

Hajnali markoláb

Legszívesebben nagybetűvel írnám, Markolábnak vagy Markalábnak, mert azt az ősi hiedelmünkben lakozó mitológiai lényt, amelyik világnagy étvággyal a Holdat is képes megenni, ekkora tisztelet megilleti. A szótárakkal nem akarok azonban újat húzni, tehát maradjon kicsivel. Láthattam élvezkedését, hajnalok hajnalán, éhomra falta föl égi kísérőnket. De nem ám úgy, hogy hamm, bekaplak, amint a mesebéli kis gömböc tette, hanem úgy, ahogy az óriáskígyó nyeli el a borjút. Szinte ráhúzza magát.

Eleve hosszúra szabott táplálkozási időt írt előre az újság, nem siettem veszettül, hogy az első falattól az utolsóig végignézzem, de fél öt előtt pár perccel már láttam. Várostervezőinket most az egyszer hadd illessem elismeréssel, csak a konyhaablakhoz kellett odaállnom, és máris láthattam, hogy alig látok belőle valamit. Mintha az éjszaka sötét csizmaszárába bújott volna bele, ahol csak derengés lehet, és az újhold tétova karéja látszott, enyhén ködös fedettséggel az is. Többször magára hagytam ablakunkat, és többször visszatértem, akár mozaikokra szabdalt helyszíni tudósításnak is fölfoghatja, aki akarja. A teljes fogyatkozást az az állapot jelezte, amikor csak a pereme látszott, az is elmosódva, ködös körben.

Ahogy én ismerem, az újhold kiflije mindig a jobb oldalán szokott föltűnni, hol egy kicsit följebb, hol egy kicsit lejjebb, de a baloldaliságnak köze sincsen hozzá. Illő tudományos keverékkel is fölvertezetten, balga fejemmel azt hittem, hogy átmegy rajta a földi árnyék, és majd a bal oldalon jön elő a fordított kifli, holdbéli utolsó negyedek formázva, de most se tudok eltelni csodálkozással. Nem merem azt mondani, hogy fittyet hányt a politikai baloldaloknak, mert se a Holdnak, se nekem nincsen közöm a mindennapi politikához, a lényeg az, hogy fölülről kezdett ráborulni a kifli. Ha tisztában lennék a földtengely mibenlétével, lehet, hogy onnan vártam volna a szabadulás pillanatait, de csak az iskolai földgömb állásából tudom, hogy az ferde, a valóságban eddig ügyet se vettem rá.

Hadd forogjon keserű levében, ahogy neki tetszik, gondoltam egy kis vörösmartys beütéssel, de tátva maradt a szám. Markoláb nem akartam lenni magam is, hogy ámulatommal falatozni kezdjek belőle, de jó nagyot csodálkoztam. Azon leginkább, hogy a mennyei óriáskígyóból szabadulván, kiszidolozva kezdett előbújni, és talán minden idők legfényesebb újrászületésének tanúja lehettem. Ismétlem, fölülről indult a fényesség.

Ne tessék ebből megint politikai célzásokat kiérezni, a Hold nem politizál, és a Földnek az árnyéka se. Csak a Földnek népe. Egyre veszettebbül.

Vagy mindezt a hajnali bódultság hozza elő? Majd a következőt, 2007 márciusában jobban megfigyelem. Alváskutatóink szerint a másfél óra éppen elég, hogy újra elálmosodjon az ember, mint aki jól végezte dolgát, visszaaludtam magamat.

Hajléktalan halottaink

Virágba és gyertyafénybe borulnak november legelején a temetőink. Aki még él, és mozogni tud, elviszi kegyeletét és emlékeit ősei sírjára. Nem a nemzeti nagy halottakra emlékezünk ilyenkor, a közhalottakra inkább. Olyan nagyságokra azonban, akiktől szemünk állását, arcunk rándulását, lábunk járását örököltük. Tudományosan is mondhatjuk: akiknek a génjeit örizzük, és tovább adjuk. Akár évszázadok múlva is kideríthető lesz, ki honnan jött, és hová ment.

Most a temetőkbe megyünk.

Amikor hantot húztunk szeretteink fölé, elsőhajtottuk magunkat: nyugodjanak békében. Az örök világosság fényeskedése mellé a pap is ezt szokta mondani, meg a búcsúztató szónoklatok is. Szébbet, jobbat nem is mondhatnánk.

Alig van azonban olyan pontja földgolyónknak, ahol ősök ne nyugodnának. Ezeréves mocsarakból is kerülnek elő majdnem épen megmaradt elődök, gleccserek jegéből is, és legújabb autópályáink nyomvonalán is csontokra akadnak a régészek. A kegyelet is azt kívánja, hogy örök nyugalomuk fölött ne böhömnagy gépek dübörögjenek.

Ki ne emlékezne Gabriel García Márquez kolumbiai Nobel-díjas író nagy regényére, a Száz év magányra? Egyik hőse, a tizenegy éves Rebeca vászontarisznyában hordja magával szülei csontjait, hogy valahol keresztény temetésben részesüljenek. A világhír szárnyán lett csak szellemi kapcsolatunk Kolumbiával, de akárhányszor elmegyek a Gyevi-temető mellett, eszembe jut Rebeca. A rókusi öregtemetőnél is elfogtak hasonló érzések, amikor föltúrták azt is a gépek. Századok óta temettek oda halottakat, és mindnél elmondhatták papok és gyászolók: nyugodjatok békében.

Kellett a hely, és ne finomkodjunk, kellett a pénz is, eladták elaggott temetőinket. Aki meg tudta fizetni, kiszedethette ősei csontjait, és új helyre temethette. Érző emberek és éber fejek legalább nagyjaink fejfáit - leginkább síremlékeit - igyekeznek megmenteni, a többség földi maradványa azonban holtában vált hajléktalanná.

Kegyetlen kegyelet lesz halottak napján. Ott is gyúlnak gyertyák, ahol már semmi keresnivalója nem lenne az utódoknak. Hivatalosan nem, de a valóságban Rebecává változunk, és lelkünk vászontarisznyájában ott zörögnek őseink csontjai. Ha fél szavam lehetne még ebben az ügyben, azt ajánlanám, engedjék be legalább erre a pár napra a még mindig gyászolókat akkor is, ha alkotmányunk egyetlen pontja se foglalkozik velük. Szabad embereknek legyen szabad a gyászuk is.

Ne kelljen átírnunk Nemzeti dalunkat: Kik szabadon éltek-haltak, / Szabad földben nem nyughatnak? Ha már ilyen kegyetlen az élet.

Határrégészet

Mesét mondok, nem is igen hosszút. Történt, valamikor nagyon régen, még az öregátkos közepén, hogy olajat (vagy gázt?) találtak Szankon. Soha jobbkor! Éppen elapadóban voltak a zalai olajkutak, kenyér kellett az olajosoknak is, irány egyenes, igazodás jobbra, lépés, indulj! Szankra. Reszelte az ördög őket, pokolegyházánál is messzebb van Szegedtől ez a falu. Kiumbulták valahogy, hogy Üllésen is fűrhassanak. Egy-két gázkitörés igazolta, hogy a legjobb helyen járnak.

Üllés is messze van azonban. Kitalálták, melegkutat kéne fűrni Tápén, vizesek segédmunkájával álcázva, hátha olaj lesz benne. Lett is akkora kútkitörés, a falu lúdjai is belefekedtek. Az már csak természetes, itt vetette meg lábát az olajipar, és már annyira jutott, hogy ferde fűréssal a szegedi tanácselnök széke alá is behatolt. Símaszk nélkül.

Vehetünk másik példát is. Az is régen volt, amikor Horváth Feri a csengelei templomromot ásta. Neki is, a segéderőnek is majdnem oda fagyott a tíz kicsi körme a lapátra, de ki volt mondván, hogy a szilaj régészet evvel jár. Telt-múlt az idő, egyszer azt látom, a múzeumból karnyújtásra kutat Feri. A vármaradvány kövei között szintén templomromot keres.

És talált.

A tanulság világos: Közelebb, közelebb, Uram, hozzád - ahogy a szentegyházi ének is mondja.

Nem mehetek el azonban szó nélkül mellette, mert újabb fejlemények is történültek. Kapkodhatja a fejét a jámbor szegedi, olyan sűrűn kapkodják el vámosaink a határon átsurranni akaró régészeti leleteket.

Kicsit se csökkenteném érdemeiket, de jelen esetben ásatási segéderőnek tekinthetem csak őket, virtigli régészre itt is szükség van. Csak azt akarom megerősíteni, hogy megint új korszakot nyitott a régészet.

Mi a fenének kéne turkálni a földben, sárban, fagyban, döglesztő és gatyarohasztó kánikulában? Tessék kitelepedni a határra! Akár lakókocsival, akár kis kunyhót is verhetnek maguknak. Tekintve azonban, hogy védett madarak hűtött tetemei is vándorolnak hozzánk, leginkább Itáliába húzva, társbérletben elviselhetik a múzeum biológusait is. Csak beszélnek a fináncok, szögediesen: gyék mán kend ki, profesztor uram! Ahogy ásatási nagy leletnél is illik.

A távlatok beláthatatlanok.

Orkánkakas

Két nap, tizenhárom mérgezett.

Teremtett az Isten jó nagy szelet, végigsöpörte Európát. Mire hozzánk is elért, kicsit lecsihadt, de orkán-erejűnek mondta így is minden híradás. Fákat tördelt ki, autó tetejére is ráesett, tetőket szabdalt, nem győzi kapkodni a fejét kisdud hazánk nem tudni hány biztosítója.

Meg azok is, akiknek káruk lett. És akiknek biztosításuk sincsen.

Valóságos istencsapás.

Más mellékhatásuk is van a szeleknek. Mondja a tévé a címet, mintha újság lenne: Két nap, tizenhárom mérgezett. Nem szalmonelláról van szó, nem máglyarakást ettek a rendőrség szomszédságában - ez mind refrénként tér vissza közétkeztetéseinkbe -, nem is trágyadombok leve keveredett az ivóvízzel, ahogy ez meg szokott történni, az ország más-más tájain mástól esett a szerencsétlenség. Befújt a szél a kéményen. Mi mást tehetne, ha el se tudja kerülni? Mintha mondta volna: ti égettetek el, ti juttattatok erre a sorsra, maradjak a tiétek. A bent ülők az égvilágon semmit nem éreztek, mert ez a gáz színtelen és szagtalan, csak éppen halálos is lehet. Mint a mustgáz a pincékben.

Zajos vitám volt húsz évvel ezelőtt a kéttornyúvá avanzsáló kazánház ügyében az akkori Központi Langyosító Tanácsai Vállalattal. Avval akart megetetni, semmi veszélyes égéstermék el nem hagyja a kéményeket, csupán a zajelhárítás tapintata dolgozik. Igaz, akkor szélszél volt.

Kihívták most az egyik házba az orvost, hivatása csúcsán beleszippanthott az ájterbe, és rosszul lett ő is.

Mutatja az egyik televízió a bűnös kéményt is. Hogy az volt-e a ludas, vagy csak hasonló, nem tudni, de így is beszédes. Rozsdamentes csőre emlékeztet, és kicsi karikakalap van a fején. Vízszintesen. Hogy az eső bele ne essen. A ma talán legkényelmesebb gázfűtés kötelező tartozéka.

Módosabb házak régi vágású cilinderkéményein más is volt, amikor még fával vagy szénrel fűtött az emberiség. Szelek akkor is jártak, képesek voltak akkor is visszaparancsolni a szagtalanak éppen nem mondható fojtogatókat a kályhán túl is, de az ember leleményes volt. Nem én fedezem tehát most föl, föl van ez már találva régen. Jó lenne szakszavait is ismer-nem, de talán a körülírás is segít. Szélkakasos kéményvédőnek mondanám. Gyanítom, fűrészes eszű bádogos találta ki, annyira egyszerű. A kémény nyílásának a közepéből kiáll egy hosszú vastüske, ezen forog a primitív szerkentyű. Mintha süveget hasítottak volna kettőbe, úgy borul rá a bádog a lukra, és a tetején is bádogkorong játssza a szélkakast. Ahogy a szél előírja, úgy igazodik rá önműködően a maga ártalmát elhárítani képes csoda.

Orkánkakasként is megtenné.

Nem hiszem, hogy van valahol is kéménymúzeum, de biztosra veszem, van még ilyen működő kémény. Akik régebben tanulták a szakmát, talán az ujjukban is benne van minden fogása. Isten tudja, hány fontos és fontoskodó szaktekintély kell manapság minden kis nyavalya rendszerbe állításához, mérlegelve a helyszíni adottságokat is, azt nem értem, hogyan nem jutott ez már eszébe valakinek? (Pardon, megesett ez már a szegedi ó-hídon átvezető bicikliúttal is.) Tömeggyártás esetén - szakmai minimum lenne, hogy kötelező legyen minden mai kéményen - fillérekbe kerülni.

Ja, persze, megint itt van Arany János: Jó Budavár magas / Tornyan az érckakas / Csikorog élesen... Azt akarnám, hogy minden kémény mindig csikorogjon? Nálam nélkül is rájön arra minden iparos, ha azt a bizonyos vastüskét acélkémény műanyaggal helyettesíti, örök időkre eljár tengelyén, anélkül, hogy újítani kéne. Esetleg szólni kellene egy - bocsánat a kajla beszédért - hőre se lágyuló fröccsöntőnek.

Miközben pötyögöm soraimat, győzelemként mondja a közlekiismeretre mindig sokat adó rádió az egyik országos szaktekintély, van műszeres megoldás. Hála legyen az Istennek! Választék is van benne, nyolcezerrel harmincezerig terjed az ára. Azannya! Csipog, vonyít, dörömböl is, ha szén-monoxidot érez? Olyan is van már, amelyik egyszerűen elzárja a készüléket. Ehhez képest az én ajánlatom ósdi fatengelyes.

De békebeli, és olcsó. Elem se kell hozzá, és áramszünetben is tökéletes. Szélenergiával működik. Magatehetetlen öregekre, apró csecsemőkre is vigyáz. Mindezzel szemben viszont nincsen.

Mazuri szerelem

Kell ide egy kis olvasattan is, meg egy kis földrajz is. A lengyel Łódź megyét Łódźnak olvassák. Évtizedek óta testvérmegyéje Csongrád megyének. A Zbigniew majdnem úgy hangzik, ahogyan mi is olvassuk, a vezetéknevét Głuszcak azonban számunkra cifrább. Ami sz-szel van írva, azt s-nek, a cz-t pedig cs-nek ejtik. Nem is merem leírni Szegvár lengyeles kiejtését. A lényeg azonban az, hogy dr. Zbigniew Głuszcak Łódźban van otthon, Szegváron meg itthon.

A kapcsolat akkor kezdődött, amikor az itteni *Szűcs Ilonka* a Mazuri tavak partján táborozott, egyetemistaként még, és éppen akkor *Zbigniew* is ott volt. Mindketten tanultak oroszul, azon a nyelven próbálkoztak először. Sejthetjük, szellők hátán is fodrozódnak a habok, azt meg tudhatjuk, némely szellők szárnyán szép szerelem utazik. Végzetes is lehet, a mazuri szerelemből házasság lett. Ilona programozó matematikusként mondta ki az igent, Zbigniew viszont a łódzi egyetemen azóta földrajzot és környezetvédelmet tanít. Bár akkor még előbbre álltunk gazdaságilag, mégis ott telepedtek meg.

Családi kötelezettséggé vált azonban, hogy hazulról haza járjanak. Közben Ilona úgy megtanult lengyelül, hogy szinte akcentus nélkül beszéli, Zbigniew pedig annyira magyarul, hogy a vele született humor is bugyborékolva üt át szavain.

Kedves, jó hangulatú család lehet.

Szegváron, a fényképekből rendezett palotás kiállítás előkészületei közben találkozhattam velük. A tanár úr varázsolt bevezetésként kellemes hangulatot az egykori vármegyeháza, még egykoribb Károlyi-kastély falai közé, és ez megmaradt egész délutánra. Ott hallottuk, három évvel ezelőtt, karácsony vigíliáján - ami pedig nagy ünnep a lengyeleknél is - beállított Zbigniew a szegvári polgármesteri hivatalba, és ott találta Szenczi Sándornét. Csodálkozik most is, hogy éppen bent volt, a polgármester asszony pedig azon medítál, hogyan került éppen akkor, éppen oda a lengyel tanár. Nyelvi nehézség már nem volt, hamar megegyeztek, rendeznek a faluban egy nepáli fotókiállítást. Nagy sikere lett, tavaly már szegvári képeket akasztottak falra, idén pedig *Hétköznapiak* címmel zajló kiállításban erősödtek a lengyel-magyar kapcsolatok.

Ha nem lenne ez az ember, ki kellene találni!

Könnyű most már utazniuk. Azelőtt két napig tartott, amíg hazaértek, amióta határ sincsen, és javulnak az utak, huszonhárom óra elég rá. Autóval persze. Ha majd egyszer sztráda lesz, az lesz az igazi. Hogy Ilona kötődik szülőfalujához, természetesnek tartjuk, de hogy Zbigniew is igyekszik ide, arra anyós szavunk némi mellézköngéje miatt külön magyarázat szükségeltetik. Ezt mondja:

- Ettél te már igazi, finom csülkös bablevest? Mert minket mindig azzal várnak.

- Odakint is megterem a bab is, a csülök is.

- De együtt a kettő, az a valami! A magyar konyha híresen jobb, mint a lengyel. Kicsi pálinka a bableveshez. Nem korsó, csak pici, hogyan is mondják?

- Kupica?

- Az, az! És a magyar kedvesség!

- Miért mániád a fotókiállítás?

- Azért, mert szeretem a szép képeket, és azt is szeretném, ha Szegvár fejlődne. Egyébként mostanában folynak tárgyalások, hogy Szeged és Łodz között is testvérvárosi kapcsolat legyen, ne csak a két megye között.

Ki nem mondom, csak remélem, akkor majd Szegeden is rendeznek a szegvárihoz fogható szép fotókiállítást.

Ilona édesanyja most hetvenhat éves, és most tanult meg internetezni. Naponta mennek és jönnek az üzenetek és a fényképek. Még nincsen mellékletként kicsi mikrofon, és leselkedő kamera se, de előbb-utóbb az is meglesz. A hazajáró szokás azonban megmarad, mert a csülkös bableves kupica pálinkával se küldhető @postán.

Rosszor, rossz helyen

Annyira azért nem akarok elamerikanizálódni, sőt egyáltalán nem akarok, de szó nélkül se mehetek el mellette. Lépten-nyomon hallani, a két ottani elnökelő minapi tévévitájában is benne volt, sőt a mi miniszterelnök-jelöltünk beszédébe is begyűrűzött: *jó időben, jó helyen...* Ennek a fordítottja van a címben: *rosszor, rossz helyen...*

Jámbor anekdota őrizi Munkácsy Mihály és Tornyai János legendás párizsi találkozását. Erős szükség szorításában ugyanakkor ugyanabba az utcai vízeldébe tért be mindegyik. Miközben a legbékésebb egymás mellett élésben végezték természettől rendelt dolgukat - így tudja az anekdota -, bizonyos alfarhang is elhagyta egyikük nadrágját. Talán-talán Tornyai kérdezte volna:

- Uraságod magyar?

- Igen! Munkácsy Mihály vagyok.

Ha, mondjuk, fél perccel előbb vagy később megy akármelyikük is, ki tudja, megismerik-e egymást valaha.

Tele van a világ ilyen legendás találkozásokkal. A magyar azonban eddig így mondta: véletlenül összefutottunk. Eddig. Mostantól fogva azonban pórias az ilyen szó.

Rosszor volt rossz helyen. Ebbe biciklis ésszel is belegondoltam, és teljesen igazat adok neki. Elindul például két autó. Pokolegyháza egyik végéből az egyik, másik végéből a másik. Mennek, csak mennek, szembe egymással, aztán megmagyarázhatatlan ok - agydaganat vagy kisüsti - miatt egyikük áttér a menetirány szerinti bal oldalra. Pont akkor, amikor odaér a másik is.

Találtam egyszer egy mutatós kvarcórát. Azért mutatós, mert külsőre is elegáns volt, de kis és nagy mutatóval mérte az időt. Éppen akkor kezdett romlani látásom, a digitális változat már gondokat okozott, de ezt még észrevettem. Ha csak tíz másodpercet késtem volna, összetaposta volna egy száguldó autó. Fölkaptam, és elugrottam előle. Hálás jószág volt, fürgé pontosságomat úgy hálálta meg, hogy évekig másodpercre pontos volt. Ha tehát pont jókor nem lettem volna a majdnem rossz helyen, megszűnt volna számára minden másodperc. Mert akkor rosszor, rossz helyen lett volna.

Beágyazódik valami agytekervényeimbe, bogáncsként benne is marad. Ha akármelyik autó fél perccel később vagy hamarabb indult volna, mindegyik baleset elmaradt volna. Mondjuk, öt halottal kevesebb az egyiknél, egy másodpercre pontos órával a másikkal.

Végzetszerűség hallatszik ki azonban az újkeletű ige mögül. Semmit nem tehetsz, jámbor pasas, így volt rendelve. Az előbb még együtt csápoltatok a diszkóban. Rosszkor voltál rossz helyen, ezért feszítik ki összeroncsolt testedet az összegyűrődött autóból, a veled utazókkal együtt. Teljesen mindegy, melyikben ültél, még a böhömnagy kamion se ad biztonságot a bogárhátúval szemben se.

Annak azonban, hogy pont akkor, és pont ott, rosszkor és rossz helyen történik a végzetes találkozás, más oka is lehet. Tisztesség ne essék szólván, az is meglehet, hogy az egyik masiniszta nagyobb ökör volt a kelletténél. Eleitől fogva. Ment, mint a tájfun, és meg se tanult tisztességgel előzni. Például. Vagy akkor nézett félre, amikor nem lett volna szabad. Az is lehet, hogy fenénagy eltökéltségében elképzelni se tudta, hogy azt a kanyart akkora sebességgel nem lehet bevenni. Az a mazsola pedig, aki egyébként az országúton is teljesen normális tudott maradni, pont akkor, pont ott volt. Vagy egy telefonpózna.

Véletlenül. Rosszkor, rossz helyen. Haladjon mindenki a korral!

Érti a fene.

Süssön Váncza sütőporral!

A szegvári vármegyeháza

Boldog idők! Amikor még belefért a szegvári Károlyi-kastélyba az egész Csongrád vármegye hivatali apparátusa. A hatvanas évek legelején csúszott ki ez a sajgás a számon, és meglehetősen szentségtörő volt. Megyei nagyokkal egybefűzve, vendégként jártam a házban, ebédeltünk éppen. Jó volt az ebéd, a gyermekotthon szakácsa remekelt, tányér mellett elment az ilyen beszéd is. Akkoriban költözött át a Megyei Tanács majdnem teljes apparátusa Szegedre, a hatemeletes csodapalotába.

Amikor a napokban beléptem a kastély kapuján, az jutott eszembe, úgy lehet, a mostani is elférne benne. Nem mondom rá, hogy így múlik el a világ dicsősége, csak azt, hogy időnként visszaváltozik. Akár a nagyanyáink divatja.

Van a falunak egy tanulmánykötete - hajszál híján monográfiának is lehetne mondani -, abban olvasom a vásárhelyi levéltáros Herczeg Mihály tollából (aki egyébként Csomorkányban volt, haj de régen pályakezdő tanító), hogy az egykori Dóczy-udvarháznak majdnem a helyén, a Serház szomszédságában egy omladozó régi kastélyt vett meg a megye, és két év alatt, kemény 20 ezer 600 akkori forintokat ráköltve, 1772-ben már állott is a vármegyeház. Igaz, így is szűknek bizonyult, többször megesett, a megyegyűlést az udvaron tartották, sátor alatt, és többször is előfordult, hogy Vásárhelyen, Szegeden vagy Szentesen ülészektek.

Azt hiszem, a *kihelyezett vármegyegyűlés* szóhasználat a akkor még nem volt divatban. És tudtommal senki nem akarta átkeresztelni Csongrád megyét Szegvár megyévé. Volt, amikor az alispán is Szegeden lakott, és a vármegyei apparátus is. Királyi rendeletre (II. József) kényszerültek Szegvára.

A megyei levéltár azonban kezdetektől fogva itt kapott helyet.

Beszédes nevek szerepelnek az öreg kastély árnyékából. *Czudar István, Csóré János, Gyékén Tamás, Vad Mihály, Fazekas György, Nagy János, Boros György és Sótésgamvero György csizmadia, Szabó Balthazar szabó, Téglavető József téglavető, Molnár József molnár, Hegyi Márton bivalyos, Juhász Mihály és Agybalövi Mihály bérese, Mászáros György mészáros,*

Szűcs György szűcs, Takács Károly takács. Így születek akkoriban a családnevek. Csak tudnám, a *Sótésgamvero* miből lett! És az *Agybalövi*? Legközelebb megkérdezem Herczeg Mihálytól.

Ja, és el ne felejtsem, a falu neve szeg + vár. A *szeg*- nyilván szegletet jelentett, a *-vár* pedig valami erősséget. Nyomai ma is megvannak.

Írtam én akkor is a kastélyról, amikor már nem volt gyermekotthon, és be se lehetett menni. Hogyne írnék most, amikor benne rendezték meg a harmadik szegvári fotókiállítást. Nyögve-nyelősen indultam, gondoltam, ha ketten leszünk, akkor is jó lesz, és lássatok csodát, annyian voltunk, alig fértünk el legnagyobb termében. Szerencsénkre nem kellett vármegyegyűlést imitálva az udvaron, sátor alatt ünnepelni a művészetet produkálók szép teljesítményét, a többi helyiségben a képek is elfértek.

Bár a kiállítást hagyományteremtőnek szánják, alkalmi rendezvénynek kell mégis mondanunk, mert még mindig kincstári tulajdonban van az épület. (Annakidején, az *újszerzeményi bizottság* korában is kincstári volt.) Ez pedig, sajnos, azt is jelenti, hogy majdnem-majdnem gazdátlan. Talán mindenki tudja, a lakatlan ház romlik legjobban. Ki hitte volna, ha kimennek mindenestől az oroszok, a laktanyáikkal nem tudunk mit kezdeni? Aztán jött a ráadás, a magyar katonák laktanyái is ebek harmincadjára kerültek. Mintha arra várnánk, hátha visszajönnek mégis?

A kiállítási nyüzsgésben kérdeztem meg Szenczi Sándorné polgármester asszonyt, mikorra várható, hogy végül annak a kezére kerül, aki legjobban tud vigyázni rá? Sajnos, még mindig azt mondta, nem lehet tudni. És mit kezdenek vele, ha netán mégis a községé lenne? Még egy sajnos elhangzott: tervezgetni tervezgetnek, de addig semmit nem mondhat, amíg meg nem történik. Ki tudja, kinek, minek lesz akkor annyi pénze, hogy gazdaságosan használja, és közben az épületre is tud költeni.

Bennem a sümegi vár példája kezdett el dolgozni. Mi még diákfejjel - az is haj de régen volt! - avval játszadoztunk, hogy főnről gurítottunk le köveket, gyönyörködve benne, milyen szépen ugrándoznak lefelé, és jött egy vállalkozó, aki a bérleti díj fejében kezdte egyenként visszarakni, és országra szóló idegenforgalmat szervez.

Remélni lehet csak, találékony fejekben Szegvár se szegénykedik. Ha már alkalma lesz rá.

Róka a kútban...

Többszörösen támadnak az emlékek, amikor az egykori Kossuth-laktanyába kell mennem. Valamikor annak a kapujában álltam őrséget, és a nyári lezserségben szinte rajkötélékben ebédelni érkező szabadságos főnökséget aprócska tizedességemben félreparancsoltam várakozni. A tűző napra. Most is mosolygok rajta. Azt mondja az első, hogy ő a laktanya parancsnoka. Nafene, én is avval állnék elő, ha mindenáron be akarnék menni, mondom neki, de ha dokument nyet, oda tessék állni! Öten-hatan összejöttek, képzelhetni vasvillaszemű átkozódásaikat, mire fölébresztettem édesded szunnyadásából az őrparancsnokot, hogy ömlesztve rendezze a konfliktust. Ugrált a sapka Bódi őrmester fejében, úgy ágaskodott minden hajaszála, amikor eléjük vágatott, beadni a jelentést.

Az is eszembe jut, hogy a foltosnadrágú tábornok látogatásakor imitált elméleti foglalkozáson, előre kijelölt hozzászólóként arról beszéltem, a teljes leszerelés után micsoda nagyszerű iskolák lehetnek a laktanyákból. Álom, álom, édes álom, de tanárként csak ez járhatott a

fejemben. Egy darabig hallgatott a tábornok, teljes kíséretével, aztán rám kiáltott: kinek az ügynöke Ön, hallgató elvtárs!? *Hadravágással* fenyegettek. És lám-lám, iskola lett a laktanyából. Az akkori *körletekben*, amelyekben az *Ébresztő föl! Vissza!* is elhangzott naponta, és híres-hírhedt *szivatások* történtek, most civil hallgatók bogarásszák a csöndes tudományokat, a falak pedig - Uram, bocsáss! - könyvekkel vannak kirakva.

Talán érezhetem, hogy én győztem.

Huszka Laci bácsitól azt hallottam, tankönyvmúzeum is van a főiskolai tanintézetben. Januárban tölti be kilencvenedik évét a mindig mosolygó tanár, és eddigi élete egyik legjelentősebb tetteként említi a létrehozását. A történelemtanítási módszertan is bele tartozott tanári föladataiba akkor még, amikor a tanítóképzőben dolgozott. *Fölszorozták* a képezdét felsőfokúvá, és ahhoz szakdolgozatot is kellett írniuk a hallgatóknak. Miből írjanak, ha azt se tudják, milyen volt a régi iskola?

Az arany- és gyémántdiplomát osztották éppen, és utána fogadást adtak az idős tanítóknak, amikor megfordult a fejében a gondolat: ha netán megőrizték régi könyveiket, jó lenne, ha az intézetre hagynák. Csak annyit tudott ígérni, azt is a szakszervezet kontójára, hogy a postaköltséget megtérítik. Senki nem kért annyit se, mégis özönlöttek az adományok. *Thantó József* például kétszáz kötetet küldött. Meghallotta azt is, hogy az Egyetemi Könyvtárban annyi van, sarokba lehányva, hogy be se leltározzák őket. Ezernyolcszáz kötetet onnan is kapott. Szentesről pedig nyolc zsák folyóirat érkezett.

Látni akartam a hatezer leltározott tankönyvet, és a körülbelül kétezer-ötszáz leltározatlant, és bár a legkedvesebb figyelmességben volt részem, ez a kívánságom bizonyult a legnehezebben teljesíthetőnek. Szemináriumi termet bélelnek ki a könyvszekrények, és ott óra van szinte megszakítás nélkül. Kivártuk a kicsöngetést, tíz perc állt rendelkezésemre. Mit keres ilyenkor a magamfajta? Azt a könyvet, amelyből én is tanultam hajdanán.

Katalógusból kellett volna kinéznem, de ahhoz tudnom kéne a pontos címét. *Angol, Latin, Számolás, Nevelés, Logika, Lélektan, Bányavillamosság, Hídepítés, Távbeszélőismeret*, minden van, és kezembe akad az *Államrendőrség tankönyve* is, 1946-ból. Megnéztem, miből lett az ÁVO.

Bukdácsoló gyerekkorom megint eszembe jutott. Négyéves lehettem, amikor beténferegtem az iskolába. Nővérem és két bátyám már oda járt - szépeplékű összevont tagozatú volt a mienk -, hamar pártfogásba vettek, és valaki - biztosan nem a mi családukban való - elkotyogta, hogy már tudok olvasni. A másodikosok előtt a hat évre szolgáló vastag könyv, éppen egy szép mesénél nyitva. *Olvass!* - mondta az Igazgató úr. Szótagolás nélkül, folyékonan olvastam: *Róka a kútban. Szép holdvilágos éjszaka volt, róka koma elindult eledelt keresni...* Gyanút fogott az igazgató, rátenyerelt a mesére, de csöppet nem zavart. *Ja, te ezt kívülről tudod? Tudom hát!* Átfordította a hatodikosokéhoz. Ott meg nagypapáról, az unokájáról meg a számárról szólt a mese. Olvastam azt is, ugyanolyan folyékonyan.

Ezt a könyvet szerettem volna kézbe venni. Kárpótlást adott azonban a véletlen. Szülőfalum Pápa mellett van, és itt van a polcon pápai kiadásban *Sarudy Ottó, Gergely Ferenc és Kaposi Károly* tollából: *Vezérkönyv a fogalmazásnak népiskolában való tanításához*. Belemarkolva nyitom ki, mit ád Isten, ott van a *Róka a kútban*. Magamban olvastam: *Szép holdvilágos éjszaka volt...* Kívülről tudom most is. A negyvenes évek első felében is szolgálatban volt még a tanítási recept, pedig 1925-ben írták. És a mostaniak? Reform hátán reform, mintha visszafelé mennénk mégis.

Említettem, hogy az Egyetemi Könyvtárból is kapott annakidején Laci bácsi ezernyolcszáz kötetet. Most a fordítottja fenyeget, az új és nagy új épületbe az összes tanszék majdnem minden könyvét be akarják körzetesíteni. A tankönyvmúzeumot is. Mint annakidején a tanyai iskolákat. Talán minden tanszék tiltakozik ellene. Szaladgáljon a tanár, ha akár egyetlen mondatot akar megnézni abban a könyvben, amit most csak a polcról kell levennie?

Meglátjuk, ki lesz az erősebb.

Egy mondat még: *dr. Huszka László* miniszteri dicséretet kapott.

A pajori búcsú

Pajor nincsen már, csak a térképen, ha föltüntetik egyáltalán, és a lelkekben. A Tápai-rét egyik csücskében volt, amíg volt. Iskolát 1906-ban építettek ide, ez pedig azt jelentette, hogy akkor már annyian lakták, és annyi volt a gyerek, hogy tanító is kellett. Hat napig járt tanyáról tanyára az első, és összeírta az iskolásokat.

Az 1970-es árvíz kiöntötte a réti tanyákat, és rákapcsolt a központi igyekezet is: most kell beszorítani az embereket a faluba! Az iskola 1975-ig működött, aztán a helyét is fölszántották. Temploma soha nem volt, de az épület egyszerre templomul is szolgált. Kisasszonynapkor búcsút is tartottak, amíg tarthattak. Most azonban, amikor majdnem harminc esztendeje iskola sincsen, tanya is elvéte van csak, mit akarunk a pajori búcsúval?

Szombaton tartották mégis a hosszú szünet utáni első. Kóbor lelkek merték csak búcsúnak mondani, de sejteni lehet, évek sora követi majd. Az iskola hült helyére keresztet állítottak, kis kerítéssel körül is vették.

Emlékbúcsúnak is mondhatjuk.

Szép szokás lenne, ha megmaradna. Nekem azonban mást is eszembe juttat. Sok éve hajtom már, hogy elődeink a futóhomok megkötésére fákat ültettek és szőlőt telepítettek. Amikor ennek látható eredménye lett, akkor jöttek rá, hogy a fejben lévő futóhomokot is meg kéne kötni valahogy. Pajor környékén ugyan híre sincsen futóhomoknak, sőt a legrafináltabb szurokföld az egész, ekeszagató kötöttséggel. A fát se nagyon tűri, meg a szőlőt se. A pallérozatlan fejekben azonban ugyanúgy járt a sivatagi szél, mint a futóhomokon. Iskola kellett tehát ide is. Meggyőződéssel hajtogatom újságunk lapjain, hogy a tanító és a tanár áldozatos munkája nélkül ma nem lenne ott kisdud hazánk, ahol van, és benne mi se lennénk szinte sehol. Állítsunk tehát szobrot a tanítóknak és a tanároknak. A tanításnak.

Tápén sincsen még ilyen szobor, de Pajorban szép feszület már van. Hallótávolságban ugyan ott a másik is, vicces tápaiak nyelvén már az is forog, hogy átszól egyik a másiknak. A régít már kikezdte az enyészet, föltehetőn előbb múlik el, mint az új. Arra akar emlékeztetni a mostani, hogy százak és ezrek tanulták itt a betűt, az egyszeregyet, a Himnuszt és a Szózatot, és a hozzá való emberséget. Ez a ragaszkodás, és a két tanítónő, Molnár Imréné és Kovács Imréné hívó szava hozta össze szombaton délben mindazokat családotól, akik ebben az iskolában tanultak magyarnak lenni. Az egész országból. Tábla őrzi a tanítók nevét: Matlon Aladár, Török István, Pető Sándor, Kiss Jenő, Tokody Anna, Molnár Imréné, Molnár Imre, Lippai Ilona, Kovács Imréné és Kovács Imre. A hetven év alatt éppen tízen voltak.

Miközben az önkormányzati képviselő köszöntőjét mondta, és a megyéspüspök megáldotta a Talmácsi István igyekezetével elkészült szép feszületet, és a Rétre egykor kijáró református tiszteletes is elmondta zsoltárokkal ötvözött áhítatos szavait, magam hajdani mondókámat ismételtettem szorgalmasan: áldassék a tanyák tanítója! Harmincöt évvel ezelőtt mondtam először.

Tápé megint példát mutatott.

A bárány feje

Betöltvén életem még csak hatvannyolcadik évét, elmondhatom, kés alá termett pasasa vagyok dicstelen koromnak. Hogy mennyi mindent találtak bennem fölöslegesnek az orvosok! Nem is lenne gusztusos fölsorolnom, de most ne fintorogjunk. Ha tudása legjavát adta belém egyik-másik professzor, a legtermészetesebb, magam mindenképpen vállaljam. Aki pedig fintorra húzza a száját, kerülje el.

Ha megteheti.

Kétszer szedték ki a manduláimat. Amikor másodszor ültem a műtő előtti kispadon, bebocsátásra várva, antant-szíjas főtörzsőrmester ment el ott, a rendőri nemből, kopogós csizmában. Megszólítottam: *most vigyen el, Biztos Úr!* Az se baj, ha soha vissza nem hoz.

Az igazolást odabent kaptam meg. Aki már túl volt rajta, azt mondta, egyáltalán nem fáj. Belefűjják először a fájdalomcsillapító svábbogáirtót az ember torkába, és attól kezdve semmit nem érez. Na, nálam az első fűjás nem sikerült, mert kifogyott a kis palack. A másikat is indulattal vágta a sarokba a doktor, mert az is üres volt. A harmadik már fűjta a mérgét, de amikor az igazi érzéstelenítőt szúrták a mandulámba, nemcsak éreztem, de hallottam is.

Úgy ül a megszabadulásra váró beteg, szemben az orvossal, hogy mindkét térde az övéi között reszket. Az enyém az összes nyárfalevelet hajazta. Észrevette a doktor bácsi is, hogyne vette volna észre, a fizikai rezonancia is továbbította hullámaimat. Meg is kérdezte: *maga Beszarábiában született?* Így mondta, rövid sz-szel, és furcsa nyomatékkal. Nyelvemet nagy kampóval szorították le, torkomat mindenféle ollók és csipeszek töltötték ki, olyan lehettem, mint egy elfajzott sündisznó. Vissza nem felelhettem, hálátlanságom teljes tudatában pedig de nagyon megfeleltem volna.

Csak öt percre cserélhetnénk!

A fogászati beavatkozásokat említeni se merem. Szájsebészetre utalt be egyszer Korényi papa, hogy rezekálják az egyiket. A gyökerébe esett bele a féreg, a belső hegyét kellett lecsapni valahogy. Hiába ajánlottam, húzzák kijebbe egy kicsikét, és inkább a koronájából köszörüljék le a kiálló darabot, nincs kegyelem, beültettek a nagy székbe. Fölvágta a doktor néni az ínyemet, aztán rátette a hideg vasat, és ütésre lendítette a kalapácsot.

Mintha letaglóztak volna. Erre még emlékszem, meg arra, hogy útszéli módon ébresztgetnek. Állítólag én kezdtem a kocsisi tempót, úgy káromkodtam, ahogy abban a székben azelőtt még senki.

Soha nem voltam káromkodós. Igaz, el se ájultam addig.

Ez a fogam nem volt fölösleges, inkább megmenteni akarták. Több évtizedig elszolgált még.

Utána az agyam következett. Meglékelték a koponyámat, mint augusztusban a dinnyét. Most lesz húsz esztendeje. Könyv lett ebből, *Klinikai föltámadás* a címe, és holtig tartó kölcsönös barátság az operáló orvosokkal. Mondogatom is, az igazi barátságok a műtőasztal mellett kötődnek.

Megesett viszont, hogy fél óráig heccelődtem valakivel a Széchenyi tér kellős közepén, amikor kérdezni kényszerültem:

- Jól van, komám, de mondd meg végre, ki vagy?

Tátva maradt a szája.

- Nem emlékszel rám?

- Hogyne emlékeznék! Csak a nevedet nem tudom.

Elkámpicsorodva nézegetett, én meg mentségemre ezt hoztam föl:

- Tudod, zölddiót termett a fejem. Abban lehetett betokosodva a neved is. Áldásos kezek kivették, kutyáknak adták, azok pedig fölfordultak tőle.

Jól hátba veregettük egymást.

Mindenesetre attól kezdve jöhetnek frontok, mehetnek frontok, nem szokott fájni a fejem. Mondogatom is bogyókat kapkodó ismerőseimnek, nagyon jó orvost tudok rá.

Ha van türelmed, kedves olvasóm, folytatom. Induljunk ki a lékelésből. Amikor meghallottam, hogy mi vár rám, és egyetlen csapással a cölöpverő százötven méterre ütött be a föld alá. Több lehetséges okot is előszámláltam. A legépületesebb ez volt: huzatot kaphattam. Hej, de furcsán nézett rám az agysebész professzor! Tíz évvel később a Balatonnál evvel folytatódott.

Reggel négykor megébredtem, még semmi bajom nem volt. Visszaaludtam, és hat körül azt éreztem, hogy a poklok kínjai szálltak rám. Azt is hittem kínomban, hogy infarktusom van. Bementem az SZTK-ba, Istennek legyen hála, az EKG azonnal kimutatta, nincsen. Izomgyulladást állapított meg a doktornő, és azt mondta, föltehetően huzatot kaphattam. Intettem, huzatot ne emlegessen, mert abból nálam műtét szokott lenni.

Vigasztalt. Szó se lehet róla. Most ad egy injekciót, mire leérek a patikába, hogy az orvosokat is kiváltsam, már semmit nem érzek. Ott is százhuszan álltak sorban, mint a rendelő előtt, de a fájdalom csak nem akart szűnni. Nem részletezem, de amikor visszaértem a víz mellé, már tudtam, *nyakonvágás* nélkül nem úszom meg.

Éjszaka is kijártam a partra, mert bent csak fetrengtem volna. Azt mondta, aki látott, hogy nagyszerű orvosa van az üdülőnek, délután kettőkor jön, föltétlenül menjek be hozzá. Be is mentem.

Megkérdezte, szoktam-e focizni. Doktor úr, nekem a karom fáj, sonkástul együtt, nem a lábam! De tévében láttam már meccset? Láttam például azt, hogy lerúgnak valakit, beszalad a doktor, ráfúj valamit a sérült tagra? Föláll a focista, és berúgja a következő gólt.

Leghőbb vágyam azonnal az lett, hogy focistává legyek. Elő a spriccelőt!

- Az, sajnos, nincsen. Tessék lemenni a konyhára, és kérni egy zacskó jeget. Mire a jég elolvad a vállán, megszűnik a fájdalom.

Lementem, rátettem, és vártam, hogy gólt rúghassak. Kínjaim nem szűntek, haza kellett jönnöm.

Megvágták azt is. Elképesztő protekciót emlegettek a plébánosurasan járó betegek. Az ő porckorongsérvéket hátulról vágták, hogyan lehet, hogy az enyémet előlről támadták meg?

Hányadik volt ez már? Ne tessék számlálni, mert van még.

Zsombón hallottam, a népfőiskolán, hogy horkolás ellen is van orvosság. Akárhányszor voltam kórházban vagy klinikán, iszonyatos éjszakai repesztesek történtek, rászántam magamat a műtetre. Kettő lett belőle. Először az orrsövényemet nyírták ki, nem kerti sövényvágóval, aztán a horkolómat rövidítették meg.

Ígéret volt rá, hogy a második lesz a legegyszerűbb. A lézeres műtét után jöhetek is haza. Isten áldása az az orvos, aki ezt is tudja. A hiba azonban bennem van, mert altatással kértem.

Mindenki mondta, ne urizáljak, mert nem úgy szokták, de előttem a két mandulászati beavatkozás emléke lebegett. Ha valaki csak szűrős szemmel néz bele a torkomba, már öklendezni kezdek, és nincsen az a jó szándékú doktor, aki ezt érdemlené.

Még csak pizsamát se vittem. El is csodálkozott a főnővér. Ő még nem tudná, hogy ma hazamehetek? Fölvilágosítottam.

- És addig, kedves szerkesztő uram, állítsuk be két ajtó közé?

Ágyban tértem magamhoz, de délután négykor már haza indulhattam. A következtetést azonban levontam megint, ahogy kiértem az utcára. Kétszer kell a vízbe ugranom, hogy egyszer csobbanjak.

Mi is következett utána? Sokak előtt gusztustalan zónába érkeztünk, de szólnom kell róla. Fiúnak születtem, férfiként éltem, tehát prosztatám is van. Annak pedig szokása, hogy nem nagyon szereti, ha piszkálják. Németh Bandi mondta ezt, az urológia nagy öregje. Az egyik altatásnál, hogy úgy ne aludjak, mint a tej, ami tudvalevően maga alá ereszti a vizet, katétert kaptam. Steril jószág az, de a dűlmirigynek az is elég, ami betételkor ráragad. Elkezdtem érezni, hogy nekem is van, és valamivel nagyobb, mint amekkora addig volt. Azzal is úgy voltam, mint a mandulámmal. Ha annyira szeret, és ha jobb helyet nem tudok neki, nem vihetem vágóhídra.

Szeretetlenben nem is volt hiány. Háromszor-négyszer is eszembe juttatta éjszakánként, hogy ragaszkodik hozzám. Nincsen mese, orvos kezére adtam. Azt mondta a főorvos, egyszerű a műtét, benyúlnak, és megkurtítják. Ha már a koponyalékelésnél nevet adtam mindennek - *kéményt* építettek a fejembe, *káposztalé* az agyviz, *tökgyalu* a CT, és föl kell feküdnöm a *vasalódeszkára*, aztán betolnak a *kemence* szájába -, erre azt mondtam, hogy *körülesztergálják*. Nem olyan lábihajtású öreg szerkezettel, amilyennel a csongrádi asztalos akár zsebóra tengelyét is ki tudta faragni, olyannal csak, amilyen kemencefűtésnél a szénvonó volt. Kuruglának is mondták.

Betolják a kicsike csövön, bent kinyitják, mintha automata esernyő lenne, és addig huzigálják, amíg kell.

Itt nem altattak, csak a gerincembe szúrtak. Iszonyatosan nagy tapasztalatom volt benne, annakidején három hétig naponta lumbáltak, mondhatnám, ez már meg se kottyant. Egy napig utána majdnem vízszintesen, hanyatt kell feküdnöm, és ez fölré egy istencsapással az én izgága természetemnél, de túléltem. Negyednapon kivették a katétert, és én boldog voltam minden óráutésnél. Akár a nóniusz!

Elsiettem a lelkesedést. Mintha süber csapódott volna a kijárat elé, veretés közben elzáródott. Töltődött, csak töltődött a hólyag, kijönni meg egy csöpp se volt hajlandó. Éjnek évadján mentem a nővérhez, aranyos zákányszéki asszonyhoz, hogy segítsen rajtam. Éjfél órá

édeskettesben csapra ütött, kilenc deci lötytyent ki belőlem. Én kínomban vicceltem, ő meg kegyesen a figyelem elterelése céljából, lényeg az, nem hagyta bennem a műszert, noha három decin fölül állítólag illett volna. Utána benn hagyták, és én elkezdtem a piócatenyésztést.

Rusnya fekete csíkokban távozott belőlem az alvadt vér. Amelyiknek nem volt szerencséje, ráfeküdt a kijáratra, és eltömte. Az lett volna az orvosi metódus, hogy nagy pumpával vizet nyomtatnak belém, hogy eltolják az akadályt, amikor már úgyis majdnem szétrepedtem. Mivel munkaidőmből éppen kitellett, saját módszert dolgoztam ki. A műanyagból való vezetéket visszahajlítotam, elszorítottam, és a föltte lévő darabot elkezdtem kézzel pumpálni. Nagyszerűen működött, arrébb taszajtott a pióca, és átbújt a kapun. Sokszor ismételtam, mindig sikerült, csak a piócatermelés nem akart szünetelni.

Újabb tükrözés, és újabb műtét. Megint kétszer ugrom, hogy egyszer csobbanjak? Állítólag valami kis leffentyű ott maradt, ahol nem kellett volna, az újabb kuruglázással ki kellett mozdítani a helyéből.

Rendes körülmények között az ismétlésnek könnyebbnek kell lennie, mint a bemutatónak, de nem tudtam megszokni a klinikai rendességet. Reszkettem, mint a mandulaverésnél, és ez megmaradt később is.

Jött az esteli vizit, idegen orvos vett át bennünket éjszakai megőrzésre. Látszott rajta, orvosnak orvos, de nem urológus, félve kérdeztem tehát, milyen időközönként szabad csillapítót kérnem, mert iszonyatos fájdalmaim vannak.

Beteg embernek a lelke is beteg, és azt nagyon megérzi, ha simogatás helyett fél téglával felelnek. *Arra magának ne legyen gondja* - szolt a kemény felelet - *majd a nővér tudja!* Megrökönyödtem. Csak nem rakétakilövőt építettek belém, aminek se a működéséről, de még a meglétéről se szabad tudnom?

Ő elment, én pedig kínlódtam a magam módján.

Éjszaka közepén jutottam el megint arra a pontra, hogy nem bírtam tovább. Csöngethettem volna, ott volt a gomb a fejem fölött, de ki nem álltam volna, hogy miattam esetleg egy még súlyosabb beteget kelljen otthagynia a nővérnek, ezért megkértem a műtét előtt álló ágyoszomszédomat, aki tehát nem volt még mozgásában korlátozva, de aludni szintén nem tudott, sétáljon végig a folyosón, és ha nővért lát, kérje meg, vessen rám egy pillantást.

Jó tíz perc múlva megállt az egyik a küszöbön - bocsánatot kérek minden ápolótól, de diszkócsajnak neveztem el szilaj haragomban -, csípőre tette a kezét, mint Terus ángyi, és ezeket szolta:

- Azt hiszi maga, hogy nekem más dolgom sincsen, mint magát ápolgatni?

És faképnél hagyott. Mondom, olyan állapotban, amilyenben még egyszer se voltam. És addig még egyszer se ápolgatott.

Jól ki lettem oktatva. Valami történhetett utána, talán a damaszkuszi útra tévedt, mert hamarosan visszatért, és olyan mézes-mázás hangon járta volna a Canossát, amilyenben szintén nem volt még részem.

Tartózkodó voltam, semmilyen segítséget nem kértem. Inkább pusztuljak bele, de az ő közreműködése nem kell. Kis idő múlva a másik nővér jött, vele sikerült tisztáznom mindent.

Orvosnak nem szoltam róla se másnap, se később.

A végső leltár: két kuruglázás, és kilenc katéter. Meg egy életre szóló keserves tapasztalás, hogy egy nővér nem az angyalok közül való.

Megszenvedtem tehát, mégis örülök neki, hogy túlestem rajta. Láttam a sok csoszogó öreget. Legalább harminc éve sétáltatták már nyavalyájukat, és akkor kényszerültek a döntő lépésre, amikor amúgy is minden kín elborította őket.

Számláljon, aki akar, én inkább folytatom a sort. Mostantól fogva akár unciával mérhetik méltóságos alfeletem, az aranyérre való tekintettel. Rühellem nagyon, hogy professzor nézett vele farkasszemet, miközben kimondhatatlanul hálás vagyok érte, hogy kezelésbe vett. A jósból egyoldali csupán, mert hasonlóval viszonzni soha nem tudom, bár eddig mindegyiket megörvendeztettem szent szándékkal: úgy eltanultam, ha szükség lenne rá, viszont-operálok majd.

Előre tájékoztatott, semmit nem érzek, mert elaltatnak. Jött az altatóorvos, megeskettem mindjárt, katonai esküvel, hogy föl is ébreszt, mert nekem az altatás önmagában kevés.

A lényeg, magáról a műtétről valóban fél szót se tudok közvetlen tapasztalás alapján, mert henyén végigaludtam.

Arra ébredtem, megint csak az ágyon már, hogy éppen kifolyt az infúzió a zacskóból. Azt nem tudom, második volt, vagy harmadik, de hogy ne kelljen megint az angyali nővérnek szaladgálnia, fölkeltem, leakasztottam a szegről, és vittem ki, hogy a tütől is szabadítson meg. Szegény nővér, Istenem, de megrémült!

A létező legtöbb jót kellene elmondanom minden itt dolgozóra érte, mert ennél jobb, együttérzőbb, minden pillanatban segíteni kész, és segíteni tudó segédszemélyzettel csak a legjobb helyeken találkoztam eddig. Régen belém fogalmazódott már, ha igaz a tétel, hogy a fejtől bűdösödik a hal, akkor az ellenkezője is igaz. Ahol a *fej* a helyén van, és az a lehető legjobb, oda valahogy a legjobb orvosok csoportosulnak, a legtündéribb főnővér is ott terem, és ő a lehető legnagyobb nővéreket szedegeti össze akár a vármegye túlsó széléről is.

Majdnem hanyatt esett szegény, amikor meglátott a zacskóval. Legszívesebben fölkapott volna, úgy vitt volna vissza az ágyba.

Volt már hasonló esetem, *nyakonvágásom* idejéből. A katéteridő lejártá után iszonyatosan kellett volna pisilnem, mert ami csöppönként jött belém, mindenáron távozni akart, de a legtermészetesebb igényeket se akarja teljesíteni a mindenféle bicskázással összekavart emberi természet. Hiába volt ott a kacska, hiába kínálgattam, nem ment. Kimentem a vécére.

Visszafelé jövet, kicsit ködben még, ott láttam a folyosón a professzor titkárnőjét - már-már baráti kapcsolatokkal dicsekedhetnék -, és Miklós bácsit. Amikor őt operálták, meglátogattam, most meghallotta, hogy ide jutottam, sietett visszaadni a vizitet. Kerestek tehát, de nem találtak. Megvártak. Beszélgettünk, nevetgeltünk, neki azonban első dolga volt utána jelentést tenni illetékes helyen, hogy már fölkeltem, és kimentem.

Jött este vizitelni a professzor, baráti kedvességgel, de szemrehányóan mondta, nem lett volna szabad még fölkelnem. Mit felelhettem volna? Akkora parancs a pisilés, nem lehet kitérnem előle.

- Adtunk volna egy katétert, miért nem szóltál?

Kemény kérdés, felelnem kellett rá.

- Nem tudom, milyen ismereteid vannak a falu bikájáról. Két kötéllel szokták kivezetni, ha szolgálnia kell az utódnemzést. Egyik a fején kötődik, másik az orrában lévő karikához csatlakozik. Két kötelékem nekem is van, a sebből kivezető, meg az infúzió, még harmadikat is kértem volna?

Jó az, ha műtét után az orvosi kar a nővérekkel és a beteggel együtt tud nevetni. Biztos gyógyulás lesz belőle.

Most nem zárult ennyire épületesen a dolog, elintéződött azzal, hogy visszaparancsoltak az ágyba.

A fekvéssel azonban most is meggyűlt a bajom. Tudtam, hogyne tudtam volna, fölpolcolt fejalj kötelező, mert különben bajok lehetnek - csak a gerincbeszúrás utáni állapot követeli a laposat -, ez viszont azzal járt, hogy a teljes nyolcvannégy kilóm testemnek arra az egyetlen pontjára nehezedett, amelyik éppen a legnagyobb bajt szenvedte. Ha most kellett volna vizsgáznom a középkori karóbahúzás borzalmaiból, virágos szép leírását adhattam volna az emberi borzalmaknak.

Nagy adománya az életnek a másnap. Már hasra fekhettem.

Az előzetes alku úgy szólt, hogy hétfőn már csak folyadékot vehetek magamhoz, de még elmehetek Zsombóra. Az éppen előadást tartó professzor mindenféle kárhuzatos ételekről beszélt, amelyek képesek hozzájárulni az érszűkületekhez, és én mindet vágyaim netovábbjaként fogadtam volna el. Másnap is semmi a klinikán, csak három beöntés, harmadnap még egy az *allövetből*, aztán a műtét, legszívesebben csorbára rágtam volna már minden kilincset. A negyedik napon kaptam három szem kekszet, és két szelet kétszersültet. Hiába mondtam, én disznócsülköt kértem pékné módra. Vendégemül akartam hívni a teljes klinikát.

Ez volt csütörtökön, és pénteken már haza is mehettem volna, ha...

Mindenki azt ajánlotta, az első produkciót benn várjam még meg. Akármilyen történhet közben, jobb orvosközelségben maradnom. Sajnos, nem írhattuk ki, hogy *tatarozás alatt a forgalom zavartalan*, elterelő út se áll rendelkezésre, csak a szokásos módon távozhat belőlem, aminek távoznia kell. Akkor is, ha köröskörül eleven seb van művészien kifaragva.

A három szem keksz, meg a két szelet kétszersült azonban édeskevény arra, hogy a belső rendszer ürítésig föltöltődjön, elmaradt a pénteki hazamenés. A szombati is. A vasárnapi is. A hétfő reggeli viziten az a határozat született, *drasztikummal* próbálják siettetni a dolgot.

- Keserűsóval?

- Azzal.

- Én már pénteken rimádkodtam érte.

- Bölcsen tették, hogy nem adtak. Friss volt akkor még nagyon a seb.

Könyörgésemre már alulról tölthető, hashajtó dugós *kúp* is szóba jött, de azt is élő sebek között kellett volna becsempészni, így ez az ötlet is elvérzett. Szelek is kóvályogtak bennem, arra is kéznél lett volna a *szélcső*, de az se kerülhetett volna el a vérmezőt. Jöjjön tehát a keserűsó. Reggelire mindjárt.

És ekkor már elkezdtek emlegetni a szülési fájdalmakat. Mert az első adagot világra hozni körülbelül olyan, mint a gyereket megszülni.

Időm volt rá, hogy ezen is elrágódjak. Mecsoda különbség! Időtlen idők óta ugyan elvitatkoztattott a kétféle nemhez tartozók csapata, hogy katonának lenni nehezebb, vagy gyereket szülni. Maholnap lejár a katonaság szavatossága, de a szülés talán még megmarad, mégse merném összevetni az én mostani bajommal. Akármilyen véres kínok között jön is a világra a kisdéd, meggyötörve édesanyját, és meggyötörve maga is, ha *mellre tesz*, minden fájdalom elfelejtődik azonnal. A világ legkedvesebb teremtménye lesz.

A folytatást már az én *szüléséről* közvetítem. Nagyon is ébren voltam. Hetvenhét-szer próbálkoztam, úgy jártam az illemhely és a szoba között, mint az öreg óra sétálója, amíg végre, késő délután eljött az én időm. *Nem érez, ki érez szavakkal mondhatót* - visszhangzott bennem a költő szava, amíg végre reszkető tagjaimmal magam mögé nézhettem.

Szegény Mancsi, te jutottál eszembe. Amikor megláttam, hogy elődudorodik belőled valami, még bölcselkedve intettelek: ott jön ki a rosszaság! Aztán két köröm jött elő. Hát ez meg hogyan került oda? Megszületett az egyik gida, és nem sokkal rá a másik.

Most egy borzasztó rusnyaságot láttam magam mögött, de akkora volt, mint egy bárányfej. Egy tömbből kifaragva! Hát ez hogyan került oda? Majdnem-majdnem bégettem hozzá, akkora gyötrelem kísérte útját. És lemaradt a boldog föloldódás.

Áldom is az Istent, hogy senki nem akarta a mellemre tenni. Akkora indulattal eresztettem rá a Niagarát, majdnem elszakadt a madzagja.

Na, erről szó se volt előzetes alkunk során. Az igaz, hogy a késekből semmit nem éreztem, de az összes többire fölkészülni se tudtam. Nagyszerű kenőcsöt is kaptam a főnövértől, de ő se tudhatta szegény, mert nem próbálta, hogy akár erős paprikával dugták volna be a kijáratot. Valóban a lehető legjobb volt, úgy összehúzta az ereket, hogy a vérzés szinte teljesen megszűnt. Mintha az eddig földerített, és a még lappangó szorgalmatos besúgóim által a bábolnai és mezőhegyesi ménnek valamennyi belém kívánt lószándéka most virágzott volna ki, úgy éreztem. A huszonnégyfejű sárkány minden lángja alulról sütögetett.

Az már a fölséges gyógyulás jele volt, hogy a mesebeli Jancsi kicsike baltájával levágta a huszonnégy fejet, és csak a tizenkétfejű dolgozott még nagy lángcsóvákka. A fejlődés következő lépcsőjeként jött utána a hétfejű. Kottázni lehetett volna lelkesedésemet, de az igazi az volt, amikor az utolsó csóvát is sikerült kifertőtleníteni belőlem.

Elmondanom könnyű, de ne fessük annyira az eget! A gyerekszülésnek előfájdalmai vannak, ha férfiember kénytelen szülni, utófájások is történnek az előzetesekhez hasonlóan. Ahogy a földrengésnek is vannak utó rengései. Még a harmadik hét elmúltával is. Házak már nem omlanak össze, emberek se maradnak a romok alatt, de rémületükben még kifutnak az utcára. Akit a kígyó megmart, fél az a gyíktól is.

Ülőfürdőt is ajánlottak búcsúzásakor. A fürdőt még csak értettem, de guggoló változatban gyakoroltam. Szoktam mondogatni békeidőben, amikor valaki hellyel kínált, hogy bízzuk a leültetést a bíróságra. Most azt mondom, a legkeményebb Ítéletábla is fölfüggesztve ültetne le.

Feleségem olyan ételkölteményekkel várta hazatértemet, a magas főzési képességeit is fölülmúlta. A király is megnyalta volna a száját utána. Kárhozat, én is csak megnyalni mertem, mert a fűszer is a meglapuló sárkányokat táplálta.

Ki kellett egészítenem embertani ismereteimet. Eddig úgy tudtam, ízlelő bimbók csak a szájban, de leginkább a nyelvünkön vannak. Érzem, a kipufogón is. Csak nem úgy nyalta oda valaki?

Hála legyen az Istennek, az egész történet múlt időbe fordult. Csak a hála maradt folyamatos jelen. És a bizakodás, hogy nem lesz *Folyt. köv.*

Epilógus. Ahány ismerőssel találkozom, mind a szememre veti, hogy hűtlenül elhagytam a biciklimet. Vigasztalom őket, fogadalmamat megtartom. Az unióba azzal akarok bemenni.

Bárányfejek, kíméljétek!

Fanyíró fűnyíró

Újfajta civilizációs betegség ütötte föl a fejét. Orvosságáról még nem hallottam.

Hatalmasat téved, aki fűvet-fát összehord. Tücsköt-bogarat lehet, mert ott néminemű alaktani rokonság még létezik, de a fű nem fa. Túl a Dunán ugyan előfordul együtt a kettő, de tagadólag: ami sem fű, sem fa, az a csadé. Most mégis azt mondom, a fűnyíróval fát is lehet irtani. Nem hajlékony csemetekorban, százéves törzsökösökkel is elbánik.

Kitalálta az emberiség a forgókéses fűnyíró. Lelki huzalom hozta-e, vagy csak az, hogy kaszálni volt lusta a konstruktőr, nem tudhatom, de szerencsés esetben mindkettőnek köze lehetett hozzá. Van, amelyik benzinre jár, a másik meg villanyra. Kényelmesebb, mint a kasza, mert például nem kell kalapálni, és minden fordulóban kövel fenni. Attól se kell tartani, hogy beleszalad a földbe. Van ugyan olyan változata is, amelyiknél ugyanazok a mozdulatok jönnek elő, és kiegészítésként olyan motoros-maszk kötelező, hogy kánikulában patakvíz folyik a kezelőjéről, de azok ennyire nem veszedelmesek.

Most azonban a fairtó fűnyíróról akarok beszélni. Melléktermékként jött elő, az biztos. Toligálják az emberek akár a motoros, akár a villamos változatot, és tünemény tarlóra vágunk vele mindent. A fák tövéig lehet hatolni velük, ez is nagyszerű adottsága. Csakhogy vannak olyan fák, amelyekbe nem táplálta bele a törzsfejlődés a modern gépeket, és képesek a föld fölött hajtani támasztó gyökereket. Megyeget tehát a fűnyíró, mint a parancsolat, és szépen lecsapja a gyökér tetejét is. Már majdnem traktor némelyik, nyergelni lehet. Fűves kertcskében láthatni ilyen kényelmes barbárságot. Csupa agyonsebzett gyökér marad utána.

Nagyokat zökkenhet a propeller, amikor gyökérhez ér, de ki van próbálva. Erősebb ugyan a fa, sokáig túléli a skalpoló borotválást, a vége azonban csak az lesz, hogy a vas győz.

Van a fának természetadta ellensége is, farontó a neve. Belemászik a bogár a törzsbe vagy az ágba, és addig rágja, amíg ki nem nő belőle. Furcsa a gusztusa, egyhangú a kosztja, de megél rajta. Viharok szeretik letörni a rágott ágakat. A motoros farontó sok fokkal rosszabb.

Ha jól számolom, nekünk is van négy. A gyalogjáróból. Kókányolt is, gyári is. Ötödiknek ott a kasza. Még mindig azt szeretem legjobban.

Háztáji fertő

Ha jól emlékszem, hetvenhatban, amikor panelnegyedünk gyermekkorát élte még, és sok szép gyerekekkel elkezdtek beköltözni az új lakók, kis pancsolóval lepett meg bennünket a gondoskodó várostervezés. Maholnap a szülőkorból is kilépnek azok a leánkák, akiknek nyári kánikulában először jelentett fölüdülést a parányi medence. Reggelenként megnyitotta valaki a hosszút pisilő három csapot, délre meg is melegedett a leve.

És most? Eleven példázata annak, hogyan lehet kárhozat a hajdani jóból.

Történt, hogy majdnem-majdnem aranyáron mérik a vizet. Ki fizetné, ha unciánként számolják? Először lelakatolták az aknába bújtatott főcsapokat, aztán leszerelték a réz szórófejeket. Szemétgyűjtő lett a fagyálló kerámiával bélelt mélyedés. Föltámadt valakiben a köjál-szemlélet, el nem nézhette, elrendelte, hogy homokozó legyen belőle. Nagyszerű az ötlet, a régi ügyis kutyák és macskák illemhelye lett, abba gyereket beleengedni emberiség elleni vétek. Az a piszok homok azonban képes eltömní a lefolyót, nagy esők idején sártenger lett.

Ezt megint nem nézhette egészséges érzelmű ember, talán tavaly kitakarították a homokot, kibányászták a csőből is a tömedéket, és hogy hasonló skandalum elő ne álljon többet, járdalappal le is betonozták.

Annak is van már legalább másfél évtizede, az egyik klinika műtője fölött beledöglött a kéménybe egy galamb. A bontó biológia törvénye szerint kukacok jelentek meg a steril helyiség mennyezetén. Előállt az üzemi építész, és azt mondta, semmi vész, majd fölragasztanak oda egy csempét, és kész. A sebészorvos meg azt mondta rá, nagyon jó, majd ha a te hasadon is megjelenik valami kukacos nyavalya, leukoplasztal beragasztjuk.

Hajszálra ez történt tehát a pancsolóval is.

Jöttek az őszi esők, téli és tavaszi, sőt nyáreleji is bőven áztatta a földet, szépen-lassan megtelt vízzel. A népi törvényszerűség szerint először csak autógumik jelentek meg benne, elaggott rekamiék még nem.

Eleven példázatot mondtam az előbb, a vízben ázó alkalmi szemét pedig nem él. Semmi vész, a gondoskodó természet ebihalakkal rakta meg. Szúnyoglárvák szépen eltáplálták őket, amíg annyira föl nem dúsult a fertő, hogy azok is pusztulni kezdtek. A legújabb nemzedék egy darabig még eljátszadozott a párkányán, de, gondolom, kénytelen volt szülői aggodalommal megrakva gyermekorvosi rendelőben gyógyulást keresni.

Itt tartunk most. Száznolcvan lakás bármelyik ablakán csak ki kell néznünk, hogy testközeli fertőt lássunk. Megnéztem a Kisokos legújabb térképét. Visszajött a múlt, rajta vannak azok a kubikgödrök is, amelyek helyén évek óta multik üzletei pompáznak, és a mi kis fertőnk sincsen még rajta.

Alternatív időjárás

Átok vagy áldás rajtam? Jó számár megérzi az esőt, bele van építve a fejembe a zöldbéka. Gyerekkorom óta előre meg szoktam mondani, milyen idő lesz, és csak ritkán tévedek. Hatalmas a felelősség rajtam, szavamtól függ, hogy a családom elázik vagy nem.

Szegény família! Ha csak egyszer hagyná is itthon az esernyőt.

Be kell vallanom, megesett már az is, mire befejeztem a kertben a permetezést, eleredt az eső. De akkor a televízió békájára hallgattam, és pillantást se vettem a barométerre.

Megnézem persze esténként a televízió előrejelzéseit is, leginkább azt, amelyik a felhők útját is mutatja, de abból magam szoktam következtetések levonni. Nem úgy, hogy lecentizem a felhőtömbök távolságát, összevetem a szelek sebességével, mert abból soha nem derül ki, mennyit térítenek el az Alpok és a Kárpátok hegyei, melyik ciklon lassul le útközben, és melyik üli meg tartósan medencénket. Akkor már majdnem igazi meteorológusként csapnám be gyermekeimet, csak tudni szeretem, mi van a levegőben.

Előfordult, nem is egyszer, hogy esők özönével riogatták a nemzetet, és akkora szárazság lett, arról koldulunk évek óta. A minap hajnalok hajnalára mínusz 1 fokot jósoltak, és plusz hat lett belőle.

Ehhez azért már tehetség kell!

Erőt vett rajtam a pillanatnyi ráérés, halmoztam az élvezeteket, egész sorozat tévébeli jövendölésébe kukkantottam bele. Röhögni való különbségeket hordtak össze. Az egyik gyönyörű leánka szerdán este azt prognosztizálta, hogy jövő keddig nem lesz eső, a másik viszont már másnapra kiadós csapadékot helyezett kilátásba. A harmadik is másként ítélte meg a kilátásokat, a negyedik is. Három csöpp valóban szöszmötölt másnap. Nem lehet azt mondani, hogy egymás főztjéből merítettek volna, csatornára jellemző tálalásban állították elénk a közeli jövendőt.

Na, ha ennyi a kínálat, valamelyik majd csak beválik.

Mintha piacon lennénk: tessék választani! Mindenki kedve szerint részesülhet a jóból vagy a rosszból. A legnagyobb baj a legegyszerűbb közhely, időjárásból egy helyen egyszerre csak egy változat lehet. Az összes jövendölésben csak az időjárás a biztos: időjárás mindig volt, és mindig lesz. Helyenként. Alternatíva nélkül.

Szórakoztatónak a többi is megteszi. Azt az egyet viszont senki ne várja, hogy másnap elhangzik majd: bocsánat, kedves nézőink, tegnap világszínvonalon tettük lóvá önöket. Ki tehetne róla, ha nem az jött be?

Pardon, ez már a lottó reklámja: bármikor bejöhet...

Ötvenes

A legváratlanabb helyekről bukkannak elénk a koldulók. Nem mondanám koldusnak őket, mert megesik, hogy bőrkabátban, kalapban kéregetnek. Egy időben kisdéd gyermekével állta az utcasarkot egy asszony, és azt mondta, Erdélyből jött. Férfiember ment el mellette, azt lódította, ő is onnan jött. Vagy megkérdezte, pontosan melyik vidékről, ha már így összehalálkoztak. Elpárolgott azonnal gyerekestül. Mostanában nem látni. Templom előtti téren tartja a markát a másik, és csak néhány forintért esdekel. Klinikakerti bejáratnál nyújtja kezét a harmadik. Azt hiszem, régi ismerős, csak én nem tudom, kicsoda. Nem kezet akar fogni, csak egy százast kérne.

Csupa olyan helyszín, ahol szánakozás is lakhat.

A mostani eset egészen más. Az Olajbányász téren történt, a rendőrségi őrszobával szemben. Száll ki kocsijából, aki ott lakik, elébe libben valaki, és egy ötvenest kér. Bőrkabátban, kalappal. Alázattal van megrakva az arca, meg is mondja, mire kellene. A lányát akarja fölhívni telefonon. Mit mondhat erre a másik apa? Gyanú nélkül.

- Elég lenne rá az ötvenes?

- Hát, kérem szépen, ha százas lenne, még jobb lenne.

Azt mondja az autós, semmi baj. Itt a telefon, elő is veszi. Kéri, mondja a számot, és máris bepötyögi.

Kékül-zöldül az atyafi, és elhúzza a csíkot, mint egy lökhajtásos repülő. Majdnem meggyulladt rajta a bőrkabát.

Szegény kislány! Lehet, hogy apád sincsen?

Öröm volt...

Baki volt? Vagy elszólás csak?

Áhítattal figyelem - ha figyelem - a sportközvetítéseket. Rádióban is, televízióban is. Micsoda beszélőkéjük van a riportereknek! Mint a víz, amelyiknek forrása sincsen, torkolata sincsen, csak folyik, folyik, meg nem áll. Uszadék fa se lehet benne, messziről riogatná a rajta ladikázó hozzáértőket.

Amatőrségem teljes tudatában rászántam magamat, végigültem a legutóbbi Forma-1-es közvetítését. Gondoltam, miért ne csatlakozhatnék én is a művelt világ mániájához? El is szégyelltem magam az elején mindjárt, és ez a gyalázat kerülgette a lelkemet a legvégéig, látván, hogy egy szem hazánkfia a biztos utolsó. Pedig mennyire lelkesedtek sokan, hogy már ilyenünk is van!

Két riporter is jár a képernyőről közvetítéshez, és egy üzemanyag-szakértő is. Az utóbbi kapásból ki tudta szagolni, ha ennyi másodpercig áll kerékcserén valamelyik, akkor ennyi meg ennyi naftát vesz magába a gépezete. Ha sokat vesz, haszon lehet, mert nem kell állandóan kiállnia töltekezni - itt még a levegőben történő utántöltést nem vezették be, bár röpködni néha már tudnak -, közben zabálva a másodperceket, de kára is, mert a nagyobb súlyt egészen addig kell cipelnie, amíg benne van. Ebből aztán levontam azt a következtetést, hogy itt is sokszor van úgy, nem tudja az ember, jót cselekszik, vagy rosszat.

Tisztesség ne essék szólván, kicsit mintha gugyerakoskodott volna a két riporter. Lehet, hogy csak nekem tűnt úgy, mert új voltam a képernyő előtt, de föltűnt, mint Tömörkény történetében a kutyariasztó. Nem szólnám meg őket, mert igazán nem tudhatom, a hetven kört hogyan lehet egyáltalán szusszal bírni. Dögunalmas is lehet a körbe-körbetekergő papucskocsikat szakmányban figyelni, elhiszem, kell egy kis külön izgalom is hozzá. Amikor azonban egyikük apró mesével traktálta a másikat, amely szerint egyik versenyen úgy horzsolta valaki kocsijával a falat, hogy öröm volt nézni, akkor fölálltam, és tiltakozásom jeléül elhagytam a képernyő előterét.

Pedig tudhatnám, kificamodott világunkban mindig a legnagyobb izgalom kell. Ha nem robbanhat föl útközben egy se, ha géppuskával se lesik őket az al-kaidások, és kézigránátot se hajigálnak közéjük, ahogy tisztességes háborús versenyben másodpercenként megteszik, legalább súrolja a falat! Mert onnan már csak egy csalfa pillantás milliomod része, hogy neki is megy, fejre áll, kitörik a nyaka, járgánya pedig füstölve lóg az eltakarító kocsik horgán.

Azt az össznépi locsolkodást még láttam, ami a kupaosztás után történni szokott. Boldog gyerekek önfelédtt játéka. Jutalom, hogy ép bőrrel megúszták.

Mindenki Móricka?

Bele lehet ebbe pistulni. Nyomós szavú tudósok addig-addig riogatták az emberiséget az üvegházhatással, és a belőle fakadó általános fölmelegedéssel, amíg be nem dobta valaki a köztudatba, hogy rohamléptekkel közeledik hozzánk egy új jégkorszak. Vagy mi közeledünk oda? Volt olyan ember, a panellakók között leginkább, akinek azonnal fölforrt az agya, mások pedig máris jégkunyhóban érezték magukat.

Mostanában, nem mindig a napi politika váltólázára, inkább a napi időjárásra, illetve annak előrejelzésére - saját szóhasználat: a zöldbeka-effektusra - figyelve azt hallom, lehülési hullámok kergetik egymást. Újabb és újabb hidegfrontok jönnek. Közben pedig szépen, lassan olyan meleg lesz, hőséguta fenyeget. Jóságos nénikék és bácsikák meg is magyarázzák a rádióban meg a televízióban, hogy a hidegfront meleg rétegeket tol maga előtt.

Érthető? Hétköznapi ésszel nem.

Eszembe szokott jutni Georges. Dzsordzsnek tessék ejteni, százával így ismerik, akik ismerik. Arab származású keresztény, ami közép-európai sémánk szerint szintén föltűnő. Megkértük egyszer, írja föl a nevét arabul a táblára. El is kezdte mindjárt, mintha finom füstöt eregetne vízpipából, ahogy illik, jobbról balra haladva.

- Persze, ti fordítva írtok!

- Ti írtok fordítva!

Erről pedig az ötven éve is szakállas Móricka-vicc vágódik eszembe. Akkor még ő volt a napi humor frakcióvezetője, mint most a szőke nő. Megkérdezte az utcán:

- Mondja, bácsi, melyik a túlsó oldal?

- Az.

- Az előbb ott kérdeztem, azt mondták, hogy ez.

Korszakos fölfedezésre jutottam. Parlamenti blöffök is erősítik bennem. Mond valamit az egyik párt, azonnal a szöges ellentétét harsogja a másik. Igaz lenne az a filozófiai tétel, hogy minden attól függ, honnan nézzük?

De ennyire?

Itt már mindenki Móricka?

Végezd, kicsim!

Mekkora együttérzésből fakad ez a két szó, megmondani nem tudom, de kihallom belőle, teljes odaadás van benne. Aki mondja, enyhén szólva is élemedett korban van már, lelki ráhangolódása is egyszerűbb, mint egy süldőlánnyé lenne. Menyecskekorban indulat jönne elő inkább, a mi esetünkben azonban a teljes türelem szól ki belőle. Nem sietünk, kicsim, mi ráérünk, mi már mindenre ráérünk, végezd nyugodtan, amit végezned kell.

Fajtájához illően élemedett korban van az a valami is, aki a kicsim szó babusgatását érdemli. Füleivel az utcát söpri, bár ezt fiatalon is megtette már, mostanában azonban a hasa is köztisztasági munkát végez. Nehéz az élet ebben a korban már, de ezt csak az éri meg, akinek szerencséje van.

Anyóka kezében a póráz, és szívében a türelem. Végezd, kicsim, végezd! Azt hiszem, pusztá szimbólum már a póráz, az a kutyuska, aki egész életét szeretetben élte, a legjámborabb emberek között, ha uszítanák, akkor se támadna senkire. Arra már gyöngye, hogy agyon-szeresse az idegent, de ellenséggént meg se ugratná már.

Gyötrődik szegény a póráz végén, hétrét görbedve, erőlködve, bele is könnyezik a nagy erőlködésbe. A hölgynek tudnia kell, biztosan tudja is, sok ideje nincsen már hátra kedvenc kutyuskájának, és az is látszik rajta, ha ez elmegy, még egyet be nem fogad a házba. Magára

marad teljesen. Elmúlnak majd a kötelező napi séták. Ha netán kimegy a házból, a boltig jut csak, és vissza, aztán odáig se.

Majd hoz valamit a szomszéd.

Napi bicikliutam közben meg azt látom, a város másik felén, mintha a Vörösmarty imádságos könyvéből duplázva lépne elő két nénike, ugyanabban az időben indul neki a hosszú utca túlsó végének, nagy szatyorral, hogy a világ legkedvesebb senki-macskáinak vigyen. Az egyik csorda az egyikhez fut, a másik a másikhoz, reklamáció nélkül elfogadják az alamizsnát. Időközben engedelmeskedik valamennyi a természet parancsának, szaporodnak szépen, és nagy falka kölkök övezi őket. A két anyóka mást-mást mondogat közben, legalább akkora kedvességgel, amekkorával a kutyás hölgy biztatja egészségügyi pontosságra egyetlen társát, és megemeli a cipelni való adagot a létszámnövekedés parancsa szerint.

Boldog az a macska, amelyiknek két ilyen gondozója van. Félve merem azt is kimondani: szegény öregek! Miért lenne szegény, akinek még van táplálásra váró pajtása? A másiknak meg porázvégi öregecske kicsije.

Magyar pornó

Végre megint elütött bennünket a világszínvonal! Azt eddig is tudtam, mert a verebek is csiripelik, hogy a pornóproducerek szeretik meglakni kisdud hazánkat, és szívesen hozzák ide kameráikat. A hozzá valók itthon is megteremnek, sajnos. Gondolom, az is számításba jön - bocsánat: az is motiválja őket -, hogy itt minden olcsóbb. A lány is, és a belevaló is. Azt azonban most sikerült megtudnom, hogy világpolitikai tényező is lett a magyar pornó.

Van, ugye, a nemzetközi botránnyá előlépett iraki szadizmus. Kéjelegve alázzák meg a rabokat. Ezer változata lett ennek is mindjárt, mint ahogy szaftos történethez illik is. Az egyik változat szerint kamu az egész, magyar pornó-fölvételeket használtak hozzá, csak belemásolták - montírozták - az amerikai és az angol katonákat. Állítólag már azt a ponyvás teherautót is megtalálták, amelyik háttér gyanánt szolgált.

Hogy ez ugyanahhoz a történethez tartozik, vagy másik már, nem tudhatom.

Fél percig nem holláréznék a hír hallatán, mert tudom, hogy az aljasságnak, sajnos, ezer párja van, de olyan nagyon nem csodálkozom rajta. Tudom, katonáéknál biztosan megteszi, ha megteheti, mondjuk, százból egy. Vagy kettő. Aki nálunk volt katona, tudhatja. Jöttek minden évben a kopaszok, abban élték ki magukat a hajasok, hogy ugráltatták őket. A mi időnkben még nem volt erre specializálódott kifejezés, de később lett: szívatásnak mondták. Istennek legyen hála, már bírósági ügyek is lettek belőle.

Most arról szól a hír, hogy ott is katonák vannak, és ez a bakatempó ott is honos. Tiszti változatban is. Ott is szívatnak. Micsoda fölséges élmény lehet a magatehetetlen rabokkal érzékeltetni, hogy rabok.

És abból is akarnak bírósági ügyet csinálni.

Szégyenemben elbújnék, nemzeti büszkeségnek a szellője se csap meg, amikor azt hallom, a Julischkák meg Marischkák hancúrozása gyűrűzött be oda is.

Originál magyar áru, megfejelve a megtévedt hódítókkal.

Kvíz

Meg vagyok én húzatva? Címbe írom, ami ellen hadakozni akarok?

Bocsánat, már nem is nagyon akarok. Kell nekünk állandóan védenünk édes anyanyelvünket? Egyszerű lenne a felelet, akkor nem kellene, ha normális emberek használnák. Ezt is meg kell forgatnom egy kicsit: ha mind normális lenne, aki magyar létére magyarul is beszélhetne kisdéd honunkban.

Mindig eszembe jut az örök Ábel, aki Tamási Áron tolla alatt a Hargitán lövi álmában a barátsuhába öltözött ördögöket. Eltalál egyet, kettő lesz belőle. Így vagyunk mi nyelvünk védelmezésében is.

Nem fogynak, de duplázódnak vétkeink.

Ha viszont nem szólok - na, ezt egyelőre nem bírom ki. Amikor begyűrűzött hozzánk a televízió jóvoltából a szellemi vetélkedő, már akkor akadtak néhányan, akik *kvízre* finomkodták. Hatott viszont akkor még az a nagyszerű igyekezet, amelyik az *atomreaktorból* inkább *atommáglyát* eszkábált. Azt hittük, sikerült átmagyarítanunk a vetélkedőket is. Most viszont, amikor éppen arról beszélnek nyelvészek és politikusok, hogy nemzeti sajátosságainkat kötelességünk megőrizni az európai olvasztótégely fortyogásában is, és régen eltűnt az atommáglya is, előáll valaki, aki főnhangon hirdeti: *Tűz-víz-kvíz!* Minden hétköznapi este.

Neki nem jutott volna eszébe a másik? És mit ad isten, azonnal párja is akad, középiskolásoknak is hirdetnek ezen a néven vetélkedőt. Most nem a *Ki tud többet a Szovjetunióról* a címe, hanem *Ki tud többet az unióról?*

Ennyire át kell fősteni a zászlót!

Vigyázzatok csipkebokorban ugránczó ördögfattyak, Ábeli igyekezettel lövök rátok. Azt szokták mondani, akkor fogadja be az idegen szót nyelvünk, ha már magyar ragokkal és képzőkkel is használni tudja. Ha a tűznek lehet tüzel változata, és - uram bocsáss! - a víznek is vízel, akkor a kvíznek is lennie kellene kvízel változata.

Most jön az én külön-bejáratú bosszúm. Ha kvízelnem nem tudok, vízelni még igen. Nem mondom meg, kire.

Önkiszolgáló posta?

Tessék engem szabadlábra helyezni! Iszonyatosan körbe vagyok madzagolva, mozdulni se tudok. Rémkép üli meg megint lelkemet, a posta legújabb korszerűsítése. Megszünteti a kis hivatalokat, és átruhazza a leckét a boltokra. A rém azt mondja, a boltok többsége önkiszolgáló már. A posta is önkiszolgáló lesz? Veszem például a kosarat Kukutyinban, végigturkálom a három pultot, ráakadok borítékra, bélyegre, megveszem, fölragasztom, le is pecsételtem mindjárt, és kéjjel eltelve el is viszem a levelet, mondjuk Lapistóra. Meglepetés lesz így is. A minap kaptam olyan levelet, a cammogva járás bizonyítékaként, amelyet 4-én adtak föl, és 14-én már meg is kaptam. A legújabb korszerűsítés jegyében. Kétszáz kilométerről.

A napi haladási átlag húszat tesz ki. Ha gyalog viszem, akkor is rekordot javítok.

Lesznek tehát Postaboltok? Istennek legyen hála! Miután a Postabankot eladták már. Egyelőre, úgy tűnik, a kocsmahivatalt még nem akarják keresztezni a postahivatallal, de ki tudja, mi lesz még?

Az önkiszolgálás léptei kiszámíthatatlanok. Ott vannak például a banki automaták az ikertestvér kezelésében. Viszem a kártyámat, bedugom, pötyögtetem, és kijön belőle szegényes nyugdíjam az utolsó krajcárig. A tökéletesség teteje, el se kell mennem, az is elég, ha a piacon vagy buszon kiemelik zsebemből a kártyát. Mire észreveszem, már le is szopták a banki kettyerét. Önkiszolgáló akar lenni a politika is, némi segítséggel. Az abortusz vagy az eutanázia törvényesítésével. Ha már a drogfogyasztás féllábasra sikerült.

Abban bízom rendületlenül, lesz majd vadhajítása a postabolti szolgáltatásnak is. Nem arra gondolok, hogy ott lesz kis csomagom valamelyik boltocska sarkában, akárki beleteheti kosarába, inkább attól rettegek, hogy elátkozott lelkek vágnak neki levelemmel Lapistónak.

Aggódom. A vasút addig-addig faragja le magáról a szárnyvonalakat, amíg elfogy maga is. A vasutassztrájk marad neki. Úgy elfogy a posta is, mi maradunk csak, és a fekete holló.

Fűrészporból eperaroma

Újságírótól származik a könyvecske - *A leves hazudik* -, Hans-Ulrich Grimm írta az ételek szép új világáról. Nem tudom, hány sajtópörrt akasztottak a nyakába a pancsolt aromák gyárai, mint újsütetű világhatalmasságok, de ez legyen az ő dolguk. A lényeg, hogy üdítő italok, tasakos levesek és más aranyos pótlékok meg nem állhattak előtte.

A recept pofonegyszerű. Példának okáért végy valamilyen ausztrál fűrészport. Ne csodálkozz, csak csináld. Öntsd le alkohollal, tegyél hozzá csipetnyi ezt-azt, és olyan eperaromát nyersz, azt nyalja a világ fagylaltban, joghurtban, ebben-abbban. A földkerekség teljes epertermése az amerikai aroma-szükséglet 5 százalékát se fedezné. Hol van akkor a többi milliárd? Minden szava igaz a reklámnak is: természetes anyagokból készült. A fűrészpor a legtermészetesebb. Talán a fűrész is az volt. A kenyérhéj ízéért felelős adalékból kilónként 70 milliomod grammnyi elég, pékek, ne féljete. A grépfrút ízének keltéséhez egy literhez 0,2 milliárdnyi gramm szükséges. A joghurt mogyoróízűvé varázslásához is elég az aroma, mindössze 5 milligramm kell 1 millió liter vízhez. És még csak megtörni se kell.

Jól figyelték a tételeket? Nézzék meg még egyszer. Bele lehet ebbe pistulni. Amiből ennyire kevéske elegendő, abból sok kell, mert mindenki ezt használja. Hatalmas mennyiségeket dobnak piacra naponta a különböző aromagyárak. Megfizethetetlen a vegyész, mert megcsinál, nemcsak a mi pancsolt boraink nevelkednek műtrágya-ágyon. És hatalmas pénzeket zsebelnek be. Sokat ölnek reklámokba is, hogy az aroma jól célzottan belénk csússzon. A libatömés ehhez képest szende igyekezet csupán. Ifjaink lépni se tudnak az utcán kóla és cigaretta nélkül.

Érdekes - mondja a szerző -, hogy az emberiség mintha egyre jobban kedvelné a futószalagról származó ételeket. Egyre ritkábban akarunk mi magunk a tűzhely mögé állni. Az elkövetkező generációkban már senki sem lesz, aki boldogan emlékezne vissza édesanyja főztjére. Bocsánat, ezt már más valaki mondja a könyvben.

A levesek között a Maggi jó nevet szerzett. Az úgynevezett Marhahúslevesbe literenként 2,3 gramm marhahúsiradék, és minimum 670 milligramm húskivonat kerül. Ettől elhízni nagyon nehéz lenne. Sorolhatnánk a különböző tasakos levesek csőbehúzó svihákságait, de nem

tesszük. Az üdítőitalokat kötelezően fogyasztó nemzedék gusztusát se akarjuk helyesebb útra terelni, mert tudjuk, műízek fogságában vergődnek akkor is, ha tudván tudjuk, a kólázók ritkán kerülnek el a csonttritkulást. Legalább annyira ábécé ez, mint dohányosnak a tüdőrák. Csak azt akarjuk ismételni, ami közelmúltunk jelszavaként lett ismerős: a krumplileves legyen krumplileves.

Fémzárolt műtoprongy

Írva vagyok, a Mondolat-pörben kimondták már, széllal szembe ne peselj. A divattal szemben se érdemes. Csöndben szólni legföljebb.

Ki tudná megmondani, hány éve hódít a műtoprongy? Generációk hosszú sora költ hatalmas pénzeket arra, hogy véletlenül se nézzék normálisnak. A sima rongy már a hajléktalanoknál is szegény, amit kifecamodott divatdiktátorok találnak ki, az a sikk. Amikor már azt hiszi a magamfajta jámbor lélek, hogy ennél lejjebb nem lehet csúszni, jön egy hobbant ötlet, és tarol. Addig sikálták például a farmer-nadrágot, amit rojtásra nem szakadt. Bohóc-cipőnek is beillene a helyre-lánkának a lábbeliye, csak éppen úgy ki van hegyezve, mentse Isten, hogy valakit megbillentsen vele. A másinak a nagyfenekű bugyogója van teleaggatva csüngőkkel és csimbókokkal.

Miért mondom fémzároltnak? Hajszára olyan, mintha két zsákot varrtak volna egybe. A zsákban vetőmag szokott lenni, és abból a legjobb a fémzárolt. Úgy is terjed, mintha vetnék.

Ábel rájött már a rengetegben, ha lelő egy ördögöt, azonnal kettő lesz belőle.

Felelet a Mondolatra.

Az építészet se akar lemaradni. Bejött pár évvel ezelőtt, talán Amerikából, nem topronggyal, eleganciával egy speciális falazóanyag, a maga stílusával. Odakint orkánok, tájfunok és hurrikánok borigatják föl a házakat, érdemes olyat építeni. Olcsóbb is.

Akárhányat látok - úgy terjed pedig, mint a nátha -, mindig árvizek és belvizek jutnak eszembe. Bennünket ilyen természeti csapások szoktak meglátogatni. Még csak pipiskednie se kell az áradatnak, hogy átbukjon a küszöbön.

Magasabb lábazatnál is ablak közepén szokott ott maradni a vízjel.

Tudom én, mert magam is érzem, minden esztendőben minden emelet magasabb. Eljöhet az az idő is, hogy valakinek az agyonszapult sátor tetős öt grádics is leküzdhetetlen földadat, de ha csak a küszöb a küszöb, lépcső meg semmi, akkor még kiadós esőt se mernék kívánni nekik.

Mintha sivatagi aszályra rendezkedne be az emberiség.

Bor, mozdony, alkotmány

Csodálkozott egy összejövetele valaki a minap, hogy másik valaki szőlészeti és borászat szakmunkás bizonyítványt szerzett Kiskőrösön, mégis neves magyartanár lett belőle. Bár a bordal elég sok költőnek kedves műfaja, és az illető költeményekben is jeleskedik, most inkább arról volt szó, hogy akadémiai irodalmi kutatóként is számon tartják.

Lehet is ezen csodálkozni.

Mintha hirtelen ugrott volna be neki a gondolat, hangosan rágódva azt is hozzá tette az első valaki, hogy őt vasútforgalmiba vitte gyerekkori vonzalma. Volt egy osztálytársa, hasonlóképpen mozdonyokba beleesve, és azt is az irodalom csábította el.

Minden hasonlat sántít, és ez foglalkozási meg eltérülési párhuzamokra is érvényes. Micsoda különbség!

A tanár úr megőrizte úgy is vonzalmát eredeti szakmájához, nemcsak könyvből tudja Vörösmartyval szinkronban, hogy *bort megissza magyar ember, / Jól teszi*, de maga se veti meg, *okkal móddal* persze, ahogy szintén a költő mondja. Próbálná meg ugyanezt a párhuzamnak szánt másik oldal, nagy szerelmével, a mozdonnyal! Csak egy korty erejéig.

Valaki azt is mondta ugyanezen a délutánon, ideológiai hovatartozás nélkül, hogy folyton romló nyelvünk azért se hanyatlott korábban, mert az iskolában hangosan és közösen imádkoztak. A vele járó fegyelmezettség segített kordában tartani a napi beszédet is. Erre valaki azt vetette közbe, hogy Amerikában viszont az alkotmány szövegéből mondanak el valamennyit a diákok. Szintén fönnhangon.

Velünk annakidején mozgalmi dalokat énekeltettek, mégse lett mindenkiből mozgalmár. Micsoda különbség itt is! Próbálná csak meg akárki a mi alkotmányunkkal!

Még csak a szándékát ízlelgetjük, és azon is hajba kapunk.

Gyula bácsi kányája

Szomszédunk volt Gyula bácsi, és a Dunántúlnak abból a körzetéből jött ő is, amelyikben a csóka, a holló, a kánya és a varjú mind csak kánya. Besusztatolták őt is az ankétpofonos téesszervezés idején agitátornak, akkor látott tanyát először.

Ezt mondta: ha a kánya átröpül az udvar fölött, és elejt egy szál szalmát, odamegy a gazda, és fölveszi. Aggódva megtoldotta: nem tudom, szabad-e nekünk ehhez a tökéletességhez hozzányúlunk?

Gyula bácsi azóta elköltözött az égi mezőkre, remélhetően nem varjúpásztornak, de szava nekem sarokpont ma is. Ha most látná, kedves szomszéd!

Mondhatnám, kitüremkedett a város a legeldugottabb tanyába is. Ha szél kerekedik, Felsővárosból Alsóvárosba kergeti a rengeteg szemetet, ezt eddig is láttam, de hogy a tanyáig is eljut már? Bocsánat, képhiba! Megterem a szemét ott is, nejlonzacskóval van tele a világ. A tanyavilág is. És rozsdatemetővel. Annyi géproncs rohad szerteszét, amennyi gép talán soha nem volt.

Igaz, nagyot változott a kinti világ egyébként is. Elmentek a szalmaszálat is összeszedgető emberek, és jöttek helyettük olyan városból ide szakadt népek szép számmal, akiknek könyöke alatt már behorpadt a söntés bádoggja. A villát meg a nyelét, a kapa- és kaszanyelet legfőbb rémhírből ismerik, igyekeznek is elkerülni nagy ívben. A szemét mellett akkora gazok nyúlnak föl az égig, ha megtántorodván fölbukik benne valamelyikük, másnapig meg se találják.

Hej, kedves Gyula szomszéd, hol vannak már azok a kányák?

Nem kap zöldet

Lelkendezve mondja valaki, sokat csalódott már, de ilyen jóízűt még nem. Lehet, hogy nem nagy ügy, de harmatos a lelke, őt ez is föl tudta dobni. Napok óta mesélgeti fűnek-fának.

Fagyos volt az út, otthon hagyta a kocsiját, villamossal akart bejönni a városba. Amikor kibújik a kőlukból, látja ám, benn áll a villamos, és éppen fölszáll a masiniszta. Uramisten, rohanás! De jegye sincsen.

Teremtett oda Urunk és Istenünk egy bódécskát, és abban jegyet is árulnak. Csak egy ugrás, és már benn is van. Rohantában mondja, jegyet, de gyorsan, akár ötöt is, ha úgy egyszerűbb, mert indul a járat. Kedves, aranyos hölgy ül bent a pultocska mögött, és nagy nyugodtan szóla:

- Legyen szíves, csukja be az ajtót.

- De nagyon sietek.

- Én pedig nagyon fádom!

Kis bódé hamar ki tud húlni. Nem csupán látni, tudni is lehetett, addig jegy nem lesz, amíg az ajtó tárva-nyitva, kelletlenül bár, de becsukta. A hölgy pedig a lehető legnagyobb kényelemmel, és a vele járó lassúsággal kiszámolta az öt jegyet, átadta, átvette az árát, és pötyögtette a visszajárót.

Platnin táncolt már az atyafi, és méltatlankodni akart. Hogyan nem lehet megérteni, éppen itt, ahol egymást érik a villamosok, hogy valaki siet? Haláli türelemmel inti azonban az asszonyka:

- Tessék megnyugodni! Nem indul addig, amíg Ön föl nem száll.

- Ezt honnan tetszik tudni ennyire biztosan?

- Nem kap zöldet.

Futott azonban a mi emberünk így is, mert nem merte elhinni. Fölugrott az utolsó lépcsőre. Most kezdett el berregni a berregő, záródtak az ajtók, és elindult a mesebeli járat.

Most kapta a zöldet. Az asszonyka nyomta a gombot. És nagy az ő lelke.

Ennyire kicsi kell az embernek, hogy elégedett legyen pillanatnyi sorsával.

Szegény marhák!

Világszám lett a marha. Talán nincsen egyetlen tévéadó se, amelyik ne sugározná mostanában, hogy elindul valamelyik szerencsétlen jószág, aztán elkezdi keresztezni a jobb lábát a ballal, előbb elől, aztán hátul, de nem táncol, hanem egyszerre csúszik ki alóla mind a négy. Úgy összerogyik, mintha tagló csapna le rá.

Nevenincsen marha lehet mind, mert ömlesztve tartásnál nem kap nevet talán egy se. Krotáliaszámuk van legföljebb, ez pedig azt jelenti, hogy fülbevalójukba sütnék bele valamilyen számot. Mondanám lágermarhának is, mert a hadifogolytáborokban is elveszett a név, csak a szám maradt: 26 520. Szaladj János, Rohanj János mindjárt tudta, neki kell fölriadnia a kemény priccsről, ha meghallotta. Állítólag az SS-katonák voltak az igazi csoportos elődök, de nekik inkább a hónaljuk alá tetoválták. Ez lett a vesztük.

Szivacsos agylágyulásnak mondja a tudomány azt, amit közönségesen kergekórnak mond a mai hír. Okozóját mondták már gombának is, vírusnak is, de ez valami fordítási leiterjakab lehet, és nem arra utal, hogy már a stúdiókban is fertőz. Amennyit én tudok az agy szerkezetéről, az édeskevés, de gondolom, addig-addig halnak el az agysejtek, amíg nem marad más, csak a kötőszövet. Állítólag az az ember is ezt kockáztatja, aki merevrészegre issza magát napjában, meg talán az is, aki epilepsziás rohamaiban veszít el mindig egy kávéskanállal, de ebben nem vagyok annyira biztos. Ténynek látszik, hogy a boldog gyermekkor után már csak halni tudnak az agysejtek, szaporodni nem. A szívinfarktus is hasonlót tud cselekedni örökmozgó szívünk első vagy hátsó falával: az se regenerálódik.

A kergebirkát eddig is ismerte a hazai juhászat, de azt bicskaheggyel meg is tudta gyógyítani. A szépeplékű tömörkényi öregjuhász mutatta meg egyik őszön, szárazedzésben, hogyan fogta a fejét a lába közé, hogyan kerekítette ki a homlokán a csontot, hogyan piszkálta ki a bogarat, hogyan fertőtlenítette kékkővel a sebet, de már ő is hozzátette, jobban járt, ha bográcsos célzattal eladta inkább. Amelyik állatnak a kormányművébe belenyúlnak akár bicskával, akár vírussal, ritkán marad tökéletes.

A vírust nem találja meg a bicskahegy se, csak a tagló, meg a tűz. Azt is hallani lehetett, 360-fokos tartós főzés se tudja elpusztítani, de már ez se vonatkozhat eleven jószágra, csak a húsrára. Még a végén kiderítik, ilyen szupertűró vírus volt az ősrünk, csak az élő szervezet fokozatosan elkorcsosult. Néminemű elvi rokonság révén azt is hallottam mindjárt, ha ez meg ez a pátvezérünk ekkora nagy marha, hogyan nem kapta meg már a kergeséget?

Ehhez én nem tudok hozzászólni semmit. Sír a szívem, ha csak a marhát is látom.

Tőke kell a pénzhez

Szépeplékű Szvetnik Joachimról, a Kossuth-díjas ötvösről hallottam, aki a magyar korona azonosítására Amerikába utazott egykor szakértőként, és aki az összenyomott mosogatórongyhoz fogható háborús-sérült Esterházy-kincseket eredeti szépségükbe kalapálta vissza, hogy a mélykúti házuk előtt naponta többször eldübörgő vonattal akarta *veretni* - a kétforintost. El is kapták érte, pénzhamisítással vádolták. Közben fölvtették a képzőművészeti főiskolára. Hóna alatt vitte a rajztábláját, börtönőr kísérté el minden reggel, aztán visszatessékelte a fogdába.

A temetésén hallottam, nem volt már alkalmam megkérdezni, hogyan is hihette, a böhömnagy mozdony nem lapítja palacsintává a puha fémek közé foglalt kétforintos-szendvicset. Azt nem tőle kellett volna megkérdezni, milyen kódíslélekre vall a föltételezés, ha ilyen kicsike tételt akart volna hamisítani. Igaz, akkoriban még a lukas kétfilléresnek is értéke volt, hetyke legények csak később tették a svájci sapka *villámhárítójára*. Tény, hogy ifjúkori próbálkozásából azóta se lett mindennapi gyakorlat.

Az érem két oldala

Most megint ne tessék azon fönnakadni, hogy az öregátkosban hivatalos humoristánk szerint harmadik oldala is van az éremnek, akkor se, ha szakemberként - verőlegényként vagy azok megbízójaként - Komlós-módszerrel kulákok seregébe igyekezett alulról beleverni - vagy beleveretni - sűrített marxizmussal az egyedül üdvözítő egy igaz ideológiát. (A gumibotot kereszteltük el így 56-ban.) Hogy időközben veséje, mája és lépe, netán az egész élete ráment? Álságos szavakkal szokták idézni a nagy Dzsugasvili igéjét: *ahol faragnak, hullik a forgács*.

Szabó Gézáék első kézből ismerkedhettek meg a kitelepítettek nyomorával. *Az érem harmadik oldalával.* Savanyú bölcsességgel mondja, az volt a szerencsájük, hogy kicsike csomagot vihetek, úgyse tudták volna hová tenni a nagyobbakat.

Rikéékkel, hajdani kedves kollégáikkal közös magtárban lakták meg Ebes borzalmait. Azt se tudja már meg talán senki, a Komlós-módszer mekkorát ártott benne. Mindenesetre az ő elbeszéléséből is meg lehetne írni az eleven poklokat.

Nézzük a tőkét!

A minap hallottam, rangsorban az országban másodikként, közvetlenül az állami pénzverde után áll az éremkészítők szegedi műhelye Szabó Géza bátor kezdeményezésére. Ne tessék fönnakadni azon, hogy más az érem, és más a pénzérme, az eljárás lényegét tekintve nincsen különbség. Csak a méret más, esetleg az anyaga és az értéke.

Egy bökkenő azért van még. A szobrászok-érmészek kedvelt munkáját nem verni, hanem ösidők óta bronzba önteni szokták. A szegedi műhelyben dolgozók egybehangzó véleménye szerint viszont a verés is régi, már a körmöci aranyakat is királyi pénzverdék ontották, és verve ma is sokkal jobb.

Itt vagyunk az alsóvárosi műhelyben, Szabó Géza az idegenvezetőnk. A címben beharangozott tőkét kell előbb tisztáznunk. Természetesen úgy is kell értenünk, hogy már a kezdéshez is súlyos pénzekre, banki tőkére van szükség, és sokat emészt föl az állandó lépéstartás, de a tőke itt mást is jelent. Néha megnövesztve rövidül is: *verőtő* lesz. Megcsinálja a szobrász marokba fogható kicsi érmét úgy, ahogy szokta, gipszet is önt róla. A fogprotézishez használatos anyagból másolatot vonnak róla, azután föl kínálják az egészet egy olyan gépnek, amely működési elve szerint leginkább a kulcsmásolóra emlékeztet. A szerkezet egyik tüskéje letapogatja a domborodásokat és homborodásokat - a csongrádi szobrász Tóth Béla szellemes szava, hogy a *domborműnek hombormű a párja* -, a másik meg belemarja a verőtőkébe. Utána jöhet a sokszorosítás alsó és felső verőtő segítségével - Szvetnik Joachim mozdonya nélkül. A hatalmas erejű hidraulikus sajtoló gombnyomásra dolgozik.

Sok pénz kell a verőtő előállításához. A banki tőke pedig, tudjuk a természetrajzát, képes elszívni az életerőt is. Szabóék műhelye most gyarapodott a XXI. század csodagépével. Örülnek is neki, és szívják is a fogukat miatta.

És a holnap?

Számítógépes vezérléssel működik a legújabb csodagép. Ott van mellette az ősinék számító *pantográf*, azt még az édesapa csinálta. Zongorázni se lehetne a különbséget közöttük. Látni még nem lehet, kénytelenek vagyunk hinni a szónak, hogy hamarosan fényképről is lehet majd érmet másolni. Ez pedig, már az én fantáziámmal tovább fűzve könnyen eljut oda, ahová a vásári forgatagokban dolgozók eljutottak: eleven arcok mását is ráviszik a bögrére. Tehát megesik majd az is, hogy szobrászra és fényképészre se lesz szükség az ércből való műhöz, csak le kell ülnünk a kis kamera elé.

Van itt azonban más is, ami figyelmet érdemelhetne. Itt látom Fritz Mihály tündérszép érmét Erzsébet királyné szobráról, arról jut eszembe. Elmegy a rengeteg ember Rómába, Velencébe, Párizsba, és haza nem menne, ha nem vihetné magával Romulus és Remus kicsike mását, vagy az Eiffel-torony kicsinyítményét. Ógörög és itáliai szobrok akár eredetét közelítő nagyságban is kaphatók már nálunk is. Csak éppen hazai szobrainkból nem vihet magával senki semmit.

Tudván tudom, a szoborkicsinyítés iszonyatos kockázat lenne minden szobrásznak, de az éremsorozatba azért belevágnék. Természetesen nem a Libás szobrot venném elő, de Dugonics András, Dankó Pista, Juhász Gyula, Tömörkény és Móra, Osztrovszky, Csáky József Anna-kúti Táncosnője, a Széchenyi tér elfogadható szobrai, Tápai Antal fröcskölő halacska, a gyönyörű Tavasz, tudósportrék sokasága, egyházi alkotások, Szent Domján és Szent Kozma, meg a többi mindenképpen jöhetne. Elő is tárom ötletemet azonnal, kiegészítve a szegedi paprikával, a halászzal vagy a halászcárdával, a szegedi papuccsal, a tápai gyékénnyel. Ajánlottam annakidején, könyvkiadásunk is szolgálna piaci meglepetéssel, ha fölírná a borítóra: *Szegedi Könyvek*. Ide kapcsolom az ópusztaszeri vendégseregletet is, de lehangoló feleletet kapok. Próbálták már eggyel-eggyel, annyi se jött be, amennyit az asztali árusnak illene adni.

Hadd maradjak meg rigolyám mellett. Nem állítanék külön asztalt, odaadnám inkább a legszebb éremsorozatot annak, aki egyébként is ott árul, viszont megnövelném a készletet, és illő csomagolásban kínálnám. Hogy éppen külön reklámozna valamit a sorozat borítója, azt hiszem, csak jót tenne vele.

Szegednek van akkora híre a világban, és van annyi szép szobra, lehetetlen, hogy az üzlet be ne jönné. Szerencsénknek érzem, hogy éremverdénk is van hozzá.

Az aranybetű folytatódik

Nyáron múlt két esztendeje, azt írtuk az alsóvárosi Farkas Györgynéről, aranybetűket kéne töltenünk a számítógépbe, hogy méltóképpen emlékezzünk élete legszebb cselekedetére: betöltötte a százkét évet. Ha ehhez akárki hozzáadja még azt a kettőt, ami azóta rajta is, rajtunk is eltelt, és jól számol, tudhatja, fényesedett azóta az arany is. Június 12-én átlépte a száznégyet. Ördögh Istvántól azt hallottuk, a múlt héten még az utcán söprögette a faleveleket. Mire meglátogathattuk, a komisz ősz - remélhetően ideiglenesen csak - ágynak döntötte.

Ő is három századba, két évezredbe kóstolt bele mostanáig. Talán ugyanúgy várta az ezredváltást, mint a világ sokmilliárd embere. Ha élete legszebb szakaszairól kérdezzük, csak a munkában eltöltött időt említi. Két éve nem mondta, csak most, hogy a háború alatt szántott is, kocsival, lóval is járt, és mindent úgy tett, ahogy a férfiak. Mert a férfiakat elkövetelte a világégés. Most is összekapcsolódik emlékezetében a két pusztítás, gondoljuk, ez leginkább az elsőre érvényes, a második csak ráduplázva ismételt.

Látni az arcán, érezni lehet szavaiból is, fölfűti az emlékezés, amikor a szántást, a lóval járást hozza elő, és átmenet nélkül így folytatja: nagyon fáj mindenem.

Hej, amikor még Bodomban kapálhatott!

- Pedig de kéne mennem! Dolgozni nagyon szerettem, de most már söpreni se tudok. Csak szenvedezek én is, akár a lányaim. Ők is betegek, nyolcvan évnél is idősebbek, de hozik a reggelit, az ebédet, a vacsorát is.

Három lánya és egy fia született. Újra próbáljuk összeállítani azt a családfát, amelyiknek ő a törzse, de nehezen megy. Van tehát a Julcsi, 20-beli, a Bözsi 22-ben született, a Rózsika 24-ben, és a Tóni fiam 26-ban. Unokákból tizenkettőt számoltunk, a dédunokáknál már elakadtunk, és nyolcban állapodtunk meg, az ükunokák száma pedig mostanáig öt.

Julcsa néni huszonkilenc szép ága! Ha jól számoltunk.

Két évvel ezelőtt még hetenként kétszer el-elment a temetőbe, de a rokonságból csak a közel levő sírokig jutott. Meg is állapítottuk közös erővel, nincsen vigasztalóbb érzés, mint temetőbe saját lábón bejutni, és onnan ki is jönni. Mostanában már nem akar elmenni sehová, a sírok között is csak gondolatban jár. Két mondatot most is ugyanúgy mond, ahogy két éve:

- A füleim nem jók, a szemeim nem jók, mindenem fáj. Az idő a sok!

- Az orvosok?

- Nem nagyon kellene. A lányaim járnak oda, és a patikába is. Magukért is, helyettem is. Nemrég elestem, ők kötöznek.

Menye mondja, a mindig kedves Rózsa mama, hogy a kertet idén is maga gondozta. Ha élne még a *Tiszta udvar, rendes ház* tábla, ez a porta kettőt is érdemelne belőle. Megnéztük a kertet, kilenc sor eper van benne, példás rendben, a többi olyan, mintha tegnap tette volna le a kapát.

Népes tehát a család, mindenhol szívesen fogadnák, de egyik ivadékának se akar a terhére lenni most se. Lányai közül most a Bözsi hozza a kosztot, ő fűt be a cserépkályhába is, és az orvosság kiporciózása is az ő dolga. Neve után nekünk is illene oda tennünk a *nénit*, túl van ő is a nyolcvanon. Hajszálra olyan, mint az édesanyja. Fölváltva látogatják egyébként, hol az egyik lánya jön, hol a másik.

A szoba falán, az ágya fölött akár családi ikonosztáznak is beillene a sok fénykép. Azokon próbáltuk összeállítani az előbb a leszármazottak listáját, de legtöbbjüket már/még párostól kell számítanunk. A szemközti oldalon színes tévé álldogál.

- Régen néztem, amikor még fiatal voltam. Most már utálom!

Belegondoltunk eljövőben. Mondjuk, harminc éve már lehetett televízió náluk is. Ha így volt, akkor Julcsa néni 74 éves volt. És még fiatal!

Egy darabig még mi is fiatalodhatunk. Az utálatig néha már magunk is eljutunk.

Annak is van már harminchárom esztendeje, hogy a röszei Tanács bácsi szája szerint leírtuk, mostanában a száz év van divatban. A madárcsontú dolgos öregek annál is tovább élnek. Juliska néninek, ágazó-bogazó leszármazottainak sok jó egészséget kívántunk, és avval búcsúztunk, nem fenyegetésképpen, hogy jövőre újra eljövünk.

Apás szülés

Emberi önteltségünkkel még mindig azt hiszitek, hogy értelmes beszédre csak mi vagyunk képesek? Egy nyavalyát! Beszél a madár is, amikor tüzes szerelem hetekig énekel belőle, a baknyúl is, amikor kedvesére hergelődik nagyokat dobbanva, de talán a földben lakozó kukac is képes szót váltani a mellette csúszó-mászó másikkal.

Beszél a kutya is.

Naponta látom, a hosszú utca felső végén ha föltűnik egy autó, és hátsó szélvédője mögött rongygombóc nagyságú igazi palotapincsi bólogat, az alsó végén is rágják a kerítést a böhömnagy kutyák. Mást mond az első ugatás, mint ha kicsi kölök menne arra.

Derék betanítók azt számlálgatják, hány emberi szót képes megjegyezni. Azt hiszik, egyirányú a lift, csak az embertől mehet Bodriig. Három derék házörző legyen példa rá, hogy oda-vissza jár a páternoszer.

A háromból egy se a mienk, elfogultságról tehát szó se lehet. Lehetne, persze, mert kertszomszédunk jószágairól van szó, ezeregy kapcsolódási ponttal.

Amikor még csak kertosztás volt, földek újraosztása még nem, alku kötöttem mindkét oldalon. Ha megátalkodott tolvajok lennének, akkor se tudnánk annyit ellopni egymástól, amennyibe az elválasztó kerítés kerülne, tehát ne kerítsünk. Elég az utcafront, jelképes választéknak pedig húzzunk ki két szál drótot, esetleg csináljunk térdig érő fonatot, és kész.

Kész is lett. A szomszéd kutyái tehát úgy járnak át hozzánk, mintha haza mennének. Ki is raktam a táblát: vigyázz, a kutya harap! Aki betörni akar, úgyse tudja, hogy minálunk a szomszéd kutyái húznák le a gatyáját.

Így is bejött valaki. Cefrének gyűjtöttem a hulló gyümölcsöt. Amikor készen lett, valaki ellopta. Ide jutottunk, már az undorító cefrét is lopják? Aki maga akar főzni, nincs ki a fazék, gondolt egyet, kipótolta? Sötétben járt, az biztos. Ezt onnét tudom, hogy erőnek erejével szakította át a rágumizott föliát, pedig le is vehette volna. Ha látta volna.

Százhusz literes volt a hordó, két vödörrel legalább hatszor kellett fordulnia. Ha ismeretlen idegen lett volna, a szomszéd három kutya a világból is kiugatta volna. Csak meg kellett néznem, hol ér véget a kerítetlen kerítés. Onnan jött.

Legalább nem kellett pénzért főzetnem ellenségeim pálinkáját.

Kedves szomszédom néha éjek évadján se tudja csitítani őket, úgy fogják a sündisznót. A néma kutya is tud beszélni. A cefretolvaj csak ismerősük lehetett.

Még csak kettő volt, amikor a szívem majdnem megszakadt, úgy panaszkodott az egyik. Még le se szálltam a bicikliről, nyüsztett, vonított, szűkölt és üvöltött, sírt, pityergett, zokogott, óbégatott, bögött. Mi a baj, kicsi kutyám? Soha az életben nem hallottam ilyen hangodat. Minden szusszanása, minden vakkantása nekem szólt.

Leültem elé, szemtől szembe, ő meg én élém. A szemét is könnyesnek láttam. Minden eszemet beleadtam, mégse találtam ki, mit mondana, ha mondhatna.

Pedig de nagyon mondta!

Fél óra múlva minden kitudódott. Váratlanul kilőtte magát, átbújt a kerítés alatt, és meg se állt az utca torkolatáig. Üzenet jöhetett szellők szárnyán, titkos adón. Gazdája vezette haza Sárkányt, a másik kutyát. Orvosnál jártak.

Bicegett Sárkány, valami nádtorzsába lépett bele. Vagy üvegcserépbe? Be is volt kötve a jobb első lába.

Első dolga volt, lerágni a kötést.

Látta Bogár, hogy elvezették, hogyne látta volna, azért siratta. Azt nem tudta, hová vitte a gazdája.

Siratóasszonyok tudnak ilyen meghatóan búcsúzni.

Kicsi Bogár később kutyanymba hágott, anya-Bogár lett belőle. Hatot fialt, ötöt elajándékozott a szomszéd, de egyet meg kellett hagynia. Unokái követelték, de ki is kötötték, itt maradjon nagypapánál. Időnként eljönnek, megsimogatják, ajnározzák, mert az az ő kutyájuk.

Attól kezdve szemléltető példa arra, milyen az igazi anya, még ha kutya is. Dönci, a kis kölök, ha csak elnyikkantotta is magát, rohant Bogár, mint a veszedelem. Testéből való öt gyermekére számított összes szeretetét mind erre az egyre öntötte.

Olyan elkényeztetett kutya sincsen is a világon, amilyen Dönci lett.

Csirkecsontot szoktam nekik vinni. Sárkány a farkaskutyák mohóságával szinte zabálja, Bogár korcsként is kapkodja, de csak azért, hogy Sárkánynak ne jusson. Mindet leteszi Dönci elé. Más étkekkel is így lehet, mert csontsovány maradt, és kicsi dundi lett Dönci. Aztán nagyobb dundi. Peckesen lépked, mint a nagyfülű világ intézője.

Elmúlt egy esztendő, most is ez a nóta. Kínálom a soványt, szemrebbenés nélkül húzik tőle a dundi. Átjön hozzánk Bogár, na végre, egyedül vagy! Dobok neki egy falat kenyeret, levegőben elkapja, de le nem nyeli. Bújik át a művésztájrón, viszi egyetlen gyermekének. Ketten jönnek vissza azonnal. Nemcsak neki adja, de meg is beszélük, honnan lehet koldulni még? Megint az anyának adom, azt is a fia eszi meg.

Fölvilágosító pedagógiai előadást kéne tartanom. Vén marha vagy, Bogár! Nem veszed észre? Maholnap oda jutsz, neki kellene táplálnia téged. Zörög a csontod, olyan sovány vagy, az meg, az a léha, csakhogynem gurul.

Mondhatom, semmi nem változik.

Gyönyörű a mostani őszi. Összes melegét ide küldi a vénasszonyok nyara, a mi kertünk közepébe. Dönci úrhatnásággal eltelve nálunk henyél, a másik kettő otthon maradt.

Nekilátok, kávé főzök magamnak. Merülőforralót lógatok bele a kasztroj vízébe. Nem akarom, hogy kiégjen a forraló, tele teszem a pikszist, bár tudom, a fele is elég lenne. Rájöttem, a pitypangot kapával soha nem tudnám kiirtani a kertből, olyan mélyen jár a gyökere. A maradék forró vizet a gyomra öntöm. Az kiöli.

Tarolt a nyári aszály, nincsen már forrázni való gazunk se. Korszakot váltott tegnap az eszem, tessék jól megkapaszkodni. Hűlt magában, csak hűlt, ami megmaradt, közelebb volt már a langyoshoz, mint a meleghez, amikor megszállt gyerekkorom kópésága. Fontos tudni, illetlen pózban hever a Dönci az őszi sugarát, hanyattfekve lebzsel. Feje hazafelé áll. Talán álmodik is már?

Miről álmodhatna egy bővérű kamasz kutya? Gondolom, szűzi szukák tüzelve táncolják körül. Kaján nevetés fog el, megfogom a kasztroj alját, és amikor talán éppen kiválasztja magának a legszebbet, akkor lötyintem rá a maradékot. Mondom, a langyos vizet.

Hátam mögé dugom az edényt, meg ne lássa. És ártatlan képpel nézem a következményeket.

Mit gondolhat egy oktan jószág, ha derült égből víz lötyten rá, nem tudhatom, de Dönci akkorát bödül, mint egy oroszlán, és vonyítva vágat át a lukon. Mostohanagyapja lehetne Sárkány, pillanatnyilag éppen láncon senyved, hozzá rohan. Leteszem a nagyesküt, nemcsak gondolt valamit, de el is mondta azonnal, mert Sárkány fogát vicsorgatja. Ott sejti a veszedelmet, ahonnan Dönci fölugrott. Rázza a láncát, és mordul is nagyokat.

Eddig ilyet még soha nem csinált.

Mintha ő kapta volna az égi vizet.

Előkerül Bogár is, tulajdon édesanyja, pokolegyháza legfenekéről. Kezelésbe veszi legkedvesebb csimotáját, vigasztalja, ajnározza, dűnnyögve nyalogatja, aztán jön át hozzánk. Ott áll meg, ahonnan Döncike fölugrott. Gondolatokba merülve háromszor megkerüli a fészket, körbeszaglássza, és nagyokat vakkantva visszamegy.

Honnan tudja, hol történt a baleset? Csak Dönci mondhatta el!

Hármasban beszélük meg a váratlan támadást. Sárkány szava a döntő, ő a bölcs öreg. Látom is, hogy tanácskoznak, de emberi füllel hallható hang több nincsen. Azt mondhatja láncra verten is, hozzám jöjjenek át, nekem panaszoljanak el mindent. Segíteni csak én tudhatok, hiszen nálunk történt.

Jön is a páros küldöttség, elől Bogár, mögötte óvatoskodik Dönci. Az előbbi elheverés helyét egyik jobbra kerüli el, a másik balra.

Jó lenne tudnom, a kutyahitben léteznek-e ufók. Csak azt mondhatja Bogár, itt nyúlt el ártatlan gyermeke, karnyújtásra tőlem, teljes nyugalomban, mennyei csöndességben, és egyszer csak, nem tudni, honnan, nem tudni, miért, tüzes víz szállott alá sisteregve a magasságokból.

Úgy teszek, mintha érteném. Gyere, te szegény Dönci, hadd simogassalak meg.

Oda is jön, és hagyja. Közben elmondja nekem is a történetet a földöntúli csodalények ármányáról.

- Legalább magyarul mondanád, kicsi szomszéd!

Amikor visszatért a deputáció, kérdezhetette Sárkány:

- Na, mire mentetek vele?

- Ennek aztán beszélhetünk! Csak a hülyeségen jár az esze. Föl se fogja, mi történt.

Közben azonban más is adódott. Kiesve a szokásos ritmusból, Bogár megint anyának érezte magát. Tulajdon fiú-gyermeke volt a tettes. Emberek vérfertőzésnek mondanák, de a kutyák ilyen előkelő ítéletet nem tanultak, ennél fogva nem is adnak rá semmit. Attól kezdve kettős kötődés alakult ki Bogárban, de ahogy telt rajta az idő, elhagyta édes gyereke csonttal való táplálását. A benne rugdalózó újabb utódoknak lett rá szükségük.

Apasága teljes tudatában kezdett visszafogyni Dönci, de beszédessége megmaradt. Csontosztásnál fölhúzta az orrát, mert ő lett az utolsó, de együtt járt át hozzánk Bogárral. Anyja változatlanul olyan ugatással fogad, ami csak erre az első öt percre érvényes, és föltehetően a csontra vágyás himnusza, Dönci viszont vinnyogva nyalja a kerítést. Ott szoktam bedugni kézcsókra az ujjamat.

Tegnap csak Dönci jött, és hajszálla azt ugatta, amit az anyja szokott. Értettem belőle, meghatalmazott külügyminisztere lett a családnak, és azt is kitaláltam, eljött Bogár újabb órája. Futott is rögtön, jelezvén, rá most odaát van halaszthatatlan szükség. Jön haza János, a szomszéd, és a hiteles gazda, elibe most egyik se szalad. Mondom is neki, családi gyarapodás folyamatába csöppent bele.

Megy is azonnal a kutyaólhöz, és csodát látna, ha Dönci el nem ülné előle a lényegét. Ott ül az ajtóban, beljebb Bogár vajúdik. Apró kölkök nyávogása jelzi, mi történik odabent. Közlékeny lehet Dönci, a helyszíni tudósító szerepében időnként kifelé beszél, olyan hallhatatlan tartományban, amelyet csak ők érthetnek. Piszkálná János, mert eszébe jutott, generációkkal korábban Stefi a macskákkal élt hasonló barátságban, és amikor a kismacskák megszülettek, azonnal megette őket.

Húzná ki az ólból János, mert nem érti a tudósítás szövegét. Dönci nem hagyja magát, neki halaszthatatlan föladata van. Az apaság és az édestestvér mirigyei kereszteződnek benne. Sorra szárazra nyalja az újszülötteket. Most már minden szava átfordítható emberi kottára. Vedd észre, kedves gazdám, mi is a kor gyermekei vagyunk. Apás szülés történt.

Ma is jön fogadásomra mind a három, de támasznak veti lábait mindegyik, és vicsorogva ugat. Elöl Bogár, mellette az apává lett Dönci, és hátul kontráz Sárkány, kétszeres mostohaként. Mondom nekik, a szaporodás örömhírét nem kéne mégse vicsorogva tudatni a legkedvesebb szomszéddal.

Egy kumma szót nem értenek.

A tápai becsapós

Történt egyszer régen, hogy meghívták a tápai táncosokat, porolnák ki egyik termünk színpadát. Mondanám, hogy szegediről van szó, de amióta hozzájuk csatolták a várost, egy a kuckó a kemencével. El is jöttek teljes számban.

Idebent voltak azonban meglőve. Nem vehetik föl otthon a cifra gúnyát, amióta világ a világ, kézben hozzák. Nyílt színen, közönség előtt átvedleni nem lehet, pedig talán azt tapsolnák meg legjobban. Akár lehet, akár nem, ehhez a teremhez öltöző nincsen. Az öregátkosban ilyenkor, például bálók nyitótáncához, ki szoktak nyitni egy-két kisebb szobát a szállodában, de hol vannak már azok az idők! Addig-addig szorongatták a hotel személyzetét, kinyitotta nekik a Tükörtermet.

Ki lehetne dekázni, hány liter vizet izzad ki egy-egy táncos. Nem baj, erre szerveződtek hatvanvalahány évvel ezelőtt. És ezért kapják a tapsot, bruttósítva.

Szorította már őket az idő, kapkodva öltöztek, de azt azért észrevették, gyönyörűen megterített asztalok vannak odabent, három kancsó vörösborral, és egy takaros tál, teli pogácsával. Micsoda kedves fogadtatás! - gondolta válogatás nélkül mindenikük, és ki a borral kezdte, ki a pogácsával.

Nagy fene ribillió lett belőle!

Illegették magukat a tükrökben, és elkezdtek vidámak lenni. Sok jó dal van a három kancsó vörösben, volt, aki rá is zendített: *Száraz tészta, sok csipődött / Tútor Róza megcsömö'lott...* Rájuk nyitott a kinyitó ember, és majdnem hanyatt vágódott. Mit csináltak, emberek? Azonnyomban megfagyott bennük a vér.

- Hát nem nekünk tették ide?

- De nem ám! Reprezentációra volt fönntartva.

A díszvendégek elől itták el a bort, és ették meg a pogácsát. Így mentették magukat:

- Ki a tüzes istennyila gondolta volna, hogy ennyi ember istállószagú verejtekére még díszvendégeket is be akarnak hozni? Gázálarc nélkül! Ott volt az ital, ott volt a pogácsa. Előre kalkuláltunk a folyadékveszteséggel, kedves egészségére kívántuk annak, aki oda tette. Hogy mit gondolhattak rólunk? Nem való Tükörterem a parasztnak.

Így volt, nem így volt, nem tudom, de ne rója föl senki bűnömül, minden szavukat elhittem. A *förgeteges, a mars, a mártogatós, a lippentyűs* mind alkalmas a színpad karbantartásra, most kiegészült a *becsapóssal*.

- Mi lett a díszpintyekkel?

- Ne bántsuk őket, kedves emberek voltak. A vastapsot is ők kezdték. Istennek legyen hála, nem haltak szomjan, volt ott tartalék is. Mind egy szálíg megérdemlették azt a demizson bort, amit valaki előre eldugott.

Jó is, hogy eldugta!

Kunkeresztnek mondják

Határjel vagy zarándokhely lehetett?

Évszázadok óta áll a hajdani Belez-ér mellett a titokzatos kereszt, bár helyét többször is változtatta, mint a kőbor lélek. Kiásták, arrébb tették, aztán visszaparancsolták, mert katonai vonatkozási pont volt, de hogy oda tették-e vissza, ahol előzőleg volt, vagy néhány méterrel arrébb, azt se tudja senki.

Két ember kapál mellette a fiatalabb évjáratból, teljes békeességben. Az egyik magyarcsanádi, a másik apátfalvi. Szomszéd falvak kötekedő versengése nem látszik rajtuk, bár az egyik jóval előbbre tart, mint a másik. Az azonban közös bennük, hogy a kőkeresztől egyik se tud semmit. Az a bizonyos semmi sem egyforma azonban. Az egyik Lajos-keresztként ismeri, a másik török keresztnek mondja. Hogy melyik Lajosról kapta volna a nevét, vagy hogyan lehetne török, ha azoknál a félholdat tisztelik, nem a keresztet, egyetlen feleletet se kapunk.

Így felejtenek az utókor nemzedékei!

Van olyan föltevés is, hogy a Dózsa-háború alatt karóba húzatott csanádi püspök sírjára állították volna.

Az is kisüthető azonnal, a kő is messze földről való, amiből kifaragták. Mikor hozták ide, hogyan hozták, és miért éppen ide tették, tudós ember se tud rá mit mondani, csak találgatja. Trogmayer Ottó írt róla a szegedi múzeum évkönyvében majdnem negyed százada, beszámolván a harminc évvel ezelőtti hitelesítő ásatásról, de éppen hitelesítenie nem sikerült. Embernagyságú, ami a föld fölött van, de a teljes mérete 290 centi. Jó mélyre leásták tehát. Fölirata semmi, azt se tudni, határjel, törvényhely lett volna, balesetre, gyilkosságra, szerencsés menekülésre emlékeztetne, ha emlékezne még rá valaki egyáltalán, vagy bünbánati szerepe lett volna.

Hozzá hasonló több is van a világban, rejtélyük is hasonló. Anyagának meghatározását az említett tanulmány szerint dr. Ravasz Csaba végezte el, megállapítván, hogy fő ásványos elegyrészei: földpát, kvarc, biotit és muszkovit, igen típusos kifejlődéssel. A Déli-Kárpátokban és a Svájci-Alpokban létezik ilyen kőzet, kicsi a valószínűsége, hogy Svájból szállították volna ide. Valószínűbb az erdélyi származás, és a Maroson meg a Belez-éren hozhatták, amikor még az érben víz is volt. A most talán megbízhatatlan néphit szerint Kun László sírját őrzi.

És Belezfalu emlékét?

A jó újságíró

Írom, ahogy írva találtam.

Tanulmány Kakas Mártontól

Hosszú tapasztalás, szemlélet és beható tanulmány után bátran ki merem mondani: hogy a „jó újságíró” az a „rossz újságíró”; s a „rossz újságíró” az a „jó újságíró”.

„Jó újságíró” közönséges emberi fogalmak szerint az, a ki igyekszik az olvasónak igazat mondani; tudva álhírt nem terjeszt, óvakodik valakit érdemtelenül megbántani; nem fecseg ki titkokat, a mikkel valami közügynek árthat; egy elvnek, pártnak, irányeszmének közvetlen híve, s modorában, stylusában oda törekszik, hogy becsületet szerezzen vele az irodalomnak. - Az ilyen újságírót minden ember dicséri; de a publicum egy tömegben - elfelejt a lapjára előfizetni.

Ez tehát a „rossz újságíró”.

Ellenben „rossz újságíró”-nak mondható az, a ki minden pletykát, a mit elkaphatott, kiád; ha nem kap, csinál maga; nem bánja, ha mindennap meg kell is czáfolni a tegnapi álhírt; a ki megtámad mindenkit; napvilágra hoz mindent, nem bánja akár milyen kárt okoz vele; nem hive, nem barátja senkinek, s nem kényes rá, hogy mit tartanak felőle? - Az ilyen újságírót aztán minden ember külön-külön szidja; de a publicum egy tömegben, kap rajta nagyon.

Ez tehát a „jó újságíró”.

Üstökös, 1876.

Hej, kedves régi Kakas Márton, csavaros ugyan az eszed, de mintha most is igazad lenne!

Telefon a csőcsönkről

Kertünkbe mi is bevezettettük annakidején a vizet. Az idő vasfoga azonban nemcsak az embert eszi meg, kikezdi a rézcsapot is. Azt, amelyik a gödörben lakik. Két éve lehet, ki kellett cserélni. Jött két szerelő, én meg csak néztem. Eszük ágában se volt elzárni a főcsapot. Száz tudós fej kotlana is az asztal mellett, ki nem találná a legegyszerűbbet. Addig engedték bele a vizet az aknába, amíg a csőcsönkot el nem érte. Vízzel a víz ellen - ez lehetne a tanfilm címe. Alászállt az egyik, kikapta a régi csapot, betette a másikat, és kész. Volt egy kicsi kis ketyegő szivattyújuk, olyan tisztán hagyták el az alvilági terepet, ahogy kapták.

Csak mester tud ilyet kitalálni.

Jogcím nélküli rosszindulatú csőtörés tanított meg rá, hogy minden este elzárjam a csapot. Azt a bizonyosat. Láttam egyszer, már állt a víz az aknában. Alászálltam én is, ha nem is a poklok fenekére, és kitapintottam, ahol a szelepet rácsavarták a csönkra, ott csöpög. Fölhívtam a Vízműveket, igen kedves atyafi azt ígérte, még aznap kiküldi a szerelőket.

Jött is kettő. Ilyen fontos ügyben mindig kettesével járnak. Olyan snájdig legények voltak, messziről láttam, ezek közül egyik se akar lemenni a mi aknánkba. Rázseblámpáztak a lényegre, és azt mondták, elrohadt a vas, ki kell ásni. Holnap jönnek a kiások. A jó számár érzi az esőt. Akkor is jönnek, ha esik. Fél kilenckor.

Kontráztam. Nem volt fejben beteg, aki azt a csapot föltette. Ha nem látta, hogy el akar rohadni, akkor nem is akar elrohadni. Vita nincs, legyenek itt reggel.

A jó számár arra ébred, lóg az eső lába. Korán jött vendég nem maradandó, de föl a biciklire, amíg el nem ered. Csak a híd előtt kapott el, de úgy elvert, a latyak és a pacal keveredett rajtam. Felhőszakadás volt.

Tizenegyre ki is érkeztek. Ketten jöttek. Egyszer már ők is latyakká áztak, kezdett világosodni az ég alja, megvártuk, amíg eláll. És most jött kerti tanulmányaim legszebbje. Az egyik lenyúlt főelzáró piszkavasammal, villás végét rátette a csőcsonkra, felső végére pedig a fülét illesztette. Nem hallózott bele, csak kimondta: a cső nem rohad, mert nem zúg.

Micsoda telefon! Csillagos mesterfogás. Beöltözött műszaki gálaruhájába, gumicsizmába is belelépett, alászállott, és öt perc alatt megfejelte a kenderkócos tömitést. Még onnan a mélyből mondta, nem találták föl ugyan a csonkok örök életét, de ez még sokat kibír. Árad belőle a vasegészség.

Minden megjövendőlt ragacsos gödörösés elmaradt. A legnagyobb tanulság tételbe fogható: amíg két snájdig legény tud küldeni másik kettőt, másnap, zuhogó esőben, addig nem is vagyunk elveszve. Bár azt az alvilági mestertelefont, ha szabadalom nem védi, nekik is megmutatnám.

Diszkrimináció

Többször megesett már, hogy örömmel értesítettek, nagyot nyertem. Ezt, azt, amazit. Már slusszkulcsokat is küldtek leendő autómhoz, csak annyi kellett volna, hogy ennyi meg ennyi miegymást vegyek meg. Ez még semmit nem garantált volna, csak annyit jelentett, hogy bekerülhetek az esetleges nyertesek mókuskerekébe.

Pénteken délben bunkófonom szólta el magát. Tünelményszép csicsergő női hang üdvözölt kitörő örömmel, abból az alkalomból, hogy mobiltelefonom elnyerte a cég ajándékát. Néhány hónapja maradt rám leányuktól, ekkora lelkesedést állva el nem viselhet a magamfajta, le kellett ülnöm hozzá.

- Szoktak-e külföldön nyaralni? - hangzott az első kérdés.

- Ez is megesett már.

- Nagyszerű, három hely közül választhatnak - és elkezdte sorolni. Divatos mindegyik, tagadni nem lehet, de most éppen nem vagyok abban a helyzetben, hogy válaszolhassak. Ha kaphatnék egy telefonszámot...!

- Szükségem lenne még előtte néhány személyes adatra. Utána mondom az elérhetőségemet is.

- Állok elébe. De lehet nekem is egy kérdésem? Mibe kerül ez nekünk?

- Mi csak a szállásköltségeket térítjük, a többi önökre tartozna. Hány évesnek tetszenek lenni?

Most ugrik a majom a vízbe:

- Még csak - és megmondtam.

„Szó bennszakad, hang fennakad, / Lehellet megszegik”:

- Bocsánatot kell kérnem, akkor ez önökre nem vonatkozik.

Már köszönt is el tőlem, kevésbé csicsergő hangon, de egy nyájas okvetetlenkedéssel még utána rúgtattam:

- Most akkor mit csináljak? Dobjam bele a telefonomat a zavaros Tiszába?

Azt nem láttam, átbucskázott-e a bülbülszavú csábító vén szipirtyóvá, de hangja után arra következtettem:

- Ha rám teszik hallgatni, azt tetszik csinálni vele, amit akar.

Ebben maradjunk. Erre való a telefon. És pontosan erre találták föl a diszkriminációt is.

Hasadnak rendületlenül...

Szent versekkel jól el vagyunk látva. Itt van például a Nemzeti dal. Szeretjük azt mondani, egyedül volt képes megcsinálni azt a bizonyos Március 15-ét. Azért írom nagybetűvel a dátumot, mert nemzeti ünnep lett belőle. Az egyik legnagyobb és leggyűjtöbbsébb versből meg, mellékállásban? Figyeljék csak! *Talpra papa, hí a mama, / A kocsmából gyere haza! / Babot együnk, vagy kalácsot? / Ez a kérdés, válasszatok!* Ismerős? Hogyne lenne az. Petőfi írta az igazit, de őt is kikezdte a tréfás utókor. Vagy még saját kora, és ez is öröklődött vele: *Petőfi Sándor, gatyában táncol...*

És itt a másik. Megy a juhász számaron. Gyerekként ezen kezdtük megismerni az egyik legjámborabb verset, és mit tett vele az a Karinthy? *Slattyog az ipse a dögön...*

Mondjam a Rákóczi-indulót is? Akár angyalbőrben fűjták nekünk, akár civilben hallgattuk, az én fejemben mindig a vakpalis változat menetelt. A fintorgásra fürge magyar ész más nemzetek leghiszenbb himnuszára is szokott költeni épületesnek nem mondható változatokat. Megegett, ájultoztak a hálától az érintettek, mert nem értették, hogy a kifacsart változatot éneklük mellettük teli torokból.

Szent versünk a Toldi is. Amióta megvan, nemzedékek tanulják rajta többek között a szép magyar szót. És mit ád Isten, klasszikussá lett költők összefogva rondítottak bele. Megszületett a Prasnya Toldi. Az első sorát se merem végig leírni. *Ég a napmelegtől a kopár sík...-ja.* Mi mindent lehet kifacsarni egy szent versből! Mondom, nagy költők adtak bele apait-anyait.

Na, ami azt illeti, Arany is megtette a magáét. A nagyidai cigányokkal, bevallottan is. És itt van a másik, kevesen ismerik. Talán két évvel kezdte halála előtt, 1880 körül, és abba is hagyta. Amikor már javában a gyöngyöző Őszikéket gyűjtögette. Ide teszem az egészet, hátha nem ismeri mindenki:

„Hasadnak rendületlenül / Légy híve, ó magyar! / Bölcsődtől kezdve sírodig / Ezt ápolod, ezt takard. / A nagy világon e kívül / Nincsen más, a mit mivelj: / Áldjon vagy verjen sors keze, / Itt enned, innod kell. // Ez a föld, melyen annyiszor / Apáid vére folyt, / Ez a föld másra nem való, / Csak hogy eltékozzod. / Itt küzdenek honért a hős / Árpádnak hadai; / Botorság volna ezt a hont / Neked fenntartani. // Szabadság! itten hordozák / Véres zászlóidat, / Szabad száj! itt csikorgatod / Véres fogaidat.”

Sértés csak kérdezni is: ráismernek? Második szent himnuszunként szoktuk énekelni az eredetit. Ezen nevelődtünk, és ma is ezen növekednek hazafiakká gyermekeink: *itt élned, halnod kell.* Szófacsarászati nyelvfekvenc lett ebből is.

Egyetlen túlvilági tudósítás se szól arról, hogy odafönn Vörösmarty és Arany fűjnek egymásra. Legyen béke nekünk is.

A rablelkek

Sérteni most se akarok senkit. Jól tudom azonban, kapok ezért az írásért is akkorákat a fejemre, amekkorákat a többiért, sőt talán nagyobbakat is, de ha ezt se mondanám, még ha ismétlésként is, szégyellném magamat.

Mondom, amíg időm mondani engedi.

Megint egymásnak feszül az ország népe, mert megint választani kell. Most nem a népnek, csak a képviselőknek. Most nincsen kampánycsend, talán nem is lesz, meghatalmazott köve-teink talán nem is figyelnek rám, de kimondom: fából vaskarika az egész. Pártszempontok szerint akarnak független személyt választani. A népakarat pedig olyan, mint az árvíz. Visszaköveteli a régi járását, ha hatalmasra duzzad.

Elöttem természetes, ahányan vagyunk, akarat dolgában annyifélék. Kinek a pap, kinek a papné. A napi divat azonban ismételheti akár nagyanyáink viseletét is, aztán átvált a leg-hóbortosabb másira, de ha a politika is erre akar berendezkedni, katasztrófába futhat.

A parlamenti utolsó választás után rémületként terjedt a vélekedés az egyik oldalon, hogy visszajöttek. És azonnal kiadatott a jelszó, tartsd szárazon a puskaport, hogy mi is visszajöhes-sünk. Mindig vissza? És mikor előre? A visszafelé tekingetésben néhányan a nagyanyánk nagyanyjának a divatjáig is vissza akarnak menni. Megint vannak, akik azt mondogatják, a királyságot kellene visszahoznunk.

Az tenné be a nagykaput!

A reálpolitikus köpönyegébe bújnak azok is, akik ezt akarják. Azt mondják, nézzünk csak körül a világban: hogyan boldogul Spanyolország, hogyan Anglia, és mennyire az élen járnak a királyi örökséget megőrző kisebb államok? És bizonygatják, a demokrácia legjobban a királysággal keresztezhető. Mondanám nekik tanáros intésként, nézzenek körül jobban. Hogyan boldogulnak azok a nemzetek, amelyek régen elvetették a királyságot, és nem is tértek vissza hozzá!

Nagyanyáink nagyanyáinak divatját mondtam az előbb. Legutolsó királyunkról én legszívesebben nemzeti hashajtói minőségében állítanék ki garancialevelet, és lám, leszármazottaira kacsingatnak megint néhányan. Ha nem is tennék első menetben a fejére a koronát, köztársasági elnöknek választanák csak. Aztán majd meglátjuk.

Petőfi költő volt, és nem politikus. A politikusok elmúlnak, rövid a szavatosságuk. A költő, ha nem rímfaragó csupán, örök életű. Elragadta a forradalmi hevület, és ezt mondta ki: Akasszátok föl a királyokat! Ugyanebben a bordában szőtték Arany Jánost, de ő fájdalmasan csöndes intelmekkel látott el bennünket. *A rablelkek* című versében a refrén: *Menjünk vissza börtönünkbe!* A folytatás minden szakasz végén más, de ugyanabból a körből erősít: *Kedves félhomály van ott. - Állandó magány van ott. - Csendes, jó idő van ott. - Béke, nyugalom van ott.* (Akkor még hosszú ú-val írhatta a nyugalmat.) És jön az utolsó, akár az ágyúdörrenés: *Csöndesebb halál van ott.*

Könyörgöm megint, ne vissza! Mindig előre!

Sújtólég

Talán a harmincéves háborúról hallottuk fél évszázaddal ezelőtt, volt olyan esztendeje is, hogy heten is meghaltak. Egész évben, kemény harcban. Most? Békeidőben? Ha a hétvégeket megússzuk, akkor szokott csak ennyi lenni. Az ezerszer átkozott diszkóbaeseteket nem számítva. Aztán itt vannak a földrengések, szökőárok, agyafűrt terroristák robbantásai.

És a bagózás. Borzalomstatisztikák szerint jobb sorsra érdemes makónyi ember élete megy füstbe minden esztendőben. Közben látom, csitrik és suhancok, kilépven az iskolakapun, úgy kojtolnak, mint a gyárkémény. A Halotti Beszéd szerint összeülek a tiltott fáról ették halálukat. Már fa se kell hozzá, a füst is elég.

Két sújtólégrobbanásról is elszánkázott hozzánk nemrég a irtózat híre. Alászállnak a munkások, csúszva-mászva végigdolgozzák a műszakot, aztán gyorsliftten mennek föl Szent Péterhez. Hiába az egész életre szőtt szép álom, hiába vár otthon a feleség, seregnyi kedves gyerek, volt élet, nincs élet.

Nem ezt érdemelnéd, emberiség.

Látom a minap a tévében, valahol Szibériában dolgavégezetlenül jönnek föl a mentőosztagok a föld alól. Akik lenn dolgoztak, lenn is maradnak. Állítólag arról a tájról indultak el vándorló őseink, de kimondhatatlan szerencsénk, akkor még nem bújtak be a föld alá. Talpig szénporos atyafi támasztja a híradásban a bányakapu bálványát, hihetetlen fáradság van ábrázatára írva. Körmére égett mahorkacsikk várja még az utolsó szippantást.

Átüt rajtam minden bagóellenes meggyőződés, és sehogy nem értem, hogyan engedhetnek még le dohányos embereket a pokol fenekére. A halál torkába. Ne mondja senki, hogy akármelyikük is kibírja füst nélkül a teljes műszakot. És a sújtólég nem alszik.

Visszakozz! Nem vádolunk senkit. Csak gondolkozunk.

Süssünk, süssünk kenyeret...

Valamikor, talán az ötvenes években eladtuk a jó magyar búzát, és vettünk az árán hitványabb franciát. Föltalálták pékjeink a szappanos kenyeret. Mostanában gyöngé termés is elég az országnak, marad itthon is annyi jó búza, most meg föltalálták a pékek azt a kenyeret, amelyből ha egy szeletet vágunk, szakajtónyi morzsa marad utána. Aki zsírosat, vajosat vagy margarinosat tud kenni belőle magának vagy a családjának, boldog ember.

Amikor újságíró lettem, Istenem, de rég volt, még lelkendezett a lapunk, hogy rozs helyett búzát termelnek már a sovány homokon is. Intettem kollégámat, megérjük még, sütnénk inkább rozskenyeret, de nem lesz hozzá rozsunk. Megértük, némely pékségekben barnára főstik a tésztát, mert a barna kenyér lett kapósabb. Színre olyan, a valóságban egészen más.

Sokszor jutott eszembe a mérgesi Farkas Ádám szemléltető példája is 1959-ből. Kenyérboltban árult, szinte lepénnyé nyomta össze a veknit, és amikor elengedte, visszadomborodott eredeti állapotába. Ha most végzem el ugyanezt a próbát, csak egyszer kell végeznem. Megmarad lepénynek. Farkas Mihály pedig kertszomszédunk, világeletemben pék volt. Megkérdeztem, milyen kenyeret eszik? Tisztelettel és hálával gondol ősei otthoni sütésére, de egykori kenyérgyárából veszi, mert ott jóval a nyugdíj után is olcsóbban kapja. Azt mondja,

neki az nagyon jó. Szakmai hála dolgozhat benne. Géppel szeleteltet visz haza, beteszi a mélyhűtőbe, és mindig annyit vesz elő, amennyi kettejüknek egy evésre elég.

Eddig akárhányszor írtam gyöngülő mindennapinkról, a legkevesebb volt, hogy pörrel fenyegettek a pékek. Vagy a kenyérgyárok. Hogyan merem rontani piaci hitelüket? Változatlanul bánt viszont, hogy jó búzából sütjük a morzsahegyeket, gondoltam egyet, elmentem a szegedi gabonakutató intézetbe, mert tudtam, ott minden lisztek próbája a sütés, és pörrel még egyszer se fenyegettek.

Ács Péterné és Kovács Zsuzsa végzettségét tekintve ugyan molnár, de a próbacipót is ők sütik. Nagyanyjuk és édesanyjuk mellett kislánként is kemence körül forgolódtak már, emlékeznek tehát azokra az időkre, amikor egy sütés akár két hétre is jó kenyeret adott a családnak.

Előtte fölszerelkeztem egy rázós kérdéssel. Egykori kollégám mondta, az is megeshet, a malmok nem akarnak mindig a legkiválóbb búzából örölni, mert a gyöngébb minőségűhöz olcsóbban jutnak hozzá. Köszönés után mindjárt előtáltaltam, de nem lenne molnár a molnár, ha nem védték volna meg a malmokat. Nem firtattam tovább, inkább hallgattam őket. Mindketten azt mondják, az ipari technológia követeli meg, hogy különféle adalékanyagokkal fűjják föl a kenyeret. Kényszerűségből egyszer ilyen lisztet adnak a malmok, egyszer olyat, másként kellene sütniük a pékeknek szinte mindet, de a gépsor egyöntetűséget kíván. Adalékokkal vasalják simára a göröngyöket. Piaci gazdaságtan kéne ide, nem kenyérsütési tapasztalat.

Mégis ezt hajtom.

Nagyszerű helyre jöttem azonban, nem azt vettük sorra, hogyan sütik az intézetben a próbacipót, azt inkább, hogyan süti Zsuzsa otthon. Nem külön gépezettel, amit boltban lehet kapni, bár elismeri, az is jó. Szerinte közönséges gáztűzhely sütője is megfelel. Nekik ilyen van. Némi furfang azonban kell hozzá. Ide írom, mert egyre többen vannak, akik otthon igyekeznek megsütni azt, amit boltban nem kaphatnak.

Szárít a gázsütő, úgy védekezik ellene, hogy az aljába külön tepsiben vizet tesz. A második lépcsőre teszi a rácsot, arra a formát, benne a tésztával. Vagy élesztővel készíti elő, vagy kovással. Jobb a kovász. Vagy az előző sütés tésztájából marad vissza, vagy előtte való napon keveri. Ötdekás a csomagolt élesztő, annak a felét adja egy marék liszthez. Szinte elmaradhatatlan nála a köménymag - örölte is kapható -, vizet is tesz hozzá, összekeveri, és a híg palacsinta-tésztához fogható masszát letakarja, hogy a muslicáktól védje, és másnapig állni hagyja.

Sütés napján aztán békebeli zománcos vándlingba teszi bele az 50-60 deka körüli lisztet, és belekeveri a kovászt. Annyi vizet ad hozzá, amennyit a liszt fölvesz, és sóból egy teáskanálnyi. Anyáink receptje szerint addig kellett dagasztaniuk, amíg a mestergerendáról nem csöpögött a víz. Amíg a homlokuk meg nem izzadt. Zsuzsa is ismeri ezt az ígét, de a fél kiló liszthez nem kell ekkora erőfeszítés. Csak addig dagasztja, amíg az edény fala fényes nem marad. Fél óráig többször is pihenteti, szintén letakarva, aztán a kelesztés következik, rendes konyhahőmérsékleten fél óránál is tovább.

Formába teszi - szerencsére több változatban is árulják -, és abban is áll még fél órát. Mielőtt beteszi a párás sütőbe, megmosdatja, és amikor kiveszi, akkor is. Mosolygós, kíváncsi, jóízű kenyér sül belőle.

Adalékot ő is használ. Vagy főtt krumplit, jól áttörve, vagy kukoricalisztet, esetleg búzacsírást, korpát, különböző pelyheket, napraforgómagot, tökmagot - vagy valamennyit együtt.

Egyik pékünknek ajánlottam valamikor a tökmagos kenyér ötletét. Prosztatabeteg idősebbek egyik leghatásosabb orvossága a tökmag. Azt mondta, ő is használ mindenféle magvakat, de a tökmag nincsen benne a szabványban. A konyhai kínálatba viszont belefér. Édesanyám szavai szerint mindent gondolomformán kell adagolnunk.

Sajnálom, hogy elfelejtettem mustrát koldulni a legközelebbi sütésből, de ajánlom kipróbálásra mindenkinek. Ők ketten végzett molnárok, én pedig molnárivadék volnék. Azt az egyet tudom, a legjobb kenyérnek is van párja. A másik jó kenyér.

Szövegek nem értése

Jó már nekem! Ha nem értem, hát nem értem.

Hallom a rádióban, megint megmérték fiainkat és lányainkat, és közepesnek találták őket. Többek között abban is, hogy elolvasnak valamit, és nem értik. Vagy nehezebben értik. Vagy nem egészen úgy értik, ahogy az írója érthette. Vagy az a nagytudományú valaki nem úgy értette.

Amikor még gyerek voltam, talán föl se találták az olvasni nem tudást. Pardon, ezt már föl találták, és analfabétizmusnak mondták. A nyögvenyelős olvasást, a nehezen olvasást gyakorolhatták olyan kevesen, hogy orvosi esetként számon se tartották. Elhencegtem vele már, négyéves koromtól fogva olyan jó barátságban vagyok a betűvel, még csak hátamat se mutattam neki. Talán azt is elmondtam, Eötvös József cirkalmas körmondataiba is bele-rázódtam, és rendre elolvastam könyveit, nem kis meglepetést keltve az egyetemi fölvételin. Meg avval is hetykélkedtem, hogy az egyetemen három nap alatt hét és fél kiló könyvből kellett vizsgára fölkészülnünk. Olvasnunk is kellett, és értenünk is.

Utólag hetykélkedtem persze, akkor a fene evett bennünket, apróra reszelve.

Egyetlen fél percig se szeretném kétségbe vonni a felelős fölmérés eredményét, inkább bevallom, ma már velem is megesik néha, hogy olvasok, csak olvasok, és nem értem. Eddig nagy fellengzősen elkönyveltem, aki leírta, az se értette. Aminek se füle, se farka, nehéz azt épkezlábnak kikiáltani.

Szégyen, nem szégyen, a „todományoskodó” írásokon kezdtem észre venni, hogy valamelyikünk fejében nagy hézagok vannak. Olvasok egy könyvkritikát például. Amit kritizál a szerző, annak még minden szavát értem, de amivé a kritikában lesz, azt meg nem. Uramisten, csak nem! Tudathasadásos lennék? Megesik ez már az én koromban, leginkább másokkal, de akkor is kényelmetlen.

Mielőtt elszaladnék skizofrén nyavalyámmal az idegklinikára, átfordulok másik kritikára. Azt meg értem. Visszaugrom emide, ezt meg most se. Hát még meg a hivatalos iratok! „Hú, azok voltak ám!” Óriásországban nem termettek sötétebb varjak a fán. Ha volt valaha is egészséges nyelv hozzá, külön tanítják, hogyan kell kifecamítoba dugni. Városszerte meg nem értik az emberek. Valami hibbanásféle van a dologban, az biztos, csak azt nem tudom, kinél.

Orvosprofesszor urak, van erre patika?

Mintha Móra mondta volna, valamikor nagyon régen, még nem talált föl az emberiség olyan módszert, amilyennel meg ne lehetne tanítani a hét év körüli gyereket a betűre. Szegény Móra, nem tudhatta, eljön majd az az idő, amikor ilyen is lesz.

Annakidején az is megesett velem, hogy szigorlaton kellett számot adnom Reymont kétkötetes regényéről. Amint kihúztam a tételt, mindjárt láttam, ezt én még nem olvastam. Kénytelen voltam arra hagyatkozni, amit két évvel azelőtt Nacsády tanár úrtól hallottam Borynáékról. Ötöst kaptam ugyan, de szégyenemben utána azonnal elolvastam. Mindjárt meggyanúsítottam az író. Lehet, hogy ő is hallgatta Nacsádyt?

Állítólag világfölmérés szűrőjén akadtunk fönn megint. Ott meg nem olvasták volna Mórát?

Tükrös trükkök

Legjobb tanítóm a kert, többször elmondtam már. Minden trükköt kipróbálhatok benne. Permeteztem, permeteztem, a legtöbb gyönyörűre növesztett alma mégis férges volt. Mindegyikben egy kukac lakott. Hohó! Megvagy! Ha ennyire nem szereted a társbérletet, ellátom jövőre a bajodat.

Lehet, hogy van kukacos fokhagyma is, de még nem láttam. Legalább egy kilót pucováltam meg, és vágtam apróra. Ujjaim bögyeit is kimarta már. Vízbe áztattam két hétig, avval fűjtam be az összes fát. Búzlótt, mint a trágyadomb. Na, méltóságos almakukac, ha ezt is elviseled, akkor már csak a lángszóró segít.

Feszelőgve kezdtem el szeptemberben a szedést. Majdnem én hullottam le a fáról, akkora volt a meglepetés. Minden almába nem egy, de hat kukac fúrta be magát! Mentem fűhöz-fához, valaki azt mondta, a förtelmes búzzal elnyomtam az almalégy tojókájának finom illatát. Nem vette észre a következő, meg az azt követő többi, hogy lakott hely az már.

Így tanul a gyerek. Meg a vénember is.

Tanul az másként is. Tünneményfinom cseresznyénket Eszter névre kereszteltem, mert Eszternapra már ehető, és legalább három hétig járhatok rá. Szeretem azonban a madarakat is, van belőle annyi, a nagy Brehm fele kitelne belőlük. Mintha mind rajtam akarna segíteni a szedésben, úgy esik neki a két szép fának. Vad falánkságuk arra vetemíti őket, hogy egyet ide vágna, egyet oda. Alig marad valami a családnak.

Várjatok, kifogok én rajtatok! Kígyót imitáló csődarabokat is raktam föl a fára, mert állítólag genetikailag fél mindegyik a kígyótól. Szőrös bőrből is kötöttem föl gombócokat, mert mások szerint macskának nézik mindet. Sast, héját utánzó műmadarat is bevettem, mire új ötlet nem kezdte verni az agyacskámat. Ismerőseim között Miklós a legjobb üveges. Régi tükrökből hat elől-hátul villogó hasábot ragasztott, és ki is fúrta valamennyit, csak föl kellett akasztanom az ágakra. Röpül majd a madár, nem tudja, hogy saját maga röpül szembe vele, fordul vissza, mint a veszedelem.

Nyugágyba vettem magamat, onnan figyeltem a hatást. Az a pimasz feketerigó a tükrös szomszédjaként falatozott, és változatlanul ott rohamozott az összes veréb is. Tükrös trükköm teljes csődje. Táblabíró a szomszédom, pöresetekből tanulva mondta, az énekesmadarak csempészei vagy madárhangot utánózva csalják törbe szerencsétleneket, vagy tükrök villogtatásával. Csalják, és nem üzik!

Eltaláltam megint, szarva között a tőgyét. Persze, persze, a Somogyi-könyvtár tükrös üvegébe se borotválkozási szándékkal verődik bele a csonttollú madár. Tanulhattam volna tőle.

Elmém fiatalos frissességével fogékony vagyok minden újra. Fátyolhálót, sajnos, nem teríthetek a fákra, ahhoz helikopter kellene. Nekem csak biciklim van.

Könyvheti kötözködő

Lehet még újat mondani a könyvek ünnepi kirakodásáról? Évek óta fürödhettek nagyszerűségében, és viselhetem szerény szegényét.

Akik dátumát kitűzték, Medárdot nem ismerték közről. (Valamikor a szegedi szabadtéri játékokat is úgy indították, hogy a farka se csapkodja már őket, mostanában inkább a biztosítóra ruházzák rá, ha elveri az eső. Az áldozatos néző azonban nem pénzt akar visszakapni, inkább előadást nézni.) Döglesztő meleg is szokott lenni előtte már, meg olyan idő is, amikor legszívesebben subát szedne magára az ember. Vasárnap eső is eseggett, szél is fújogatott. Volt, aki a szombati körülményekhez öltözködött, amikor legszívesebben egy lavór vízben állt volna hűsölési szándékkal, és olyan is volt, aki minden hacukát magára szedett. Akár a könyvek: ilyen is van közöttük, meg olyan is.

Idén városképi jelentőségű változás történt. Szeged városa kinyitotta a bukszáját, és szépen bebútorozta új sátrakkal a Dugonics-teret. Jó is volt, szép is volt. Amíg szél se fűjt, meg eső se esett. Ebből a két tantárgyból egyszerre kellett vizsgát állnia minden sáornak. Rakásra megbukott mindegyik.

Amióta föltaalálták a földiát, az eső a kisebbik gond. Honnan, honnan se, előteremtődött a legtöbbben, és letakarták a könyveket. Salátát nem is kellett külön ültetni alá, mondom, a könyvek között zöldség is akadt. Igaz, majdnem olyan volt így a kínálat, mintha ablakon át csokolózna valaki, vagy a mézet nyálná üvegen keresztül, de olyan nagyon sok embert nem zavart, mert olyan sokan nem is jártak a téren. A gyöngye lenge szellő is betette azonban a lábát, és keringőzve addig szédítette magát, amíg kaptos nem lett.

Zseniálisnak látszhatott a sátorgyártók előtt, műbogáncsos szalagokkal fogatták oda a vásznat a rúdhoz. A tépőzár könnyen és gyorsan kezelhető. Se sátorállításkor, se sátorbontáskor nem kell kifűzgélni meg befűzgélni, néhány gyöngye mozdulat megoldja. Meg a szellet is. A sátorlakásra magukat áldozó ősz-könyvárusok vagy az egész oldalfal után ugráltak, mert szárnyára kapta a játszi szél, vagy rajzszögekkel akarták rögzíteni a sátorkarókhöz. Dedikálásra ítélt ideiglenes vendége voltam az egyiknek, ott attól rettegtek, az egész alkotmányt elviszi a fejük fölü. Furmányos agyafúrtságommal segítenem kellett. Volt kéznél, rajtam kívül, egy gombolyag madzag, meg egy olló is, primitív leleménnyel úgy odakötöttük a tartókhöz a ponyvát, beleszédült volna a tervező is, meg a gyártó is, ha látta volna. Hát még a városi megvásárló! Pedig ezért a kötözködésért a kisebbik Kossuth-díjat is ide adhatták volna.

A vízen járó sajkákról akkor derül ki a szivárgás, ha vízre teszik. Minden józan ladikos elkezd foltozni is szurkozni azonnal. A sátraknál is lenne ezer megoldás, csak azt nem tudom, a garancia karja meddig ér. Jámbor emberek árulják a könyveket, ezt kívánták csak, de ezt nagyon, szinte imába foglalva: azok váltsák föl őket fél napra, akik az egészséget kitalálták.

Hozzájuk is beültem volna.

Verébhajsza, vonaton

Pajzán vége lesz ennek, pedig nem akarom. Amikor még dühöngött a vita dohányzók és nem dohányzók között, az volt az adu, hogy a bagósnak igenis emberi joga bárhol belefüstölteni embertársai képébe és tüdejébe. Pestre menvén két bösz füstölő azért háborgott, mert nem kapott helyjegyet a füstnélküliek kocsijába.

- De hiszen ti is dohányoztok.

- És akkor szívjuk a más füstjét?

Hajszálra így vagyunk most is. A besúgók személyiségi jogait akarják védeni áldozataikkal szemben. Mi ugyan soha nem bagóztunk, de most eszünkbe jutott az eset. Megyünk az IC-vel Pestre. Kaptunk jegyet a nemdohányzók közé, odaúton a legkisebb panaszunk se lehet. Befutottunk a Nyugatiba, gyerünk a pénztárhoz. Sajnos, csak dohányzók kocsijába kaptunk.

Dugig megtelik este a mienk. Induláskor mondja a szöveg, dohányozni csak a kijelölt helyiségekben szabad. Minket is ide jelöltek ki.

Csak hárman vannak, akik a helyükön ülve gyújtanak rá. Két másik, egy asszonyka, meg egy férfi most is kimegy inkább a peronra. Maximális megtiszteltetésnek vesszük, hogy ennyire tisztelnak bennünket. A másik kettő azonban...!

Sok nekem a kettő, maradjunk az egynél. Idősödő és kopaszodó az úr, még csak időnként reszket a keze. Elszív egyet, és gyújtja a másikat. Hatalmas slukkokkal nyeli a füstöt. Amikor túljutott a felén - ne tessék azt mondani, hogy eltúlzom a dolgot, mert jól megfigyeltem -, minden belégzés a cigarettán keresztül történik. Ilyet még nem láttam. A huszadik rágyújtásnál ugyanúgy, mint az elsőnél.

Pislog közben nagyokat. Mintha azért rohanna, hogy végig tudja szívni, mielőtt kiszáll belőle a lélek.

Olvasták a Kámaszutrát? Annak van egy fejezete, amelyikben a verébhajszáról van szó. Nem akarom részletezni. Na, szegény öregúr, minden szál második felével így vágat.

Férfias teljesítmény ebben a korban.

Elöl-hátul bomba

Megátalkodott különcségem lehet az oka. Annak ellenére, hogy éppen negyven évvel ezelőtt műszaki átképzésen estem át katonáéknál, egyetlen egyszer nem robbantottam, és éles kézigránátot se hajigáltam. Még gyutacsot se fogtam, pedig megmutatta a százados azt is, hogyan kell kézbe venni. A baj csak az volt, neki is hiányzott a mutatóujja. Elvitte a gyutacs. Jóval később meg a meseautó, őt magát, pszichiátriai intézetbe.

Elöttem azok képe lebegett mindig, akik úgy fölrobbantak falunk határában, alkatrészeiket porciózva rakták koporsóba: hogy nagyjából egyenlő mértékben jusson mindegyikbe belőlük. Majd a föltámadáskor eligazodnak valahogy. Pár évvel voltak idősebbek nálunk. Istenem, micsoda élettől csapta el őket a sors! Mi lehetett volna belőlük! És mi lehetne utódaikból!

Ha bombariadó hírért hallom, akkor is megdermedek. Tömeges mészárlások borzalma jelenik meg lelki képernyőmön, és meg nem értem, hogyan vetemedhet valaki is ilyen riogatásra. Azokat meg főleg nem értem, akik saját életük fölládozásával robbantanak népes gyülekezeteket. Mintha mondanák: utánam, sorakozó! Amikor a japán kamikázékról hallottunk, egy életre kővé meredtem.

Türelmesen várva a sarki villanyrendőr emberporciózó ketyegésére, mit látnak szemeim? Fehér autó jön, furgon-fajta, és az orrára is ki van írva, mintha bolthajtás lenne: BOMBA! A felém eső oldalára ugyanaz. Rémültemben utánanézek, hajszálra ez áll ott is. Nyomaték is van mellette, fekete alapba úsztatva ott van még a nagybetű is: B, és fölkiáltójel is van mellette: B!

Lefogadom, ez a gondos kocsidekoratóri munka az ellenkező oldalát is díszíti. Miért azt hagyta volna ki?

Tudom, hogyan tudnám, nem igazi bomba van benne. Akkor fekete zászlócskáknak is lobogniuk kellene, halálfejes kiegészítéssel, és másfajta figyelemfölhívó szirénázásra is szükség lenne. Netán az egész útvonalról kisöpörnék a forgalmat, és főleg nem engednék bele a villanyrendőr előtti várakozók seregébe. Fölvezető autó is menne előtte, és lezárásnak ugyanaz.

Mi az istennyilának van tehát? Bombanőket szállítana? Bomba-árakat hirdetne? Kicsi az én eszem ekkora bomba-őrültségre, bocsánatot kérek.

Partnak nem folyik

Mire nem képes az ember. Hiába mondja a népdal, hogy lefelé folyik a Tisza, és nem folyik az többet vissza, a Maros kényszerből másként teszi. Amikor a mezőhegyesi cukorgyár megépült, még természetes lejtéssel kapta a vizet, de közbejött a világháborús határszakítás, és egyszer csak elvágták a természeti törvényt. A román Marosból nem jöhetett egyszerű eséssel, a magyar szakaszból kellett partnak folytatni.

Ehhez, persze, átemelők kellettek.

Aki nyugalomra vágyik, irigyelni kezdi Huszár Imrét. A harmadik szivattyútelepnél ültetett néhány tő virágot, azt gyomlálgatja, természetesen munkaidőben. Kövegyen lakik, kubikosnak indult, gépkezelő lett. Azt hiszem, a kezelés is jelképes valami, mert a jó szivattyút kezelni se nagyon kell. Három mohó szerkezet dolgozik most, mert szárazság van. Emlékezte szerint 1994-ben készült el a főcsatorna, de csak egy évig szállította a vizet a cukorgyárnak, mert bezárták. A gazdaság vette át a csatornarendszert, öntözővízre. Összesen négy átemelőt számlál Mezőhegyes innenső feléig, azon túl nem tudja, mert arra még nem járt.

A főnökök mondják meg mindig, hány szivattyú járjon, ők pedig az időjárás szerint döntenek. Akkor lenne legjobb a gazdaságnak, ha állnának a vízszolgáltatók, de az utóbbi években erre van a legkevesebb esély. Ketten váltják egymást a szivattyúk körül, huszonnégy óra szolgálat, huszonnégy pihenés, ez a munkarend. Picinyke szoba a szolgálati hely, televízió is van benne. Aki elunja a nagy nyugalmat, átkapcsolhat akármelyik vérbefagyott krimire. Erről jut eszembe a kérdés:

- Kóbor legények még soha nem háborgatták?
- Egyszer bejöttek. Két éve. Ketten voltak. Románok.
- Mit akartak?
- Vízet kértek. Adtam nekik, megitták, és elmentek.

Ennyi izgalom, úgy látszik, mégiscsak kell.

Az adai idill

Vagy csongrádi idill? Dudás Lajos egyértelműen mondja, Csongrádon kezdődött, és ott is fejeződött be. Az eredmény? Hazánk apja, nagy tanítója és szeretett vezére, Sztalin legjobb magyar tanítványa szerelemgyerek volt.

Mindenki tudja, kiről van szó. Neve utánzat-korszakot jelöl történelmünkben. Külső jellemzője: kopasz volt, és meglehetősen gnóm. Testi-lelki ficamait tagadhatatlan szellemi értékei se takarhatják el.

Szerencsétlen ország! Nekünk mindig kijut a sérült lelkekből?

Nevet szándékosan nem mondok a másik oldalon se. Népes családról van szó, a leszármazottak biztosan tiltakoznának ellene, hogy szóba hozzuk őket. Ráadásul alig bizonyítható a lényeg. Az a bizonyos gyönyörű idill. Természetes következményét is úgy foghatnák föl, rájuk akarunk kenni valamit.

Nem akarunk, de hallgatni is vétek lenne.

Elmentünk a minap a csongrádi malom mellett. Bútorgyár lett belőle, minden csongrádi tudja. Mondja kocsink baráti vezetője, kié volt régen. Hozzá teszi, nagy vállalkozó volt hajdanán a Duna-Tisza közén, Adán is voltak kapcsolatai, és történetesen Mátyásnak hívták.

- Csak nem keresztapja volt Matyinak?

- Kapaszkodj meg! Édesapja.

Éppen a síneken mentünk át, de vonat nem jött.

Azonnal kértem, küldjön el valahová. Olyan helyre, ahol erről többet tudnak. A levéltárba küldött családi alapon, Georgiades Ildikóhoz, ő pedig átkísért Dudás Lajoshoz, réges-régi ismerősünkhöz, nyugdíjas tanárhoz.

Így születik ma az idill.

Mert mesébe kezd a tanár úr. Csongrádi mese, sokan tudnak róla, és bizonyíték gyanánt fölteszi kerekas magnójára Kovács Elemér nyugállományú ezredes egykori visszaemlékezését. Az ő szomszédjukban lakott az a Léderer-család, ahová rokoni alapon nyaranként eljárt a Matyi gyerek. A boltban kiszolgálóként dolgozott. Meglehetősen nyeszlett fiú volt akkoriban még.

De ez már az eredmény, az idill előbb esett.

Volt tehát az a világnagy derék és eszes vállalkozó, a Mátyás, aki szerencsés csillagzat alatt született. Minden évben épített egy hajót, és járta a Tiszát is, a Dunát is, egészen Bécsig. Leginkább búzát hajózott. Egyes vélekedések szerint Jókai szép regénye, Az arany ember is róla mintázódott. Hogy Ali Csorbadzsi-e, vagy Tímár Mihály, nem tudjuk hirtelen eldönteni, de szívesen ajánlanám Jókai-kutatók figyelmébe is. Tovább pöndülve a vállalkozás, egyszer csak elkezdett malmot építeni, annak ellenére, hogy barátjával, lelki kiegészítőjével, a másik hajóssal, bizonyos Tari Lászlóval megegyezett, Csongrádon Tarin kívül más nem építhet malmot.

Legalább hat másik készült később.

A lényeg: volt a szomszédban egy gyönyörű zsidó kislány, vele szövődött a korosabb férfi legnagyobb titkos idillje. Fiú született a szerelem gyümölcseként, a gondos apa adoptáltatta is egyik szegénysorsú ügynökével mindjárt. Jóval később, majdnem húsz évre rá, elhalván felesége, el is vette a még mindig szép hölgyet, bizonyos Mária Amáliát, 1910. október 19-én.

Az élet útjai kiszámíthatatlanok, nem sokkal utána maga is átfordult a túlvilágra, hatalmas örökösödési csatározásokat hagyván maga után. Egyenesági leszármazottai valami csekély végkielégítéssel minden örökségtől megfosztották Mariska nénit. Szegedre költözött, itt is halt meg.

A házasságkötés pontos dátuma is örökösödési pöriratból maradt ránk.

Ja, és Matyi is Szegeden tanult, talán korábban valamivel, a piaristáknál, egyik nagybátyja támogatásával. Eddig úgy tudtam, a Barossba járt. Amikor Kovács Elemér is ide jött, már ő kalauzolta első lépéseit. Öt-hat év volt közöttük a különbség. Kitűnő tanuló volt, az biztos.

Mint ahogy az is biztos, hogy a kis Matyi nővére, Margit, Csongrádon járta a polgárit. Nyomdai közös értesítőből a neve kétszer is előkerült hamarosan. Már a magyarosított nevén szerepelt ő is.

Elemér bácsit elérte a tiszti végzet. Mivel utoljára vonult ki csapatával Erdélyből, elcsapták nyugdíjától is. Elesettségében többször gondolt rá, hogy a közös gyerekkori emlékek hatása alatt fölkeresi azt az apró termetű nagy embert, akit per Matyinak szólított minden nyáron, de végül is nem merte.

Arról se tudni, hogy bármi megkülönböztető eljárásban lett volna része akkoriban Csongrádnak.

Tudjuk, Szeged is inkább a rosszat húzta.

Lehet, hogy lelki defektek játszódtak le benne? Amelyek gyökerei éppen Csongrádi családból szívták a táperőt?

Ha még érdekes lenne valakinek, majd kikutatja. Azt hiszem, lejárt róla már az idő.

Új nemzedékek nőttek föl azóta, azt se nagyon tudják, ki volt.

Lajos barátom elővesz egy fényképet, bizonyíthatóan az apáé volt. Addig kapta csak meg, amíg villámgyorsan reprodukciót készített róla. Állítja, csak a haját kell legondolnunk a fejről, és előttünk áll a kiköpött fiú.

Vagy képzelőerőm romlik, vagy más baj ért el, nem fedezem föl a hasonlóságot.

Testi méreteit is tudnom kellene.

Kilóg a kábel

Szépemlékű Hörömpő József a DÁV főmérnöke volt - Isten nyugosztalja szegényt! -, amikor tisztelni való jóindulattal válaszolt hajdani fölvetésekre. Azért aggódtam, hogy a sok utcai villanylámpa tartóoszlopából túlontúl soknak nyitva az ajtaja, és vagy kilóg a kábel, vagy könnyen bele lehet nyúlni. Milyen a gyerek, azonnal megkeresi a legveszedelmesebbet, és elkezdi babrálni, ha vigyázója akár fél percre is félrenéz. Azt válaszolta, nagy szégyene a cégnek, hogy csak olyan oszlopok állnak a rendelkezésére, amelyek ajtaja az utcai rázóadásoktól is kinyílik. KGST-relációban csak ilyenhez lehet hozzájutni. Elrendelte azonban, hogy külön csapat azonnal járja végig az utcákat, és ha másként nem lehet, külön pánttal rögzítse az ajtókat.

Mindez, kitűnik a körítésből, az öregátkos közepe táján történt.

Mit lát most a nyájas sétáló? Hajszálla ugyanazt. A minap végigmentem újra az Újhídon. Gyula-jeggyel a zsebemben is szeretek gyalogolni. Időmből kitelt, elkezdtem számlálni, hány oszlopnak van tárva-nyitva ablaka-ajtaja, hányak esett már le födele a földre, és hány olyan van, amelyik be van ugyan hajtva, de látni lehet, akár a szellő is kinyithatja újra. Mondom, számoltam, de nem mondom meg, meddig jutottam, mert megeshet, hogy a túlsó oldalon nem arra áll a kukucskálója, ahonnan én néztem.

Azért ezt a példát említem, mert nemrég fejeződött be a híd szerkezeti följújtása, amikor minden lámpaoszlopot kivettek a helyéről, és később visszatették.

Biztosan nincsen garancia a záródásra.

Nem mondom, hogy vérszemet kaptam, de elkezdtem figyelni a többit is. Ezt meg azért nem mondom szám szerint, mert annyi van belőle, rühelném a szemébe mondani bárkinek.

Belépésünk előtt szoktunk hivatkozni az unió-kompatibilitásra. Nem tudom, foglalkozik-e ennyire piti ügyekkel akármelyik EU-szabvány, de azt tudom, hogy a mi gyerekeink változatlanul kíváncsiak mindenre, ami az útjukba esik.

Hogy meg is próbálják? Ments meg, Uram, minket.

Annyi furmányos eszű föltalálónk volt, és talán maradt is, nem hiszem, hogy éppen ennél kellett volna megállnunk a kallantyús-fakilincses színvonalnál, amelynek madzag a húzója. Elképzelhető, hogy csak estétől reggelig veszélyes minden nyitva hagyott ablak, amikor világítanak a lámpák, és kevesebb gyereknek jelent veszedelmet, de ha csak egyetlenegy látná is kárát - jaj, nem is merem tovább gondolni.

Mai villanyszerelők, segítsetek! Gyerekeitek, unokáitok nektek is vannak. Hogy Hörömpő József is nyugodhasson békében.

A kisszéksósi Nagyszéksós

Az ásatásnak több meséje is van. Hetvenhét évvel ezelőtt úgy kezdődött az egyik, hogy egyszer volt, hol nem volt, volt egyszer egy szegény asszony, és annak több gyermeke is volt. Bálint Imrénének hívták Róza asszonyt, körülötte futkosó kicsi fiát pedig Józsikának. Történt, hogy Kisszéksóson ludájtókat ültettek, és mesés kincsre leltek. Elővette az édesanya a húsvágó bárdot, és a tőkén egyenesre ütögette a karikát, aztán nekiadta fiacskájának, legyen mivel hajkurászni a disznókat.

Senki nem tudta, hogy arany nyakpereg volt.

Négyéves volt Józsika akkor. El is veszejtette nemsokára. Mondhatták volna, ebül jött jószág ebül vész, de inkább elkezdtek keresni. Nincsen az a talpalatnyi hely a kertben, amit végig ne markolásztak volna, mégse találták. Csépléskor a banda egyik tagja félrelépett, és tisztesség ide, tisztesség oda, rácsorgatta levét az aranypálcára. Bocsássák meg mérhetetlen vétkét, ő se tudta, hogy fejedelmi kincset tisztelt meg vele.

A cséplőgépnak bronzból volt a csapágya, odaadta Börcsök Károly gépésznek, jó lesz majd forrasztásra. Bordás kereke volt a traktornak, rátette az egyik körmére a gépész, ráütött, és látta, nem úgy törik, mint ha bronzból lenne. A leütött darabkát bedobta a szerszámos ládába, a többit visszaadta a családnak.

Amikor bevitte Szegedre, átkeresztelődött nagyszéksósi aranyleletté. Rendnek muszáj lenni, az akkori Nagyszegeden a nagyszéksósi kapitányságban benne volt Kisszéksós, abban volt a tanya, a tanya kertjében a homok, homokban az aranykarika.

Aranyműveshez vitte be föltekintésre a gépész, az mindjárt észrevette, mi lehet, és bevitte a múzeumba.

Hat évvel később kerülhetett olyan szorult helyzetbe a régész és múzeumigazgató Móra, hogy témaszegénységben leledzve megírta az újságba az egészet. A régészt kötötte volna a történeti felelősség, de az író nem. Kürti Béla tanár úr úgy fogalmaz most, minden írásának alapja a valóság, de kedve szerint játszadoxva cifrákkal rakja tele.

Írva van például, amikor megkutatták a szilvafa tövét, kubikostalicska felét töltötte meg a sok encsömbencsöm. Jóska bácsinak jól hord az emlékezete, azt mondja most a szembesítési szándékkal összehívott múzeumi találkozón, *gyerőktajicska felét* legföljebb.

Takács Tibor is elidőzött a témánál *Móra igazgató úr* című könyvében, Kotormány Jánossal beszélgetve. Sokszorozó szemüvegen át írja le a hivatalszolga - *a személyem körüli miniszter* - szavait, az *egyetlen* szilvafából *szilvafasor* lett, a *fél talicska* rakományból pedig *egész talicska*. Ha lúd, legyen kövér!

Minden túlzás törvénye, hogy tovább is tupírozódni akar. Regényes fölöntés következik. Börcsök Károly *autogénhegesztővel* vizsgáztatja a botot. ... *a feszmőre pillant. Hát ez érthetetlen. Nem olvad. Próbálja, próbálja, nem megy. Csak nem arany?*

Csákány Béla professzort és Bodrits István könyvtárost is fölbiztattam, egyikük az *Encyclopaedia Biritannicát* is elővette. Tőlük tudom, a *vasak* egybehegesztésére 1905-ben találta föl egy francia fizikus az autogénhegesztést. Az *arany* olvadáspontja majdnem ötszáz fokkal kevesebb, hamarabb olvadnia kellett volna. Az a Börcsök Károly már nem él, de fia is Károly, ráadásul maga is a vasas szakmában dolgozik, és Vastagh József kancsalszéli tanító jóvoltából ő is eljött a szembesítésre talán utoljára kínálkozó alkalomra. Azt mondja, *kizárt dolog*, hogy az apja 1926-ban autogénhegesztővel dolgozott volna.

Az íróval elszaladhat a ló, még ha régész is, de aki *hitelesítési szándékkal* dolgozik? Más apróságban is történtek melléütesek. A Takács-féle könyvben az ékszerész sürgetésére azt mondja a biciklin járó gépész: *itt vagyok egy jó óra múlva*.

Biciklizni én is szoktam, és a Bálint tanyában háromszor is megfordultam. Aki abból a feneketlen homokból kikecmeregve fél óra alatt teszi meg az utat a városba (oda-vissza egy jó óra!), az a nagy bicikliversenyeken fölállhat a dobogó legtetetejére.

Száz út szőlőt emleget az Igazgató úr, *néhány utat* Takács. Bálint József, aki most is ott lakik, ahol az akkori tanya állt, azt mondja, nyolcszáz négyszögöl volt a teljes kert, és annak legföljebb harmadában volt szőlő, a *száz utat* tehát hatalmas túlzásnak tartja. Móra írásában kétszáz *pengőt* ajánlanak föl a szőlő gazdájának, noha a száz út összesen ha húsz liter bort termett, de az támasznak hányja a lábát, nem engedi. Takács Tibor könyvében 21 millió *korona* szerepel fejenként Bálint Imre és Börcsök Károly múzeumi javadalmazásaként.

Akkoriban váltott át a korona forintra, ennyi késéssel talán a pénzügyminiszter is összekeverte volna a kettőt.

Károly bácsi még azt is elmondta, valamilyen savval - talán sósavval? - maratta volna apja a lecsapott darabot, de nem marta. Akkor vitte be a szegedi aranyműveshez, aki azonnal rendőrt hívott.

Aranyfüstről is szól Takács Tibor. János ... *a lábával rúgja. Csak nem arany?* Az én lexikonom szerint az aranyfüst vastagsága mindössze 0,00014 milliméter! Aki ezt rúgni tudja, elme-hetne varázslónak. Itt van talán valamennyi a múzeumban, *aranylemezek* inkább. ... *gyönyörű kovácsolt aranycsat* is előkerül az írásban. *Kovácsolni* szoktak ilyen kis műtűrkét? Kürti Béla szerint legtöbbjét öntötték, legfőljebb ötvös-kalapáccsal igazítottak rajta.

Koronája Takács Tibor könyvének: *Minden így igaz.*

Erős túlzás.

A múzeumban láthattuk a *nagyszéksósinak* mondott *kisszéksósi* aranyakat, ez adott alkalmat a *szembesítésre*. Megkérdeztük a tárlók tövében Kürti Béla régészt, melyik hun fejedelem tartozéka lehetett? Attiláé talán?

- Hun sírokat nem találtak. Hamvasztották a fejedelmet?

- Az üvegberakásos aranycsészéről is tűz olvaszthatta le a díszeket, sőt a nyakpercen is találhatók forradásos tűznyomok, de a lelőhelyen égési maradványok nem maradtak. Az elhamvasztás tehát nem itt történhetett. Attilát emlegetjük, mert halálával múlt ki a hun birodalom, de java-korában több fejedelem is létezhetett. Semmi bizonyítékunk nincsen rá, hogy Attiláé lett volna. A Gárdonyi Géza által megénekelt hármaskoporsó pedig még nagyobb mese. Eddig még nem találtak hármaskoporsót.

Kétszer szúrtak

Tartott még a Kossuth-kultusz, amikor 1906-ban az artézi kutat megfúrták a Bajai út mellett. Legalább olyan fontos támpont lett, mint a Városban az Anna-kút. Aki kocsival járt erre, lovait itt itatta, és itt ivott maga is. Vagy vizet, vagy kocsmabéli italt. Mert kocsmá is működött mellette. Híres kocsmá. Bál nem esett meg bicskázás nélkül. Úgy hallottuk, az utolsó szúrás éppen 56 őszén esett, de akkor egyszerre kettő.

Vörös Ferenc sorolja, mit tud ő a kocsmá múltjából.

- Eredetileg Laczi Demeteré volt, az ő veje a Kossuth Jóska, ő működtette. Három lánya volt, a Hermína, a Julianna és az Irén.

- Kossuth Jóska?

- Ördög Jóska volt, de rajta maradt a Kossuth.

- Sebészek mondják Szegeden, szurkálni szoktak benne.

- Az én bátyámat, a Pistát is ott szúrták meg.

- Ki tette?

- A másik Pista szúratta. Meghalt már, akár a nevét is leírhatja: a Kiri Pista.

- Mi az, hogy szúratta?

- Regruta-bál volt, sor alatt volt a két Pista. De nem ők estek egymásnak, megbízás alapján a Géza húzta elő a bicskát.

- Milyen Géza?

- Legyen elég ennyi. Ő még él.

- Kislány volt a dologban?
- Persze. Szép barna kislány.
- Él még?
- Nem tudom. Se azelőtt, se azóta nem láttam, de ismertem. Mind a kettőnek tetszett, vér nélkül akkoriban nem lehetett elintézni az ilyesmit. Ha él, öreg lehet, mint a lámpabél.
- Miért éppen lámpabél?
- Mert az mindig iszik.
- Melyik vette el?
- Egyik se. A bátyám meghalt ötvenhárom éves korában, a másik Pista meg megitta a mérget. A Bi 58-at. Hogy az én bátyám halálos baja következett-e a két szúrásból, senki nem tudhatja, de emezeknél nem ő nyúlt egyedül a méreg után.
- Előveszem zsebbéli bicskám, mutatom, hogyan szokták megfogni a pengét, nehogy nagyon beleszaladjon. Megrémül, és kér, tegyem el, de azonnal. Látni se szereti.
- Akkor ez pancser bicskás volt, mert nem fogta meg. Elég jól beleszaladt a veséjébe az egyik, és a nyaki ütőerébe a másik.
- Mit kapott, aki szúrt?
- Semmit. A másik Pista se. Az egyik bevonult katonának, a másik meg a klinikára. Esztendeig volt bent a bátyám.
- Létezik-e, hogy ne kapott volna.
- Ennyi idő után miért hazudnék? Nekik több pénzük volt, el tudták töröltetni az ügyet, de nekünk sokba került a klinika.
- Szomszédok voltak. Beszéltek egymással?
- Persze. Soha nem emlegették.
- A kislány tudta, hogy érte vagy miatta szúrtak?
- Nem tudom, mit érezhetett, de biztosan tudta.
- Egyszer aztán vége lett a bicskázásoknak.
- Kimúltak, akik benne voltak. Megszűnt a görbeszárú csizma is, aminek a szárába mindig bele lehetett dugni a kést.
- Miért kést emleget, amikor bicskázásnak mondták?
- Volt, aki késelt, volt, aki bicskázott. Nem vagyunk egyformák.
- Akad, aki másként véli. Kimúltak a tanyai bálók, elsorvadtak a kocsmák, beteretlék az embereket a faluba, a rendőrség jobban rajtuk tarthatta a szemét. Azelőtt? Őszől tavaszig csak a jószágot kellett ellátni, meg egy kis fát föl vágni, más dolog nem akadt. Odabent mindenki elment dologra, nem nagyon maradt idő bolondságra.
- Más kultúra ragadt rá az emberekre. Mostanában nem szúrnak, nem vágják, hanem ütnek. Már Maroslelén is kerítésléc volt a divat. Megkergették egymást, csizmával fenyegették az eget.
- Ezt se hallottam még.
- Úgy rángatták futás közben a lábukat, az új csizma sarka az eget verte.

Baráti leltár

Időből haj de kitelne a jól megrágott leltár is, a terjedelem azonban nagy úr, vágára késztet. Ahogy éveim szaporodnak, úgy gyarapodnak barátaim is. Kikből is? Akikkel legjobban szót tudok érteni. Ahogy rakosgatom gyorsleltárom neveit, azok világítanak benne legjobban, akik megértik az én ökögő-bakogó szómat, és én is értem az övékét akkor is, ha tudományuk lassan-lassan a Nobel-díj környékén jár.

Ki volt a legkedvesebb óvónőm? Istenem, de rég volt! Aki a legszebb mesét mondta. És melyik volt a legszebb mese? Amelyiket legszebben mondta. Tanítóim, tanáraim, iskolaiak is, egyetemiek is mind szólnak hozzám ma is. Intelmeik közül is az ragadt meg bennem, de az aztán belém is gyökeresedett, amelyek hordozó anyaga a szó volt. Mérhetetlen mennyiségű betűből is az zsúfolódik lelkem-agyam bugyraiban, amelyekből hozzám szóló szavak lettek. Azon kapom magamat, közvetíteni, netán gyarapítani is azokat tudom legjobban.

Avval, hogy tanár lettem, ez lett a kötelességem is.

Ott csapkod már-már a Nobel-díj annak a barátomnak a lába körül is, akivel a minap nyilvános vitám támadt. Természettudományt tanít, és lefogadom, a lehető legmagasabb színvonalon teszi. Ha oda áll a tábla elé, vele szólal meg a kréta is, de még a szivacs is. Élvezet hallgatni minden szavát, és nincsen az a bonyolult fogalom, amelyik ne tisztulna ki a hallgató - jelen esetben az én - fejében.

Ebből támadt eddigi legnagyobb vitánk.

Előtte hallottam már egyik tanítványától, irtózatosan szigorú az ő vizsgája. Rávágtam, eleveneket gyógyító orvos lesz belőletek, a minimum az, hogy tudjátok, hol kell keresnetek a bajt, és hogyan kell gyógyítanotok. Akkor derült ki számomra, ő is írásban vizsgáztat, és őrizze az Isten, akinek az nem sikerül. Mert akkor elkövetkezik a szemtől-szembe való megnyúztatás.

Mire lenne jó a barátság, ha arra nem, hogy szóvá tegyem legközelebb. Azt mondta, nem mesére van szüksége, hanem a mérhető tudásra. Ahhoz pedig bőven elég akár a kérdőíves módszer is.

Szíves engedelmeddel, megdermedtem.

Volt már alkalmam találkozni sótalan orvossal is. Nem azt vártam tőle, hogy mesét mondjon, amikor éppen kardot nyelet velem, de az jó lett volna, ha én is megtudhatom, mit keres bennem egyáltalán, aztán meg azt is, mit talált. Istennek legyen hála, ránk köszönőben van az a világ, amikor a legnagyobb szerűbb gépezetek segítik doktoraink bennünk való tájékozódásait, de amikor seregestül találkozom olyan „vizsgálati alanyokkal”, akik egyébként erre a világra rendelt értelmes emberek, de fogalmuk se lehet arról, ami éppen velük történik, akkor kezdem érezni a dermesztő hideget.

Azt mondtad, az az óvoda föladata, hogy beszélni megtanítsa a gyereket, és ezt tökéletesítse az alsóbb iskola. Neked az a dolgod, hogy a tudományra oktass.

Szóról szóra igazad van, egyetlen bökkenő van csupán. Ha már orvosok kerülnek ki a kezeid közül, legalább unokáidra is gondolj! Remélhető matuzsálemi korukig biztosan ők is találkoznak orvossal. Most veted el a magját annak is, hogy a doktorok tudják a szakmájukat elejétől végéig, de annak is, hogy az unokáiddal is szót tudjanak érteni nagypapa korukban is. Ha pedig meg se tanulják kimondható szavakba foglalni észrevételeiket, és gyógyító igyekezetüket, akkor, be kell látnunk, szintelen, szürke világ előtt állunk. És ezt neked mondom, akit akár aranyszájúnak is mondhatnék, olyan szépen beszélsz.

Falanszter-szelek csapkodását érzem.

Jobb a bal, mint a jobb

A fogatolt jármű közönségesen lovas kocsit jelent. Lehet egylovas és kétlovas. Létezik még szárfogat is, de azt ritkán vesszük számításba. Most az egylovasról beszélünk.

R. Szabó Sándor Makó közepén kocog egyetlen lovával, kocsija fanyesedékkal van megrakva. Semmi közúti hatóságot nem akarunk mímelni, de megállítjuk egy szóra. Politikát se akarunk belekeverni abba, hogy jobboldali a lova, vagy baloldali, de nekünk megint eszünkbe jutott, hogy a hatvan évvel ezelőtt nyugdíjba küldött közlekedési rend - balra hajts, jobbra előzz! - maradványát látjuk.

- Miért jobb a bal, mint a jobb?

- A Dunántúlon jobbra hajtják, az Alföldön viszont balra. Könnyebb a kezelése a balnak.

- A lónak veszélyesebb. Ott dübörög el mellette a huszonegyedik század. Ha maga átülne az ülés bal oldalára, a lovat meg átfogná a másikra?

- Ahhoz át kellene szerelni a kocsit.

- De csak egyszer. Nagy munka lenne?

- Harminc éve így hajtom. Amikor leszakadtam az iskolából, mindjárt a ló farához kerültem. Közben voltam ugyan téglagyári munkás is, kubikos is, de leginkább a Belspednél dolgoztam.

- Most is fuvarban jár?

- Az önkormányzat hulladékát viszem. Mire kiérek vele a hulladéktelepre, meg vissza, vége a napnak.

- Még dél sincsen. Ez az egy fuvar mára?

- Előtte a baba-parkba történt faszállítás. Az ősz a faültetések ideje, negyven darab földlabdás fát vittem. Juhart és kőrist. A Dunántúlról hozták.

Lehet, hogy túl a Dunán jobbról állt a rúd mellett a ló, ideát meg bal oldalon, de lám, az őszi fásítást mindez egy csöppet se befolyásolja. Hatvan év után egyszer majd eszébe jut valakinek, ha a lónak legjobb a jobboldal, mert ott a kocsirúd is védi, meg az út szélét is jobban érzékeli, a kocsinak pedig lényegesen jobb a bal, szintén politikai vonzatok nélkül, akkor át kell szerelni a féket a bal oldalra, a lovat meg a jobbra. Embereknél, sajnos, nem szokott ez olyan nagy pálfordulás lenni.

Mátyás anyja

Tanultak a szegedi szoborállítók a Juhász Gyula ércalakja körül támadt hajdani vitából. Meg kellett fordítaniuk, hogy a Tiszára nézzen, amelynek a *partján halkan ballagott*. Onnan kezdve már semmi nem fordíthat háttal a folyónak a kiskörút két vége között, a Tápai Antal által készített *Móra Ferenc* és *Kotormány János* közös kőszobra kivételével. Lapis András aranyos lányalakja, a *Kalap alatt* - magam közönségesen *Lujzának* mondom -, Lóránt Zsuzsanna *Családja*, Tóth Valéria *Leányokja*, mind a víz felé néz, és Tóth Sándor díszkútja is félig arra felé fordul. Pardon, van kivétel, az Újszegedről átköltöztetett Tar István-alkotás, a *Tisza* az igazi Tiszának háttal lebeg. De az már a körút torkolatában nyújtózkodik.

Van egy újabb kedves szobra Szegednek. A múzeum sarkához állították, arccal szintén a Tiszának. Mátyás király nyergeli a lovat, abban a korban, amikor éppen megválasztották királynak. Kölk-királynak is mondhatnánk, annyira fiatal. Biztosra veszem, Matyinak szólították akkor még a családban. Lapis András nem is ültette, de állította nyeregbe, minden hősi póz nélkül. A kamasz jellemzője inkább az ágaskodás. (Kár, hogy a patinásodás furcsa jegyei még mindig dolgoznak rajta, de egyszer majd csak felnőtt lesz ebben is.)

Talapzatán a királyjelöltségében galádul elpusztított bátyja, László portréja jobbról, és az apáé, Hunyadi Jánosé balról. Méltó emlékezés akar lenni a családra, meg is emelhetjük kalapunkat az alkotópáros előtt. Mert a talapzat fejeit Józsa Gábor készítette.

Amikor fölállították, mindjárt eszembe vágódott: és a *Szilágyi Örsébet*? Arany János óta csak Örsébet ő nekünk, jószívű utódoknak, aki *Levelét megírta, / Szerelmes / Könnyével / Azt is telesírta*. Jószívűt mondtam, de hálátlant is írhattam volna. Neki már nem juthatott hely a családi kompániában? Lehet, hogyne lehetne, hogy Hunyadi János virtusából és furfangjából is sok ment át Mátyásba, és az is meglehet, az anya szerepét nem firtatták annyian, mint a folyton hadakozó apáét, de minden ember tudhatja akár saját magáról is, az édesanya lelkének minden mocnása is benne van a gyermekben.

Annakidején, utcai találkozásunk alkalmával mondtam is Lapis Andrásnak. Gyorsan váltott az esze:

- Azt akarod mondani, csináljak szobrot Szilágyi Örsébetről is?

- Akár azt is, Andris! Ha már ketten se tudátok rátenni az alapzatra.

Volt idő, amikor Szeged is az ő birtoka volt. Történelmi jussa is lenne rá, de ne felejtjük el, a nemzeti irányzatunkká lett igazságos király is az ő méhéből fakadt. Genetikusok is, lélektanászok is vallják, az anyából több marad a gyermekben, mint az apából. Elévülhetetlen érdeme, hogy a hős Hunyadi Jánost is ő boldogította.

Jól előre futok. Hol van még a szobor? Hadd maradjon Örsébet azért is Mátyás anyja, ha majd lesz, mert a parkban van már egy Erzsébet, fehér márványból, boldog nászút előtt álló menyasszonyok és vőlegények fényképezésére. Igaz, már nem a Tiszát nézi. Messze van tőle, nem is látná. Vándor az is. Szeged szobrai ritkán találják meg első szóra a helyüket. Egyesek elmennek egy időre, aztán visszajönnek. A széljárások is diktálnak nekik.

Talán Szilágyi Örsébetet is védené a nemzet emlékezete.

Parobek Alajosról szólva

Olyan korban élünk, akkor is visszalőnek, ha a mi kezünkben egy szál pukkantó sincsen. Aki azt akarja kiolvasni mostani soraimból, hogy szentté avatni készülök Parobek Alajost, egykori szegedi festőt, annak azt tudom csak mondani, meg se fordult a fejemben. Életműve lezárult, nem az én dolgom, hogy ítéletet mondjak. Azt azonban bármikor mondom, emlékét se akarom föld alá dugni se neki, se senkinek. Akkor se, ha már ő testileg régtől fogva a föld alatt van.

A megszüntetett Rókusi temetőben nyugszik.

Ha nyughat.

Azt is tudom, hogyne tudnám, földünkön alig léphetünk úgy, hogy ne elődeink csontjai fölött járnánk. Őseink éltek, jöttek-mentek, és amikor meghaltak, vagy a kegyelet, vagy a kényszerűség földbe temette őket. Itt van előttem az új autópályák rajzolata. *Hosszú, szürke sáv az út* - énekelte hajdanán a francia énekes, Yves Montand, ha jól emlékszem. Alig szélesebb, mint a nadrágszíj. Az E5-ös Csongrád megyei szakasza Csengelétől a röszei országhatárig legyalult homokbuckákon, semlyékeken át vezet. Végigkutatatták régészeink, mi lett az eredmény? Ami a többi autópálya nyomvonalán. Telistele van elődeink lenyomataival. Sírokkal, hajdani hajlékok cölöpnymaival, régi eszközeik maradványaival.

Löketszerű hatalmas munka volt centiről centire végigtapogatni.

Ennyit bevezetőként. Az élet törvényének is mondhatnánk.

Mit tehet az utókor? Ha el akarnánk kerülni a - kegyetlenül hangzik - rájuk települést, azt hiszem, másik égitestre kellene költöznünk. Aztán az is betelne egyszer.

A temetők sorsa is ez. Valaha a templom körül kerítették számukra az *örök béke* kertjét, hogy templomba menet az utódok emlékezhessenek rájuk, aztán a lakott helytől tisztes távolra menekítették. Az élet azonban sok helyen utoléri őket, szinte burjánzik a legtöbb település, és körülöleli a hajdani sírkerteket. Az *újrahasznosítást* föltalálta már a temetőnyilvántartás, de így is az lett az elkerülhetetlen lépés, hogy lejárván a törvényes idő, megszüntetik.

Szegeden a Gyevi temető ma járja ezt a sorsát. Tavaly, október végén, halottak napja előtt kis jegyzetet írtam az újságba *Hajléktalan halottaink* címen. Mivel belőle fakad a mostani folytatás, ide idézem az egészet.

Virágba és gyertyafénybe borulnak november legelején a temetőink. Aki még él, és mozogni tud, elviszi kegyeletét és emlékeit ősei sírjára. Nem a nemzeti nagy halottakra emlékezünk ilyenkor, a közhalottakra inkább. Olyan nagyságokra azonban, akikről szemünk állását, arcunk rándulását, lábunk járását örököltük. Tudományosan is mondhatjuk: akiknek a génjeit örizzük, és tovább adjuk. Akár évszázadok múlva is kideríthető lesz, ki honnan jött, és hová ment.

Most a temetőkbe megyünk.

Amikor hantot húztunk szeretteink fölé, elsóhajtottuk magunkat: nyugodjanak békében. Az örök világosság fényeskedése mellé a pap is ezt szokta mondani, meg a búcsúztató szónoklatok is. Szébbet, jobbat nem is mondhatnánk.

Alig van azonban olyan pontja földgolyónknak, ahol ősök ne nyugodnának. Ezeréves mocsarakból is kerülnek elő majdnem épen megmaradt elődök, gleccserek jegéből is, és legújabb autópályáink nyomvonalán is csontokra akadnak a régészek. A kegyelet is azt kívánja, hogy örök nyugalmuk fölött ne böhömnyag gépek dübörögjenek.

Ki ne emlékezne Gabriel García Márquez kolumbiai Nobel-díjas író nagy regényére, a Száz év magányra? Egyik hőse, a tizenegy éves Rebeca vászontarisznyában hordja magával szülei csontjait, hogy valahol keresztény temetésben részesüljenek. A világhír szárnyán lett csak szellemi kapcsolatunk Kolumbiával, de akárhányszor elmegyek a Gyevi-temető mellett, eszembe jut Rebeca. A rókusi öregtemetőnél is elfogtak hasonló érzések, amikor föltúrták azt is a gépek. Századok óta temettek oda halottakat, és mindnél elmondhatták papok és gyászolók: nyugodjatok békében.

Kellett a hely, és ne finomkodjunk, kellett a pénz is, eladták elaggott temetőinket. Aki meg tudta fizetni, kiszedethette ősei csontjait, és új helyre temethette. Érző emberek és éber fejek legalább nagyjaink fejfáit - leginkább síremlékeit - igyekeznek megmenteni, a többség földi maradványa azonban holtában vált hajléktalanná.

Kegyetlen kegyelet lesz halottak napján. Ott is gyúlnak gyertyák, ahol már semmi keresnivalója nem lenne az utódoknak. Hivatalosan nem, de a valóságban Rebecává változunk, és lelkünk vázontarisznyájában ott zörögnek őseink csontjai. Ha fél szavam lehetne még ebben az ügyben, azt ajánlanám, engedjék be legalább erre a pár napra a még mindig gyászolókat akkor is, ha alkotmányunk egyetlen pontja se foglalkozik velük. Szabad embereknek legyen szabad a gyászuk is.

Ne kelljen átírnunk Nemzeti dalunkat: Kik szabadon éltek-haltak, / Szabad földben nem nyughatnak? Ha már ilyen kegyetlen az élet.

Ez volt tehát október végén. Rá egy hónapra, november 22-én interneten levelet kaptam unokájától. Sokan vannak, akik vitatkozni szeretnek, Adrienn azonban inkább nyugtázni akarja soraimat. Hadd idézzem azt is:

*Nagyapámat, **Parobek Alajos szegedi festőművészt** 1947-ben a Rókusi temetőben helyezték „örök nyugalomra” a családi díszsírhelyen, amelyben a temető felszámolásáig negyedmagával - többek között cseh bárói címet viselő édesapja mellett - pihenhetett. Az exhumáláshoz szükséges anyagi fedezetet mi sem tudtuk előteremteni.*

A körülményekről röviden: Édesanyám, Mátrainé Parobek Anna - aki apukáját 3 éves korában veszítette el, s maga félárvaként nevelkedett - 4 éves koromtól egyedül próbált felnevelni, iskoláztatni, fenntartani azt a másfél szobás lakást, amelyben éltünk.

Zalaegerszegi főiskolás éveim alatt megkísértem megoldást keresni, segítséget kérni az exhumáláshoz. Lippai Pál, Szeged akkori polgármestere szíven viselte ügyünket, s bár hosszasan leveleztünk e témában, a közgyűlés végül 10 000,- forintot tudott felajánlani - egyáltalán elméletben is - a köztudottan horribilis költségekhez való hozzájárulás elvi lehetőségeként.

Diplomám megszerzése után iskolám két tanszékén kértek, maradjak ott tanítani. Bár ez volt az álmom, képtelen voltam maradni, úgy éreztem, itt vannak gyökereim, amelyek elszakíthatatlanok. Hazajöttem pályakezdő munkanélkülinek, illetve önfoglalkoztató egyéni vállalkozóként „szakmai óraadó tanári” státuszban, majd közhasznú munkavállalóként minimálbérrel próbáltam pályámon elindulni, a sorra összeomló egykori nagyvállalatokban - legalább az összeomlásig hátralévő egy-két hónapra - megkapaszkodni, jövedelemhez jutni pályakezdőként ott, ahol tapasztalt munkaerőre is csak leépítés, munkanélküliség, kilátástalanság várt. Édesanyám időközben nyugdíjba vonult.

A négyfős családi sír exhumálásához szükséges anyagiak teljes hiányában kénytelenek voltunk elszenvedni (ahogy ön is fogalmaz) „halottaink hajléktalanná tételét”.

Egyetlen elkeseredett pillanatig édesanyám fejében is megfordult - ha nem is szatyorban hurcolászni a csontokat, de - kikaparni, ruháskosárba szedni, hazavinni a maradványokat, ha már a temetők sem szentek, s az eltemetettek holtukban sem nyugodhatnak. Talán meg is tettük volna, ha a temető főbejáratánál lévő díszsírhelyet meg tudjuk közelíteni a barbár módon ráhajgált rekamiék, gázűzhelyek, matracok alatt.

Nagy kár, hogy nem áshattuk ki pusztá kézzel halottainkat, mert évek óta hiába próbálunk választ kapni a kérdésre: hová kerültek az anyagiak hiányában nem exhumáltak maradványai? Volt ugyanis ígéret tömegsírba helyezésükre, emlékfal felállítására, éppúgy, mint

most a Gyevi temető felszámolása kapcsán. Próbálkoztam a „Csörög” rovaton keresztül is információhoz jutni, de nem volt illetékes, aki reagált volna. Ma sem tudom a választ.

Legutóbb a szegedi Móra Ferenc Múzeum által őrzött emlékeket kerestem fel abban a hiszemben, hogy **egy művész életéből nemcsak földi maradványok, de „lelki lenyomatok” is maradnak**, igaz, barbár kezeztől semmi sincs védve.

Tudomásom szerint nagyapám több festménye is a múzeum tulajdonát képezi. (Önarckép, Kártyázók, Dózsa György vitéze, Dózsa György harcosa, Cigányok, a tekintélyes méretű Sztrájk című festmény, stb.) Ha ezek többsége nem is gyakran látható, a Cigányok című sötét tónusú festmény, valamint nagyapám önéletrajzát és a nemesi kutyabőrt tartalmazó vitrin állandó kiállítás tárgyát képezte, minden alkalommal megtekinthető volt. Ezúttal nyomát sem találtam, a távoli településektől bejáró teremőrök pedig nemigen értették, mit is keresek valójában...

S hogy nagyjaink emlékét „érző emberek és éber fejek” igyekeznének megmenteni? Kérdés, hogy e kor kiket tekint nagyjainak, hisz **lassan kihalnak a régi szegediek, akik pontosan tudták, kit miért tekintettek nagynak.**

Méltó módon utoljára Apró Ferenc újságíró, valamint Szelesi Zoltán, a Móra Ferenc Múzeum igazgatója emlékezett meg „A Sztrájk szegedi festőjéről”, aki arisztokrata származása ellenére a szegényekhez húzott, képeit főként e témában festette, s a 20-as évek első felében nemcsak Szegeden, de az Ernst Múzeumban és a Nemzeti Szalonban is rendezett gyűjteményes kiállítást.

„Korának haladó gondolkodású művészeivel és íróival kapcsolatot tartott. A szegedi Virág cukrászdában megismerkedett József Attilával, s Juhász Gyulával is barátságban állt” - írta Szelesi Zoltán 1967. december 14-én az akkori Dél-Magyarország hasábjain a „Sztrájk szegedi festője” címmel megjelent terjedelmes cikkében.

Az Ön tollából született „Hajléktalan halottaink” című írás jóleső érzéssel töltött el, mert napjaink értékválságát kísérő negatív folyamatokat nem kizárólag pénzügyi oldalról közelíti. Mérlegre teszi az erkölcsi, eszmei veszteségből eredő - a pénzügyi bevétel nagyságrendjét többszörösen meghaladó - helyrehozhatatlan károkat, amelyekkel ma kevesen számolnak.

Zárógondolatként idézném a barát, Juhász Gyula nagyapámról írt szavait, amelyet 1925 nyarán, valóban rá jellemzően jegyzett le róla: **Parobek mester szerény, komoly, igaz művész, a szegedi festő, néhány pompás új képén dolgozik most felsővárosi csöndes műtermében. Nem beszél, nem panaszkodik, nem kilincsel, és nem fenyegetőzik, hogy itthagya Szegedet. Dolgozik. Alkot. Látszik rajta, hogy még nem kapott semmit se a torony alatt.**”

Tisztelettel: Mátrai Adrienn.

(Kiigazítani valóm csak annyi van, hogy Apró Ferenc nem újságíró, hanem ügyvédként Szeged szellemi értékeinek fáradhatatlan kutatója, Szelesi Zoltán pedig művészettörténésze volt a múzeumnak. Szelesi megkapta a múzeum 1972/73-as évkönyvét *Szeged képzőművészete* című tanulmánya közzétételére, ezt forgatom magam is, Apró pedig rendszeresen kiegészítgeti újabb közlendőkkel. Temetőkateszter is volt már kezemben, azért nem keresem elő most, mert számomra egy példa is példa.)

Feleltem levelére, és arra is kaptam választ. Ebből csak az utolsó bekezdést idézem: *Maradt azonban egy nyitott kérdés, amelyre sehogyan se találok választ. Tanácsot szeretnék kérni Öntől ezzel kapcsolatban. Hogyan lehetne megtudni, hová kerültek a nem exhumáltak maradványai, anélkül, hogy az egyházat kellene zaklatni, vagy megsérteni a kérdéssel?*

Élők ügyében sokat nyomoztam már, holtakéban még nem. Kemény a lecke, azt se nagyon tudom, hol kellene kezdenem? Forduljak a hivatalhoz? Ki tudja már, ki az, aki ebben az ügyben tett vagy éppen nem tett valamit? Olyan sok jó tapasztalom nincsen is a hivatalok dolgaiban, hogy náluk kutakodjam. Hangsúlyozom azonban most is, nemcsak Parobek Alajosról van szó, a többiek „személyiségi jogai” - ha lehet ilyen egyáltalán annak, aki itt hagyott már bennünket - legalább ennyire fontosak. Két embert hívtam föl, barátságból első-sorban, akiről tudom, jobban kötődnek a múlthoz, mint magam. Hódi Lajos az egyik, aki a Belvárosi temető vezető embere, Zombori István a másik, a Móra Ferenc Múzeum történésze.

Nem vettem magnóra beszélgetésünket, nem is írtam azonnal, tehát nem idézem egyiket se, csak azt teszem ide, ami megítélésem szerint ebben a témában a legfontosabb. Emberi gyöngeségem lehet az oka, mindkettejük szava meglepett. Hódi Lajos azt mondja, a *kegyeleti törvény akkor még nem volt hatályban*, ennél fogva a csontok föltehetően most is ott vannak, ahová eltemették elődeinket. Nulla szintre legyalulták a földet, hordtak rá egy réteget, és arra építkeztek. Hasonló Zombori István értesülése is, avval a különbséggel, hogy ő a megszűntetés időszakában még a közelben tornáztatott, és nagyon figyelt minden mozzanatot. Bizony-bizony, elég volt ráhordani nyolcvan centi földet, és akár rátemetni is lehetett volna, de ráépíteni is lehet.

Kedves Adrienn! Azt hiszem, iránytű se kell ahhoz, hogy „körülbelül pontosan” tudják sejteni, hol alussza örök álmát a nagypapa, őseivel együtt. Ahová eltemették őket. Kivénhedt temetőink belterületi föld értékén kelnek el, vagy áron alul, mert a beléjük fektetett holtakkal csak baj van. Vandáldulás ellen pedig tolólapos lánc talpasokkal lehet legjobban védekezni. Így múlik el a világ dicsősége? Vagy ilyen áron születnek az új dicsőségek? Kicsi a mi országunk, de annyi hely még lenne, hogy fogyatkozó lakosságunk elférjen benne.

Ilyen az élet? Ilyen is. Van benne kapzsiság is, célszerűség is. Nyugtatógatni se tudnám, bár Ön nem megnyugtatót vár, inkább megoldást keres. Már Juhász Gyulából is kibuggyant - *nem fenyegetőzik* [Parobek], *hogy itthagya Szegedet* -, ahogy a későbbiek is sorra megtették, megtapasztalván, hogy ez a város földajkálni tudja, megtartani azonban nem mindig képes nagyjait. Elmúlásuk után se. Hosszú-hosszú lista kerekedne, ha jegyezni kezdenénk. Magam azt szoktam mondani, azért sem érdemes meghalunk, mert az utókor azt tesz velünk, amit akar. Igen sokszor kegyetlenül „célra orientált”.

Panaszkodjunk? Kinek? Minek?

Együttérzéssel

(Aláírás)

Születésnap-i köszöntő

Úgy vagyunk megalkotva, azt hisszük, velünk kezdődik a világ. Bennem attól kezdve van Tóth Béla, amikor az egyetem faliújságjára kiírta Papp Lajos metsző szatíráját, a *Lánc-lánc-eszterlánc* címűt. Eljött hozzánk a káderes, hogy megszégyenítse, és vele volt Béla is. Ellensúlyozni akarta-e amaz szavait, nem tudom, de más vágányra terelte a szerelvényt. Ahogy író beszél a leendő íróhoz, úgy szólott. Végső következtetése az volt, hogy *a szatíra gyilkos fegyver*, de két éle is van. Vigyázzon, aki használja, mert magának is árthat.

Mire menne ki másra egy faliújsági szatíra, ha nem az utóbbira?

Minket nem tanított, de ettől kezdve tudtuk, hogy van. Kollégiumunk igazgatója lett később, attól kezdve viszont bejárt hozzánk. Más szobákba is bejárt, de nekünk az volt a lélekemelő legszebb időszak, amikor akár éjfélélig is velünk darvadozott.

A Juhász Gyula kollégiumról van szó. Abban az épületben laktunk, amelyikből később az ideiglenesen hazánkban tartózkodó szovjet csapatok tiszt lakásai lettek, később pedig Egyesített Szociális Otthon. *Tőlünk indult a szegedi ötvenhat*. Nagyon nem vehették jó néven tőle, mert hamarosan könyvtáros lett belőle. *Bezerédy Pista* bácsi nyugdíjazása után mégis könyvtárigazgatóvá nevezték ki.

Tömörkény István is igazgatta annakidején, amikor egy volt a kuckó a kemencével - egyben volt a múzeum és a könyvtár -, Móra Ferenc is, ő lett a harmadik szegedi író a Somogyi-könyvtár élén. Könnyű volt kimondani rá, olyan mint Tömörkény, vagy olyan, mint Móra. Az ő ösvényükön indult el, az igaz, de hol dicsőségnak, hol hozzájuk ragadó írónak értették. Magam mindkét vád alól fölmentettem. *Közös kútból merítettek*, leginkább ezt éreztem ki betűiből.

Más volt akkor már a víz ugyanabban a kútban.

Tóth Bélákkal jól el vagyunk látva, ha említődött valahol, eleinte még kérdezték: melyik? A Köszörűs. Első novellája ugyan a *Sintér* volt, de első megjelent könyve a *Köszörűs kádi*. Erről mindenki ráismert. Bár az atyafiságot ma is tartja Tömörkénnyel is, Mórával is, mert tiszteli elődeit, de aki jól odafigyel írásaira, régtől fogva érzi, az ő tolla alól más nóta szól.

Elfogult vagyok, talán megbocsátható. Szoros barátság fűz össze bennünket. Nemcsak azért néztem föl rá mindig, mert korban is előttem járt, de emberséget is tanulhatok tőle. Azt például, hogy a legjobb hurkát-kolbászt olyan bélbe töltik, amelyiket előtte kifordítottak, de *az ember nem hurka, és nem kolbász*. Aki ad magára valamit is, nem hagyja, hogy a maga valójából kifordítsák. Ő dombiratosi maradt akkor is már, amikor még nem nagyon tudta, hogy valójában szegedi. Innen rajzottak ki ősei dohánykertésznek.

Mi lett belőle írásai szerint? Márka. Hamisítatlan *tóthbélás* valamennyi. Visszahozta azt a szegedi ízt és zamatot, amit elődei vihettek magukkal, de addig rágta, addig ürgette-forgatta, amíg kiköpött eredeti nem lett belőle. Minden során rajta felejtette ujjlenyomatát.

Egyetlen József Attila-díjas asztalosnak neveztem egyik születésnapra köszöntőmben. Tanult szakmája az asztaloság, nem is akármilyen, *oltári asztalosnak* is mondhatnánk, mert templomi oltárt is javított, de erre fejelte rá azt, amit valójában tanulni nem lehet, az íráságot. Ezért kapott nem is egyszer, de másodszor is József Attila-díjat.

Elérte közben a szerencsétlen végzet, szegedi díjakat ugyan szépen kapogat, de az országos méricskélés nem elfelejtkezett róla, inkább nagyon is észbe tartotta. Hatalmasan félre értve persze. Politikai balkezességgel besorozta abba a kategóriába, amelyikben vendégként se tartózkodott.

Időközben eljutott oda a magyar irodalom, amit elkerülni akart legjobban. Kérincselős támogatás nélkül nem képes megélni. Sorozatban várják könyvei a megjelenést, de akik megkérézték a hátát, csöppögtetni se akarják a hozzá valókat. Törvény nálunk, *az el nem követett bűnök nem évülnek el*. Örülnie kell neki is, hogy ingyen dolgozhat, ahogy szép számmal járunk mostanában ugyanebben a cipőben. Nemrég mondta, amikor Mikszáth megírta a Jókai-életrajzot, a honoráriumából kastélyt építhetett. A mostani sokaknak csöszkunyhóra se futná.

Mégis hálás a kiadónak. Ha ez a lehetőség se lenne, semmi se lenne.

Bízom benne, lekopik majd róla ez az idétlen bélyeg. Bennem régtől fogva oda tartozik Tömörkény és Móra mellé harmadik szegediként, országos mérce szerint is. Nemcsak vallja, hogy *térdre kell ereszkedni a téma előtt*, ha emberi. A porból is föl kell venni.

Tíz évvel ezelőtt, amikor még csak 70 éves volt, úgy búcsúzott köszöntőm végén, kéri majd, a koporsójába tegyenek egypár gyalut. *Elszuvasodhatott az öreg Isten trónjának a lába*, legyen mivel megigazítania. Most azt mondja erre is, megeshet, hogy nem is férhet a közelébe. A hízelgőktől.

- Pszt! Meg ne hallja Szent Péter! Megneheztel érte.

- Ne riogass, vele jóban vagyok. Legjobb komám.

Isten éltesse Tóth Bélát jó sokáig. Még csak nyolcvan esztendő.

Hol vannak a birkák?

A virágzó mezőgazdaság című tragikomédia harmadik fölvonását éljük, de nem tudjuk, vége lesz-e ezzel. Tapsra mindenestre senki ne készítesse tenyerét, nem színpadi előadásról van szó, bőrünkre megy a játék. Az elbukó főhős is mi vagyunk, és a kocsmai kidobó legény is.

Az elsőben, ahogy a drámai szabályok előírják, a szereplők fölvonultatása történt. Nekilendültek az agitátorok, akár az úthenger, és laposra döngölték háború utáni zsendüléseinket. Ahogy a nagy szovjet példa diktálta, kolhoz lett itt is. Aki értett a gazdálkodáshoz, kártévő kulákként összefogdosták, és kitelepítették, hajdani suszterlegényekre bízták mindennapi kenyerünket. Nagyobbra nőtt a virágzó gaz, mint a kukorica. És visszajött a jegyrendszer, ne felejtjük el!

Kis közjáték, Nagy Imréék ideje alatt szétfröccsentek a téeszcsék, de az első nekifutás tizedik évfordulóját már az újraszervezéssel ünnepelték. Az ankétpofon ugyan az első fölvonásban elcsattant már, de nevet talán csak itt kapott. Közben bölcsebbek lettek nagyjaink, már beszállhattak a kulákok közül is azok, akik megtanultak bokázni. Németh Lászlót csészába ültette az egykori Szilasbalhás - Mezőszilas - téeszelnőke, és határnézőbe vitte. Kamerába mondta a nagy író, hogy az idegen példa is magyar gyökereket tudott eresztetni. A világszínvonalat kezdtük emlegetni. A gátlástalan optimisták parancsba adták, hogy az ezredfordulóra meg kell dupláznunk a termelési eredményeket.

Innen zuhantunk legnagyobbat. Azt se tudjuk eladni, ami megterem. Nyögvenyelősen indult a visszamagánosítás, szívesebben támogatta az állam a lerongyolódott szövetkezeteket - nehogy a mi kutyánk kölkei koldusbotra jussanak.

Sajnos, visszazökkentünk a virágzó mezőgazdaság korába. Slágerújságíró most se akarok lenni, a parlagfüvet nem azért hozom elő, mert mindenki erről beszél. Szatymazon is, Zsombón is ruszkiparénak nevezik, de csak azért, mert az oroszjárás idején kezdett terjedni, noha valójában nyugatról érkezett, akár a kolorádóbogár. Nemzetboldogító elméletek születtek a gubanc megoldására. A birka megeszi a parlagfüvet, tehát birkákat kell legeltetnünk rajta. Semmi ára sincsen a gyapjúnak, a birkatej is púp a hátunkon, reményünk sincsen rá, hogy a hatalmas parlagterületek gazait falkák gondozzák. Bográcsba lépő birkáink maradtak csak.

Refrénként ismétlik a slágerek, itt a törvény, majd lesz rend. Nem akarok károgni, de kódisnyugdíjam teljes évi összegét fölteszem egyetlen forint ellenében, nem megy ez olyan könnyen. Tüsszög még, aki érzékeny rá.

Lábmosság - ásványvízzel

Mi minden van egy jó ásványvízben? Fluorid, kálium, kalcium, klorid, magnézium, meta-kovasav, nátrium, szulfát, meg a magasságok és mélységek mindentudója tudja, mi még. A mindig járó lábnak aranyat érhet némelyike, de leginkább belsőleg, és nem külsőleg. Hatalmas luxus szénsavval dúsított változatát tisztálkodásra használni.

Kéznel lenne a Tisza, teljes vízhozamával, csak le kellene menni a híd lábához. Ami azt illeti, nem csoszogi öreg lábak áztatásáról van most szó, helyre leánka egyik járókájáról. Meg is nézi jól a fiúja, mert figyelemre érdemes. És akik a hídon éppen akkor mennek át, mind megnézik. Erős hangjelzés is kíséri a hirtelen lett lábtisztázati beavatkozást, úgy üvölt a leányzó, mintha őserdőben lenne fába szorult fereg. Szokatlan ez is a szegedi óhídon, Újszegedre menet.

Cipellő is van a lábon, mindegyiken egy. Lábmossáshoz illene levenni legalább az egyiket, de ez nem hétköznapi eset. Gyönyörű egyensúlyozói mozdulattal emeli föl a bal lábát egészen a vízszintesig. Pötty esett rá. A szárára. Nem égből szállott alá, tudhatja a gyakorlott hídjáró, a vízi átkelőhely felső boltozatáról ered.

Galambok parlamenti nagygyűlésének ad otthont télen-nyáron az innső boltozat. Elmerengtem már néhányszor, miért erre ülnek dévankozni, szinte rogyásig, amikor a másik szinte üres, de éppen a minap rótt meg egy madarászatban jártasabb ismerősöm: még ezt se tudod? És mondott olyat, amit mások is mondtak már, csak éppen nem hiszem. Minden madár madárésszel tud csak gondolkodni, az pedig nem mindig fogható a madarászéhoz. Elsütöttem már, hogy tavaszi jégeredéskor, táblákon csurogva lefelé, a vízimadarak nem úsznak át a híd alatt. Gondolom, zavarja őket a föléjük boruló látvány, meg a fönn dübörgő zaj, a házigalamb és a városlakó csóka viszont kimondottan szereti az alját is, meg a fölét is. Ez is a madarakra tartozik, ne menjünk bele.

Áll tehát a járdán a kisleány, és lehet ugyan, hogy balett-táncot soha nem tanult, úgy egyensúlyoz, mintha így született volna. És mondom, vonít, de nagyon.

Rá se szokott rántani a fönti galambnépség, ki megy alatt, pöttyint egyet. Kinek a kopasz fejére, kinek a kalapjára. Lehet, hogy látott már hasonló csúfságot a majdani menyecske, de a saját lábaszárán még biztosan nem, ezért szakad föl torka mélyéről a szokatlan hang. Legénye is beletántorodik, akkora.

A ma fiatalja fél lépést se tesz úgy az Isten szabad ege alatt, hogy valami itókát ne vinne magával. Nem kóla volt, nem is narancsital, közönséges ásványvíz csak. Avval locsolta le a fönről jövő végterméket, de gond is akadt: nem akart lemenni róla. Ehhez kellett a szokatlan hang. Legalább vegyének észre, emberek!

A híd szerkezetileg rezonált rá. Megrázkódott. Úgy belebámultam, nagy szerencse, az esedékes utánpótlás nem a fejre fröccsent, csak a bicikli kerekére. Eltűrt.

Madárbarát panelházak

Most csak az ablakon kell kinézni, és valósággal beleröpül a gépembe a téma. Egyetlen mondatba foglalva: a verebek már a spájzban vannak. Mióta is? Amióta panelházak vannak.

Ugrasztani akartam az építészeket annakidején. Elküldte a tervező legkisebb csicskását, fogjon egy verebet, hogy méretet vehessen róla a panelspájzok szellőzőjét záró kerámiarács megrajzolásához. Madarászati behatások híján kölökgalambot, galambfiat fogott a legénke, evvel magyarázható, fészkelési hőbortjukban rajköteléskben közlekednek a verebek a kinti világból a belső világba. Ha valaki számlálásra szánná el magát, ahogy időnként a gólyákat is összeírják, csak a lakásonkénti két szellőzőt kellene beszoroznia a verébnépesedés átlagával.

Aki azonban tisztított ki már ilyen lakosztályt, láthatta, mennyi fereg és bogár fészkelte be magát oda, ahol élelmiszereit tartja. És az se a leggusztusosabb, hogy némely tökösveréb, semmit nem tudván az egészségtanról, saját fészkebe rondít bele. Saját fészke a mi éléskamránk.

Szpora a madár, tavasztól őszi láthatom, röpködnek ki és be csapatostól, de szépen eloszolva illetőségi normák szerint. Előttünk minden panel egyforma, a madár azonban azt is tudja, az alsó bejárat az övé, a felső viszont már nem az. Ötemeletesnél, tízemeletesnél is kizárva minden tévelygés.

Amikor először észrevettem a hivatlan behatolókat, és kialjastam a lukakat, régi rádió likacsos hátlapjából vágtam bele kartonlapot, jó szorosan. A levegő ki-bejár, a madár pedig kinn marad. Maradt is addig, amíg a lakáshiány erőszakosabb lépésre nem kényszerítette. Be nyomta a kartont, és a legbékésebb honfoglalóként szaporodott tovább. Ha a puding próbája a megevés, akkor ez a módszer csúfosan megbukott.

A méretbeli eltolódástól eltekintve nagyobb gondatlansággal nem lehet vádolni a tervezőt, keretbe foglalt szitaszövetet is tett a legtöbb nyílásba, de a rács és a szita között éppen akkora a hely, egy verébcsalád bőven elfért. Akarva-akaratlan a legjobb szálláscsinálójuk lett. Háromsoros a rács, három lécezt vágtam méretre évekkkel ezelőtt, és a bikavédjeggyel díszített szupererős ragasztóval kentem be mindegyiknek az egyik oldalát. Ha rászorítottam a kenceficés lécezt, az ott is maradt.

Sok más megoldás is létezhet, de szegény ember léccel ragaszt. A verébjogi ombudsman még nem apellált ellenünk, a honfoglaló veréb egyszerűen másik spájzba költözött. Belegondolni is rossz, micsoda verébcsaták történülhetnének, ha önös érdekből minden lakó a mi példánkat követné.

Dankó Pista téglái

Lakott a mi utcánkban egy nagyon kedves asszonyka, csak annyit tudtam róla, hogy Panni néninek hívták. Akár mentem, akár jöttem, mindig kinn láttam a háza előtt. És mindig szóval tartott. Szorgos kis kezemet dicsérte, ha olvasott tőlem valamit, és megfeddett, amikor nem talált az újságban semmit.

Ahogy elment az örök hazába, lebontották a házát, és máris alapozzák az újat, azért jutott most is eszembe. Öregasszony, öreg ház, ennyire összetartoznak. Nyolcvanéves lehetett Pannika, a háza meg talán a duplája. Vagy triplája is? És óriási legendája is van. Állítólag abban született volna Dankó Pista. Vagy csak lakott benne?

Nagy hírességek több helyen szoktak megszületni. Két nagy legenda biztosan él róla. Az egyik Szatymazra teszi, Fölső-tanyára, a másik a mostani Dankó utcába. Lakni még lakhatott volna ebben a házban is, de félek, újabb elágazás lehet ebből is.

Kedves ismerősöm is benne lakott egy darabig, albérlőként. Hó Apónak hívom, lengedező fehér szakállára célozva. Ő viszont azt mondja, amikor elkezdtek bontani az öreg házat, a Dankó Pista Alapítványhoz fordult. Tisztítsanak meg minden téglát, ő belevési Dankó nevét, sorszámot is ad mindegyiknek, hogy a szélhámiának szele se érje. Csomagolják be egyenként, elegánsan, és kezdjék árusítani a nagy zenész rajongói között. Akár a szögesdrót-maradványokat a nyugati határ mellől. Az itthoniak is, meg a külföldiek is bukának rá. Talán a fél téglákra is. Üzleti leleményben nincsen hiány. Félek, ahogy Krisztus keresztfájának állítólagos forgácsaiból kismillió keresztfára való eredt, legalább annyi hajdani cigányputrit lehetne fölépíteni a garantáltan hiteles téglákból.

Apró gyerek volt még Apó, amikor kapcsolatba került Pannikával. Odaátról menekült a család, és alighogy megszületett, mindjárt átértek. Börtönbe csukták édesanyját, vele őt is. Nem kisdédóvó volt akkor se a börtön, egyvégtében üvöltött. Kénytelenek voltak szabadlábra helyezni. Pannika nevelőszülei elvállalták őt is. Amikor aztán fölnőtt, albérletet is nála talált. Hálás szavakba csomagolja most is a nevét, ahogy szépen tálalná a Dankó-téglákat is.

Másik legenda is ide torkollik, a zsidó-aranyaké. Hajjaj! Faládikával állt elő egyszer Pannika, és rá akarta bízni Hó Apóra. Kapaszkodj meg az ajtófélfába, kedves olvasó: dugig volt arannyal. Karperecek, gyűrűk, nyakláncok, rogyásig. Zabszemből való fűzér is, minden szeme csöppentett aranyból. Majdnem beleszédült, amikor meglátta, de visszatolta. Pár napra rá meghalt Pannika. A hivatalos bontóknak is szólt Hó Apó, vigyázzanak, hátha rátalálnak.

Ahogy az alapozásból kinézem, társasház lesz a helyén. Ha szikrányi igazság is van a Dankó-mesében, biztosan tesznek rá emléktáblát: *Ennek a háznak a helyén...* Pannika legendájáról, és az aranyos ládikáéről hadd beszéljen Hó Apó.

Menjen a Lidibe!

Jó komám Pista, aki kukacos szorultságában ezt az írást elindította. Kukacpostán kért meg, írjak az utcájuk garázsboltjának gyalázatos bezárásáról. Ha a brazilai őserdők kőkorszakban megragadt bennszülöttjei fölfedezésük után szinte nyomban belecsöppenhetnek az internetes világba, történelmi korszakokat szöcskeként átugorva, akkor a biciklin szerzett benyomásaimból én is átsöppenhetek, és szörfözhetek a mennyei sztrádán. Természetesen megígértem.

Pista világot-járt komoly ember, ne a kocsmanóta Lőkös Lidijére tessék gondolni a cím láttán. Azt írta, csak le kellett ugrania reggelenként a garázsboltba, akár papucsban és melegítőben is, összecsomagoltan várta már az aznapi friss betévő, tej, zsömlé, kifli, a szinte meleg kenyér, kedves újságával egyetemben. Aranyos a bolt vezetője, családis a kapcsolata vevőivel. Ezután viszont mehetnek mindnyájan a Lidibe, a hozzájuk távolabb lévő, de mégis legközelebbi óriás áruházba.

Indíttatása szerint tehát rekviem akart lenni ez a néhány sor a garázsboltokért. Nemrég írhattam egy kedves levél nyomán arról a tacepaóról például, amelyik a megszüntetett Bárka vendéglő zöldre festett falát máig ékesíti: *Ide egy olcsó boltot kérünk!* Lehet, hogy a népi leleménnyel csak Lidinek nevezett óriáscég olcsóbban adja portékáit, de sorozatlövő sós-

puskám azonnal csőre töltöttem. Már az se számít, hogy a legérdekeltebbek ragaszkodnak valamihez? Biztosan nem erre szavazott, aki a változásokra adta a voksát.

Másik indítékom is volt. Egy másik Pista, a nyolcvanadik évében botozó nagyszerű tanár rótt meg éppen a minap, hogy ellangyosultam. Harcosnak mondta korábbi kiállásaimat, most meg mintha az oportunizmus mocsarába süllyednék. Szerencsémre nem az írásaimra értette, azokat talán a kódisnyugdíj kötelező takarékosága miatt nem is látja, egy tavalyi beszélgetésünk néhány szavából vonta le ezt a gyászos következtetést. Politikátlan fölfogásom ellenkezett az ő elkötelezettségével. Itt az alkalom, hogy előtte is kiköszörüljem a csorbát.

Fölajánlotta Panaszos Pista, elkéri a boltostól a kézzelfogható gyalázatot, a boltbezárást elrendelő hatósági iratot, és elkukacolja azt is. El is kérte, de el nem küldte. Töredelmesen bevallotta, fájlalja ugyan a drasztikus lépést, valósággal szíven rogyasztotta, de kénytelen visszakozót fűjni. A garázsokat a panelvilágban se úgy építették, hogy az élelmiszerboltokra ma már kötelező higiéniai előírásoknak megfeleljenek. Nincsen külön raktáruk, hátsó ajtajuk se, és illemhelyük se. A gépkocsik födélhez juttatása követelményének is csak KGST-normák szerint felelnek meg, az enni és inni valók fapados kivitele nem élhet a huszonegyedik században.

A boltosnak annyi pénze természetesen nincsen, hogy utólag pótolja, amit a rohammunka célzói a közép-szer alsó széle közepeként jelöltek meg, Pistánk tehát nem tehet mást, a környék papucsos-melegítő többi lakójával együtt kénytelen fölöltözni, arrébb kocogni, és az ömlesztett tömegben, egymást lökdösve, a boltos családiasan kedves mosolya nélkül megvenni, amit meg kell vennie.

Sóspuskát lábhoz!

A vers a vers

Ötven éve múlik, hogy könyvből is tanultam a verstudományt, a poétikát, de hol van az már? A por is belepte. Ha most kellene megmondanom, mi a vers, elővenném fontoskodó eszemet, és hebegve-habogva, még a vallás tanítását is belekeverve azt mondanám, testből és lélekből áll. Mint az ember.

Vannak külső és belső jegyei.

Azt még tudom, ha összezsengenek a sorok végei, akkor rímes versről beszélünk. A rímfaragó fűzfapoétáké is össze szokott csengeni.

Ha fia rím sincs benne, ráadásul se ritmusa, se üteme, se időmértéke nincsen, az a szabad vers. Ellepi irodalmunkat az ilyen akármi is anélkül, hogy versnek merném mondani.

Ha kosárba dob a költő minden nagybetűt, pontot, minden vesszőt, kérdőjelet és fölkiáltó jelet, az a modern vers. Kazalra valót dobhat kosárba, megesik, az egész alkotás kosárba kerül.

Mi hát a vers?

A vers a vers!

Azt hiszem, eddig mindenki eljutott már. Dodonaiul van mondva, akár tölgyfalevelek rezgéséből olvasnák ki a jövőt, pedig előttem világos. Gondolat van benne, és kimondja azt, amit egyedül ő tud kimondani. Kristálytisza a logikája, dübörög és vágat, mint az örült, ki

letépte láncát, vagy simogat, mint a tavaszi szél vizet áraszt, virágom, virágom..., és ami még közte lehet legalább hatmilliárd változattal. Hatmilliárdan vagyunk, virágom, virágom a világon.

Amelyiknek *testét*, a külsejét a legkukacosabb szemű kritikus porcikáinként teheti patikamérlegre, dekára, grammra megmérheti, és színaranyra találja. Amelyiknek a belsejéből mennyei áramlat jön elő, és áthangolni képes a mi lelkünket is. Amelyikből harangkondulás, sőt valóságos harangjáték hallatszik. Ha ez a kettő együtt szólal meg, és szíven tud ütni, akkor mondom versnek.

Simai Miska, úgy érzem, ilyen versekkel állít meg bennünket. Eddig is, és egyre inkább.

Mondtam a harangot? Mostanáig templomi hangszer. Ide illik, nagyon ide illik. Istenkeresés, istentalálás is benne van mostani verseiben. Fohászkodik, imádkozik Miska.

Olvasván, hallván, veled imádkozunk mi is, hívők és hitetlenek. Rímekkel kötöten is, ütemesen és időmértékkel, szabadon is, pontokkal és vesszőkkel is, vagy azok nélkül is.

Miskám, jó nekünk itt lennünk.

Ha papi ember lennék, áhítattal azt mondanám, emeljük föl szíveinket. Bülbülszavú Beslin Anita, papnő legyél te most, ha csak átmenetileg is, és imádkozd el még Simai Mihály egyik vertarany fohását!

Harangszóval.

A templomi néppel együtt hallgatom.

Bértollnok lettem

A baráti kérés számomra parancs. A legjámborabb kérés is. A mostani azonban keményen hangzott: tessék megírni! Hiába mondtam, minimum kismilliószor megírtam már, és minden alkalommal bebizonyosodott, hogy haszna szinte semmi, a legkisebb enyhülést nem mutatta Karcsi. Ha minden írásodnak csak egy ember látná hasznát, már nem éltél hiába!

Ezt a sentenciát tőlem is tanulhatta volna, annyiszor elmondtam már magam is. Autót vezet Karcsi, a tőle telhető legjobban. Így folytatja: megyek a járgányommal a lehetőségek engedelmeivel, a mögöttem jövők kergetésében, és szinte minden zebra előtt kiráz a hideg. Vegyesen állnak a parton nénikék, bácsikák, ifjak és gyerekek, és kiszámíthatatlan pillanatokban nekiindul közülük valaki. Se lát, se hall, átmegy. Biztosan tudja mindegyik, hogy el nem ütöm őket, de leszegett fejjel nekilódulni, se jobbra, se balra nem nézni, akkora felelőtlenség, ki se lehet mondani. Ő is tudja, ott a fék a kocsimon, csak rá kell lépnem a pedálra, de ha netán a féktávolságon belül pottyán elém valaki, menthetetlen. Én mehetek a börtönbe, ő meg megy a temetőbe. Isten őrizzen tőle mindenkit!

Mindig így volt az evilági élet. Amikor még lovas kocsikból állt a forgalom, akkor is fönnállt a veszedelem, mostanára milliószorosára emelkedett. Szakmám követelménye szerint ellenkezem, és önteném elé példák ezreit az agresszív autósokról, mivel én erről a partról nézem a világot. A vasúti keresztezésekben is a pillanatnyi figyelmetlenség, esetleg fáradtság, netán a „csakazértis” hetykesége okozza a bajt, és ez szinte minden esetben a kormány mellett ülők rovására írható, de akár a térképről is lesöpörne, úgy védi a maga igazát.

- Nem érted? Akkor is írd meg!

Hogyne érteném. Klasszikust is szoktam idézni, a Molnár Jóskát. Azt mondogatta, annyit kellene csak tudnia minden gyalogosnak, és minden biciklisnek, hogy az autó az erősebb. A magam lanyha eszével szoktam kiegészíteni: az élet szép, a lehető legszebb. Főlöskéges oda sietnünk, ahová előbb-utóbb eljutnunk törvényszerű, mert az megvár bennünket. Miközben nem győzőm kárhozatni a hivatalos forgalomszervezőket, akik az eszeveszett gyorsítás büvöletében a lámpával jelzett kereszteződéseket is gyalogosfuttatóvá változtatják, és nem győzők könyörögni az eszetlenül rohanó autósoknak is, hogy inkább ésszel, mint ész nélkül, ugyanez a fohász hagyja el számat akkor is, ha a zebrán kockáztató gyalogostársaim istenkísértő bukfenceit látom.

Bértollnokként, parancsra is mondom tehát, az élet a legszebb. Autóból nézve is, gyalogosan is. Roncsokkal keresztezni, gondolkodni tudó társainkból roncsembereket sorozatban gyártani, balgaságból vérbe fojtani - borzalmas véték.

Ki a szegény mostanában?

Amióta rányílt az eszem erre a világra, mindig azt hallom, hogy fejlődünk. Az élet törvénye az állandó fejlődés. Meg a visszafejlődés. Úgy emelkedik az életszínvonalunk, ha a pártok programbeszédein mérjük, belefájdul nyakunk csigolyája. Ha viszont a zsebünkbe is bele találunk nyúltni, alig találunk benne valamit. Amikor elűtött a kódisnyugdíj, akkor jutott eszembe, pályakezdő koromban ehhez szoktattak már. Hirtelen visszakanyarodtam negyven-valahány évet.

Ha innen nézem, megszólal bennem az örök bölcsesség: szegény az, aki szegénynek vallja magát. Azonnal lefogadom, a száz leggazdagabb között is lenne szegény. Nem irigyelhetem őket, eszük is, szerencséjük is, netán tisztességtelenségük is van hozzá, de sajnálni se tudnám egyiket se.

Azóta mondhatom szegénynek magamat, amióta dupla vérnyomáscsökkentőt kell bekapnom, ha könyvesbolt előtt megyek el. Időközben tripla adag kellene, netán négyszeres. Újabban inkább átmegek a túlsó oldalra. Másnak más a mérce. Kimondom tehát a magam tételét: szegény az, aki mindig a másik oldalon közlekedik.

Korszakfordító teóriáim nekem is voltak, olvashattak is róla, akik nem vetették meg soraimat. A rendszerváltásnak csúfolt, sokak által gengszterváltásnak mondott változások csatazajában azt ajánlottam: húzzunk egy vonalat, és kezdjünk új életet. Mondjuk ki, mérhetetlen adósságainkat nem mi csináltuk, nem is fizetjük. Nagyjainkban viszont erőre kapott a régi mentalitás: fizetünk, mint a katonatiszt. Álságos érvelésük, ha nem fizetünk, nem jön hozzánk a külföldi tőke. Beszédes példa előttem Lengyelország. Végigszatyrozták ugyan Európát az első években, most mégis előttünk járnak.

Kertszomszédunk előtt akár gazdagok is lehetünk. Egyszer-egyszer úgy adódik, hogy külföldre is elmegyünk. Ifjúkorom álma volt például, hogy eljussak Moldvába, az ottani magyarokhoz, és úgyszintén egyetemista időm óta vágyakoztam Görögországba is. A nyelvrokonság-lélekvárosság vitt a csángókhoz, kevesebb lennék, ha kihagytam volna őket. A görögök pedig? A kultúra bölcsője volt egykor ez a föld, tanultuk az óvilág történelméből is, meg az ókori irodalomból is, anélkül, hogy a valóságnak a legkisebb darabját is melléképzelhettük volna.

De jó nektek - mondja a kódisnyugdíjban mellénk édesedve. Ha nekem két sorom megjelenik az újságban, busás jövedelemnek véli. Íme, a bizonyíték, nekünk még külföldre is telik.

Mások lettek életünk sarokpontjai. Nekem se a jó evés és jó ivás a valami, de áldozom időnként könyvre is, és a személyes megtapasztalás még mindig vezet a rangsorban. Közben minden fillérért le kell mondanunk valamiről, ami másnak fontosabb. Ha a hajléktalanokat vennénk mércének, napi két liter pancsolt bor engem is boldoggá tenne.

Gondolta a fene

Magyartanárként tanultunk annyit Arany Jánostól, hogy időnként kölcsön kérjünk tőle. Ő írta ki a margóra annakidején, gondolta a fene. Hogy a mi margókra mit írt ki a belénk telepített életprogram - lám, már kezdek számítógépül is beszélni -, nem tudhattuk akkor, de akiknél már lejárt az óra, azok szolgálnak néminemű statisztikai hitelesítéssel is.

Mások is átélnek ilyen lélekemelő hatásokat. Tizenhárom évvel ezelőtt közeledett a várakozókhoz egy elnyűtt férfi, és hites párja. Amikor odaértek, akkor láttam, évfolyamtársunk volt a férfi. Uramisten! Ennyit vénültünk volna mi is? Másodpercenyi pontossággal ugyanannyi idő telt el rajtunk is. Most, amikor a sokadik évfolyam-találkozónkon szorongattuk egymást, mintha hozzászoktunk volna már, legtöbbször meg is ismertük egymást. A hetven év közelében - néhányan már át is lépték - ez már önmagában is csoda. Alig van közöttünk, aki javítóintézetben meg ne fordult volna. Néhányan generálózason is átestünk már.

Kicsi kell a boldogsághoz. Valóságos robbanás csapott széjjel bennünket a világba, és kiderült, nálunk összetartóbb társaság talán nem is létezik. Megmondta ezt már Mikszáth Kálmán az iskolapadok varázsáról, emlékezünk is rá valamennyien, de hogy ránk is érvényes, jó azt időnként ismételnünk.

Mondtam az előbb, hogy a komoly statisztikák hitelesítésére is alkalmassá lettünk. Férjeket és feleségeket is befogadtunk társaságunkba teljes szavazati joggal, veszteségeinkbe is beszámítottuk őket is. Huszonegyen távoztak közülünk, és ez most egyáltalán nem számít nyerő számnak. A feleségek túl szokták élni férjüket, ezt mondja a statisztika. Eddig összesen ketten éltek túl asszonytársukat, de a kettőből egy szintén itt hagyott bennünket az idei márciusban. Zsákban kellett volna hoznia a meleget, amikor teljesen kihűlt.

A bagó pusztító statisztikáját is ide kell vennünk. A mi kollégiumunkban még ciánozni kellett, amikor megszálltak bennünket a poloskák. Beitta magát bútorba, ágyneműbe, falak repedéseibe, mindenbe. A dohányzóknak iszonytató lett a bagófüst is. Nem akarom szépíteni a dolgot, kimondom, taknyuk-nyáluk egybefolyt, mégis szívták. Szertartásosan, körbeállva. Mondtam nekik, kötözni való marhák vagytok. Most lenne legegyszerűbb abbahagynotok. Ógörög tragédiák kardala nem zengte volna másként: nem értesz te ehhez. Közülük már csak egy van életben. Őt is listájára vette a hangszalagrák. Fájdalom, nekem lett igazam.

Szerelmek is szövődtek, akkor dolgoztak bennünk legjobban a párválasztó mirigyek. Akiknél széjjelszakadt az aranyos lánc, és nem volt olyan kovács, aki összekalapálta volna, azok rendszeresen nem jöttek el találkozóinkra. Egyikük nemrég látta hajdani kedvesét a tévében, hetven év minden rombolásával ékesítve. Megdobogtatta akkor is a szívét.

Mit is mondott Arany János? Gondolta a fene. Jó lenne folytatnunk még. Visszafelé nézve mi az a hetven?

A Libalegelő zöldje

Szegeden már régtől fogva nem legeltettek libákat, amikor még a köznyelv Libalegelő néven jegyzett egy bizonyos területet. Labdát szoktak kergetni ott a gyerekek, senki és semmi nem zavarta őket. Amikor végre eljutottunk újra odáig, hogy egészségünk védelmére is áldozhattunk ismét, a célszerűség is azt diktálta, erre terjedjen a klinikák sora. Kockázatos terület ez, föltehetően még az ős-Duna hordta ide azt az altalajt, amelyik nagyon nem állhatja a magas házakat.

Ugorjunk egyet! Megint az a hír ver el hozzám, nem is tudom, milyen útvonalon, hogy ne legyen szabad természetromboló szándékokkal hozzányúlni a még megmaradt területhez. Zöldeknek szokták magukat is nevezni a természet védői, és testestül-lelkestül mellettük állnék magam is. Nemcsak általában, de tételesen is. Amikor a Rákóczi teret kihasították a Megyeháza céljaira Szeged szép tereiből, akkor is belesajdult az én szívem is, és védenék minden négyzetcentimétert magam is. Ahogy rozoga házak elbontásával tűnt el az egykori Ipar utca is, hogy helyet adjon a klinikasor épületeinek, az lenne a legjobb, ha a bővülést most is ezzel a módszerrel segítenék.

Legjobb lenne, de nincsen lebontani valónk. Az pedig valóságos követelmény, hogy a klinikák valóságos bokor-létesítményként egymás elérhető közelségébe települjenek. Egyik intézetből a másikba vizsgálati célzattal szállítható betegek szempontjai első parancsolatként állnak eléink. Akit téli zimankóban toltak már át egyik intézetből a másikba, az tudja legjobban, miről beszélek. Jobb lenne, persze, ha végre egy tömbben lehetne a régióink ellátásában nélkülözhetetlen összes klinikánk, pusztán szervezési módszerekkel sok-sok pénzt lehetne megtakarítani így, és a gyógyítás is eredményesebb lehetne, de egyelőre több akadálya is van ennek. Az egyik az, a laza altalaj még mindig nehezen viseli az épületmonstrumokat, a másik pedig, hogy pénzügyileg is állandóan süllyedő-félben vagyunk. Az Új Klinikát is négyszáztíz ágyra tervezték eredetileg, aztán még a tervezőasztalon kezdték körbefaragni. A korszerű vizsgálati módok helyigénye azóta is egyre zsugorítja a betegágyak számát. Pénz nélkül ne szárnyaljon az építész.

Ha vannak is természetvédők, akik szeretnék bíbickocogóként látni újra a Libalegelőt, azt ajánlanám, gondoljanak bele jobban. Ha éppen úgy hozná a sors, hogy őket érne el - mondjuk a leghétköznapiabbat - a vakbélgyulladás, jó néven vennék-e, ha a madárfütytös bokor alá tennék ki? Égetően sürgető föladat gyógyító hálózatunk korszerűsítése, az új vizsgálati módszerek is új gépeket és új helyeket követelnek. A madarak könnyebben röppennek arrébb, akár a körtöltésen belül is találhatnak még életteret maguknak. Magam inkább azért esedeznék, hogy az évtizedek óta dédelgetett klinikafejlesztések végre megvalósulhassanak.

Ismétlem, a madárfütytös bokor alja sokszor kevés a gyógyításra.

Olcsó a szalmonella

Hogy mi minden gyűrűzik be hozzánk külföldről, azt se tudnánk hirtelenjében összeszámlálni. Nyitott ország vagyunk - régen inkább huzatosnak mondtuk -, ahogy bejött annakidején a krumplibogár, az istenverte szövőlepké, meg a parlagfű, később itt ütötte föl a fejét a minium-mal kevert paprika is. Tudják, mi volt a minium? Alapozó festék. Remélem, csak volt, mert ólomtartalma miatt akit ért, azt pusztította veszedelmes alapossággal. Aztán jött a penészgombákkal fertőzött fűszerpaprika, nem is olyan régen, ide hozzánk. Pedig paprika-nagyhatalom voltunk időtlen idők óta.

Az olcsóság jegyében.

Csirke-nagyhatalom is voltunk jó sokáig. A hatvanas évek legelején kezdték nálunk központiilag favorizálni a brojler-csirkét. Szakértők mondták, nem olyan, mint az igazi, de a semminél sokkal jobb. Ömlesztett csirkenevelésnek mondanám, szédületes gyorsasággal lett a napos-csirkéből rántani való, csak táptakarmány kellett hozzá. Tápos csirkének nevezte a konyhanyelv, és volt, aki irtózott tőle. Halízú volt, mert halliszttal etették. Tulajdon szememmel láttam, a baromfiföldolgozóval szerződésben álló gazdáék a benti többbezres csirkeözön mellett saját fölhasználásra továbbra is udvaron kapirgáló „tanyai” csirkét tartottak. Azt mondták, bolondok lennének amazt enni. Bábolna árulta a módszert is, meg a szülőpárokat is. Csak a hallisztet vette hozzá. Aztán az lett belőle, hogy a földolgozó csődje tönkretette a hazai tenyésztést, miközben a tömegtenyésztés meghonosodott szomszédainknál is, és távolabb is.

Eljött aztán a szuperáruházak versengésének az ideje is. Milyen a vásárló? Képes oda menni, ahol legolcsóbban adják. Mindegy, hogy mit, csak olcsóbb legyen. Gyökeret kezd eresztetni az a láncolat is, amelyik azzal köszönt be az országba, hogy fillérekért adta a káposztát. Vitték, mint a cukrot. A termelőt meg ütögette a guta, mert ő nem adhatta fillérekért. Ingyen rohadt a nyakára.

Most megint hallani, ugyanez az áruház szalmonellás csirkével kedveskedett vevőinek. A szomszédból hozta be. Bumeráng a javából: tőlünk tanulták. A szalmonella természetrajzáról keveset tudok, de pár évtizeddel ezelőtt még voltak olyan kisebbségi csoportok, amelyek a gyilkos kórban elhullott állatokat is megfőzték, és megették. Dögevőnek mondanám őket, múlt időben, ha nem lebegne előttem Festő Úr képe, aki a rántott húsról is azt mondta, döögöt nem eszik. A túrós tésztát is mákos tésztával kérte inkább.

Azt, persze, nem tudom, hogy a csirkébe hogyan került bele a fertőzet, de benne volt. És kiderült. Elkényelmesedett az élelmiszereket ellenőrző szervezetünk, a határok elolvadásával szabadon jár kel minden penészgomba, szalmonellával kézen fogva, és a szerencsétlen vásárló, az olcsóság horgát menthetetlenül bekapja.

A fagyasztott csirke még ma is olyan a legtöbb háziasszony előtt, hogy kiveri tőle a hideg veríték. Ez a pulton legalább nem fagyasztott már, muszáj megvenni. Legföljebb nagy futások lesznek tőle. Szerencsés, aki ennyivel megússza.

Élni, és élni hagyni

A rádió egyik szombat délutáni műsorában hallom, ökofalu épül valahol. Az ökológia szóból származtatva, kicsit megtoldva, talán természetesnek is fordíthatnánk. Amikor Dániában jártunk, láttunk ilyen települést, le is nyugözött bennünket célszerű egyszerűsége. Belöktek egy pöndörgetett szalmabálát a kazánba, az fűtötte a lakást is, az istállókat is, és melegvizet is az adott. Ami a ház körül előfordult, azt használták föl.

Természetes, hogy a magyar ökofalu vályogból épül. Nem kézzel verik már a vályogot, a gép percenként hárommal szolgál. Gondolom, tisztességes betonlapra rakják, jól is szigetelik, és ha a régi vályogházak akár százötven évet is kibírtak, talán ez is megteszi jó sokáig. Nyáron hűvös, télen meleg. Mondja a riporter, aki természetesen az ötletsorozat mellett cövekel le, hogy a napkollektorok és egyéb megújuló energiaforrások mellett oda a dombra akár szélkereket is tehetnének.

Okos és megfontolt ellenérv is hallható. Annyira azért nem biztonságos a szél, hogy az általa hajtott generátor mindig el tudná látni a lakásokat és az üzemeket. Azonnal eszembe vágódott megint a dán példa. Annyi volt ott a szélkerék, hogy egymásba ért a vitorlájuk, minden okosság beléjük volt táplálva automatika formájában, mégse rendezkedtek be arra, hogy saját szükségletre termeljék az áramot. Központi törvényféle határozta meg, hogy egy szélkerék jár a feleségnek, egy a férjnek, egy meg a családnak, de az így nyert - tehát a megújuló kategóriába besorozható - áramot az országos vezetékekbe táplálták bele. Szerződést kötöttek a szélkerekesekkel, és arra is ügyeltek, hogy az erőművek se sorvadjanak el a versenyben. Mert az könnyen katasztrófához vezetne. Élni, és élni hagyni, az lehetett ott is a jelszó.

Megszállott győzködő vagyok a szélkerekek mellett, vallom tehát, hogy az egyedileg használt szerkezet nagyon jó szolgálatot tehet például öntözővíz szivattyúzásánál, a lakásvilágításánál is, tévét is, mosógépet is, vasalót is működtethet - ha van szél. Akkumulátor közbeiktatásával később is, de sokkal célszerűbb a dánok ötlete: bele a hálózatba, és onnan kapják vissza, amire szükségük van. Méri azt is, amit beleadnak, azt is, amit kivesznek belőle, és a végső elszámolás sokszorosan a javukra fordul.

Tisztelt ökoújfalusiak! Ha a dánokra hallgatnak, ezt követik. Persze, ehhez kellene nálunk is a szerződő felek teljes egyenlősége.

Egyszer talán ezt is fölhalálják.

Szakértők országa

Renyhe tévénező vagyok, ilyen komoly dologba beleszólnom se lenne szabad. Azt akarom csak mondani, kicsi ország vagyunk ugyan, területileg is, lélekszámunkat tekintve is, de szakértőkkel úgy el vagyunk látva, sokkal gazdagabb országokat is lekörözzünk. Csak ki ne derüljön egyszer, több van belőlük, mint dolgozóból. Mindenesetre a munkanélküli szakértő még nincsen fölhalálva.

Közéletünk legfőbb szakértői természetesen a parlamentben vannak. Verhetetlenek a maguk bölcsességében. És a túlnépesedésben is. (A hiba természetesen az egykori építőkben van. Ahány széket beletettek a patkóba, a kétharmaddal nagyobb házra számítva, annyi marad üresen időnként. Ide is érvényes lehet Tömörkényék bölcsessége. A parlament se kocsma, hogy mindig benne tartózkodjon a képviselő. Az ország választotta őket, viselje is el távollmaradásukat is.

Alvállalkozóként itt vannak a politológusok. Salamon ábrázata nem fénylett jobban a bölcsességtől, mint az övék. Nincsen az a pattanás közéletünk ráncos testén, amit ők föl ne tupíroznának. Mindenhez értenek, csak azt nem értem, miért vagyunk olyan tökkelütöttek, hogy nem hallgatunk prófétaságukra. Pedig de mondják!

Időjárási szakértőkkel is úgy el vagyunk látva - na, ezt nem folytatom, szapultam már őket eleget. Megbízhatóságban velük versenyeznek a többiek. Pénzügyi és gazdasági kutatóink legalább ennyire nagyon tudnak a jövőbe, és zsebünkbe látni. Ha én egyszer össze tudnám számolni, hányan osztanak és szoroznak a mi tisztánlátásunk érdekében, nagyon boldog lennék.

Sportszakértőnk is van annyi, ráadásul minden sportágra a lehető legjobbak. Bunyó ritkán mehet a képernyőn, hogy ne darvadoznának mellette, Forma 1-es se - flúgos futamnak szeretem mondani, minden szakértelem nélkül -, kosárlabda, kézilabda, futball, minden jöhet. Elméletben kergetni a labdát, úgy látszik, kifizetődőbb.

És most itt van a londoni tragédia. A jó Isten tudja, honnan keveredett elő hirtelen annyi biztonságtechnikai szakértő, amennyi magyarázza azonnal, amit egyelőre még senki se tud. A kellő távolság megvan hozzá. Nem időben, kilométerekben. Rojtosra beszéli némelyikük a száját, meg a képernyőt is. Egyik percben ezen a csatornán mondják az ígét, a másikban már a másikon. Nem tehetnek róla, hogy ők tudnak mindent.

Régen erre azt mondták volna rájuk, mindent kitalálnak, csak kapálni ne kelljen. Pardon! Most nem kapálókra, hanem kaszálókra van szükség parlagfüvet virágzó országunkban. Teremnek tehát a kaszálási szakértők is. Tervet is készítettek az ország gaztalanítására. Csak eljönne már az ő országuk!

A mindszeinti narodnyik

Elért már az a vád is, hogy ötletszerűen írogatom soraimat. Eszembe jut valami, megírom. Való igaz, eddig egyetlen sort le nem írtam úgy, hogy eszembe ne jutott volna. Agykutatók, lélektanászok, vagy a mindig mindent tudó kóbor természetgyógyászok dolga lenne megmondani, éppen akkor mi miért jut eszembe, gondolataimat én csak viselem, de nem kormányzom.

Aranyszínű egyforintosomat adnám annak is, aki meg tudná mondani, hogyan jutott eszembe hétfőn, a hajnali órán, Bizonyos Elvtárs. Éppen hazatért a Szovjetunióból - lehet annak már negyven éve is -, ahol hosszabb ideig igazították fejében a szocializmus téziseit. Valamilyen aktívaülésen hallottam, és úgy elámultam, moccanni se tudtam. Akkoriban adták át rendeltetésének a mindszeinti új művelődési házát. Bizonyos Elvtárs mozgalmi fontoskodással az arcán föltette a nagy kérdést: nem a narodnyikizmus aknamunkája ez? Hogy sokan képesek falusi környezetbe ágyazni a szocializmus jövőjét.

Illene ide írnom azt is, amit mi még tanultunk a narodnyikizmusról. A Szovjetunió kommunista (bolsevik) pártjának története (a nagy Dzsugasvili nagy munkája) azzal kezdődik, hogy Lenin elvtárs hogyan zúzta porrá ezt a mozgalmat. A narod népet jelent az oroszban, ha mindenáron fordítani akarnánk, népbarát lenne. Lenin pörölyös cikke címe is így kezdődik: Kik azok a népbarátok...? Arról már egy szót se szól ez a párttörténet, hogy Marx és Engels még haladó mozgalomként üdvözölte a társaságot. Mindenesetre a magyar népi írók ízzéporrá törése is a narodnyikizmus vádjával indult, és így is fejeződött be.

Néha nagyot tudok mosolyogni akkor is, ha teljesen magamban vagyok. A népművelés akkori munkásainak is volt bőven bajuk többek között a mindszeinti művelődési házzal is, meg az apátfalvival is, meg az összes későbbivel, mert mind úgy készült, hogy a tervező még csak beszélő viszonyba sem került a későbbi működtetőkkel. Volt a nagyterem, amikor már a nagytermi szemlélet az utolsókat rúgta, de alig akadt olyan kisebb, amelyben a kisebb csoportok működhetek volna. És erre jött Bizonyos Elvtárs a még ósdibb főntartásaival, az élenjáró szovjet ideológia jegyében.

Tartok tőle, a közel negyven év alatt keveseknek jutott eszébe Bizonyos Elvtárs. A varjú se károgozott utána. Ha róla írta volna a költő, hogy „szemem dőbbenve látja a szellemi sötétség gyilkos bélyegét”, nem sokat tévedett volna. Jó, jó, eszembe jutott, de minek írom le? Elképzelni is rossz, mi lett volna, ha a nép államában a nép még mindig a kocsmákból átalakított „kultúrba” járhatott volna. Igaz, a politikai közélet onnan táplálkozott, de nem olyan nagy baj az, ha nagy idők nagy hülyeségeire is emlékezünk.

„... ne is egyék!”

A bagóról lesz most szó, ráadásul két fölvonásban, meg arról, hogy én is tudok közmondásokat kifacsarni. A rádióban hallottam harmadnap, hogy egyre ritkábban használják a fiatalok az igazságba kövesedett bölcsességeket, de megcsavarni nagyon tudják. „Íme, bizonyosság isten előtt”, akár fiatal is lehetnék.

Az első fölvonás. Még mindig csatornáznak a kertünkben. Három hajdúsági legény cserélgeti az akna dögnehez betonfödelét vasból valóra. Mondom az egyiknek, akár Toldi Miklósnak is elmehetne, úgy emelgeti és hajigálja, mint az tette a malomkövel. Nekem mozdítanom is nehéz lenne, gondolom, azért csereberélik még átadás előtt, ő meg nyögés nélkül a kerítésen is átdobja. Van itt erő, ne mondja senki, hogy puhány a mai fiatalság. Jó szándéktól eltelve inteném azért, ilyen erőfeszítések közben nem a legjobb, ha szája sarkában ott a cigaretta. Malomkőhöz és csatornafödőhöz oxigén kell, nem bagófüst.

Már az utcán gyözködjük egymást, szomorú jövőjét előre látva elsütöm nagyszerű sebészünk nem éppen vigasztaló ígését is: abban bízhat, előbb elviszi a tüdőrák, minthogy neki kelljen levágnia a lábát. Annyira beledöbben a másik kettő is, rémületében mindegyik kitoldja egy-egy füstölővel a száját. A Toldi-utód meg azt mondja, anyatej helyett is pálinkával itatták, és pipáltatták is hozzá. Náluk ez volt a szokás, és ritka eset, hogy megérjék az enyémhez fogható életkort.

Szomorú útravaló akármelyik gyereknek.

Látván láttam, nem a hittérítés ideje jött el, csak azért hajtottam a magamét, hogy a háromból legalább egynek jusson eszébe majd, és addig dobja el a bagót malomkövezés közben, amíg nem késő. Visszakérdeztek, persze: maga sose szívta? Katonáéknál se? Ott én is belekaptam, mert úgy meghajtottak bennünket a jutasi őrmestereket is hajazó tizedesek a béketáborból, amikor tíz perc szünet adódott, el ne aludjak. Aztán elajándékoztam a rendes ellátmányt is.

A második fölvonás. Újraavatták a Kass Galériát. Annyian voltunk, cipőkanállal se fért volna be több. Bennszorult a kánikulai meleg is, és mi is fűtöttük még pihegésünkkel. Néhányan szinte kirobbantunk a friss levegőre, amikor kimondták a nagyszerű áment. Jani komám inge elől is, hátul is csuromvíz volt. Biztosan izzadt lejjebb is, de ilyen emeltszintű szép ünnepségen nem illik lentebb részleteznem. Mondom is neki, jól meghíztál, amióta nem láttalak.

Intelem volt most is szavamban, bár utazó súlyom miatt túl sok jussom nekem sincsen rá. A szódavíz fogyaszt legjobban, de se előtte, se utána nem szabad enni egy falatot se. Aki drágállja, vagy a buborék is ártalmára van, a tiszta csapvíz is ugyanúgy megteszi. Legyezi magát Jani, és mellé legyinti a magyarázatot: elhagyta a bagót, azért fújódott föl ilyen hamar.

Azonnal eszembe jutott a közmondás, csavartam is rajta azonnyomban egy nagyot: aki nem bagózik, ne is egyék! Annyit semmi esetre se. A nagy meleg tehette, eszem tokjában a kerekek is gyorsabban forogtak? Úgy hányták a szikrát, mint a sarokköszörű.

Akár a selypítést

Boldog nagyapáságom hozta a fölismerést, tanulságai oszthatók, jó szívvel meg is osztom. Unokánk négykerekűvel lépett be a biciklizők táborába, és csöppet se zavarta, hogy az övének kettővel több van, mint az enyémen. Nagy illuzionista minden gyerek, ha egy darab fának is képes berregni, mert akkor éppen kamionnak tartja, miért zavarná, ha éppen több van valami-

ből? A hiány azonban föltűnt neki is. Csöngő is kellett mindenokvetetlen az övére is, és természetesen lámpa is. A lámpagondot könnyen megoldottuk, zseblámpát gumiztam a kormányra. Soha nem kapcsolta be, de ha kell, akkor kell. Természetesen csöngőt is adtunk rá.

Most azt a bölcsességet szűröm le belőle, ahogy a selypítést kinövi az egészséges gyerek, sokan vannak olyanok, akik a lámpaigényt is kinövik, mire fölnőnek, meg a csöngőt is. Amióta a folyton villogó lámpák hozzánk is begyűrűztek, talán átpártoltak néhányan a belátók közé, a csöngő azonban a legtöbb kormányról hiányzik. És visszapillantó tükör is ritka.

Intő szavamat nem akarom megkeményíteni, mivel még mindig tekerem a magamét, meg azért se, mert csotrogány jószággal hiába hetvenkednék, csöndben azért elmondom, ami elmondható. Olyan biciklicsodák támadnak mostanában, surranó-búgó hanggal húznak el mellettem. Még nem lépték át a lökhajtásosok hangrobbanási határát a hatlövetűiek se, de leginkább akkor hallom őket, amikor már mellettem vannak. A gyalogosok is arról panaszkodnak, lépten-nyomon rájuk hozzák a szívbjajt.

Egy időben kezdett terjedni az a bolondéria, hogy harsonazenekarral versenyző dallamkürtöket is fölszereltek egyikre-másikra, de az eltiedelési népi mozgalom ennek hamar gátat szabott. Azt az olcsóságot pedig, amit akár háromszázhuszért is meg lehet kapni - a piaci kacatosoknál akár alkudni is lehet -, semmi pénzért föl nem tennék.

Gyöngé hangom föl se tűnik a mai közlekedési zsvajban. Az autóst szidja a biciklis, meg a gyalogos, a biciklist is pokolra szánja autós és gyalogos, a gyalogost pedig összefogva mindkettő. Adódott már, hogy rá kellett csöngetnem az autósra, mert nem akarta észrevenni, hogy a tábla nekem szolgál. Sokra nem mentem vele. Böhömnagy autóból is üvöltöttek már rám, amiért éppen ott mentem, ahová a KRESZ parancsa küldött, mondhatnám, fölösleges tehát a csöngő. Az osztottpályás járda föltalálásával azonban életveszélyes helyzetek adódnak gyalogosra és biciklisre nézve egyformán.

Aranyat érne az a nyavalyás csöngő. Meg a visszapillantó tükör is. Majd a dédunokámat arra is rábeszélem, ha egyszer megszületik.

Koldusének, kutyahangra

Kutyáról beszélünk most, és első parancs lenne leírnom a fajtáját. Tartok tőle, fajelméleti vitába keverednék azonnal, ezt tehát elhagyom. Sejttem csak, onnan származtak ősei, ahonnan az ősmagyarok is elindultak, vagy még onnanabbról. Ne kössenek belém tehát azok, aki balga hittal állítják, hogy a magyarok sehonnan nem jöttek, mindig is itt voltak. Azok se, akik a világ szinte minden nyelvét képesek a mienkből levezetni, és az etruszk-hívők se nagyon bántsanak, mondom, kutyáról van most szó. Személyleírásához az is hozzá tartozik, hogy egyik szeme kék, mint a tenger, a másik meg barna, mint a barna tenger. Délceg, nyalka. És okos!

Akár a gazdája.

Szoktam velük találkozni, meg is várja mindig, amíg kibeszélgetjük magunkat a világ megváltásának pillanatnyi állapotáról, és hallgatólagos beleegyezését adja minden szavunkba. Ebből tehát nem lenne pletyka, de tegnap más is történt. Gazdáék útja cukrászda előtt vitt el, és a kedves hölgy be is libbent mindjárt. A kutya, lecövekelve a küszöbnél - jólneveltsége biztos jegye -, szabályos koldusénekbe kezdett. Nem értettem egészen tisztán, azt zengi-e, hogy adjatok, adjatok, amit Isten adott, vagy azt, hogy ide nekem az egész bödőnnel.

Én még ilyen kutyanótát nem hallottam. Két tölcserrel jött ki az asszonytárs, egyet a párjának hozott, egyet magának tartott meg. Olyan panaszos sirámra váltott át a kutya, mintha siratóasszonyok kardala énekelte volna a rekviemet. Hát én? Velem mi lesz? Engem ki lehet hagyni a jóból? Nem ágaskodott, nem pitizett, önérzete ezt meg nem engedte volna, csak nyakát nyújtogatta. Nagy lélek lakik a cukrászda két leánkája, kijött mindkettő, és mit ad Isten, őket is nyakon zuttyantotta szemrehányásával.

Messziről, az utca másik partjáról néztem a jelenetet, nem tudom, miben maradtak a gazdapárral, de a kutya minden szavukat értette. Újra a küszöbre állt, ott várta, amíg nekik is hoznak egy tölcserbe valót. És visszatért az örömöda kottájára. Csökkentett adag lehetett, de gondolom, nem az adag nagysága volt a lényeg, hanem a tény: öfelségét kihagyni nem lehet.

A cukrászduküszöb mégse arra való, hogy ott jöttment kutyák lefetyeljenek, félre kellett vonulniuk a járdaszélre. Tétovázva adta ki a cukrászdás kislány a parancsot, és a kutyus engedelmesen le is ült. Körülharapdálta a tölcser, és ki is köpte mindjárt. Olyan szépen kinyalta belőle a fagyaltot, mintha minden génjébe bele lenne kódolva, és a végén megette a tölcser is. Nem azt, amit az előbb kiköpött, azt csak, ami átitatódott.

Megnyalta a száját két oldalról, aztán fölemelte bal lábát, és férfiassága fennköltiségevel nagy kegyesen odapöcsentett a galagonyafa tövére. Gondolom, a gazdáéknak szólt.

Jó húsz méterrel arrébb egy bondorszőrű hófehérke mérhetetlen irigységgel vakkantgatott közben.

Az ígéret embere

Ígéretre születik az is, akinek a megfogamzását senki se várja. Holtig tartó ígéretre. Innentől azonnal megkezdődik a visszaszámlálás, és utolsó leheletünkig el is tart. Kinek szép az ígéret, kinek nem. Magam szépnek tartom, az életnél szebb ajándék el se képzelhető.

Ezt a nagy ígéretet kisebbek bélelik ki. Úgy is mondhatnám, ezek teszik elviselhetővé. A mi nemzedékünké a tyúkkal meg a tojással volt tele. Ne együk meg az aranytojást tojó tyúkot! Az előttünk járókban a vigasztalódás parancsígérete tartotta a lelket. Nekik még nem a legjobb, de utódaiknak már az éjszakáik is napsütéssel lesznek tele. Ne szépítsük a dolgot, a mi éjjeleink ugyanolyan sötétek, akkor is, ha utcáink lámpásait újakra meg újabbakra cserélgetik. Hol van már az a tyúk, amelyik az aranytojásunkat tojta volna? A biológia eleve ellene mond minden aranytojásnak, mert abból semmi nem kelhet ki.

Az emberiség hol az aranyborjút imádta, hol meg beérte az aranytojással is.

Ígéretnek azonban lennie kell, ha elevenbe reped a világ, akkor is. A Biblia szerint Mózes népének negyven esztendeig kellett a pusztában bolyongania, hogy eljuthasson az Ígéret földjére. A negyven esztendő rajtunk is eltelt már, ebben akár testvérükké is fogadhatnának bennünket, bár mi helyben toporogva bolyongtunk. Volt benne egy kicsit előre, még nagyobb hátra, cammogtunk is valamit, de a legnagyobb ígéret most is az, mikor érjük utol a legfejlettebb országokat. Ki húsz évre teszi, ki negyvenre.

Az ígéret emberei vagyunk. Nem tudom, belekalkulálják-e a szakmányjövendők mondói, hol lesznek akkor a fejlettebbek? És kik lesznek azok? Mert a nagy sakktáblán az állás állandóan változik. Ha csak a paraszt lép, már más az esély. És ha üt? Most az ázsiai kistigrisek a sláger. Tudjuk, a tigris a nagymacskák családjába tartozik, tehát kismacskáknak

is mondhatnánk őket. Az alamuszi macska nagy árkot ugrik, tartja a közmondás, ők azonban nem alamusziak, mernek egészen nagyot is ugrni.

Mostani korunk legnagyobb ígéretén is eltelt már tizenöt év. Egész évszázad nem kínál akkora lehetőséget, amekkorával az kecsegtetett bennünket - az örök életűnek kikiáltott öregátkost taszította le a trónról -, mégis elbaltáztuk azt is. Aztán mellékalapáltunk a szög fejének négy év múlva, és arra is ráfejtünk a következő fordulóban. A mostaniról még korai beszélnünk, vannak, akik a teljes csődöt látják benne, és olyanok is, akikre az alagút vége mosolyog már. Az örök csomagoló elvtárs bokros teendői legfontosabbikának még ma is a maga csomagját tartja. Még mindig az vinne legjobban előre, ha meghúzzuk a nadrágszíjat.

Akinek a gerincéig húzták már, azt se tudja mondani, állj, ne tovább. Tanulnunk kellene Mózes népétől. A nagy idegenvezető nem mehetett be az Ígéret földjére. Igaz, mi nem a földet keressük, a megvalósult ígéretet várjuk. Jó lenne, ha nem sült galamb képében.

Hetyke legény...

Intelem van a címben, de kezdjük az elején. Elöntött a hetykeség huszonvalahány évvel ezelőtt már, és azóta egyfolytában bennem lakozik. Nőttek, nődögéltek kertünkben a fák, létra nélkül nem értem már el a tetejüket. Vascsőveket vettem, és a szomszéd Laci háromméteres létrát hegesztett. A kirakatok csutakolóinál láttam hasonlót, csak azok fából valók voltak. A talpa nagy terpeszben áll, a hegye viszont csaknem összemegy egy pontba. Tovább nőttek drága fáink, nagyobb létra kellett. Hatméteres zártszelvényekből hegesztettünk másikat, ugyanilyen divatút, akár az ég alját is elérhettem róla. Nagyon kellett, a cseresznye akkor már ott fönnt kínálta magát legédesebben.

Hetykén rebesgettem, ha egy erősebb falevélnek támasztom is, már nem billen ki alólam. Ennyi idő után egy tapasztalattal előbbre jutottam. Hetyke legény ne másszon a fára!

Éppen az ketyegett a fejemben, hogy lelkülete is van a növényeknek, csak még nem tudunk róla. Itt van például a tök meg az őszibarack. Semmi rokonsági fokozatot nem tudott még kimutatni a kertészet, de abban megegyezik nálunk a kettő, merő dacból arra vár mindegyik, mikor akarunk elmenni szabadságra. Az őszibarackot értem, én programoztam úgy az ültetést már, hogy kalendárium szerint érjen, és ebben egy-két hét előzés vagy késés még normálisnak mondható, de a tök minden évben kivárja július utolsó hetét, mire a termő virágok is előbújnak. Jó egy hónapja tobzódna már a porzók, emezek kívárnak. Elöntött a sárga irigység, amikor meghallottam, hogy kedves kollégám Újszentivánon már fűnek-fának kínálja szebbnél szebb tökeit. Nem értem, hogyan csinálja.

Szóval ezen rágódtam, miközben hetykén fönnt voltam az őszibarackfán, a kisebbik létránkon. Jól kidolgozott bokszoló felső karjához mérhető ágnak támasztottam neki, noha, ismétlem, konok elveim szerint egy erősebb falevél is megtette volna. És most jön a tanulság, tessék megkapaszkodni. Hetyke legény ne másszon a fára!

Miközben szépen nyújtózkodom hol jobbra, hol meg balra, elmélyedt elmélkedés közben, egyszer csak egy csöndes recss, és megtántorodik a csodalétra. De már akkor pottyán is le az ág, tüneményszép barackokkal megrakva. És nagy kegyesen dőlni kezd a létránk is!

Én meg rajta. Akármelyik cirkuszban vastapsot kaptam volna, úgy kalimpáltam le az alant lévő kis fenyvek közé. Egy félbesikerült hátrabukfenc is belefért a produkcióba. Azért mondom, hogy félig csak, mert közbejött a szomszédék kerítése, és feleúton megállított.

Azonnal ütközött bennem megint két elmélet, még a levegőben. Az egyik az, hogy magasra kell engedni az őszibarackot, hogy a télvégi, koratavaszi fagyok ne árthassanak neki, a másik pedig az lenne, hogy tessék jól megnézni, hány éves is az a fa.

Utolsó nekirugaszkodásával még gyümölcsöt termett, és ez kimondhatatlan hálával tölt el. Csak engem nem kalkulált bele a játékba. Csontom, azt hiszem, nem törött. Harmadnapon már nem is fáj a lábam. Annyira.

Utcavizek, faltól falig

Az is baj, ha sok van valamiből, meg az is, ha kevés. Hajszára így vagyunk az esővel is. Évtizednél is hosszabbra nyúlt az az aszálysorozat, amelyet bibliai hét szűk esztendő mintájára neveztünk el, volt időnk megtapasztalni minden átkát. Nem győztük emlegetni a globális fölmelegedést. Aztán se szó, se beszéd, ránk jöttek az esőben bőséges nyarak, az is megesett, alig fél órák alatt falvak és városok rokkantak bele. Ahol csatornáztak már, mi mást mondhatott volna a mindenért előrángatott polgármester, mint azt, a földalatti csövek nem bírták a terhelést. Ahol viszont utcai árkoknak kellett volna lenniük, ott meg azok tömődtek el.

Jól emlékszem rá, kisdíák korunk tankönyve rajzos intelmmel szolgált a fölnövekvő, azóta szépen öregedő generációnak. Segíts magadon, az Isten is megsegít! Pokoli sorscsapás, és isteni segítség? Mintha mostanában az első változathoz lenne több, és elmaradozna a második.

Kezdjük a csatornázottakkal. Amikor a győriek szinte fulákolnak a nagy vízben, azt nyilatkozta valaki, nem lehet ilyen váratlan csapás miatt előre megtisztítani minden csatornát. Óriási költség! Hadd hozzam elő a szegedi példát, egyelőre fölhők szakadása nélkül. Egész évben látom, olyan szépen dolgoznak a csatornatisztítók, le a kalappal előttük. Csakhogy! Pár évvel ezelőtt megjelent az ablakunk alatt két nagy Faun, háttal egymásnak, mintha nem bírnák egymás szagát, és kotorni, mosatni kezdtek két víznyelő között. Onnantól kezdve már a kicsi eső is akkora tavat csinál, talán az orosz mini-tengeralattjáró is katasztrófát szenvedne benne. Van kijárat a másik oldalon is, ott is tisztítottak, és tó keletkezik ott is.

A tócsacsapdának más biztosítékai is vannak. Mintha az aszfaltozók rendre otthon felejténék nikkelezett szemmértéküket, a hajlatok nálunk legtöbbször úgy találkoznak, hogy elgondolkodni megáll bennük a víz. Gyűrje föl a gatyaszárat, aki át akar kelni rajtuk. Az autók meg? Mintha locsoló kocsivá vált volna valamennyi.

Végigszaladtam a mostani esőverte nyárban a fél országot, láthattam, országos a járvány.

És ahol árkoknak kellene lenniük? Nyíltszelvényű csapadékelvezető csatornarendszernek mondja a szakma, ha jól emlékszem. Megint csak azt mondhatom, az ántivilágban az árok árok volt, és mindenki belátta, neki a legnagyobb érdeke, hogy abban a víz folyni tudjon. Elhiszem, hogyne hinném, nemzedékek jöttek és nemzedékek mentek anélkül, hogy ekkora vizek ömlöttek volna a magasságokból, tehát szükség se volt áskálódásra. Most meg láthatom a valóságban is, és házhoz hozza a televízió is, elszerencsétlenül öreg emberek piszkálnák ki valahai árkaiból a föltöltő poszadékat.

Mit lehet erre mondani? Még mindig nincsen elég közsegélyen tengődő munkanélkülink? Vagy ásóból és lapátból van kevés? Amíg árokásó gépre nem telik?

Hatalmas a kérdés, nem tudok felelni rá. Csak az utcavizek kiabálnak utcahosszat, faltól falig. Halljátok meg, emberek!

Sztalin után

Tisztelettel kérem kedves kollégáimat, a szerkesztőket és a nyomdászokat is ide értve, már csak barátságból is nézzék el nekem, hogy Dzsugasvilit Sztalinnak írom. Gyerekfejjel hallottam a sztalinorgonáról, a sztalingyertyáról, és a Sztalin Jóskáról. Iskoláinkban, amikor elkezdtek tanítani az orosz nyelvet, a hangsúlyt akarták jelölni avval, hogy vesszőt tettek az a-ra, aztán ezt az alakot vette törvénybe a helyesírási szótár is. Azt az alakot viszont soha nem becsültem annyira, hogy ezt az alakot elfogadtam volna.

Akiről viszont szólni akarok, hajszálla olyan, mégis becsülöm. Szegről-végről barátomnak is mondhatom.

Kezdjük azonban ezt is az elején. Édesanyám, szegény, szinte hetenként küldött olyan újságkivágatokat, amelyben valaki valakihez nagyon hasonlított. Anyai örökségem tehát, hogy én is hasonlítatok valakiket valakikhez hosszú évek óta. Nem név szerint, mert a nevek ugranak ki leghamarabb a fejemből. A híres sztalini tétel cáfolata is lehetne ez. Ő állította talán a nagy-nagy Marr-vitában, hogy a beszéd a gondolat anyagi burka. Hogy beszéd nélkül nincsen gondolat. Azt nem lehet tudni, ő találta-e ki az egészet, vagy csak állami szintre igyekezett emelni mások bugyutaságát, de ha magába szállt volna, észre kellett volna vennie, napok és hetek telhetnek el, amíg a gondolat burka is eszünkbe jut.

Magamon akkor vettem észre először ezt a szerencsétlenséget, jó húsz évvel ezelőtt, amikor fél óráig beszélgettem egyik nagyon jó ismerőssel a Széchenyi tér kellős közepén, és megkérdeztem, te ki is vagy? Meghökken szegény. Ha időnap előtt el nem költözött volna tőlünk, mostanában már ő se hökkenne meg annyira.

Mondom tehát, hasonlítatok én is. Van, akinek a szájmozgása, szeme sarka emlékeztet valakire, és olyan is van, akinek a járása. Száz szónak is egy a vége, azt akarom csak kibökní, hogy az elmúlt hetekben Siófokon láttam valakit, aki úgy hasonlított a föntírt barátomhoz, mintha róla kopírozták volna le öt évvel ezelőtt. Mintha klóntestvére lenne. Már indulni akartam, hogy megkérdezem, nincsen-e véletlenül bátyja vagy rokona Szegeden, illetve lehet-e köze Mórahalomhoz, de sikerült visszafognom magamat. Ki tudja, miféle álnok trükknek fogta volna föl, és az is meglehet, hogy szembeköpött volna.

Összefutottam viszont az eredeti példánnyal, már itthon, Szegeden. Mondom neki, láttam az öcsédet Siófokon. Kapásból rávágja, kizárt dolog. Miközben magamban hálaimát morzsolgatok, hogy mégse mentem oda hozzá, megkérdezem, mi a fene lehet a világban, ha kiköpött te voltál? Honnan a genetikailag pontos másolat? Ádám-Éva után biztosan nem.

- Sztalin után - mondta ő.

Pipa nem volt a szájában, és fotóstáskát se cipelt. Mindesetre, ha a Vörös téren támadhatott másolat-Lenin, és másolat-Hitler is, és az idegenforgalom jóvoltából jól megélt belőle - talán nem is kell múlt időben mondanom -, akkor beállhatnak ők is, immár váltott műszakban is. Az is meglehet, mind a ketten éhen halnának. Barátilag egyénként jól viseli a hasonlítatást, és nyomatékként a pocokszórt is elpipálja. Hja, kérem, a rang kötelez!

Vasalják a Szürkét

Istenem, de rég volt! Első iskolai fogalmazásunk címe volt ez. Az iskolaudvar egyúttal kovácsműhely udvara is volt, a műveletet szinte naponta láthattuk. Szünetekben mi játszottunk azokkal a kis bakokkal, amelyekre föladta a lábát, hogy a lópedikúr zökkenők nélkül dolgozhasson. Egyet-egyét be kellett szolgáltatnunk arra az időre, de táthattuk a szánkat egészen addig, amíg a szünetnek vége nem lett. Könnyen írtunk róla.

Amikor a szalagfűrészszel ismerkedtünk, a bognárhoz mentünk el. A háború napjai voltak azok, fatalpakat kanyarított a visító fűrész. Arról is írtunk fogalmazást. Pedagógiai tudatosságot érzek ki belőle most is. Tessék jól odafigyelni a világra!

Elfogynak a lovak, fogynak a kovácsok, a fatalpak is inkább a fejekbe költöznek. Elképzelni azonban tudom, hogyan történne ma a Szürke megpatkolása.

Ketten viszik szerencsétlen párát, és azonnal egymás szavába vágnek. Az egyik azt mondja, az első lábán kezdjék, a másik kapásból kontrázza. Áll, csak áll a bőrkötényes kovács, ebben ő lenne a szakértő. Valahogy megegyeznek mégis, legyen első az első láb. De melyik! A jobb oldali, vagy a bal? Óriási a kérdés, ki kell kérni a jogállami parlament döntését. Összekap az ottani patkó két szárnya az igazi patkó fölverése tárgyán. Megbízza az ügyrendi bizottságot, az kimondja, ide kétharmados többség kell. Először az egyik párt képviselői vonulnak ki, hogy határozatképesség ne legyen, aztán, megjuhászodván visszatérnek, de kedvet kap a manőverre a másik oldal is. Szinetár Miklós nem rendezte jobban az operai nagy vonulásokat. A parlamenti ciklus végére mégis megszületik a salamoni döntés: mind a kettő egyszerre patkoltassék.

Baj van persze idelelni, mert a csikókorból éppen kinövő Szürkét az otthoni gazdaiskolában, magánúton, hosszas türelemmel csak arra tanították, hogyan kell föladnia az egyik lábát, és hogyan a másikat, ha amaz már földet ér. Ha a kecskét kellene patkolni, az ágaskodó jószág, de a Szürke leginkább lónak született. Mielőtt azonban előadná a kovács türelmi ötletét, fokozódik a nemzetközi helyzet. Hogyan rakják föl a patkót?

Ha a betyárvilágban valamely futóbetyár fordítva verette föl, hogy amikor jön, úgy lásson, mintha menne, a mostani betyár világban is meg kell ezt fontolni. Vissza az ügyrendi bizottság elé. Előtte azonban fontosabb téma fekszik, bár szőrmentében a patkolás gubancaival rokon: adhat-e ideiglenes megbízatást mandátuma lejártá utánra a közszolgálati főnök, vagy nem adhat? Ebbe már bekapcsolódik a médiasereglet is, maga előtt görgetve bizonyos brókerügyek gubancait is.

Ahol ilyen nemzeti összefogás van a nemzet nagy kérdései megtárgyalására, ott nagyot kurjant valaki a nép közt, és betelefonál. Azt mondja, ha a leköszönő államelnök se követhette az őcsászári és őkirályi örökösödési luxust, és nem nevezte ki ideiglenes utódját, és egyetlen távozó tanszékvezető se teheti meg az egyetemeken se, sőt az iskolaigazgató se kavarhat bele, hallgasson a közszolgálati is.

A Szürke meg csak áll az istállóban, vasalatlanul. Amikor végre megint mester elé kerül, azon veszi észre magát, hogy a négypárti, nemzeti, jogállami demokrácia jegyében mind a négy lábáról egyszerre akarják lekapni. Egyenkint a galuskát, uraim! Elnyeríti magát, és szépen, sorban, egyenkint fölrugja mindegyiket. Két lábbal, egyszerre. A hátsókkal.

Drága Tanító Bácsi, erre hányast kapnék?

A lábatlan lábazatok

Egyre többször mondják, emberemlékezet óta nem volt ilyen idő, mint az idei. Tódítás szokott lenni a szavakban, mert egyrészt embere válogatja az emberemlékezetet, másrészt pedig volt. A negyvenes évek legelején. A mi vidékünkön mindenképpen. Negyvenegyben talán, vagy negyvenkettőben? A „nagy vizességben” - így emlegetik az idősebbek. Amikor a szőlő hártájában - sorközében - is lehetett halat fogni. Pedig a homok akkor is nyakalta a vizet.

Abban, persze, igaza lehet mindenkinek, régen nem volt olyan ítéletidő, hogy a földgolyón körbefutva, bizonyos szélességi fokok között szinte mindenütt szakad az eső. Semmi patakok nőnek egyik percről a másikra hatalmasra, elmosnak mindent, házakat döntenek össze, állatokat pusztítanak, utakat és vasutakat rombolnak. Lefekszik valaki este, és arra ébred, hogy a pöcegödör leve is beúszott az ágya alá.

Óriási a kár. Osztani-szorozni ugyan lehet, biztosan ki is számítják, hány milliárd úszik el félórák alatt, de ez csak a mérhető rész. Aki egy keserves élet gürcölésével építette meg otthonát, és volt, nincs, annak a fájdalmára orvosság sincsen. A mocskot el lehet takarítani, a fertőzet fertőtleníthető, de a lelkekbe harap bele a felhőszakadás. Van arra gyógyszer?

A „nagy vizesség” előtt némely házaknak alapjuk se nagyon volt. Ledöngölték a földet, és máris rakták rá a vályogot. Kitűnő a vályog, százötven év múlva is ház a ház, amíg víz nem éri. Olyan lesz tőle, mint a szappan. Csúszik. Dől a fal. Tanultak a régiek, kezdték észrevenni megint a domborzati viszonyokat, és alátápták azokat a házakat, amelyeket kegyeskedett meghagyni a pusztítás. Téglalábazatot építettek az újak alá.

Okos embernek egy katasztrófa olyan, mint a pofon. Egy életre egy is elég.

Emlékeznek még a típusházakra? A sátoztetősökre például? Battonyától Nemesmedvesig ugyanazok készültek, iszonyatos egyhangúságot vittek bele az épített világba. De azoknak legalább lépcsőik vannak. Négy, öt vagy hat is. Ahol lehetett, pincét is raktak alá, vagy szuterént, de az biztos, az emberi szállás a felsőbb körben kezdődik. Annyira belevertük a sárga földbe a típusházakat, észre se vesszük, hogy most is vannak olyanok.

Az egész országban hódít mostanában az a lapos építmény, amelyiknek talán Amerikában lennének meg a kaptafáját. Nem akarom azt mondani, hogy ami onnan jön, az mind pusztítás, akár a krumplibogár, a szövőlepke, a parlagfű vagy a dohány, mert onnan jött a krumpli is, a kukorica is, meg a paprika is, de ha a szikár szárazságra termett házakat elkezdjük oda rakni, ahol időnként kiönti az eső az embereket, mit az ürgét, akkor fejünkben is kimarad néhány lépcső. Van ugyan úsztatott betonból alapja ezeknek is, de a soros téгла magasságában mindjárt ott a küszöb. Hogy öreg korunkban ne szenvedjünk a lépcsőtől?

Mérnök tervezi ezeket a házakat is, tudnia kell, hogy nálunk időnként eső is szokott lenni, hatalmas mennyiségben. Mérnök engedélyezi az építést is, neki is tudnia kell. Mégse tudnák?

Sok-sok millióba kerül ma egy új családi ház. Ha nekem annyi pénzem lenne, azt az öt lépcsőt még rá áldoznám. Sérteni senkit nem akarok, de mintha igaza lenne annak, aki szerint nálunk a lábatlan lábazatok leginkább esetlen fejekben születnek. Hajszállra olyan, mint a diktált divat: süllyedő talajon a toronyház.

Az emeletes teknősök

Hívott egyszer Ökrös Laci a kulturális rovatba. Akkor még, amikor Akác Laci elment Pestre. Később Ökrös is elment, ez is tanulságos volt, de most arról beszélünk csak, amivel akkor megkínált. Szeged festőiről és szobrászairól szóló veretes írásokkal kellett volna teljesítenem a havi normát. Belegondoltam jól. Volt közöttük egy-kettő, akiért a lelkemet is odaadtam volna, de mi lett volna a többivel? Vagy mi lett volna velem? Ha az igazat írom, darabokra szednek.

Tóth Sanyiról is szólhatnék most ünnepi lelkülettel, mert egyrészt nagyon becsülöm érmeit és szobrocskáit, újabban meg a templomkapuit, de tartok tőle, nekem esnének a többiek. (A templomkapuk ürügyén arra is biztattam, ha majd a mennyország kapuját is ő készíti kalapált vagy öntött bronzból, építsen bele titkos jelszót, és baráti alapon nekünk mindenképpen árulja el.) Alkalmat adna most megjelent szép albuma a lelkendezésre, vállalnám is még azt is, hogy gyerekkorom átkozott játékához hasonlóan cserebókos pörgettyűt csináljanak belőlem mások, de egyelőre elhessentem magamtól. Kijelentem viszont, hogy Tóth Sándor jó szobrász.

Sorsát ismerve, albumát lapozgatva nagyon föltűnik, sok szép munkája van Nyíregyházán, Miskolcon, és csak kevés Szegeden. Érzékeny volt a lelke akkor is, amikor már kaphatott volna valami kis odafigyelést városunktól, de mivel nem akkorát kapott, fogta magát, elment. Ahogy elment Akác Laci is, Ökrös Laci is tőlünk, meg az irodalom és tudomány számos jeles képviselője is elment. Akkoriban fogalmazódott meg a városban, hogy fölnevelő és elbocsátó, bennem meg ez a keserű mondat, akkor még csak Szegedre vonatkoztatva: cél a KÖZÉPSZER alsó széle közepe! Sanyi megközelíteni se tudta a középszer, túlnőtt rajta. Miskolc szülővárosa, édes gyermekeként illik is otthagynia lelki-testi ujjlenyomatát, de Nyíregyházának ilyen előjogai nem voltak. Mégis ott van a legtöbb.

Azt se mondhatom, hogy többi városunkban nem élvezne külön megbecsülést, és föltétlen elsőbbséget a marcipánszobrász, vagy gyorstüzelő társa, de ahol a tehetség otthon van, annak a neve általa is fényesedik. Hallom most, kijelenti valaki miniszteri székből, hogy Magyarország mezőgazdasági ország volt, és az is marad. Akartunk mi már ipari ország is lenni, és jól ráverni Amerika fenekére, most megint visszavedlünk mezőgazdaságivá? Mikor merjük kimondani, hogy okos és tehetséges nép a mienk, okos és tehetséges orszaggá szeretnénk lenni? Ebbe aztán beleférne az ipar is, a mezőgazdaság is, és az összes szellemi termék, ha súlya van. A KÖZÉPSZER alattiak pedig egyszerűen kirotálódnának. Legfőbb fejeinkből talán több maradna itthon.

Többször összefutottam már Sanyival Újszegeden. A kertünkből jövök haza, ő meg ballag a műtermébe, vagy onnan hazafelé ő is. A víztorony mellett, a Holt-Maros támasztékánál láttam néhányszor. Tavasz táján két teknőst figyelt, emeletes változatban. Érem lesz ebből egyszer, vagy marokba való kis műtyürke? Azt mondogatom neki azóta is, valamelyik bazilika kapujába beleszerkeszthetné, hiszen a teknősélet is élet. Szerelmi tüzét kegyelmi állapotnak is tekinthetjük.

Mindenesetre azok szegedi teknősök.

A sárga tálból

Mielőtt hullaggyárrá változna a televízió legtöbb esteli csatornája, én már megfutamodom, és elhagyom a pástot. Híradóra szoktam székbe tottyanni, nem azért, hogy örömet leljem benne, inkább csak tudni akarom, merre fordul a világ kereke. Azt is szoktam figyelni, globális-e már a földgolyó. Láthatom, ugyanazokat a használati eszközöket viszi a cunaminak becézett szökőár is távol-keleten, amit a hazai felhőszakadások mocsokáradása.

Megesik az is, hogy fél 7-kor már ott ülök, végignézem az egyiket, aztán átkapcsolok a másikra, és befejezem a harmadiknál. Kettőt így is elbliccelek. A legnagyobb tanulsággal a harmadik szokott szolgálni.

Nem is a tényleges hírek, inkább az átvezető képek. Emlékeznek még rá? Kérem, nézzék meg jól, mert fontos dolgot akarok kijátszani. Sértődés lenne belőle, ha a híradók jelképének tekinteném, csak azt akarom motyogni, hogy így is lehet érteni. Először azt vegyük, ami látható, utána jöhet, ahogy érthető. Fagylaltot nyal két kedves leánka, cukrászdában, poharacs-kából. Először úgy teszi, ahogy általában szokás, mindegyik maga előtt kanalaz. Gondolnak egy nagyot, úgy fejeződik be a kicsike jelenet, hogy mindegyik a másikéból nyalogat.

Aranyos is, játékos is lenne, ha nem százhuszonötödször látnánk ugyanazt. Még így is jobb, persze, mint a batyuba kötött dunyhát lépcsőn cipelő másik kettő, ezerszeres ismétlésben. Majdnem olyan, mint a szárnyas betétet vég nélkül röptető reklám volt vacsoraidőben. Kit érdekel, honnan viszik, és hová, meg hogy minek, maga a kanyarban cipelés bőven elég. Összekötőről van szó csupán.

Egymás elől nyalnak tehát, ez a lényeg most. Amikor vége a híradónak, már a sporthírek is elmúltak, a füvekben kerekezők is eltekertek, szintén összekötő szerepben előjön a két butuska kutyuska, a csapólapocska mögül. Jól idomítottak, célirányosan mennek tálacskájukhoz. Nem fagylalt, kutyatáp van mindegyikben, vélhetően ugyanaz. Lényeges azonban itt is, hogy az egyik kék tálacskában kapja, a másik sárgában. És akkor jön megint az ötlet, a kéktálás kutya belenyal a sárgatáláséba. Mi ebben a rendezői? Normális kutyatempó. Hajszálla olyan, mint a szomszéd rétje. Benn kellett hagyni.

Megismétlem, az egyiken fagylalt, a másikon kutyatáp.

Hogyan lehetne ez a híradók emblémája? Hát nem értik? Még mindig nem értik? Ugyanígy nyalják vagy eszik el egymás elől a csatornák is ugyanazt, amit a központi tálaló ad nekik. Borzalom hátán borzalom.

És ezzel etetnek bennünket legalább öt fölvonásban. Gondolom, a globalizált katasztrófaözön megrázkódtatásait az utolsónál föl kell oldani valahogy.

Változó tétel ezért így is van Az egyiken azt mondja az időt jövődőlő valaki, itthon hagyhatom az esernyőt, a másikon meg azt, föltétlenül vigyem magammal. Amelyik tévedett, kiállítanám az esőre mindenképpen. Utána a boncmesterek következnek minden csatornán. Mélyhűtött tepsi előtt, a főzсарu leleményét megkoronázva, szemfődelet fölhajtó azonosítókkal.

Nesze neked, kedves globalizáció.

A kozmikus ökörség

Semmi olyan szenzációról nem hallottam, hogy a Marsba ökröt lőttek volna föl, ahogy azt megtették annakidején a Lajka kutyaival, a holdutazás hajnalán. Akkor ökörség ez mégis, magam is bevettem.

Azt mondja valaki, merő barátságból, olyan közel talán soha nem volt hozzánk a Mars, mint idén, augusztus 27-én lesz. Akkor még jóval előtte voltunk. Interneten kapta a hírt, és az is benne volt, hogy ezer év is eltelik, hónapra és napra kiszámolva, amikor megint itt lesz. Azt gondoltam, messze még az ismétlés, nem várom meg, megnézem inkább a mostanit. Járatlan vagyok ugyan az égi mezőkön, a két Göncölt még megismerem, néha a Vénuszra is ráhibázok, de a Marsot könnyű lesz fölismernem. Majdnem akkora lesz, mint a Hold!

A kiskésit! Ilyen szenzációt nem tarthatok meg kizárólagos használatban, kaptam magam, azon melegében tovább adtam, aztán merengettem szemeimet az égre, amikor elmentek a fölhek. Most végre egyszerre két Holdat láthatok! Elmúlt a telihold, semmi nesz körülötte. Fogyogat a „cökkenő” szakasza, még mindig nem akar mellé növegetni a másik, pedig jól kimostam mindkét szememet. Huszonnegyedikén fél éjszaka kinn álltam az erkélyen, a világszenzáció közeledtének se híre, se hamva.

Közben elméláztam azon, milyen csodálatos ez a mi világmindenségünk. Egy ekkora akármikor határok között kóvályog a naprendszerben, hogy egyszer ilyen közel kerül hozzánk, aztán meg átballag az ellipszis másik végébe, mégse lesz egyikből se hullócsillag. Akár ki is állíthatom a mesterremek oklevelét. Az autók kerekének centrírozása ehhez képest kismiska. Egy kicsit még elakadok az ősrobbanás tételénél. Micsoda böhömnagy valaminek kellett volna annak lennie, amikor még semmi nem volt, hogy a nagy bumm telesziporkázza a nagy semmit, és abból gömbölyödött volna ki a végtelen világmindenség. Aztán, erkélyi magányomban odáig is eljutottam, fene meg nem ette, itt valami nagy hiba van. Már majdnem elfogy a Hold, de csak egyet látok belőle.

Sántít a híred, sipákkoltam panaszosan másnap annak, aki a szenzációt rám hozta. De jó, hogy mondd, feleli, kaptam egy másik internetet is! Szóból ért a magyar, az áll benne, nincsen földközeli augusztusban a Mars. Nagyszerű érzés megtudnom, hogy éppen erre jöttem rá magam is, de ennek cifrája is van. Állítólag úgy terjedt a világhálón, mint a virtuális vírus. Valójában két évvel ezelőtt, éppen augusztus 27-én volt legközelebb hozzánk, ez kering azóta nem egészen kozmikus törvények szerint a köztudatban. Szomorkodni nincsen okunk, mert idén, október végén, november elején ismét örvendezhetünk közelségének. Október 30-án mindössze 70 millió kilométerre lesz tőlünk.

Hajszálra olyan ez, mint a politika. Ha valahol beszalad a madzag, virágos ígérettel gyógyítják. Nem kell ezer évet várnom, itt van a kertek alatt. Csak én éreztem, bús fejemet lehajtva, hogy többszörösen kozmikus nagy ló lett belőlem. Úgy kell nekem. Küldhettem a helyreigazító üzeneteket ugyanazon a világhálón, nehogy én maradjak pácban. Azt már nagyon tudom, hogy az első hír nagy kacsamadár volt, címeres ökörség, nyáron sütvé, de ki garantálja, hogy a második nem az? És ha ugyanabból a lukból fúj a szél, amelyik a Gellért-hegyet is beleomlasztotta volna a Dunába? Mi gyulladna ki akkor tűzijátékok szikráitól?

Búzlík valami

Szóra se nyitnám számat, ha nem a szívem csücskéből pottyant volna ki a támaszték. Az már régen megesett velem, hogy tojást vettem a boltban, fölöttem belőle ötöt, és a hatodik olyan förtelmesen záp volt, hogy az egészet megette tőle a fene. Mondtam a boltosnak, azt felelte rá, vissza kellett volna vinnem, és kicserélték volna. Mászkos markomba vittem volna vissza? Megundorodott volna tőle az összes vevő.

Most nem záptojás a ludas, hanem a krumpli. Eszetlenül gusztustalan, de velem esik meg az ilyen is. Azért mondom, hogy a szívem csücskéből sodródott ki egy pöcök, mert annak az újdívatú homokháti szövetkezetnek megalakulásától fogva hangos pártfogója vagyok, amelyik ezt a csomagot összeállítja, és rendszeresen a boltunkba hozza. Dán mintájúnak mondom, de ha jól emlékszem, a nyugati szövetkezetek kottája nagyjából ugyanaz. Fölrikkantottam magamban, amikor először megláttam, és azonnal a kosaramba raktam egy kétkilósat. Krumpli-ban jó szokott lenni az ízlésem, életem párja is megértette lelkendezésemet. Attól kezdve ha fogyogatott, mindig biztatott, föltétlenül abból hozzam az utánpótlást.

Azt ugyan forgattam a fejemben, hogy jó lenne intenem a csomagolókat, három vagy négy nagy lukat üssenek rá, nagyjából úgy, ahogy a mosóporos zacskókon is van újabban, hogy könnyebb legyen a többi csomagom mellé fognom, de most újabb intelemre szánom el magam. Mert ami most történt, az kísértetiesen hasonlít a záptojásos kalandomhoz.

Jól bevásároltam tehát megint, újabb két kilóval ballagtam haza. Furesza szagok ütötték ugyan meg az orromat már a zöldségpult előtt, de elfordítottam inkább. Ahol nagy tételekben megy az üzlet, ott összegyűlhetnek ilyen kifecamodott illatok. Itthon már, amikor kipakoltam, akkor csapott meg megint, förtelmesebb adagban. Szagolgattam gönceimet, ennyire belém ette volna magát az ottani? Röptében érhetett csak, alig időztem ott. Hogyan, hogyan se, valahogy mégis kicsöppent az asztalra a nagy tasakból egyetlen csöpp akármilyen. Na, ettől ments meg, Uram, minket! Hadosztálynyi ellenséget meg lehetne kergetni vele.

Nem akarom fokozni, mert hátha ráismernek. Lefogadom, a bolt azt mondaná, nem ő tehet róla, ő csak árulja. Az aranyos szövetkezet is védené magát, mert amikor ő beletette, még mind jó volt. Megint csak azt mondhatom, Móra Ferenc 1932-ben leírta már a Földnélküli Jánosokról szólva, hogy a rendszerben van a hiba. Csomagolásban járatlan amatőrként, megőrizve eredendő szimpátiámat, azt ajánlanám, hogy mindenképpen változtassanak a rendszeren. Ha már hálóba semmiképpen nem akarják kötni, mint például mások a hagymát - szerintem az lenne a legideálisabb megoldás -, akkor a nájlonzacskóra üssenek annyi lukat, hogy szellőzni tudjon az eleven portéka.

Ha netán sikerülne átprogramozniuk magukat is, meg a boltokat is, tehát az egész rendszert, tisztelettel kérem, ötletemért ne a mostaniból tegyenek félre télre egy zsákkal.

Bivaly után Szili

Csak azért hozom elő éppen huszonhárom évvel ezelőtt megjelent vasúti írásom címét, hogy bizonyítsam, ebéd utáni csemegének - desszertnek illik finomkodni manapság - már akkor mozdonyokat is fogyasztottam. Meg azért is, hogy az egészséges nyelvezetű emberek, még ha vasútiak is, tudnak normális neveket adni annak, amivel naponta keresik kenyerüket. Ahogy nagyszerű búzanemesítőnk, a szépeplékű Barabás Zoltán is beszédes nevekre keresztelte új búzáit. A bivalyerős mozdonyt meg a búzáat együtt említeni, hadd maradjon az én hóbortom. A tolattyút is szívesen keresztezem a csipekkel, de ezt majd később.

Azt akarom mondani, hogy kezembe került egy Szegeden szerkesztett, kimondottan vasúti irányultságú havilap - az Indóház - legújabb száma, és hirtelenjében átfutottam. Újabban szeretek ceruzával olvasni, szíves engedelmmel ide írom sorban azokat a szavakat és neveket, amelyekbe belebotlottam. Van, persze, ilyen csúfság is, mint a *vonattender* a Szemafor címszó alatt, vagy a remotorizációból rövidült *remot*, a *Bzmot 335*, a *1142003-as villanymozdony*, a *kisvasúti truckok*, az *Elektricska*, de most csemegézünk, és nem kötekedünk. Tehát: a *Bivaly*, a *Púpos*, a *Csörgő*, a *Szili*, a *Dácsiák*, a *kitolómozdony*, a *Bobó*, a *Gigant*, a *Nohab*, a *Szőcskeszemély*, az *előfogatolt szerelvény*, a *Hatos*, a *Csikos*, a *Kennedy*, a *Truman*, a *Pápaszemes*, a *vezetősín*, a *hajtányok*, a *tolatólovak* (hátasok), a *Zsuzsivonat* és a *Kispöfőgő*. A szegedi *Madzagvasút* most kimaradt, de bocsánatos bűnként kihallom ezt is a szomorú eseményként emlegetett kisvonatokról szóló írásokból. Hogyne hallanám, sokat jártam vele Mérgesre, meg vissza.

A ló meg a vasút kereszteződött annakidején a lóvasútban, de a tolatólovak nagy meglepetést okoznak, ha csak olvasva is. A kódszámú mozdonyoknál pedig el tudok ülni a mocsárban: akár a huszonnégyjegyű bankszámláknál. Egyetlenegyét elég téveszteniünk, és már fejre áll a világ. Nem lenne egyszerűbb azok helyett is keresztelőt tartani?

Annakidején elámultam elégszer a gőzmozdony tolattyús-retesz rendszerén, és azt hiszem, minden mozdítható pöcök és állandó alkatrész szerepét megértettem. Ha betolom, elzárnak, ha kinyitom, föloldanak. Rágódnom kell még a váltók mozdítható és mozdulatlan működésén, pedig pofonegyszerű hatalmas lelemény van akár a körtesúlyos átbillentőkben, akár a távolról vezérelt megoldásokba is fektetve. Hogy a számítógépemben hogyan mennek végbe ezek a hétköznapi akármik, máig nem tudom, de rendületlenül használom. Meg se nagyon akarom tudni, egyetlen csipbe hány retesz és föloldó van beleépítve, nekem az is elég, ha odahúzom valahová a kurzort, és rálövök a kattintóval, akkor ez meg ez történik. Hogy a gép mivel látja ezt meg azt, és mivel érzékeli a kurzort, az legyen az ő gondja, meg a szerelőké. Azon sincsen időm elrágódni, hogy az egyre inkább számítógépesedő vasútnál hogyan működik - vagy működhethetne - a sínekbe ágyazott jeleket a mozdonyvezető elé föloldó szerkezet, nekem az is elég a megrendülésre, hogy alkalmanként a jelzőlámpa is elromlik. Gyászosan sajnálom, akkor szokott ez kiderülni, amikor a húsdaráló lép életbe. Sokat rimámkodtam már ezen, csakúgy, mint a hobbant fejjel autózók vakmerőségén. Csakazértis átmennek a piroson!

Csemegézünk most, egy pillanatra hagyjuk a szörnyűségeket. Hétköznapi használatban furesán hangzik ugyan a „szentesi állomásítású” két szó is, de valójában szakmai lelemény. Jó, hogy őrzi az újság.

A demokrácia bulvárosodásáról

Jó sorsom megkímélt eddig a napi politikától. Van jogom beleszólnom egyáltalán? Mondjuk, ha bele akarnék szólni? És rágódnom a mostani demokrácia minéműségéről? Elvileg jussom lenne rá, hiszen demokrácia van, beleszólás-szabadsággal és rágódási szabadsággal fölruházva, de hamar összedarálna a mindent fölőrlő nagy malom. Szeretem nagy ívben elkerülni ezt is, de most beleütném az orromat.

A múlt század vége felé született egy nagyszerű magyar fénykép. Satuba szorított tojás van rajta, a címe pedig franciául szól: „C'est la vie”. Szabadon fordítva: „Ilyen az élet”. „Ez van”. Abban a szent pillanatban össze akarták roppantani a szerzőt is, meg azokat is, akik falra mérték tenni. Istenem, hány tojás roppant össze azóta!

Azt tanultuk annakidején, a demokrácia görög szó, és népuralmat jelent. Biztosan igaz, de megszületése pillanatában el is kajszott. A görög rabszolgának joga, sőt kötelessége volt gazdája akarata szerint akár halálra dolgoznia is magát, vagy a folyton folyó harcokban hősi halált is hálnia, csak népnek éreznie magát nem volt joga. Ha eleven észjárásával akár máig tartó bölcsességeket mondott is ki, csak rab volt, és szolgálnia kellett. A római demokrácia hajszálra ugyanezt kottázta le, és bár a történelmi korszakváltások elhozták a feudalizmust, később a kapitalizmus is ránk köszöntött, és a föld egyhatodán már a szocializmus alapjait lerakni hirdették, a kommunizmus bájos ígézetében, a nagy amerikai demokrácia a valóságos rabszolgaságból nőtt ki.

A második világháborút követően, a szintén nagyra tartott huszadik század kellős közepén elvileg mi is a demokráciába léptünk. A népi demokráciába. Etimológiailag ugyan fából vaskarika, mert a népi már a görög szóban is benne van, de miért ne tupíroztuk volna, ha az igazit nem megvalósítani, hanem elkerülni akarták hangadóink? A címkézett demokrácia kisebb, csenevészebb, mint az igazi, akkor is, ha a népbíróság és a népbolt siltjére is fölfőtötték. Minden népi volt, csak éppen elég volt a nép egyes rétegeit a nép ellenségének kikiáltani, és mehettek százak, ezrek és tízezrek az előző diktatúrától örökölt táborokba, a szovjet lágerektől a magyar Ebesig, Recskig, Kormóig.

Eljött végre a legújabb rendszerváltás, és újra eljutottunk odáig, hogy anyám, nem ilyen lovat akartam. Anélkül mondom, hogy a legkisebb ide- vagy odacövekelés dolgozna bennem, hogy a legutóbbi választások eredményét hallva a mostani ellenzék vezére azon melegében azt nyilatkozta, „konstruktív ellenzék” kívánunk lenni. Hogy meddig konstruktív az, ami alkalmanként inkább a kukacos megtestesítője, azt még nem kodifikálta senki, de példát szolgáltat rá a másik oldal is. Így lett alpárian kerek a kötekedő világ. És most is mindenki - mindkét oldal - szem a láncban.

Milyen jogon mondanám én a legújabb rendszert bulvárdemokráciának? Ha jogom lenne egyáltalán mondanom? Mostani korunk eszmeiségének legfőbb hordozója a sajtó. A média. Betűben, hangban és képben. És mit akar a magyar média? A diktatorikusan egymást szapulók ellensúlyozására „irányt vett” a bulvárosodás felé. Bugyi, krimi és botrány, ez kell a dolgozónak! És eszi, nem eszi - ez is az egyik kései demokrácia veretes terméke -, nem kap mást. Mert európai akar lenni a magyar média is, sőt világszínvonalú.

Még senki nem mondta ki, hogy bulvárdemokráciát akarunk, de valójában benne vagyunk. Vegyük észre már! Apelláta, úgy tűnik, nincsen. A következő rendszerváltásig.

Az ötvenkettedik

Sietek bejelenteni, az utcai telefonokról beszélünk most. Odakint leütnek egy karót, és arra akasztják, mi azonban gazdagabbak vagyunk, nálunk fülke dukál. És azt is hozzáteszem azonnal, leszálló ágba jutott mostanáig szinte valamennyi. Azelőtt? Amikor még kétforintos volt a tantusz, naponta siránkozott a rádió, hogy itt is föltörték a perselyüket, meg ott is. Ennek is lett ellenrakétája, bevezették a kártyás változatot. Veszteséggel járhatott volna, hogy ma megveszem ennyiért a kártyát, és használok akkor is, amikor már majdnem duplájába kerül a szavak és sirámok továbbítása, de erre is volt ellenrakéta: lejárt a szavatossága. És mi legyen azokkal, akiknek kártyájuk nincsen, viszont mentőt akarnak hívni? Kakas-tik alapon ikerfülkéket raktak le sorban. Egyik felük pénzes, a másik meg kártyás.

A tény azonban tény, a mobiltelefon egycsapásra megváltoztatta a piaci helyzetet. Azelőtt? Este hat után? Olyan hosszú sor állt egy-egy fulke előtt, főleg üdülőhelyeken, helyet foglalni előre küldtük mi is gyerekeinket.

Akkor idéződik föl bennem mindez, amikor megállok a kanyarban. Kentaurnak neveztem el régen azt a darus kocsit, amivel még Horváth Imre hozta kertünkbe a betontalpfákat. Kötegekben emelte föl, és saját platójára rakta, hozzánk érve pedig a fordítottja történt. Ilyen csodamasina állt a kanyarban, ahol tudvalévően nem lenne szabad zavarnia a kilátást és a belátást, de ennek itt van most dolga, itt kell lennie. Betontalpával összenöve billenti ki helyéből az ikerfülkét, eligazítja a talajt, és ráemeli a hozományát, az egyes fülkét.

Szeretem én a munkát, órákig el tudnám nézni, a kanyar védett végéből figyelem a műveletet. Két bukósisakos ember mozdulatpontos együttműködése a siker titka. Megdermedek ugyan, amikor azt látom, az egyik a lebegő új alatt tulajdon tenyerével simítja el a talajt. Csak rá ne csússzon az egész! Akkor is ezt teszem, merő szimpátiából, amikor nekitámasztja kisdéd létráját az üvegnek, hogy a kötelékétől megszabadítsa. Istenem, ha betöri! A tapasztalat beszél minden mozdulatából, nem töri be.

A helycsere jegyében már az ikerfulke is fönn van a kocsin, megkérdezem:

- Elromlott?

- Nem hiszem.

- Hát akkor?

- Lejárt róla az amortizáció.

Tudós fulkeszerelő az, aki ilyen finom szavakkal beszél. Firtatom: mi lesz vele? Nem tudja. Neki csak az a dolga, hogy elvigye, és helyébe hozza a másikat. Beviszi a telepre, és fölveszi az újat. Ez már az ötvenkettedik. És pénzes.

- Itt a mobilmánia, kell ez még?

- Föltétlenül. Azt is érheti baj, akinek nincsen mobilja. Telefonnak lenni muszáj.

Ebben maradtunk.

Tiszteletbeli postás

Születési hibám lehet, hogy szeretem a kutyát. Nekünk nincsen, de másét is. Leginkább azért, mert előre megmutatja szándékát. Nehéz lenne listába foglalnom, miből látszik, hogy ilyen vagy olyan, de meglátszik. Az okos kutyáé is, meg a nagyon-nagyon butáé is.

A postást kétszer jobban szeretem. Ha levelet hoz, azért, ha nem hoz, akkor meg azért. Nem létező levélre felelnem se kell. Más kötődésem is van hozzá. Gyerekeink igencsak aprók voltak még, amikor gyalogló-versenyt láttak a tévében. Lenyűgözte őket a riszáló járás. Postás lett a győztes. Annyit már tudtak apjukról, hogy tulajdon lábán szeret járni, kitalálták, legyenek postás. Nevezek be, és nyerjem meg. Komolyabb emberek kellene oda. Akkor tiszteletbeli postás legyek!

Aki két kedvencemet együtt látta már, emberi ésszel ki nem találja, miért haragszik minden kutya minden postásra, de eszeveszetten haragszik. A legjámborabbra a legjámborabb is. A herélő orvosra se jobban. Azt hiszem, a törzsfajlódás korai szakaszában, tehát akkor még,

amikor a postások föl se lettek találva, a kutyában már működött a postásfölismerő radar. A vadászpülőkbe ezt a gént ültették át. Kerítésszagató indulattal rohan mindegyik, utca-hosszat végig, amikor még nem is láthatja. A kesztyűkutya is - egyik kollégám szavajárása volt -, meg a borjóméretű is. Én inkább fölmosó rongyról nevezem el az apróbbat, pusztán barátságból. A kapu alatt akkora csak a hézag, hogy az orrát tudja kidugni, de kivicsorogna a világból.

A mi szakmánk külön passzust szentel az örök violenciának. Nem az a hír, ha a kutya megharapja a postást, az inkább, amikor a postás harapja meg a kutyát. És mit ad Isten, erre is szokott példa lenni. Vannak, akik szerint a nagy táskájukra haragszanak, de én ezt nem hiszem. Jó lenne azonban tudnom, a mozgópostást hogyan fogadják az otthon mozgó kutyák. Ők nem táskával járnak. A tüntetők mindenestre a kutyák mellé szegődtek, amikor valamelyik falunkban folyóújtották a postás kocsit. Ha ezt is gyűlölnék a kutyák, a gyufát megspórolhatták volna.

Tehát tiszteletbeli postássá üttetem legalább harminc évvel ezelőtt, kötelességem rágódni rajta, mit lehetne tenni a kölcsönös békéért. Kézbesítsen kutyaeledelről szóló utalványt, személyes átvételre? Mire fölfogná a csahos eb, hogy most fordulna legjobbra a sorsa, véresre marná száját a kerítés. Pedig a gyomránál kellene megfogni valahogy. Azt nem mondhatom, hogy két táskát vigyen a postás, és a másikba csontot rakjon, mert ha az egy is egetverő skandalum, akkor a kettő legalább a duplája. Nehéz is lenne annyi csontot összeszednie. Pedig két nap múlva már legkedvesebb jötevőjükként üdvözölnék. Rakja tele a zsebeit kockacukorral? Drága portéka, legföljebb a cég áldozhatna rá káló-keretéből.

A csontot vagy a kutyakonzervet ajánlanám mégis, mert bírósági pör lehetne abból, ha az édességet a postás szopogatná el. Hátha benne meg a cukorfölismerő radar működik.

Nemecsek

Játékos elme megtoldotta a listát. A bolt pénztára fölé ki van írva számítógépes betűkkel, hogy az LCD-csekkek közül a következőket váltják be: kultúrcsekk, ruhacsekk, otthoncsekk, egészségcsekk, sulicsekk - és tintával: Nemecsek. Tagadhatatlan, irodalmi jártasságra vall, csak azt nem lehet tudni, mikor toldotta meg az ismeretlen tettes. Miközben disznósajtot, savanyú káposztát, tejet, vaját, élesztőt, ezt-azt fizet valaki, nem mondhatja, pardon, ezt még ki kell egészítenem. Ráütne a pénztáros a tíz kicsi körmére. A szellem azonban rugalmas, és a leglehetetlenebb helyzetekben is állja a helyét. A folyton mozgó vasúti kocsik is nyakig ki vannak pingálva. Gondolom, ennyi erővel a kultrúccsekket is kijavíthatta volna. Szegény, kicsi nemecsek ernő nevében.

Poshad a fertő

Ha úgy hozná a véletlen, hogy a meteorológusok elfelejtenék, mennyi eső esett egész esztendőben, ne kárhoztassák feledékenységüket, a mi korunkban mással is megesik az ilyesmi. Jöjjenek el hozzánk, és megmérhetik. Van egy takaros pancsoló az udvaron.

Bocsássák meg vétkeimet, harmadszorra futok neki, de nem az én szégyenem. Fülük botját se mozdították, akik illetékesek lennének rá. Azért említem a meteorológusokat, mert csak bele kéne lógatniuk speciális centijüket a poshadó lébe, és leolvashatnák róla az idei esztendő

víztermését. Osztaniuk és szorozniuk is kellene, mert szabad vízről van szó, ahol a párolgás sokat számít, de nekik biztosan van kulcsszámuk arra is. Ahogy a Balatonnál is van.

Tehát pancsolót tettek a gyerekeknek, amikor még azt hitették el velünk, hogy a panelváros a legszebb jövő. Kettős fokozata van, az egészen kicsiknek a sekélyebb szolgált, a nagyocskáknak meg a mélyebb. Akár az úszást is eljátszhatták benne. Döglesztő kánikulában három rézpisilő szórta bele a vizet. Ahogy mentek, mendegéltek az egekig a vízárak, úgy lett nyilvánvalóvá, nem győzi pénzzel város. Elzárták a csapokat, aztán le is szerelték mindet. A gyerek azonban leleményes, elkezdett homokot hordani bele. Zseniális ötlet, legyen belőle homokozó! Befenekelték a lefolyóját, és telihordták homokkal. Ott volt ugyan mellette a valódi, és az most is ott van, de jobb a kettő, mint az egy.

Ebből meg az lett, hogy jött az eső, nem tudott elfolyni, latyakká dagasztotta a homokot. Ki nem tehetjük az új nemzedéket sárfürdők prédájának, kiszedték a homokot. Azóta gyűlik, csak gyűlik a víz, meg nem szűnik gyűlni, bár gyülekezési engedélye sincsen rá.

A legnagyszerűbb biológiai szemléltetés terepasztala lett belőle nyár elejére. Hajszára úgy, mint tavaly, meg tavalyelőtt. Sűrű feketén kezdtek úszkálni benne az ebihalak. Nagyon tetszett a gyerekeknek! Nemzedékek nőnek föl ingerszegény környezetben, anélkül, hogy fia-ebihalat is látnának, ők dőzsölhettek benne. Időközben azonban úgy megposhadt a víz, hogy minden ebihal megrekedt a törzsfajlás elején, békaporonty se lett belőlük. Járulékként kezdett gyűlni benne viszont minden utcai szemét, az autókülsőtől az összetördelt padalkatrészekig. Háztáji fertővé változott.

Mondom, kétszer már megbotlott benne a tollam, szégyentől eltelve most rángatom harmadszorra a vészharangok kötelét. Mert milyen a totyogó gyerek? Tengernek nézi a pocsolját, és ha fél percre szabadul is el az anyai kézről, mindjárt belemegy. Közvégyen az eleven gyerek, és közvégyen az elfuserált pancsoló is. A pancsolónak már nem árthat a csemete, de neki ezer nyavalyát adhat a büzlő tavacska. Még mielőtt fölfödöznék valamelyik természetgyógyász, hogy bizonyos kólikákra innen kell vinni pakolást, mégiscsak jó lenne fölfedeznie az egészségügy hivatalosainak is, ha már az arra illetékes nem akarja észrevenni. Hogy könnyebb legyen rátalálniuk, ide írom megint, hogy a Retek utca és a Bihari utca sarokölelésében várja a megváltó belátókat. A kétszövi központi kályha mögött.

Megállt az élet?

Gyarló az ember. Pestre mentem, Pestről jöttem. Az állomási hangos már azt kuruttyolta, hogy buszos megszakítás lesz Félegyházától Kecskemétiig, de azt még nem tudtuk, hogy miért. A legtermészetesebb, hogy baleset történt. Kisiklott a vonat. Mert ez egy kisiklós vonal, a múltkor is képes volt kisiklani a Nyugati tövében. A busz masinistájától meg azt hallottuk, hogy péntekig vannak ők ide rendszeresítve, és ebből sokan arra következtettek, ha ilyen irtózatossá kisiklás történt volna, akkor azt már harangoznák a rádióban is, tévében is, újságban is. Száz szónak is egy a vége, aranyosan, gyorsan, simán ment az átszállás és a visszaszállás, oda-vissza. Kezdünk megtanulni kölcsönös érdekek alapján jól együttműködni? A fogaskerekek végre jól kapaszkodnak egymásba.

Amióta az eszemet tudom, mindig villamos várta a vonatot. Néha több is, azért tettek oda pótvágányt. Sajnos, ezt a jó szokást az autóbuszok nem tudták átvenni. Kicsorbultak a fogaskerekek. Többször szóvá tettem, ki is oktattak mindig, hogy rendnek muszáj lenni. A

rend pedig abban állott akkor éppen, hogy tessék nyugodtan bőrig ázni, legalább húsz kemény percekig, mert a busz éppen most húzta ki a farát a megállóból. Nehogy föl tudjunk szállni rá.

Első gondolatom most ez: kellett nekem szapulnom a buszt, lám, kedvet kapott rá a villamos is. Csorbulási járvány érte el a fogaskereket. Most nem esett, dögmeleg volt, behúzódtam az árnyékba, onnan figyeltem, se busz, se villamos. Nem húsz percig, de fél óráig se. Bár sokan várakoztunk, engem elöntött a mérhetetlen magányosság. Ez a város egyszerűen meghalt. Nem kihalt, mert íme, mi is megvagyunk, de busz és villamos nélkül halott. Áporodott tikkadtságban megállt az élet. Nem lüktet a szív, eldugultak az erei.

Pardon, itt a föltámadás, csuklós busz gördül rá a vágányra. Ki is van írva, hogy villamospótló. Senki nem tudja, mi a jó fene ez, és nem is jelenti be senki. Az utasnak minek mindjárt mindent tudnia? Sztrájk ütötte föl a fejét, vagy győztek a varangyok? Nagyon figyeltem, egy fia-villamos se jött szembe velünk.

Rendületlenül a síneken megy a gumikerekű busz, és akárhogyan kapaszkodunk is, érezzük, nem szokta a cigány a szántást. A Kelemen utcában álldogál néhány szerelvény, és mindegyik villogtatja a vészjelzőjét. Az egyik előtt autó áll keresztben, az előtt meg rendőr-autó. Kocsi hátán kocsi később is, és hatalmas nyüzsgés. Itt valami történt! És régen történhetett, mert az is időbe tellett, amíg a villamospótlót előállították. Nagy megrázkódtatásában annyira megkukult azonban a sofőrünk, egy szóval nem mondja, mi történt. Nehogy megtudja az ellenség?

Itt benn, a szerkesztőségben gyújtottak szikrát a fejemben. Sajnos, baleset történt. Biciklist gázolt valami a Fekete ház előtt. Ennyire gyarló az ember. És én még azt hittem az előbb, hogy Szegeden megállt az élet.

A szilvamérő

Most meg az a bogár esett a fülembe, miért szilvamérő a szilvamérő? Sapkai minőségben persze. Töködfőtől a rohambiliig minden volt már a fejekre való, jó lenne megtudnom, ez a gyönyörűség honnan került elő?

Vasutasok viselik, szolgálatban, kit kérdeznék, ha nem őket? Vonaton útba esik jövet-menet egy-kettő, megkínálom nyájas érdeklődésemmel mindegyiket. Mintha a nagyfülű világban is így becézgették volna, és talán a nosztalgia-vonatok hozták vissza használatba azt a kerek valamit, aminek a teteje teljesen lapos, és kemény simlédere van. Kék változatban is létezik, és a forgalmistaké mintha piros lenne. Szilaj nagy eszemben az fordul meg, azért szilva, mert az is kék, amikor már mérni lehet. Van zöld szilva is, de aki a tökre zöldet tenne, hamiskártyás lenne.

Az első kalauz azt mondja, rosszul tudom. A bézbólsapkát mondják szilvamérőnek. Mondom én, azelőtt zsokésapka volt annak a neve, csak mostanában amerikanizálódott, de a szilvamérő annál is régebbi. A másik meg azt mondja, jó, hogy mondom. Még nem is hallotta, pedig viseli, amióta előírja a szabályzat. A harmadik se tudja. A negyedik rám csodálkozik: furcsa pasas lehetek, ha éppen ez érdekel. Jó komám a Nagy Jóska, az ő szájából hallottam először, pötyögtetném itthon a telefont, ha tudnám a számát. Sebaj, az igazgatói titkárnő szívességből biztosan megmondja. Befutottam a csőbe, az igazgató vette föl. Ő se tudja, de ne keseredjek el, előszedi a nagymúltú vasutasokat, és visszahív.

Öreg este van már, amikor csörög. Akikkel beszélt, azok nagyon jól tudják - hogy vég-eredményben nem tudják. Vasutas lelemény lehet, ugyanolyan, mint a mozdonykeresztelő. A Bivaly meg a Szili. És ők is a másokra, a sportrokonságúra esküsznek.

Rossz útra csúsztam, a vasúti keresztelőket se igazgatók tarják. Jóskának, tudván tudom, raktára van vasúti sapkákból, és önhatalmúlag sapkaszakértőnek is kineveztem már, de most éppen külföldön van. Ilyen egetrengetően fontos ügyben nem várhatom meg. Azt gondoltam, aki egyetlen szóval is többet tud szilvamérő ügyben, nem a lekvárfőzésre gondolva, és kicsit is becsül, talán kisegít. Mielőtt elfelejteném. Az arany színű egyforintos ezért is jár.

Szabad emberek...

Olvasom az újságban, és magamban rávágom hetykén: megmondtam én! Magamban merek csak hetyke lenni, vissza is táncolok, ha kinyitom a számat. Ha kinyithatom egyáltalán.

Biztosan emlékeznek sokan arra az eleget nem idézgetett ígére, hogy szabad ember szabad országban azt gondol, amit szabad. Hivatalosan talán soha el nem hangzott, de a puhaságában is önkényuralmi rendszerként üzemelő diktatúra totális rendszerét talán legjobban jellemezte. Amit ebből most előkérődzni akarok, egyenesági rokonságban volt a nagy példakép „bumacskának” csúfolt engedély-cetlijével.

Kálmánnal párban vettük a fejünkbe annakidején, hogy a még java korában lévő szegedi olajmezőről is összehoznánk egy fényképkiallítást. Lépten-nyomon megállíhattak volna bennünket. Nem a koltot kapta elő ilyenkor a magunkfajta, mint a lődöző Amerikában a cowboy, hanem az engedélyét. Elmentünk tehát a cég fejéhez, adna egyet.

Ismeretségünk régi keletű volt, és gyümölcsöző. Ő is dunántúli volt, meg én is az vagyok. Akkoriban még nyomtam a gombot a televíziónak, sokszor találkoztunk. Elő is rángathattam volna híradós igazolványomat, de Kálmánnak nem volt ilyen, kértünk tehát. Ha jól emlékszem, akkoriban már kezdték kiépíteni azt a szokást, hogy legyen gázvezeték minden faluban - később a tanácsháza előtt mindig ünnepélyesen meggyújtották a gázfáklyát -, örökös ellenkukacos mentalitással megkérdeztem tehát a főnököt, mi lesz itt, ha elkezd fogyni a gáz? Leszoktatjuk az embereket a fáról is, a szénről is, és ott maradnak meztelen fenékkal a puszta földön.

Elhessenteni akarta minden aggodalmamat, és azt mondta teljes hittel, amíg a Szovjetuniónak lesz, addig nekünk is lesz. Az ő fejében talán még a gondolata se termett meg annak, ami pusztán tényként említődik immár másfél évtizede - hogy a Szovjetunió is megszűnhet -, de a meztelen fenékkal ücsörgés hideg ténye már fenyeget bennünket.

Intercityvel utaztam a minap, ingyen szolgálhattam ki magamat az egyik újságból, abban olvastam a meglepő hírt: fogyogat a gáz. Ahogy az olaj is kifogy lassan-lassan az emberiség talpa alól. Piaci körülmények között normális velejárója, hogy az egekbe emelkednek az árak, másik jele pedig az, tiltakozni kezdenek a levegőromlás miatt az emberek. Pártvezérek és képviselők is megnyergelik ezt a lovat, és biciklijük nyergébe pattannak. Most is ez történt.

Mit is ír az újság? Cikkcímével rikkantja a fülembe, hogy nem biztonságos a földgázellátás. Még nem azt teszi hozzá, hogy elfogy ez is, csak azt, baj van a keresztmetszettel. Nálunk már az öregátkosban is mindig a keresztmetszetekkel volt a baj. Az egyik képviselő mondta volna, hogy a csővezetékes szállítás kihasználtsága nem növelhető tovább, emiatt „az ország földgáz-ellátása pengeélen táncol”. Magyarra fordítva ez azt jelentené, hogy adnánk mi, nagyon

adnánk, de nem fér bele annyi a csőbe, amennyi nektek kellene. Még magyarabbra: valakik csőbe húztak bennünket.

Azelőtt ilyen riasztás meg nem jelenhetett volna. Azóta, így mondják, szabadabbak lettünk. Csalfa szemeinket rávetnünk se szabad semmire, mert üzleti érdekeket sértünk vele.

Találkozni jó

Indulhatok előre is, hátra is, jobbra is, balra is, gyalog, biciklivel, busszal vagy villamoson, valakivel mindig találkozom. Baráttal is, ellenséggel is. Jó barátból van a kevesebb, se hideg, se melegből több, és ellenséget is összegyűjt idővel az ember egy tátra valót. Úgy vagyok evvel, mint az ételek királyával: de sok káposztát meg kell enni azért a kis húsert. Tisztességes tanyai származéktól hallottam ezt is, legalább negyven évvel ezelőtt.

Elindulok tehát gyalog, Felsővárosból Alsóvárosba, mert várnom gyötrelem, gyalogolni viszont szabadjeggyel is jó. Kettővel-hárommal biztosan összefutok közben. De ha igazán belegondolok - a hosszú úton időmből kitelik -, elragódhatom rajta, kiket szalaszthattam el közben. Ha például busszal mentem volna. Vagy biciklivel, a kertek alatt, ahol a motorizált madár se jár. Vannak nagy titkok az életben, soha nem tudja meg a magamfajta.

Rágódásaimba az is belefér, hogy állítólag hatmilliárdot is meghaladja a lajstromba vett emberiség. Rengetegen vagyunk, Istennek legyen hála. És ennek minden tagja - ébrenlétben biztosan, de sokan álmunkban se tudunk leállni -, minden másodpercben gondol valamire. Ide már villámagyú emberek kellenének, ha valaki elő akarna rukkolni vele, hány gondolat hullámozik napjában keletről nyugatra, északról délre, és vissza. Csak egyet hadd emeljek ki a nagy rengetegből, és azonnal egyszemélyes törvényemmé is kodifikálhatnám, parlamenti többség nélkül. Rövid az élet, és a sok káposzta mellett azért hús is akad, de a becsületes embereknek, ha csak lehet, találkozniuk kell. Ha törik, ha szakad. Ha ezen az utcán megyünk, ha azon.

Néha közvetítőkre is szükség van, máskor magától jön az alkalom. Eljutottam már odáig is, hogy a legjobb barátságok a műtőasztal mellett köttenek, de ez akkora luxus, ellenségeimnek se ajánlanám. Atyai jó barátom, szoktuk mondani, és időközben, szépen, lassan, de meg nem állva, atyaivá válunk valakiknek magunk is. Helyre kell igazítanom az előbbi sorrendet, jó sorsom segített, mégis több a számon tartott barátom, mint a tolakodó furkálgatóm. Plusz, mínusz, kakas, tik, és még mindig marad. Elvileg megeshet, hogy ellenségünké válik, akit barátnak tudtunk, de soha nem volt az igazi barát. Özönével derülnek ki például, kik voltak a besúgók. Talán genetikailag volt beléjük kódolva a hitványság, de olyan is akadt, akit úgy megszorongattak, saját magáról is jelentett volna.

Látásból ismerem csupán sokakat, és lerí a tisztesség az arcukról. Soha meg nem tudom még a nevüket se, bár naponta elkerekedünk egymás mellett. Ahogy rostálódik az emlékezet, az is megesik, tudom ám, ki vagy, azt is, hogy csöpög belőled a tisztesség, de ha keresztre feszítenek, a neved akkor se jut eszembe. Legalább fél órát beszélgettem egykor valakivel a Széchenyi téren. Minden szavunk talált, a fogaskerek széken forogtak eszünk tokjában, és egymásba kapaszkodtak. Egyszer csak megbillent a fejemben a vízmérték. Mondd már meg, jó komám, ki is vagy te?

Se holt, se eleven nem lett.

Erősen bízom benne, azóta sokan követnek az ilyen felejtésben is. Így szokott ez kezdődni, először a nevek szóródnak ki a nagy tülekedésben. Ne tessék búsulni, jön utána sok más is. A barátság azonban maradandó. És találkozni nagyon jó, amíg a földön fölül vagyunk.

Kisröpülők, kisgyerekek

Könnyű kitalálni, merre akarom terelgetni betűből font soraimat. Közöséges se akarok lenni, de a lényeg ez: hullanak mindketten, mint a legyek ősszel. A röpülők is, a kisgyerekek is.

Ne tessék belém kötni, hogy a nagy röpülők is lepotyognak, és ott nagyobb a pusztulás gépben is, emberben is, mert magam is tudom. Leesési járvány ütötte föl a fejét, ez jutott el a magán-gépekhez is. A kisgyerek pedig? Ki érti meg, miért akar átmászni a fürdőmedence leeresztő csatornáján, ha nincsen rajta a rács? Valóban nem értik? Elmondom.

A mi falunkban akkoriban híre se volt a medencének, a Halagosban úszkáltunk naphosszat, azt pedig nem is lehetett leeresztetni, mert állandóan folyt. Medence tehát nem volt, szalmakazal viszont igen. Mindjárt a szomszédban egy akkora, az egeket nyaldosta a teteje. Az innenső végét valamelyik kutya feküdte ki magának, meleg sugarat keresve az őszi dermedésekben. Nézzük meg, elférek-e benne? Kicsit kellett csak begömbölnöm, akár el is szunnyadhattam volna.

Alvás közben azonban nehéz fölfedezni a világot, mocorogni kezdtem. Akkor még nem tudtam ennyire a kazalrakás mikéntjeit, azt például, hogy az alsó sorban, körbe-körbe, szarvakat hajtanak a kazalrakók, és a közepét csak telehányják szalmával, de ha nem futok előre az emberi leleményben, elmondani se tudom. Ott a sarkon, ahol a kutyus szokott sütkérezni, éppen véget ért az egyik szarv, és az én két lábam játszva csúszott befelé. Én meg utána, hogy le nem maradjak. Hej, de szép alagutat fúrtam magamnak, curikkolva!

Addig csúsztam, addig másztam diadaltól nekihehvülve, amíg a szemben lévő szarvakhoz nem értem. Töksötétben. Fölfogván a távolságot - előtte kerülgettem már -, lelombozódtam akkor is, ha senki nem látott a Jóistenen kívül. Megfordultam hirtelen. A baj csak az, hogy nem találtam rá a bemenő útra. Hogy negyed óráig forogtam, vagy kettőig, azt se tudom, de úgy bögttem, ahogy még soha. Biztosan keresnek, ha föltűnik, hogy elvesztem, de kinek jutna eszébe a kazal legfenekén kajtatni utánam? És hogyan tud innen följutni a lelkem a mennyek országába?

Íme, bizonyíték Isten előtt, kitaláltam mégis, mert itt vagyok azóta is. (Azt ugyan máig nem tudom, hogyan viselhette el birtoka háborítását, és jogtalan behatolásomat a kutyus, csak gondolom, farkát fölvágva, vonyítva csörtetett befelé megleckéztetésemre. Amikor kiderült, csak könnyeim nyomát találja, talán körbe forgott, hogy minden centijét orrába könyvelhesse el, aztán kutyaeleganciával rányitotta saját csapját. Ezzel a maga részéről lezárta az ügyet.) Ilyen balga fölfedezhetnék vezethette bele a lefolyóba a gyereket, csak ő se tudta, hogy abba bele is lehet szorulni.

A kisröpülőkről nem szolgálhatok ilyen tanulsággal, mert nekünk csak fából faragott pörgettyűnk volt. Most is ott forog egy a kertünkben, jelzi, merről fújdogál a szél. Azt azonban megtanultam már régen, ha az autó leáll az úton, legtöbbször semmi baj nincsen. Ha a röpülő motorja mond csütörtököt? Fönn még egy se maradt, le kell annak esnie.

Vagy a szervízdíjat akarja elspórolni az újsütetű pilóta, vagy balkézzel nyúl hozzá a szerelő. Az egyik a Dunába fúródott Nagymarosnál, navigációs hiba miatt - hogy csak a legutóbbit mondjam -, a másik meg Szlovákiában állt be földet szántani. A vízből ki tudott úszni a pilóta, a másik kettőnek azonban lába törött. Újgazdagék pöttöm gyermeke viszont úgy belepottyant a medencébe, meghalva szedték ki belőle.

Kegyetlen tud lenni az élet. Áldás volt nekünk a Halagos. Csak a klottgatya kellett hozzá.

Nyakig a paradicsomban

A nejlonparadicsomban. Lehet, hogy termelési titkokat beszélek ki, és azért most is fejvesztés járhat, akár hajdanán a menet közben kilukadó buszfenék megszellőztetéséért is kijárt, de azért vagyunk a világon, hogy mindent kibeszéljünk.

Évekkel ezelőtt jártam egy paradicsomos üvegházban. Azt ugyan kezdetektől vallottam, ha a fejőgépek konstruktőrei olyan szerkezettel tudtak volna előrukkolni, amelyik a tehenet szarvánál feji, a nemesítők rákapcsoltak volna, és addig lögybölték volna a tenyészbika mélyhűtött spermáját a petesejttel, amíg olyan nem lett volna. Tessék most belegondolni jól: terem a paradicsom, jól terem, melegházi környezetben, de egyszer csak elfogy a talajból a tápanyag, fölhalmozódik viszont benne a rengeteg méreg. Ki kell cserélni. Előbújtak a „paradicsom-konstruktőrök”, és megszerkesztették az égis futó növényt, de adtak alá egy ereszcsonna szerű alkotmányt, és azt valamilyen közetszármazékkal töltötték meg. Külön edényben grammra kimérve kevergették a reggelire, ebédre és vacsorára való kosztot, és minden tőhöz külön juttatták el. Vagy nem kell cserélgetni a talajt, vagy mégiscsak könnyebb az ereszcsonnát kiborítani, mint talicskázni az egész alsóneműt.

Meg is kóstolhattuk. A hiba bennünk volt, szánk még őrizte a magyar paradicsom rendkívüli ízét, de ez nem olyan volt. Semmilyen se volt. Elvileg hajszálla olyan ez, mint a negyven évvel ezelőtt divatba hozott brojlersirke. Annak az íze se hasonlít az udvaron kapirgálóéra, de csirke. Feneség csak annyi a dologban, hogy az a gazda, aki ezerszálla „gyártotta” a brojler, házi használatra az udvaron kapirgálókat fogta be.

Tavaszi elején újra belegondoltam ebbe a szép új világba, és kertünkbe saját nevelésű palántából 45-öt ültettem el. Meg is eredt valamennyi, és elegáns karó is került melléjük. Tehát nőtt, nödögélt, és tele borult virággal is. Egyszer aztán rá kellett jönnöm, hogy a krumpli édestestvére a paradicsom, ugyanaz a fertőzőet csapta el mindegyiket. Egyik napról a másikra megfeketedett minden szál, lehullott levél és virág, és teljes igyekezetemet egyetlen piros gyümölcs - vagy zöldség? - se hálálta meg.

Hiába vigasztaltam előtte a családomat, hozok nektek az istenáldotta magyar földben termettet, módosítanom kellett biztatásomat: menjetek el a boltba, és vegyétek azt, amelyik ránézésre kicsattan a mosolygástól. Nyugodjatok meg, minden benne van, ami a paradicsomléthez fontos, azt pedig felejtsetek el, hogy olyan világ is volt, amikor a paradicsom a maga ártatlanságában paradicsomízű volt.

Vagy egyetlen helyette paprikát.

Körözik a személyit

Hősünket elkeresztelhetném a kalendárium bármelyik férőja után, ha elterelő nevet keresnék, legyen tehát Karcsi. Nem annyira Kicsi Karcsi, ahogy a homokozóban mondanánk, teljes fölnőtt már, és komoly ember. Egészen cifra esetek szoktak történni vele.

Vendégeket vártak kisdéd lakába, és a vendégek meg is érkeztek. Történt pedig, addig-addig töltötték egymásba a szót, amíg ki nem derült, hogy közben föltörték a vendég kocsiát. Csak azt vitték el, ami mozdítható volt. Karcsink azonnal kihívta a rendőrséget. Addig üsd a vasat, amíg forró a nyom!

Elkérték a személyi igazolványát, föl is írták a számát, mert ugye, megeshet, hogy elterelő hadművelet csupán a kihívás. Lesre futtathatják őket: amíg itt van a Yard, nincsen ott, ahol éppen betörnek. Beírták tehát lakáscímét, a személyi igazolvány számát, sőt a vezetői engedélyét is. Aztán fölvették a kárjegyzéket.

Nem itthon történt mindez, messze-messze Szegedtől, de még határainkon belül. Pár nap múlva térti-vevényes levelet hoz a posta, pontos címezzel. Be kell mennie érte a levél-osztóba, be is megy. Mi kell ahhoz, hogy kiadják? Karcsi akárki lehet, de az egy Károly csak az, akinek kézbén a személyi igazolványa. Istennek legyen hála, itt van, már nyújtja is be. Elkönyvelik itt is, és már bonthatja is ki a borítékot. Hogyne bontaná, eszi a kíváncsiság, mert a küldemény attól a rendőrségtől jött. Már el is fogták volna a tetteseket?

Ne tessék annyira sietni! Határozat van benne, elrendelték a személyi igazolvány körözését. Meg a vezetői engedélyét is. Nem azt, amelyiket elloptak a többi celle-culla között, hanem a sajátját. Azonnyomban össze is vetette az igazival: minden stimmelt.

Elkezdett meghűlni ereiben a vér. Ha egyszer kiadták két igazolványa ellen az elfogató parancsot, akkor már a postai egérluk másik oldalán bilincs kattanható volt a csuklóján: megvagy, tolvaj! Pedig nem ő lopott, tőlük loptak. Ideiglenesen akármikor őrizetbe is vehetik. De jó, hogy itt van a Határozat! Ezentúl, ha rendőr lesz kíváncsi, együtt veszi elő mindkettőt. Mivel tudja igazolni, hogy saját igazolványa az, amelyik éppen nála tartózkodik? Avval, hogy itt a Határozat. És azt mivel, hogy a Határozat neki szól? A személyi igazolvánnyal. Ha a postának megfelelt, másnak is jó. Aki ennél nagyobb circulus vitiosus ki tud találni az ördögi körök világában, rendőrnek is elmehet!

Már csak azért vakargatja a füle tövét - majdnem véresre vakarta már -, hogyan vehette volna át a térti-vevényel érkező Határozatot, ha éppen nem nála lenne az igazolványa? Jótét lélek lakik benne, fölhívta a rendőrséget, azt, amelyik az Óperenciás tengeren is túlról küldte a Határozatot. Hátha jót tenne, ha még egyszer bevallja, nem az ő igazolványait lopták el. Iszonyatosan nehezen akartak hinni neki. Telefonon akárki mondhatja. Mivel tudja bizonyítani? Elöttük ott a hiteles Határozat, hivatalos pöcséttel.

Föstik a tornyot

Majdnem egy hónapig föstötték a rádió solti tornyát. Lassan haladhattak, mert sokat esett az eső. Elhúzódhatott az az idő is, amit az első réteg száradására szántak. Már azt hittük, vége, erre megint rákapcsoltak. Egy szavam se lenne ellene. Addig kell fösteni minden tornyot, amíg még lehet. Nemzeti kincs, vigyáznunk kell rá. A baj csak az, hogy nálunk, a „vidéken” mindez avval jár, hogy reggel 6-tól egészen estig nem szól a rádió - ahogy egyik visszaemlékező sorozata címében is viseli -, csupán csak nyöszörög, serceg, recseg, köhög, krákog. Jó füle van annak, aki a panel árnyékolásában meghallja.

Pesten nyilván ennyi gond nincsen, a vidék pedig, mint mindig - bocsánat a közönségességért, de - le van tojva. Ki törődik avval, hogy „ideleln” hallják-e, amit „odaönn” beszélnek? Választások tájékán szoktak csak fölfedezni bennünket: jé, itt is élnek bennszülött voksolók?

Én még ahhoz a nemzedékhez tartozom, amelyik képes volt esténként belebújni a készülékbe, hogy valamit hallhasson. Csak azok meg ne hallják, akik följelentették volna a rádiózókat. A háború idején begyűjtötték talán valamennyit, mert az ellenség is átkiabált rajta. Később meg - ez már a speciális saját történelmem -, a detektoros rádió kristályát pöcögtettem fél éjszakákon át, hátha megszólal. Nálam tehát rossz az a kérdés, hogy szeretem-e a rádiót. Életformám lett, hogy reggeltől estig szól. Ha szólhat.

Sokan átpártolnak azonban más csatornákra, vagy leülnek a képernyő elé. Pokoli veszteség egy közéleti rádiónak.

Avval a balga nézettel évtizedek óta nem vitatkozom már, hogy Magyarország kizárólag a székesfővárosiaké, mert reménytelen eset. Azt is belátom, a lehető legtöbb baj a hallgatóval van. Mint a kórházvezetésnek a betegekkel. Mi baja lenne, ha senki nem hallgatná? Attól ő még elbeszélgetne egymagában.

Mert ha véletlenül az is megfordulna a fejében, hogy ideleln is figyelik, és sokszor szentírásnak tartják minden szavát, akkor például azt is elintézné, hogy a havi rendes karbantartásokat ne nappal, hanem éjjel végezzék. Amikor a népesség zöme úgyis alszik. Tudom, persze, hogyne tudnám, hogy maga a gondolat is szentségtörés. Hogy valaki a koszos és nyavalyás vidék kedvéért éjszaka dolgozzon a nappal helyett?

Kontrát, persze, tudnék mondani rá. Ha például a gatyagyártás nyersanyagát adó szegedi textilművek éjszakai műszakjára járt be a sokezer munkásasszony között az öregátokházi, a földéaki, vagy a lecsógyárba úgyszintén, ide érve a többi folyton működő üzemünket is, amíg egycsapásra meg nem szűnt valamennyi, az talán más volt?

Nem szeretném, ha félreértenének, ezért még egyszer elmondom. A toronyfestés más. Senkit nem küldenék éjnek évadján a ceruzavékony torony mázolására, mert nem szeretném, ha nyakát törné. A rendszeres karbantartásra gondolok most. Nehogy úgy járjon, mint a lecsógyár, vagy a textilművek. Hogy kereslet hiányában megszűnik.

Hetykén váltották a hullámsávot például a Petőfinél, verje csak költségbe magát, aki hallani akarja, mert fejlődünk muszáj. Jámbor egysejtűként azt ajánlanám, ne taszigáljuk őket tovább erőnek erejével. Lehet, hogy az antenna szolgáltató vállalatnak mindegy, mert mind az ő tejét issza, a Magyar Rádiónak viszont csak ez az egy lehetősége van a fönmaradásra. Ha hallgatják!

Megérjük még?

Az izgága darázs

Csak azt akarom mondani, elkezdheti szórni a hamut a fejére, aki eddig el nem hitte, hogy a panel van legközelebb a természethez. Ha odakint tűz a kánikula, forr a világ bent is, ellenben ha fagy, ángyunk minden kínját is magunkra szedhetjük. A kinti körülményektől viszont teljesen függetlenül megizzadunk, amikor a számlát hozzák. Ha beázik a tető az ötödiken vagy tizediken, vele ázik a földszint is, olyan jó a belső csapadékelvezető rendszer. Velünk élő történelem a csótány - úgy belerakták már a házgárban, évtizedek se tudják kiirtani belőle -, nyüzsg a fáraóhangya, mintha neki szólna egyedül a bibliai parancs, hogy szaporodjatok, és töltsétek be a földet. És íme, itt van a darázs is.

Egyes számban mondom, mert hirtelen annyi lett belőle, egy darabig számlálgattam, aztán abbahagytam. Az hagyján, hogy a kinti hasítékokba eddig is befészkelte magát, és csak akkor jött a belső világot vizitálni, amikor konyhai illatok csavargatták az orrát, most azonban nem is rajkötélékben árad befelé, de valósággal rajzik. Itt kóvályog valamennyi az ablaküvegen, belül, ami emberi ésszel azt jelenti, bánja már mind, hogy valamelyik panelhézagot kinevezte a vaddarazsak kaptárbejáratának.

Nálunk, otthon kecskedarázsnak hívtuk, máshol meg, azt hiszem, lódarázs a neve. Tisztelem személyiségi jogait, demokrácia van, amíg nem árt, nem bántom. Amikor azonban úgy vágódik neki az ablaküvegnek, hogy majdnem behorpad tőle, a koppanása pedig olyan, mintha géppuska szórna rá a golyót, ráadásul számítógémem képernyőjét kerügeti, és semmi beépített vírusriasztó el nem kergeti, előveszem a leghagyományosabb fegyvert, a mindig kéznél lévő légycsapót, és odasózok neki. Bánom bűneimet. Első nap kilencet teszek el láb alól, másodikon huszonhetet, a harmadikon is tart még a háború, tizenháromig jutok, de szilaj nagy eszemben fordulat következik. Egy darabig pöröltem a feleségemmel, miért hagyja nyitva az erkélyajtót, aztán beláttam, nem onnan jönnek, hanem innen. Azt már megfigyeltem, sőt hűtőszekrényes kísérlettel igazoltam is, hogy tíz fok alatt kezd el dermedezni, ha tehát odakint tíz fok körül állandósul a hőmérséklet, akkor kezd mozogni. Első dolga melegebb helyet keresni, bejön tehát a legközelebbi résen. Válogathat, az előrelátó építészet bőven gondoskodott róla. Amikor még jobban melegszik kint, kinyitom az ablakot, és akkor már nem jön egy se. Negyednapon már csak kilencet kell elküldenem a pokolba, ötödiken csak ötöt.

Légycsapó-járványt hoztam rájuk, és bár belátom, Isten teremtményei ők is, erőszakos és kiszorító játékukba nem mehetek bele. Mert itt van például az a nyavalyás, amelyik benne tévelyeg a nadrágom szárában, és nagy kegyesen elkezd fölfelé mászni. Verem a gépet megátalkodott vehemenciával, önkéntelenül is odakapok. Úgy zokon vette hirtelen mozdulatomat, óriási a szerencsém, le tudom vetni a nadrágomat, még mielőtt kihízná a lábom szára. Darázsbosszú is létezik, akár a vérbosszú. Amikor az ingemet veszem magamra, annak az ujjában is van egy. Gyorstüzelő a fegyvere, azonnal beleszúr a vállamba.

Irtózom a hidegtől, de azért esedezem, jöjjön el végre a tartósan tíz fok alatti idő, és dermedjen bele mérges fullánkod Disznóvágó Andrásba. Várom az utolsót. Biztos, ami biztos, fölállítom a darázscsapdát is. Fehér üvegbe vizet töltök - a sör állítólag még jobb -, a száját pedig belülről kikenem mézzel. Négy azonnal belehal. Közben dicséretet zengedezek a panelépítészet és a természet megbonthatatlan és örök barátságáról. Ha jól emlékszem, a Szovjetunióról mondtunk ilyeneket azelőtt.

Politikai fülemülék

Akkora érzékenységgel szorult belénk, naponta eljártsszuk nagy költőnk fülemile-pörét. Péter és Pál, tudjuk, nyárban összeférnek a naptárban, hanem a mi Péter-Pálunk háza körül mást találunk. Legszívesebben fölmondanám az egész verset. Ha a Pál kéménye füstöl, / Péter attól mindgyár' tüszköl; / Ellenben a Péter tyúkja / Ha kapargál, / A szegény Pál / Háza falát majd kirúgja...

Minek mondanám, úgyis tudja mindenki. Volt tehát egy *diófa*, *díszéül a Pál kertjének*. *A szomszédba nyúlt egy ága, melyet Péter, minthogy róla a dió is odahulla, bölcsen eltűrt, le nem vága. Történt pedig egy vasárnap...*

Mi is történt? Olyasmit mondott valaki az országgyűlésben, hogy most éppen neki fűtül a fülemüle. Fölkapja a fejét a másik. Pál nem hagyja: ötlet uccse! Péter ordít: ő meg úgy se! Mogorván átugorván ölre nem mennek, hajba nem kapnak, csak a bírósághoz futnak. Micsoda pörök vannak, Uramisten! Ha egyszer ráharap valaki, ahogy Tömörkényék ráharaptak a szegedi Koczor-bíróságra, a hasát fogja nevében az utókor.

Azt mondja az egyik a falra, hogy fehér. Rávágja a másik, hogy fehér volt, amíg mi voltunk hatalmon, de azóta elfeketedett. Micsoda? Hogy a mi kezünkben lett a fehérből fekete? Bajban van a bíróság, két prókátor se talál a corpus jurisban ide vágó faltövi passzust. Elfeketi egy évig, kettőig, aztán - na, nem mondom tovább, mert arra talál valaki következtetni, hogy az aktuális politika is belekeveredik a dologba. Pedig arról aztán szó se lehet!

Itt van például szerencsétlen sorsú derék költőnk szobrának szerencsétlen ügye. Bronzból volt, vagy viaszból? Nagyon is hozzá értő virtigli szobrászok nem az ujjukból szopták, amit mondtak, hanem megkocogtatták. Újságíró mindig akad, aki meghallja, és olyan is, aki másként hallja. Előhúzza harci bárdját a város, megsuhogtatja, és azt mondja, bepöröli tüstént mindazokat, akik jobban mernek érteni hozzá, mint ő maga. Ha egyszer ki van mondva a viaszra, hogy bronz, akkor tessék tudomásul venni, az bronz! Sajnálom szegényt, nagyon sajnálom, mert ránézésre is rokonszenves város. Talán ez az első igazi baklövése, de annyira belekeveredik a házicérnába, ki se tud kapaszkodni belőle.

Nem folytatom. Időmilliomos vagyok, kivárom a végét. Azt ugyan tudván tudom, panoptikummal senki nem nyert még választásokat, és a viaszemberek oda tartoznak, de ez csak akkor lesz igazán igaz, ha a bíróság is kimondja. Frakcióvezető van kiszemelve szobor-keresztelőre, időpont megjelölve, oda tehát szobor köll! Akkor is, ha a megállapodásban esetleg másfél-két hónappal későbbi dátum szerepel átadási kötelezvényként. Prókátor uraim, túrjátok széjjel könyveiteket, és csavarjátok lukat a paragrafuson! Te meg, aranyos fülemülemadár, ha már beleártottad magadat a politikába, fűtülj nyugodtan ide is, meg oda is.

Nád a házam teteje...

Tartok tőle, ha így megy tovább, azok is lépésváltásra kényszerülnek, akik ezt a dalocskát még a Kodály-módszer emlőiből szívták. A lépésváltás viszont katonakoromból jut eszembe. Akkor is tilalmas volt énekelni a seregben, amikor Czinege Lajos volt a hadak ura. Tessék csak elképzelni, kulturális foglalkozás keretében éppen fürdőmedencét épít a miniszter elvtárs udvarában a kiskatona - mi Kiskörösön hoztunk így össze a hajdani lovas laktanya betonozott trágyatelepéből legénységi fürdőt -, és gyöptéglával rakja ki az oldalát. Akkora jókedve kerekedik, elkezdi énekelni, hogy höss le róla Czinege... Most ugyan már nem békaügetés lenne a következménye, de megint mondom, ha így megy tovább, mégis célszerűbb azt dallani, hogy rászállott a - madárinfluenza.

Orrán-száján ez jön elő a világsajtónak. Világkatasztrófa fenyeget, ki vigyázna ránk, ha ő nem? Hálával tartozunk érte, mindenféle szemforgatás nélkül. Ahogy a Tizedesben elhangzik, az oroszok már a spájzban vannak, úgy harsogja rádió, televízió, és botrányra kalibrált újság, hogy a madárkór már Romániában van. Mi következik ebből? Reszkess, Európa, mert ha így megy tovább, megy az tovább is. Azok a nyüves vándormadarak elviszik mindenhová.

Vészhelyzetben nincsen kegyelem. Amikor megciánosodott a Tisza, haláltusájukban vergődő soha nem látott nagy halakba vasvillával szúrták a funerátorok a kegyelemdőfést, mit se törődve avval, hogy az még érez. Most ugyanilyen elszántsággal vagdossák bele a kukákba az

eleven és gyönyörű rántani való csirkéket. Vagy zsákba tömik, leöntik benzinnel, és meggyújtják. Valóságos csirke-holokauszt ez már. Mikor is láttunk tobzódni hasonló vérengzést? Amikor a szivacsos marhakórnak akartak gátat vetni a szigetország királyságában.

Szomorú vége az állati sorsnak, de az ember az első.

Vigasztaló eseményeket is találunk azonban időnként a hivatásos hírhozók. Dobogós helyen győztünk az ellenvakcina gyártásában. Lássátok, feleim, itt az orvosság, milliószámra tudjuk majd gyártani, ha megtudjuk, mi is valójában az a nyavalya, ami ellen védekeznünk kell. Mert még, Istennek legyen hála, ezt se tudjuk. Ha viszont itt az oltóanyag, nem adhatjuk be Pityipalkónak, mert a kutya se figyel rá. Ha nem is koronás fejek kellene ide, de miniszteriálisak mindenképpen. Álljon elő az egészségügyi miniszter - a mostani is, meg az előtte való is -, kapja hóna alá a legfőbb tisztiorvost, gyűrje föl csak szépen mindegyik az inge ujját, és olyan faarccal viselje el a mustraanyag beleoltását, mintha született fahitű fakír lenne.

Vannak, persze, hogyne lennének fahiten élők így is, akiket ez a szemléltető oktatás se győz meg. Van még miniszterünk! Ne is álljon elő, inkább üljön le az asztalhoz a földművelésügy legfrissebb embere egy fénykép erejéig, fogja kezébe a háziszárnyas cupákját, és hirdesse vele, nincsen itten semmi baj.

Ez se elég? Ha ekkora a veszedelem, van még frakcióvezetőnk bőséggel, ott az összes képviselőnk, és tartaléknak itt vannak a polgármesterek. A szegényes országházi menza minden embere mustrát ehetne csirkecomból.

Ha nem lennének annyira felejtékeny, azonnal ide írnám a kinti kormányférfiak nevét is, akik a szivacsos agyi járvány idején képesek voltak ország-világ előtt véres húsból flekkent enni. Baj van tehát, mindenképpen nagy a baj, de kiegészítésként arról is szó van, hogy jóra intő reklámok dolgában egyetlen nemzetnél nem vagyunk alább valók. Ha mégis oltani kellene? Az ide-oda pipiskedő szénfejű madárka aranyos dalát zengenék kamarakórusban. Emlékeznek még rá? Nád a házam teteje, / Rászállott a cinege... Ihaj, csuhaj, sose halunk meg!

Pisa - megkettőzve

Az olasz városról akarok most szólni, jobban mondva ferde tornyáról, ne magyarul tessék tehát olvasni a nevet. Mi is tátottuk a szánkat, úgy csodálkoztunk, amikor évekkel ezelőtt megálltunk a tövében. Más azt képen látni, és más ott állni. Kattogtattam én is a fényképezőgépet, lehetőleg mindig úgy vettem bele a képbe, hogy viszonyításként valódi függőleges valami látsszon. És ahogy másnak mindenkinek, aki valaha is megfordul ott, az én fejemben is kattogni kezdett a gondolat: mit kellene tenned, emberiség, hogy ne ferdüljön tovább.

Most elővettem a lexikont, mert nem szeretnék téves adatokkal előállni. Azt mondja, hogy a pisai székesegyház harangtornya (1174-ből) 54,5 méter magas, 4,3 méteres elhajlással. Mondom, pontos akarok lenni, de azt hiszem, a három adatból legfőljebb az építési ideje áll még, a többi változhatott. Mert időközben süllyedt is, és tovább is ferdült.

A televízió egyik műsorában éppen erről a toronyról beszéltek. Hozzáértő mérnökökemberek, a világ minden tájáról beledták már eszüket minden javát, de mintha az ördög nevetne vissza rájuk, a torony még jobban ferdül. Az egyik tudós azt mondja többek között, a ferdülése elérte már az 5,5 métert. Ez azért is jelentős adat, mert a nagyeszű számítógépek azt mondják, 4,3 méternél már mindenképpen össze kellett volna omolnia.

Legfrissebb híreink szerint még áll.

Ha eddigi mozgását ugyanarról a helyről úgy vették volna filmre - ha már akkor lett volna film! -, hogy mondjuk 50 éveként kattintottak volna egy-két kockát, és egybefogva vetítenék, a szépen ringó nádszálhoz lenne hasonlatos a mozgása. A meteorológusok szoktak ezzel a megoldással élni, természetesen nem félszázadonként sütve el a masinát, ezért látjuk jelentéseik alátámasztására mozogni a felhőket.

Azt is mondják a tévében, már a harmadik emelet építésekor észrevették, hogy süllyed az egyik oldala, ezért úgy folytatták, hogy oda magasabb oszlopokat raktak. Amikor a másik oldal felé látták elhajolni, a másik oldalon magasítottak. Volt az már banán-alakú is, mondja az egyik mérnök, ami, ugye, magyar dialektusra fordítva inkább kacska kifli-formát jelent.

Nem folytatom, mert nem az én tisztem ismételni azt, ami náluk se sikerült, csak azt akarom mondani, megint beindult az agyam. Az is megfordult benne, ami ott állva se jutott eszembe. Ha annyira tudják már, hogyan kellett volna jól megalapozni - Szeged többszörös példát szolgáltatott rá eddig is, és gyanítom, itt is lesz még folytatás -, akkor korszakos megoldást ajánlanék. Miért ne lehetne a pisai székesegyháznak két tornya? Nyolcszáz-valahány év múlva is ki lehetne ennyivel egészíteni.

Építészeink beleadhatnák szupernagy eszűket az épülő újba, ide érve a legnagyobb számítógépeket is, és megépíthetnék a torony társát, hajszálla másolva az eredetét. A ferdeségét is beletehetnék, sőt jó is lenne, ha benne hagynák, de jóval az elvárható összeomlási határérték alatt. Ha eddig mindig megfordult az is a fejekben, hogy az Isten szerelmére, teljesen ki ne egyenesítsék, mert Pisa városa azonnal elveszíti turistáinak javát, most, a kettős torony látására ugyanúgy özönlenének, mint azelőtt. Minden hóbertomat beleadva azért is ajánlanám ezt a változatot, mert bízhatok benne, építés közben teremhetne igazi megváltó ötlet a mostani megmentésére.

Azért is érdemes lenne belevágni, mert ha mégis eléri a végzet, legalább megmaradna a pontos másolat. Nagy blama lenne viszont, ha az új előbb rogyna össze.

Majdnem kilenc évszázada írva vagyon, az ördög a székesegyház tövében sem alszik.

Nigériából jöttünk?

Megbocsáthatatlan vétke volt Évának, legkedvesebb ösanyáknak, hogy nem nyilatkozott a Paradicsomi Kurírnak, hol is szülte meg Káint és Ábelt. Azért emlitem őt, mert az az egy biztos, már akkor is az anya volt a biztos. A kései utód, Árpád apánk se vitte magával a Vereckei Hírek tudósítóját, hogy eldönthettük volna, látta-e egyáltalán Vereckét, vagy egészen más utakon talált el a Kárpátok átölelte tájra.

Ha nincsen írásos bizonyíték, régészek és embertanászok hada találgatja egyszer ezt, másszor azt. Van olyan föltételezés is, és egyelőre ez kezd győzelemre állni, miszerint az emberiség bölcsője Afrikában volt. (Mivel okosságból is, hülyeségből is mindig tudtunk világelsők is lenni, a magyar honfoglalásról meg egyszer azt is hallani, kettő is volt belőle, meg azt is, soha nem volt, mert mi mindig itt voltunk. Ott még nem tartunk, hogy a Paradicsomkertet is színmagyarok lakták volna.) Afrika nagy tájék, most éppen nem jut eszembe, melyik barlanglakás lehetett az emberi áradat elindítója, de ha nem is lehetett az Nigéria, bocsássa meg minden tudomány, bennem most ez ötlött föl.

Lezuhant egy repülőgép. A civilizáció civilizátlanságára vezethető vissza, ha fölszáll is egyik-másik, tragédia lehet belőle. Elfelejtettek meghúzni egy csavart, eldugult egy dűzni, vagy éppen szétpukkant, a fene tudja, mi érheti azt a bonyolult szerkezetet. Ha valaki elkezdené térképen kipontozni, hol esett már le egy vagy több, olyan lenne a világtérkép, mint a mákos tészta.

Oka van annak, hogy éppen az jutott eszembe, amit eddig leírtam. A szerencsétlenségről szóló első hír sejteni engedte, az iszonyatos tragédiának sok áldozata lehet. Mit mond erre a hivatalos kormánymagyarázat? Mintha itthon született volna, anno. Nyugi, az utasoknak a fele is túlélte. Ha egyszer eszébe jutna akármelyik tudósunknak, hogy a nagyotmondások és az elhallgatások szálán kutassa az őseredetet, bizony Isten mondom, hamarabb rátalálna. Emlékeznek még Csernobilra? Hát nem azt mondták akkor is, nyugi, nyugi, nincsen semmi baj? És tömték belénk a salátát.

Ennyire tejtestvérünk lenne Nigéria? Onnan jöttünk volna?

Értelmes ember, ha nem tud valamit, megkérdezi. A másik, ha nem tudja, kimondja. Akár nálunk, akár odalent. Még azt se tudhatták, merre keressék a roncsokat, de már mondták, nyugi, nyugi! (Rémlik, Koreában vagy hol, lelőttek egyszer valami nagy gépet, és arra is azt mondták először, nem is látták. Aztán meg azt, nyugi, nyugi, közönséges baleset volt. Távol-Keletre is eljutott az emberiség a bölcsőből, bár, jut eszembe, mintha már Jáva szigetéről is anyakönyvezték volna hajdanán ősnagyanyánkat. Vagy csak a lódítás jutott el?)

Mert mi is történik közben? Előbb-utóbb életbe lép a sántakutya-effektus. Megszólal a vöröskereszt főtitkára is, és közli, „a gép teljesen széttroncsolódott. A roncsok szanaszét hevernek. Túlélőkről nem kaptam semmilyen hírt.”

Hogy a kormány hivatalosa honnan kapta, a kutya se tudja. Lehet sima ökörség is, vagy ősbárlangi közös örökség.

Ilosvai - Tázláron

Mostanában házhoz jönnek a témák. Nem az utcán hevernek, az ottaniakat agyontapossák az autók. Ez a mostani nem is házhoz jött, csak hozzám, a buszban. Anyóka szállt föl Vadkerten, nem talált magának jobbat, mellém ült. Elénk meg a férje, de ő meg se szólalt.

Anyókat mondtam, pedig fiatalabb nálam. Hálálkodott, hogy leülhetett. Mondta is, de sokat járt erre gyalog.

- Ötven évvel ezelőtt?

- Annyi nincsen, csak tizenhárom.

Nagy műtét után volt, savót takarítottak ki naponta a sebből, de a busz csak eddig hozta.

Beteg ugyan a fülem, de azt kihallom, nem erről a vidékről való.

- Selymesilosváról. Tudja, hol van az?

- Még nem, de ahogy Kegyedet ismerem, hamarosan megtudom. Ilosvai Selymes Péter azonban jó ismerősöm.

- Félig eltalálta. Ott született. Szilágysomlyó mellett.

Hogyan keveredtek át kilencvenkettőben? Agydaganata lett a gyerekeknek, már ki is adták a kórházból, hogy ne a nyakukon haljon meg. Ideát az egyik pesti kórházban elvállalták, megműtötték, és még mindig él. Oda mutattam én is a koponyám bal csücskére. Magának is? - rémülködik. A fiamé is a bal oldalon volt.

- Megvan még?

- Meg hát. Meg is nősült, fia is született. Tíz éves, és nyolcvan kiló.

- Kicsit sok.

- Nagyon nagy étvágya van. Dagainak csúfolják, de még nem veszi föl. Hat szendvicset is megesszik egyszerre. Majd ha a lányok is így emlegetik, talán kevesebb is beéri.

- Az előbbi kérdésre még nincsen válasz. Úgy hangzott, messze-e kenyér nélkül?

- Ja? Csak ide, Tázlára.

- Tanulták az iskolában Ilosvai Selymes Pétert?

- Annyi eszük volt a tanítóknak, jól megtanították velünk. Még Ceaușescu idejében is. Tudja, hogy Arany János az ő versét dolgozta bele a Toldiba?

És elkezdte mondani, amit róla tanult. Egyetemi feleletként is megállta volna a helyét.

- Tizenháromszor feküdtem meg a műtőasztalt, de ezt még nem tudták kivenni belőlem.

Talán nem is akarták. Fékezett a busz Tázláron, férje szorgalmazta, szálljanak le azonnal, mert most meg Majsáról gyalogolhatnak visszafelé.

- Álljon meg már, és ne halmozza tovább az élvezeteket. Annyi jó betegség van a világon, ne a haragosokat válassza mindenáron. Vegyen példát rólam. Én már csak a nevetősekben utazom.

- Ezzel kellett volna kezdenünk. Eltanultam volna.

Megint mondom, áldassék a jó tanító neve Selymesilosván is, Szilágysomlyó mellett. (Tanító volt Selymes Péter is.) Anyóka talán végig el tudná mondani a szentséges Toldit. Még bele se kezdhették.

Sárkány a gyakorlótéren

Tudják mi az a matracsárkány? Hajszálla olyan, mint a matracejtőernyő, csak szelídebb. Őseim sírjához mentem, amikor Kiskőrösön láttam a még mindig romló laktanyákat. Rosszul jövendölgettem a foltosnadrágú tábornoki viziten. Iskolarendszert álmodtam oda a teljes leszerelés utánra, meg is kérdezte a főkatona: ön hallgató elvtárs, kinek a kémje? Meg is csapogatott a hadravágás szelével. Most pedig egy kisfiú a sárkányt eregette a gyakorlótéren. Fontos, hogy Kiskőrösön történt, mert negyvenkilenc évvel ezelőtt is ott történtek a fontos dolgok.

Volt egy őrnagyunk, állítólag összesen két osztállyal, azt is katonaként megszerezve, hogy a nagyját mondjam csak. Első találkozásunkon így köszöntött bennünket: Önök, hallgató elvtársak, a műveltség igen alacsony fokán állnak. Lapátot röviden vállra! Minket csak dél-utáni kulturális foglalkozás keretében vitt ki a gyakorlótérre, lövészárkot ásni. Útközben a három szakasznak egyszerre vezényelt vigyázz-menetet. Tapintatosan hátra maradt, és az

árokba is lehúzódt. Jó messziről egyenkint szedte ki a rajokból a második, a harmadik, meg az Isten tudja hányadik katonát, mert látta, hogy a csizmájuk nem kopogott. Őket ebből a tantárgyból korrepetálta egész délután.

Az egyik éjszakai riadónkon nem jelent meg minden tiszt, ezért belehajtotta őket a konyha melletti bűdös pocsolóba kellős közepébe, és kiadta a vezényszót: „ülj le”! Szájuk széléig ért a lé, a mosogatóvíz is, meg az ételmaradék is, és ott okította őket. Tavaszi áradások idején meg a nyakig megtelt útmenti csatornába vezényelte bele a szakaszokat, „három lépést hátra lépj!”, mert valamit nem úgy csináltak. Utolsó estünkön jutott eszébe, hogy még nem voltunk éjszakai gyakorlaton. Hajnalig csúszunk-másztunk a gyakorlótéren, közben Berta Miska sapkája elveszett. Egyetlen sapka HTK-ban számolva elvitte volna a fele zsoldot, megkértük Kocsis tartalékos hadnagyot, aki civilben a soroksári papírgyár egészen normális diszpécser volt, hadd keressük meg testületileg. Dühöngött akkor már bennünk a leszerelési jókedv, megrohamoztuk a sapkát, szuronyhegyre tűztük, és győzelmi indulót énekelve jelentettük a fényes győzelmet. Én viszont azt voltam kénytelen jelenteni, hogy az örült roham közben elveszett a gázharisnyám. Ha azért is fizetnem kell, még három nyaram rámegy.

Azt mondta a hadnagy, megkereshetem, de egyedül. Meg is találtam, roham nélkül is, és leltem egy be nem gyulladt füstgyertyát is. Mi dobtuk el éjszaka. Semmi kedvem nem volt a sereg után futni, kiültem az árokpartra, és szuronyhegygel szétpiszkáltam. Ott, ahol most a sárkányt eregette a kis kölkök.

Azokban az időkben, ha enyhe leszerelésvágy dolgozni mert egyik-másik karikatúristában - a teljes leszerelésre gondolok -, az egyik azt rajzolta, hogy a tank ágyúcsövén apró gyerek hajtja a hintáját, a másik meg azt, hogy emlékeztetőül csomót kötöttek nem a zsebkendőre, hanem az ágyú csövére. Ötven év nagy idő - az idő hogy elszáll, cserebogár, sárga cserebogár -, és lám, valami azért közben mégis történt. Sárkányt ereget a kisfiú ott, ahol mi éjnek évadján hurrá kiáltással rohamoztunk.

Kedvem lenne énekelni Gülbaba rózsáiból, hogy „a legelső kívánságom, halljátok meg, emberek”: Kiskőrösön rendeztek sárkányröptető versenyeket. Isten bizony elmegyek. Ha még járni tudok. Nem eregetőnek, csak veterán tapsolónak.

Mellébeszéd, kéményből

Azt mondja a rádió, meghalt két ember Pesten. Egy lakásban, talán percre mérve is egyszerre. Rettenetes tragédiájukat föltehetően az okozta, hogy káros égéstermékek áramlottak vissza a kéményből. Mire fölébredtek volna, már nem éltek. Igen korán ránk köszöntött a szezonhalál. Nyáron a vízbefúlás, téli síkosságban a combnyaktörés, minden lehetséges következményével, és íme, itt a fűtési időszak réme is.

Ennyi a hír, és jó, ha elhangzott. Intelem is van benne: éberek legyetek, és óvatosak, emberek!

Ami azonban utána következik a hírmondásban, akkor is mellébeszéd, ha minden szava igaz lehet. Azonnal előállítanak most is valaki hivatalos nyilatkozót. Most nem a polgármestert citálják mikrofonvégre, azt hiszem, a kémények hivatalos örét fogják elő, aki elkezd darálni a maga igazát. Ahová a józan ész kevés, oda mindig kell egy olyan valaki, aki legalább tudja, mitől döglök a légy, és mitől pusztulnak az emberek. Hogy például többségünk személyes zaklatásnak veszi, ha a kéményseprők pár percre bele akarnak nézni a kéménybe. Tehát nem is kotorni akarják, csak azt mondani, kukk, és már mennének is tovább. Na, ezt aztán, az én

lakásomban nem - küldik el őket nagyon sokan boldogabb tájakra! Ha netán azt állítaná, hogy ebbe a lakásba is hiába csöngettek be ekkor meg ekkor, azt megérteném.

Még az se biztos, hogy valami füsthalál okozta vesztüket, de a végkövetkeztetés már kész: mi, ugye, mindent megteszünk, illetve megtennénk, mossuk kezeinket, de az az emberi nagyon konokság és végtelenül butaság utunkat állja.

Folytatódik a félre duma. Megint mondom, igaz lehet minden szava, de éppen itt, éppen ekkor, nagy számárság. Ökörség. Hogy a fővárosban ennyi meg ennyi a rozzant kémény, vidéki városokban pedig annyi meg annyi. Mi, ugye - megint jön az imamalom, pocskolódássá válva -, mindent elkövetnénk a teljes biztonság érdekében, de ott vannak a ragya kémények, nem tehetünk semmit. Se ellenük, se az érdekükben. Tessék mondani, ennek a háznak, illetve ennek a lakásnak is gallyra ment a kéménye? Ja, vagy azt nem is tudják? Honnan is tudnák, ha nem is látták? És a tragédia igazi okát még nem is ismerik, csak annyit hallottak, hogy...

Engem megráz a tragédia. Az is, ami egyetlen emberrel történik, a páros is, és a tömeges is. És fölháborít a mellékalapált agyonpedagógia is. Igaz, nagyon igaz, más kárán tanul az okos, és ha engem kérdeznének, én is azt mondanám, ennél hatásosabb időpontot keresve se lehetne találni. Vessünk be tehát minden okos érvet - de ne a szerencsétlenek rovására! Láthatatlanban, mondva vagy kimondatlanul ne veregessük bele őket a sárga földbe, direktbe kapcsolva, vagy sejdíteni engedve, hogy maguk hozták fejükre a bajt.

Az összes mellébeszédet visszahagynám a politikusoknak. Azt hiszem, tőlük tanultuk. Nekik, úgy tűnik, ez a mindennapi kenyerük.

Gyógyító lárvák?

A tudós koponyákat most arra kérném, nézzék el nekem, ha le-letérek a veretes tudomány országútjáról. Meglepetést okozott nekem is, és gondolom, másnak is azt okoz, ha elolvassa, hogy gyógyításra fognak be bizonyos lárvákat.

Kezdjük az elején. Tudják mi a nyű? Nem az ígére célzok most, ami, ugye, azt jelenti, hogy gyökerestől tép ki valaki valamit a földből - mint például Fanyűvő a mesében -, hanem a főnévre. A többes száma: nyüvek. Megközelítő rokonértelmű szava a pondró.

Ez is bukásra állna akármelyik elegancia-versenyen.

„Bőrtenyésztéssel” kezdte

A szegedi bőrklinikán van egy ember, aki nehezen gyógyuló sebek kezelésére fogta be a nyüveket. Szabad Gábornak hívják, gyermekkor óta ismerem, kaptam magam, elmentem hozzá. Tegeződünk, nézzék el nekünk. És a bizalmaskodó hangnemet is.

- Eddig csak azt hallottam, *bőrgyáros* lettél.

- A két föladat egy töről fakad. Égési sérüléseknél megesik, akkora felületen pusztul el a bőr, nehezen tudná saját erőből pótolni a szervezet. Van egy újfajta eljárás, szinte tenyésztetni lehet a bőrt. És mit tegyünk az olyan sebekkel, például a fekélyekkel, amelyek időtlen idők óta nem tudnak begyógyulni? A törekvésünk itt is az, hogy alkalmassá tegyük a sebfelületet a hámosodásra, a bőrképződésre. Németországban voltam tanulmányúton, ott láttam. Ott már alkalmazzák. Ahogy Amerikában is, és másutt is.

- Mi kell hozzá? A nyű a légy lárvája.
- Légy kell hozzá valóban, de nem a mi *piaci legyünk*, mert az nem jó. Latin nevét mondom csak, *Lucilia Sericata*. Nálunk nem is élne meg.
- Akár ilyen, akár olyan, romló hús a kedvelt tápláléka.
- A fekélyt is ilyen szövetek borítják.

Biosebészet

- A mechanizmusáról, ha lehetne.
- A légy lerakja a petéket, azokból kel ki a lárvá. Bebábozódás után ebből jön elő a repülő jószág. Ismert volt a tudományban korábban is, speciális enzimeket - enzim-koktélnek is mondják - termelnek ezek a lárvák. Az enzimek föloldják az elhalt szöveteket, anélkül, hogy az élőkben a legcsekélyebb kárt is okoznák. Táplálékuk maga az így dúsított enzim.
- Fogjátok a lárvát, és ráteszitek a fekélyre?
- Két eljárás ismerős. Az egyiknél szöveti zsákba tesszük, a másiknál szabadon a sebre.
- És ha szabadnak érezvén magát, kedve támad elmászkálni?
- Nem támad kedvük, mert egyrészt a kosztot ott nem hagynák, másrészt pedig ezeket is helyhez kötjük speciális sebkötözéssel. Az egész tehát zárt rendszerben történik.
- Bocsánat! És ha közben annyira jól megy sora, hogy bebábozódik a lárvá? Netán a légy is kikel belőle?
- Ilyen veszély nem fenyeget, nem bábozódik be, tehát légy se kel ki.
- Esetleg más fertőzőet lép föl?
- Teljesen steril az eljárás, a lárvák is sterilek.
- És az enzimek „mellékállásban” gyógyítanak?
- Nem gyógyítanak, csak megteremtik a meggyógyulás feltételeit. Biosebészetnek is nevezhetnénk. A munka javát a tenyészállatok lárvái végzik el. Ismétlem, világszerte regisztrálták már az eljárást, messze nem mi vagyunk az elsők.

Előtte és utána

- Azt hallottam, a napokban *vetettétek be* először az első betegen. Meddig tart a kezelés?
- Az első fázisa 3-4 napot vesz igénybe. Ezen vagyunk túl, haza is engedjük, de vissza kell térnie a további gyógyulás érdekében.
- Láttad a sebet előtte is, utána is.
- Ismétlem, előtte elhalt szövetek borították, néhány nap alatt szinte legyalulták róla ezt a réteget. *Feltisztulódott* a seb.
- Fájdalmas lehet, ahogy belerág.
- Az elhalt szövet nem fáj. És nem is rág bele, csak föloldják az enzimek. Kíméletes eljárásnak is nevezhetjük.
- Egyetlen betegről szóltál. Várományosok a listán?

- Eddig hatvanat tartunk számon, de nyilván több is lesz, ha híre kél.
- Senki nem idegenkedik tőle?
- Természetesen tájékoztatunk mindenkit arról, hogy kockázat és káros mellékhatás nélküli az eljárásunk.
- Gábor, sok sikert! És a betegnek gyógyulást!

He?!

Halmozom az élvezeteket. A minap a szememet csomagolták be, most viszont beállt az a szomorú állapot, hogy az egyik fülem süket, a másik meg nem hall? Na, jó, javítok rajta: alig hall. Aki még nem tapasztalta, tanuljon tőlem.

Lássuk a szememet. Jól elkéstem megint. Eddig meg se fordult a fejemben, amikor még tanítottam, akkor se, mit gondolhat Vörösmarty verséről - *Hová merült el szép szemed világa?* -, akinek csak egy szeme van. Vagy annyi se. Meg-megesik, hogy fukar kezekkel mér a természet, de hisz nagy úr, hogy Madáchot is belekeverjem valahogy. Okom van rá, hogy most elmerengjek róla.

A szomszédék macskája addig-addig egerészett annakidején, amíg elvesztette fél szemét. Senki nem tudta, mi történt vele. Ősi ösztöne tovább is megmaradt, vadászgatott, meglapult, tücsökre-bogárra is ugrott, ha egeret látott mozogni a fűben, még nagyobbbat. Elnéztem szegény összes kinyát, és szántam nagyon. Mindig mellé ugrott. A másik párton lévőkkal kellett volna együtt éreznem, de a szívem valahogy mindig a közelebbi szerencsétlenek oldalára húzott. Tudtam, hogyne tudtam volna, Cirmos nem tanulhatta, a térlátásnak-térhallásnak első követelménye, hogy két szemünk és két fülünk legyen. Az eggyel is látta, hogy valami mozog, és jó falatnak ígérkezik.

Mintha fél napra társa lettem volna. Vastag pakolással bekötötték egyik szememet.

Aki többet jár szemorvosokhoz, nyilván tudja, ez a fél nap nem a világ, de én legalább nem ültem ki egerészni közben. Azt próbáltam méricskélgni, felére csökken-e a világ, ha csak egyik szememmel nézem. Ha a nyakamat is utána fordítottam, akkor talán nem. Jó komám, Attila, hivatalból kirendelt „vakvezető kutyaként” kísérgetett. Ha ajtón mentünk ki vagy be, megkértem, előttem lépjen, de középen, hogy nyomát követve neki ne menjek a félfának. A mozgólépcső előtt legalább annyira elbizonytalanodtam, mint akkor, amikor először megláttam. A villanyrendőr piros-sárga-zöldjével nem akadt gondom, annak értelme fél szemmel nézve se változott, de egykori tanárunk, egyszemű Pista tragédiáját azonnal megértettem.

Szülővárosában, Szentesen úgy akart átmenni az egyik kereszteződésben, ahogy gyerekkorában mindig. Jött egy teherautó, megvárta. Benne volt azonban a minden gyalogosra jellemző szaladhatnék, ahogy elporzott előtte a járgány, mindjárt lelépett a járdáról. Talán arra se volt érkezése, hogy megtudja, pótkocsi is volt utána kötve. Fél szemmel jelentkezett Szent Péternél.

Jó, hogy eszembe jutott, nem győztem tekergetni a nyakamat, annyira óvatos lettem. Az a férfi is lelki szemeim elé fordult majdnem minden átjáróban, akinek bal szemén fekete takarás jelezte, hogy csak a jobb van használatban. Az, hogy nagyon régen király is lehetett, akit megvakítottak, sőt Bottyán apánk hadvezérként írta be nevét többek között az én fejembe is, noha csak egy szeme volt, inkább szánalommal töltött el. Eddig is szántam őket, mert az élet

egyik legnagyobb ajándéka két szemünk világa, de most elevenebben lángolt föl bennem a rokonszenv.

Aludnom, szerencsére, fél szemmel ugyanúgy lehetett, mint kettővel, de hihetetlen öröm szállt le rám hajnalok hajnalán. Újra két szemmel legszívesebben belekiáltottam volna a világba, hogy holló a hollónak nem vájja ki a szemét. Ezt mondtam mindenkinek, aki útközben kérdezte: hát veled mi történt? Á, semmi, csak a holló szele csapott meg.

Az egyik legjobb szemorvos adta belém minden tudását. Most meg azon kaptam magamat, körülöttem csak motyognak az emberek. Rájuk is szóltam: ne motyogjatok!

Ritkán ülök le a televízió elé. A híradót végignézem, néha többet is egymás után. Amikor azonban leülök, sajnos, föl kell srófolnunk a hangerőt. Ami nekem éppen csak meghallható, az a páromnak már keserves üvöltés. Szerencsére közel a segítség, azt mondja az egyik reklám, vegyem meg ezt meg ezt, fűjjam a fülembe, és kitisztul a világ hangja.

Gyanús ugyan, ha reklámozzák, de az is lehet, ez kell nekünk.

Be a patikába, ki a patikából, fölszerelem a kis flakonra a fűvókát, és ahogy a sillabusz mutatja, zutty bele a jobb fülembe. Nem takarékoskodtam vele, az alvázmosáshoz is bő lé kell, hogyne kellene a fölsőhöz. Aztán a bal fülembe is belelővelltem. A szimmetria kedvéért. A józan ész azt diktálja, meg kellene várnom, mi lesz az elsővel, de hitvány kupciher lennék, ha kihagynám. Egy jó nagy zutty hadd menjen oda is.

Ettől aztán olyan dugó maradt a fülemben, amelyet tengerben úszkálva szerezhet az ember. De jó, hogy eszembe jutott! Az van ráírva is, hogy tenger vize van benne. Még minden szökőár és trópusi hurrikán előtt. Tehát nem bolha van a fülemben, ahogy illenék, csak dugó. Ez történt csütörtökön, de még pénteken is fél lábon ugráltam, hogy kicsaljam belőle. Zötyögtettem feszt szombaton is, vasárnap is. Hétfőre virradó éjjel végre valami elkezdett szivárogni belőle. Nem mértem se grammra, se köbcentire, de sacra is több volt. Annyit én nem tudtam belefröcskölni, amennyi kijött. Ezek szerint önálló termelésre álltam át. Csak szökőár ne váljék belőle!

Legyen türelmes az ember, amikor magán kísérletezik, egyszer majd minden tartály kifogy. A baj csak az, már fájni is kezd. Nincsen mese, orvos kezére kell adnom. Elmentem Éva asszonyhoz. Többször imába foglaltam a nevét, teljes a bizalmam. Elvittem a flakont is. Ránézésre azt mondja, ez is tengervízből való, akár az orrba fújó. Az a jó benne, hogy nem árt.

- Nana! - mondom. Belesüttet a fülemben, és föltételezi, fülzsír van benne. Kétszer megszívhatja hatalmas kirurgus-föcskendőjét, bele is zúgatja mindet, de tiszta víz jön ki belőle. Csak nem gombát termelek a fülemben? Ha netán vargánya lenne, az jó, mert nagyon szeretem. Gyilkos humora jön elő: lehet az galóca is. Szivornyával kitisztítja, és azt mondja, nem gomba, hanem más. Valami fertőzet. Másnap is generáltisztítás, harmadnap is. Lázam is lett, ha nem is egetverő, és a szívem szava is ott dörömbölt a dobhártyámon. Ki akar menni belőlem Jóka ördöge, vagy nem tud bebújni? Mintha Botond buzogányát forgatná a nagykapu előtt. Délutántól kezdve nagyon fáj már, kínos lett az éjszakám is. Fülkaparékot vett másnap, és elküldte kitenyészteti.

Az is feneség a dologban, ha jobbról köszön valaki, én balról hallom. Csak nem parlamenti politikussá akarnak tengervíz árjával átállítani? Nekik szokott ilyen félrehallásuk lenni. Sajnos, a kamion dübörgését is balról hallom, pedig jobbról jön. De jó, hogy a szememre hallgatok, nem a fülemmel nézem! A patika most is útba esik. Forintban mérve már a tengervíz duplájánál is többet eldözsöltem. Csak el ne verjem a kódísnegyedíjamat!

És ha poshadt az a tengervíz? Akár a döglött cápa uszonya is belekerülhetett. Annyira belefészkelte fejembe magát ez a hóbortos gondolat, eszembe jutott, tudós barátaim is vannak. Ha nem is számos milliók, de válogathatok is bennük. Beköszöntem az egyikhez, a tengeri lötytyel a kezemben, és hirtelen művével a fülemben. Másnapra centrifugával is szédítette, és táptalajra is rákent egy nagy fujatot. Következtetése: olyan oltári nagy szélhámia ez, kár, hogy nem neki jutott eszébe. Régen meggazdagodhatott volna már. Semmi más nincsen benne, csak 0,8 százaléknyi konyhasó. Butácska bölcsességemmel megkérdeztem még:

- Legalább steril?

- Teljesen az.

Kellett nekem rohamsisak! A magam esze szerint az történt, hogy fokozatosan romolgatott a fülem, de amikor a tenger zúgását meghallotta, egycsapásra fölborult benne a vízmérték.

Nagy ajándéka azonban az életnek, olyasmit is megtudtam, amit eddig el se képzelhettem. Tudják, mi a csontvezetés? Nem csak akkor, amikor furdanccsal dörömbölnek a fülem körül, de tartósan is? Eddig a bal fülem volt a rosszabb, most az lett a jobb - bocsánat, a jobbik-, de a saját hangomat erősebbnek hallom. Előfordult már az is, nekem mondogatták, ne motyogjak. Ezt aztán nem érdemeltem az élettől! Szimfóniaköltésbe még nem fogtam bele, ahogy Beethoven tette, mert előtanulmányok nélkül hátha csak borzalmakat tudnék billegtetni a zongorán, de mintha álmaim beszédesebbek lennének.

Jótéttelek közben hívogatnak ide is, oda is, ahogy máskor is szokták. Erzsike is küldött külön példányt két nagyszerű estre is, és saját kezűleg is ráírta, számítana rám. Hatalmas megtiszteltetés! Minek kerestem volna műmentséget, ha kéznél van az igazi is? Megírtam neki, semmire nem menne velem, ha ott lennék. Baj is lehetne belőle. Ha netán nagyon fontosat is mondana a nekem is nagyon kedves vendég, legföljebb közberikkanthatnék: he?

Ennyire nem ronthatom a könyvtár imázsát.

El ne felejtsem, időközben a bakter-laborban is kitenyésztették fülem kaparékát. A bakteriológiai műintézet neve ez családiasra hangszerelve. Éva asszony azt mondta rá, Istennek legyen hála, erre gondolt ő is, és összes eddigi törekvése ellene irányult. Mostantól kezdve azonban három hétre szabadságra megy, jó szívvel átadott a Nagy Fehér Főnöknek. Búcsúzáskor megkérdeztem:

- Meghallom én még a madárcsicsergést?

- Biztosan meg. De leginkább a mélyhangúakét.

- Darukét, varjakét? Az se kutya.

Professzori találkozómon meg azt kérdeztem, benő-e még az a luk, amelyiket a gyulladás a dobhártyámra rágott?

- A gyereké még összeforr, az idősebbeké már nem nagyon.

- A fiataloké a jövő! Legszebb legénykoromban vagyok. Ennél jobban soha nem lehetek.

- Jó a humorod.

- Amikor még gyerek voltam, ezt írta papirosomra az egyik orvos: korához képest gyöngén fejlett. Mikor venném hasznát, ha nem most? És a gyerekségben éppen visszafelé haladok.

A szemem azonban kitűnő. Reszkessetek, egerek!

Karcsi bugyija

Senkit ne zavarjon az, hogy Karcsinak nem is lehet bugyija, ámbár a mai kifordított világban minden megeshet. Se levél, se csomag az, amivel Karcsihoz állított be a postás. Nem utánvéttel küldték, és ez némi tapintatra vall, nem kell tehát láthatatlanban kifizetnie az árát. Semmit nem rendelt se ettől a cégtől, se másiktól, ezért gyanakodott, de nagyon, mivel akarják megejtetni megint. Jól megnézte, ürgette-forgatta, tagadhatatlan, valami van benne, és a címzés is neki szól. Gyorsan fölbontotta, és tulajdon szemeivel látta, küldtek neki egy darab melltartót, egy darab - a darabnál is picurkább - aligbugyit, és még egy valamit. Majdnem elszégyellte magát. Ha jól sejti, női topnak kéne neveznie, olyanféle valami, ami se nem kombiné, se nem más, valami felső-alsó. Alsónemű lehet, az biztos, de talán a női test felső részére való.

Ekképpen fölfrissítve és kiegészítve ismereteit, azonnal kijelentette, ezért a csomagért ő egyetlen fillért nem fizet. Ja, hogy el ne felejtsem, papiros is volt a mellékletben, arra pedig az volt írva, hogy mindezért küldjön ennyi meg ennyi ezer forintokat. Ott a csekk is, pontosan kitöltve. Meg az is rajta van, legutóbbi sikeres vásárlására tekintettel küldték. Telefonszám is van a papiroson, külön csomagolva, föl is hívta azonnal. Szépen bűgő női hang szólt bele a telefonba, igyekszik pontosan fölvilágosítani:

- Kedves Hölgym! Talán a hangomból is ki méltóztatik érezni, hogy férfi vagyok. Melltartót nem viselek, és tangabugyi helyett is gatyában járok. Top se volt még rajtam, és föltehetően ezután se lesz. Közöséges atlétatrikóval is beérem. Ezt a csomagot én nem rendeltem meg, és ki se fizetem. Az is tévedés, hogy valaha is vásárlójuk lettem volna.

Kellemetlen lehet ez egy szépen bűgő hangnak, mintha kiutat keresne:

- Nincsen a családban nő?

- Ahhoz, Önnek, harag ne legyen belőle, semmi köze sincsen.

- Várjon csak! Itt vannak az irataim, mi Németh Ildikónak küldtük.

- Én mindenestre Károly vagyok, és ez szerepel címettként is. Ebben a házban legalább százan lakunk, lehet közöttünk Ildikó is. De ne várja tőlem, hogy végigjárjak ajtóról ajtóra, és megkérdezzem: nem lakik itt véletlenül Ildikó?

- Akkor küldje vissza!

Itt a posta a szomszédban, összefogja, és már viszi is. Áldja az óvatosságát, a kis zacskókat nem bontotta föl. Elmondja a postásnak, hogyan járt, és megkérdezi, hogyan tudná úgy visszaküldeni, hogy neki semmibe ne kerüljön.

- Igen egyszerű. - Már írja is rá a nagy P-betűt, és húzza a nyilat a föladóhoz. A pöcsétet is ráütötte.

Az ajtóból lépett vissza Karcsi, majdnem úgy, ahogy Columbo hadnagy szokott.

- Bocsánat, de mivel tudom én igazolni, hogy visszaküldtem?

- Az is egyszerű. Tessék ajánlva föladni.

- Még én fizessek azért, mert valaki be akart húzni a csőbe?

Elmondta inkább minden kollégájának, hogy tanúk legyenek, ha úgy hozná a sors. Van annyi tisztesség a cégben, eddig a füle botját se mozdította.

Féltengelyszerviz

Sivatagi utakon is vannak iszonyatos buktatók, mégse lehet látni oda kitelepült autójavítókat. Azt hiszem, a biztos éhenhalásra fizetne be a tulaj. Még olyan se lenne, mint az alföldi homokbuckákon hajdan vegetáló Kutyakaparó csárda.

Vessen magára keresztet, aki mostanában autóval vág neki, hogy Szegedről elmenjen a Nyírség egyik csücskébe. Tokaj szőlővesszejével majdnem szembe. Számlálhatja, hány helyen állítják meg tárcsás bakterok, vagy gépesített villogók. Van, aki mérgében a csillagokat is képes lenne leszedni az égről, de olyan is van, akin erőt vesz a bölcs belátás. Ha azt akarjuk, hogy végre ne legyenek kocsit és utast táncoltató kátyúk, javítani kell. Aki azt is akarja, hogy a gyorsforgalmi utakon egyszer majd hamarabb érjünk oda, az meg azt mondja rá, legfőbb ideje. Az az istenvertesség mégis benne van a dologban, hogy minden éppen a mi utunkba esik.

Megy tehát a dolgozó vadonatúj kocsival, és araszol. Nem a sajátjával megy persze, mert neki ilyen nincsen, de az is dolgozó, aki a kormánynál ül. Indulásnál abban maradnak, nem holmi tekergő útra mennek, ami, ugye, kilométerekben mérve jóval rövidebb lenne. Nem mennek Szolnoknak, onnan föl Tiszafüredig, aztán még egy kicsit tovább, mert az csak kóválygás lenne, irány inkább Debrecen, és onnan majd meglátjuk.

Mintha az ország összes jelzőtábláját, és a mögötte megbúvó kátyúját ide terelték volna. Aki itt el nem téved, az az erdőben is boldogul. Debrecen és Polgár között például háromszor állítottak meg bennünket, fejenként fél-fél óráig. Négy órát terveztünk az útra, már a hatodikat fogyasztottuk, amikor ránk telefonáltak a várakozók, várjanak-e még.

Ha még bírják türelemmel, várjanak meg bennünket.

Mondom, hepe hátán hupa, vigyázzon a nyelvére, aki leharapni nem akarja. Azt se számláltuk, hány épülő aluljáróban és fölüljárón mentünk át, tiszteletünk jeléül újabb idővesztéssel adóztunk valamennyinél. És akkor, nem tudom már hol, egyszer csak elénk bukkan egy kócerájféle hatalmas cégtáblája: *Féltengelyszervíz*. Így, egybeírva.

Ekkora humorérzéke lenne a szerelőnek? Vagy ekkora huzalma van a realitásokhoz? Ahol az út mellett már gomolyát és juhsajtokat árulnak, nem sivatag az. Aranyat ér ott egy féltengely.

Szárán szárad

Szégyen, nem szégyen, loptam. Eddig egyetlen szál gyufát el nem vettem mástól, most egész cső kukoricát vittem haza, a máséból. November kellős közepén! Emlékeztetőnek. Ki is akasztottam számítógémem fölé, az egyesfogatú tehénjáromra. Bacsá Palitól kaptam legalább harminc évvel ezelőtt, és azóta minden betű leütésénél figyelmeztet igavonóságomra. Jól megfér most vele a kukorica.

Az se mai gyerek, aki emlékszik még az öregátkos egyik szilveszteri kabaréjának a fordulatra: *töretlen, mint a téeszek kukoricája*. Hol vannak már a téeszek! Aki magának termelt hajdanán, sietett mindent betakarítani, hogy vesztesége ne legyen. Erre fejlődött rá: *a közös nem az enyém, hadd pusztuljon!* A legújabb földosztás - legszívesebben földvisszaosztásnak mondanám, ha nem kísérték volna oltári nagy szélhámiák - olyan téma, aki kötetbe gereblyéznél, sikerkönyvvel rukkolhatna elő. És erre itt lóg előttem az egy cső lopott kukorica, jelezvén, mégis maradt valami az öregátkosból. A hanyagság?

Mondják, persze, a közelben lakók, hogy megint rossz nyomon járok. Nem azért töretlen a tábla, mert a téeszéké is töretlen volt, hanem azért, mert drága az olaj. Nincsen pénz a nagy-nagy költséggel mégiscsak megépített terményszárító fűtésére, inkább szárán szárítják.

El is hiszem, de csak félig. A téeszvilág előtt se szikkasztották olajlágon, mégse hagyták kinn november közepén is. Letörték, kifosztották - pardon, az Alföldön inkább szárán fosztották -, aztán góréba rakták. Szellős a góré, nyugodtan száradhatott. Inkább azt hiszem, az is belejátszik a dologba, hogy a tulajdonosnak olyan nagyon ideje sincsen rá, és talán a közvetlen szükség se hajtja.

Hadd száradjon tehát.

Mit lehetne azonban beleírni a legutolsó földosztás kötetébe? Minden addigiról is kiderült némi balkezesség később, visszafelé nézve, de erről már akkor tudni lehetett, hogy tisztességtelenségében verhetetlen. Talán emlékeznek rá néhányan, akkor lettek zöldbáróvá a szövetkezetek kapzsi vezetői. Csípte a bőrét, nagyon csípte annak is, akire ez a csúfondáros szó erőszakkal se passzolt. Évekig hezitáltak illetékeseink, mi is legyen a szövetkezetekkel, és ezek addig romlottak, amíg le nem fölőzték azok, akik csak markukat tudták tartani, és ezért körömszakadtáig ültek benne a biztosban. Előszeretettel szerezték meg a kárpótlási jegyeket ügyvédek is, amíg egyik-másik licitáláson ezzel a szózattal félre nem szorították őket az agronómusok: táguljatok, most mi jövünk!

A *sztalini kolhozok* példáján szerveződtek a hazai szövetkezetek, és ez majdnem fél évszázados visszaesést jelentett, de sikerült úgy „honosítani” az idegent, hogy Európa vezető mezőgazdaságává lett mégis a magyar. Ne tessék fönnakadni, hogy fából vaskarikát beszélek, úgy értem, félszázados lemaradásunk van a szövetkezés másik útját választó országokkal szemben. Mostanában kellett újra onnan indulnunk, ahol rossz útra tévedtünk.

Bocsássa meg nekem a töretlen kukorica gazdája, hogy emlékeim kedvéért károsítottam meg. Ami neki netán termelési veszteség, nekem éppen meg nem fizethető haszon. Most köszönöm meg szépen.

Szignált fenék

Az óriásplakátok kitalálói, megalkotói és kiragasztói összefogva szapulhatnak, mert fittyet se hányok munkájukra. Úgy elmegyek mellettük, mintha az emberi alkotás ekkora nagyja nem is érdekelné. Lehet, hogy jobban megnézek egy apró bélyeget. Azt se tudom, kinek a plakátja, és mit akar velem közölni az, amelyiken egy kerti törpe pucér fenekét tárja a világ elé.

Gondolom csak, a mesebeli hét törpe egyike lehet, de ebben nem vagyok biztos. Első gondolatom az volt, amikor megláttam, ha Hófehérke hátsó felét mutatná ilyen vetkőzött nyíltsággal, talán jobban megnéznék a férfinépek, de ezt is félve mondom ki, mert megeshet, hogy hamarosan azt teszik ki. A gatyamadzagon kívül talán mindent helyre leánkák formás testével szokás reklámozni. (Kedves Magdika, bocsássa meg, hogy megint leánkát írok, tudom, a te háklis szótáradba nem így illik bele, de én most is a saját eszemmel tudok csak gondolkodni.) Most tehát törpéről van szó, hátsó alulnézetben. Jó magasra föl is tették, hogy föltétlenül letről nézze, aki látni akarja. (A törpe, nemzetiségét tekintve biztosan nem a híres szovjet törpe, mert az a világban a legnagyobb volt, tudhatjuk.)

Ez is elég lenne ahhoz, hogy tollamra vegyem, de van nagyobb indokom is. Mintha-mintha fogyna a füstök a fűjók tubusaiból, talán kevesebbet rondítanak a falakra, mint korábban. Ha egyszer megérnénk, hogy inkább az eltakarításban jeleskednének olyan vehemenciával, mint eddig a fűjásban! Az egyik kóbor deli magyar kölöknek azonban föltűnt, hogy van itt még egy üres falt, és azt mondta rá: hoppá! Előkapta gyorstüzelő flakonját, és ratifikálta. Az aláírását pótló olvashatatlan hieroglifáját tette oda. Százával lehet látni a városban ezt a vonalvezetést, talán olyan is akad, aki ráismer: már megint a Józsi!

Na, Öcsi, jól telibe találtál. Legyen az a meztelen fenék egyedül a tiéd, mostantól mindörökké, ha ennyire megkívántad.

Nem tudom, mikor volt, az ötvenes évek végén, vagy a hatvanasok elején, hogy lekergetett a szükség az egyik pesti illemhelyre. A férfiakéra, természetesen. Akkor még teljesen ingyen használhatta boldog-boldogtalan, és mégis tiszta volt. Rézből való lefolyófödelek voltak minden terpeszálló alatt, és nagyon föltűnt, hogy ragyogott mindegyik, mint a bibliai Salamon orcája. Kiköpött vidéki embernek megmarad az ilyesmi a fejében, ennyi esztendő multával is. Hát még, ami körirat volt mindegyiken! Akár az Aranybulla pöcsétje, csak nem fityegett. Sajnos, kilikadt közben a fejem, azt már nem tudom ide írni, hogy név szerint ki reklámozta ott legalul magát.

Elnevettem magamat. Föl is tűnhetett a mellettem enyhülőknek. Akkor már leáldozott a maszek-világnak, és nem is gondolhatta senki se, hogy fölkél még valaha a napja, de jókedvre derített, hogy valaki tulajdon szent nevét oda teszi, ahol nemzedékek eresztik rá - nem a keresztvizüket.

Kedves akkori bácsi, most örülhetnél. Kései utódod támadt, de neki már csak az utcai törpe püspökfalatja jutott.

Pizza a falóban

Tessék átugrani Újszegedre, ott pizzát lehet enni a falóban. Annak átugrania se kell, aki ott lakik. Tévedés ne legyen, nem a Vidám Park vendéglátó egységgé süllyedt röplőjét keresztelték át falóra. Azt már el is takarították onnan. Aki netán a trójaira gondol - ami némely okoskodók szerint nem is létezett, csak az irodalom félreértése alkotta meg -, hát most az egyszer az is nagyot téved. Lehet, hogy bevonult már az irodalomba is a pizzaevés, de itt nem az eposzi falóról van szó. A trójainak a többes száma - ha lenne több belőle, ámbár, láthatjuk, az egy is bizonytalan -, így hangzana: falovak. A pizzaevőké pedig így: falók.

Szép nyelv a magyar, lám, tud különbséget tenni a finomságok között. Az egyik szálkás lenne, ha lenne, a másik meg nem szálkás.

Isten őrizzen, hogy a legkisebb reklámot akarjam is csapni a kicsike garázsteremtény mellett, csak azt akarom vele mondani, a mai nyelvújítás élharcosai a kereskedők és a vendéglátók. Olvasták már ezt a cégtáblát: Hajstúdió? Üsse föl bárakárki az idegen szavak szótárát, azt találja benne, a stúdió műtermet jelent, filmek készítésére szolgáló műtermet is, rádió- és televízió fölvételére és közvetítésére is alkalmas, jól fölszerelt helyiséget is, művészek kísérletező körét is, és a reneszánsz idején könyvtárszobát is, dolgozószobát is. Gedeon bácsit, a nők bálványát azonban a sanzón se tette meg stúdióvezetőnek. Aki ezt a leleményt kitalálta, lehet, hogy haját is tud bodorítani, de a szavakat jobban.

Ha viszont a fodrászok, az egykori borbélyok kitalálhatták műhelyükre a stúdiót, követendő példa lett másfajta mesterségek művelői előtt is. Nem tudnám összeszámlálni, hány forog belőle közkézen. Tény azonban, a viszonyosság alapján egyetlen rádióadó vagy tévésugárzó se írja ki magára, hogy hangfodrászat, vagy képborotválás. Pedig göndörítenek is, borotválnak is bennük.

Ruhabarlang. Ez meg a másik. Le se kell szállnunk a buszról, bekiabál az ablakon. A ruhaszűző párja. Vagy az már varrodát jelent? Lehetne, persze, akár Abkm Ruhakészítő Gmk. is, vagy Aranytű, mint ahogyan van is. Ja, a ruházat inkább a szalon felé közelít. Erről meg ezt mondja a szótár - nem folytatom, nézze meg, aki kíváncsi rá.

Írhatnám ítéletnapig, hosszú a sor az újszerű elnevezésekben, de inkább örömmel nyugtázom, ezek legalább magyar töből erednek. Hiába alkották meg azt a rendeletet, vagy törvényt is már, nem tudom, amelyik kötelezően írja elő, hogy a cégtábla nyelve a magyar. Heccegők kiírhatják akár hottentottául is - mintha kizárólag ezzel akarnánk bizonyítani nyugati irányultságunkat ország-világ előtt -, de legyen ott a magyar is! Közlekedési tábláinkat nem sértik meg többször, mint a legjámorabbat, a magyar nyelvet.

Ja, a közlekedés? Együtt közlekedtünk Molnár Jóskával, nem tudom, hány esztendőn át, ő jut megint eszembe. Egészséges humorban verhetetlen volt a sofőrök között. Így dohogott egyszer bizonyos dolgok alávalóságán:

- Rászánom magamat, mert hajt a szükség, elindulok, hogy vécépapírt vegyek. Összecsínálhatom magamat akármelyik bolt előtt, akkor se tudok rájönni, mit árulnak benne.

A szóbanforgó faló nem ilyen. Semmi pénzért nem mondanám pizzazabálónak. Maradjunk annyiban, ebbe a falóba annyian ugyan nem férnek el, mint az állítólagos trójaiban, de pizzát enni lehet benne. És fagylaltozni is mellette.

Be a snekkel!

Annyira sóher nem lehetek, hogy föl ne ajánlanám aranyszínű egyforintosomat annak, aki társamul szegődik. Sok kemény kérdést sikerült megoldanunk már ennek a révén, de azért ne tömegeljenek érte. Akkor se, ha - sokadszor ismétlem ezt is -, szerencsés időben nagy vagyont lehetett kapni a jelképes egy forintért.

Írom a föladatot, ahogy előttem is le van írva. „A testbe be kell helyezni a snekkel, végére ráhelyezni az alátétet, rugót, feltenni a hajtókart[,] és felcsavarozni a csavart. A test tartójára rá kell helyezni a gumialátétet, és az így összeállított gépet rá kell erősíteni a munkaasztalra[,] és csavarral rögzíteni.” Erősen műszaki a föladat tehát, csavaros eszű segítőkre lenne szükségem. Szívesen korrepetálnám ugyan a szöveg íróját a magyar helyesírás szabályaiból is, első helyre téve azt a passzust, hogy vesszőt kell tennünk az és elé, ha az nem szavakat, hanem mondatrészeket választ el, de csak akkor, ha ezt a föladatot sikerült megoldanunk.

Gondolom, közeledvén a karácsonyi ünnepek, sokan sütnének bejglit, ezért egy másik kulcsszót is beiktatott a névtelen szerző. Terus ángyi, Rétes néni, és ti, minden eddig közlembbe került sütő-főző asszonyságok, most segítsetek! Karcsi se tudta megfejtetni a következő mondatot, hogyan tudhatnám én? Mert aszongya hogy aszongya, szintiszta magyarsággal: „A darálás előtt be kell állítani a ledarált mák struktúráját - minőségét az anyacsavar rá vagy lecsavarásával.” Azt nem tudjuk, ketten már biztosan nem, az egészen mákszemnyi máknak melyik része a struktúrája, amit be kell állítani, ha már ledarálták. A kifordítom, befordítom,

mégis bunda a bunda példáján tudom, az anyacsavart is vagy rá kell csavarni, vagy le kell csavarni, mégis anyacsavar az anyacsavar, és ami fontos, ez állítja be a struktúráját, de teljes tudatlanságomban hozzá se foghatnék, ha enyém lenne a szerkezet, akkor se. Karcsi van megáldva vele, magam most is csak társrágódó vagyok, és ismétlem, társakat szeretnék toborozni a lélegzetelállító munkához.

Darálóról van tehát szó, ráadásul mákdarálóról. Azért említettem a bejglit is az előbb. A nagybecsű iromány nem is hagy kétséget felőle, már a címben föl van írva: „Használati utasítás mákdarálóhoz.” Valaki sasnak való szemével kiszúrta ugyan, hogy sántának indult ez a kicsike gépelt mondat is, kézzel toldotta a mákdarálóhoz a *-hoz* ragot. A snekkt és a struktúrát azonban vagy nem vette észre, vagy számára teljesen világos volt. Netán csak a címet olvasta el.

Nem akarom halmozni az élvezeteket, de a legelső mondatban is van már valami, amitől tótágast tud állni az ember esze. Figyeljenek jól, leírom ezt is, hogy végül a teljes szöveg együtt legyen, még ha szétszedett alkatrészek gyanánt is. „[A] kézi mákdaráló kizárólagosan klasszikus minőségű anyagokból készült, amely kivételével és funkcióival megfelel a modern háztartás követelményeinek. A darálót első használat előtt szét kell szedni[,] és minden alkatrészét szappanos melegvízben elmosni és kiszárítani.” Minek a kivételével felel meg a modern háztartás követelményeinek? Ez lehet az a bizgettyű, ami miatt Karcsiéknak első dolguk volt, hogy azonnal garanciális javításra adják. Bár a daráló, mint olvassuk, klasszikus anyagokból készült.

Mondtam neki, szívesen beíratnám valami snekk-képző tanfolyamra. Magyarságát pedig nyugodtan felejtse otthon. Nem divat az ma már.

A jó féreg

Szólhatnék a fába szorult féregről, a kis farontóról, meg a nagy farontóról, amelyik ha belemászik a fába - vagy benne születik meg - ki nem jön belőle, amíg végig nem rágja. Azokról is, amelyek a kéreg alatt rajzolnak hegy- és vízrajzi térképet a törzsbe, de azokat vagy elintézik a fakopáncsok, vagy nem. Inkább a számítógépes vírusokra gondolok most. Ezeket nevezi a hétköznapi gyakorlat közönségesen féregnek.

Vannak olyan átokverte emberi lények, akik addig-addig bővölik asztali ketyeréjüket, amíg valami fürtelem elő nem bújik belőlük. Az ördög csapódott hozzájuk leghamarabb, és beléjük táplálta: ártani, ártani, ártani! Törjetekek föl minden titkos zárat, hatoljatok be akár a Pentagon legtitkosabb fiókjaiba is, és ne robbanó petárdákat helyeztetek el benne, mert azokat hatás-talanítani lehet, csak jelet hagyjatok arra, hogy amit eddig titkosnak hittek, ma már akár közhírré is tétetik. Kapkodhatja hadi fejét a sok főkatona, akiknek ugyancsak ketyerével van megtömve újkori koponyájuk, mert fölmérni se tudják, mekkora az ártalom.

A másik féregfajta pedig, csupán játszásiból, olyan veszedelmeket szerkeszt, amelyektől az egész világ feje megfájdul. Leül a jámbor lélek az asztalhoz, bekapcsolja a gépét, és azt találja, hogy nem talál benne semmit. Jött a vírus, a féreg, és kitakarította. Gyorsabban terjed, mint a madárinfluenza, egyetlen éjszaka akár háromszor is körülkerülheti a földet. Viszihozza az internet, és ráragad minden adathordozóra is.

Vadássza a rendőrség ezeket a kalahütyös embereket, és ha rajtakap egyet-egyet, legföljebb bokkrétának tűzheti ki a zsokésapkája mellé. Néha-néha kapcsolnak a szoftvergyárak, és beszípkázzák magukhoz különleges szakértőnek. Ha már, édes gyermekem, te bitang kölök, ennyire kitanultad, gyere hozzánk. Jó fizetést adunk. És a bűdös kölök legtöbbször bezupál.

Marad azonban kívül is elegendő, és állandó termelődés is van. Jönnek az új hullámok, új ötletekkel, de a régi Luciferrel: ártani, ártani, ártani!

Hallottam, nem is olyan régen, hogy talán Brazília őserdejében misszionáriusok találtak rá egy kőkorszaki színvonalon élő törzsre. Áldásos tevékenységük révén azonnal embertörténeti és földtörténeti korszakokat ugrottak át, és máris komputereznek. Ilyen misszionárius lelkülettel megáldott embereket küldenék szét a világba, ha szavam is, meg pénzem is lenne rá, hogy kutassák föl a számítógépbe belelágylt agyakat, és térítsék meg. Szerkesszenek játékból, vagy akár izzadják ki véres verejtékkal azokat a változatokat, amelyek az emberiség hasznát szolgálják. Tegyenek bele annyi hordozó vírust, amennyit csak tudnak, és küldjék körbe a földgolyón akár egy éjszaka háromszor is. Mondhatják nekik azt is, eddigi bűneik vezekléseként imádkozzanak el három Miatyánkot, és három Üdvözlégyet, de ha reggelre kelvén leül valaki kicsike masinája elé, zsolozsmák zengedezése közben az jusson el hozzá, hogy olyan szuperötlettel lepte meg a láthatatlan szellem, amilyent a Pentagon se pipált még. Elkezdek azonban fohászzkodni magam is: Add, jó Uram, hogy ne a Szent Antal-lánc terjedjen időtlenségeivel, mert azon is az ördög utazik.

Gondolom, a legjobbakat előbb-utóbb a Szentszék is beültetné a szentek székébe.

Ha és ...

Emlékeznek még rá? Ábel örökérvényű meséje - Tamási Áron tolla szerint - azt mondja, ha a rengetegben bódult álmában rálőtt a bokrok között ficáncoló ördögökre, egyből azonnal kettő lett. Annál jobban szaporodtak, minél vehemensebben irtani akarta. Az emberrengetegben is sokan bizonyíthatjuk ugyanezt, bódult álom nélkül is. Bocsánat, nem akarok tábor gyűjteni magam köré ebben sem, le kell egyszerűsítenem: magam naponta tapasztalom. Mintha a dac erősödne némelyik olvasónkban: csak azért se úgy érti, ahogy én írtam. És képes kénkövet fűjni rám.

Az is ide tartozik, ami fél évszázaddal ezelőtt is itt volt, és föltehetően itt marad másik fél évszázadig is. Fiatal korában némely testi vagy lelki ficamot úgy vesz tudomásul az emberfia, hogy kicsúfolja. Bicegett valaki? A háta mögött kibicegtük. A kollégiumban is kifiguráztuk azt a szerencsétlent, aki úgy aludt, mint a tej: maga alá eresztette a vizet. A felső ágyon. Az alsón alvót meg rémálmaiból a félrevert harang kongása verte föl, vízáradattal fenyegetve. Később a bölcsészek néminemű fensőbbiség-tudata hergelőleg kötött bele a jogászok ugyan-csak meglévő, sokszor a mienknél is erősebb fensőbbiségébe. Csúfoltuk őket. A teljes viszonosság bizonyosságával is. Legalább annyi kukacgubacsot találtak ők is a mi bimbózó lelkünkben.

Miért a jogászokat hozom elő? Fejben gyöngének tartottuk, gyorstüzelővel lövöldöztünk arra, aki így tupírozta a szót: *ha és amennyiben...* Leginkább jogászok szájából hallottuk, és magariszálásnak tartottuk. Mi a fenének mondjátok kétszer ugyanazt? Otthon addig kergettek benneteket az asztal körül, amíg meg nem tanultátok? Nyelvtekerészeti mellfekvenc!

Elismertük természetesen azt is, hogy nyerőre áll az az ügyvéd - legalább a pörök közönsége előtt -, aki szóvirágokból tud koszorút kötni. Az ikebana ugyan később gyűrűzött be hozzánk a virágkötők művészeteként, de a szócsokrok javában virágoztak már akkor is.

Belefáradván a minap a számítógép veregetésébe, átültem a másik képernyő elé, és majdnem végignézttem a Nagy Könyv-kampány Nagy Bagolynak becézett kisöccsét. Gimnazista gyerekek vetélkedtek irodalmi jártasságban a dicsőségért, és ez is nagyon tetszett. Ott ült a bírák székében a szakma elitje, akár a föllebbviteli bíróságon a főbíró meg a segédbírák. Külön pulpitus mellett egy kicsit mókamesteri pózban ott tündökölt a játékvezető is. Bölcsész-származéknak kellett lennie, vagy könyv-közelinek mindenképpen, különben nem állta volna meg a helyét. Pózolt is legalább annyira, mint egyik-másik ügyvéd a védőbeszédben, de azt gondoltam, itt is el kell adnia magát, és megbocsátottam neki. Amikor azonban először mondta ki ezt az általunk fél évszázaddal ezelőtt már sírba kergetett ördög-szópárt - *ha és amennyiben* -, fölállt a hátamon a szőr. Amikor pedig másodszor is evvel tündökölt, vele álltam föl én is, és tovább veregettem a számítógépet.

Mert írva vagyon, az meg verve jó.

Csak egy ugrás

Cammogó gyorsan utazott a testem, a lelkem azonban megelőzte közben. A vonat, ugye, eleve gyorsabb volt, mint a sima kocsí, különben meg se élt volna. Az elsők előtt még állítólag lovasfutár vágatott, hogy elterelje a sínekre tévedő embert és jószágot, de neki is le kellett szoknia erről a figyelmességről, mert a versenyfutásban ő is lemaradt. Le kellett szoknia, ha nem akarta, hogy őt üsse el.

Amikor már annyira a mindennapi közlekedés rabszolgája lett a füstös gőzös, hogy az ő közönséges gyorsasága is lassú lett, akkor találta ki valamelyik szilaj vasúti ész a gyorsvonatot. Már az is elég volt, hogy nem állt meg némelyik szerelvény minden diófánál. Aztán még tovább kerekedtek a vasúti eszek, most már majdnem ott tartunk, az a leggyorsabb, ha nem is jár a vonat. A szárnyvonalakat egyszerűen föladja a MÁV. Ami, ugye, megintcsak ezt jelenti: Mászunk, Állunk, Várunk. (A szegedi madzagvasúton hallottam, fél évszázaddal ezelőtt, a legghozzáértőbbtől: vasutastól.)

Bár, ismétlem, rajta cammogtam a gyorson, Pestre menet, Pestről jövet, akárhányszor néztem az órámrá, mindig eszembe jutott az új versenytárs, az autószertráda. Ezért, persze, nem kellett volna vonatra ülnöm, ha a kertbe kerekezek, akkor is eszembe jut. Fél óra oda, fél vissza. Ha azonban esőben átváltok a buszra, egy óra is kevés az egyikre is, a másikra is. Addigra már majdnem Budapesten jár a szertráda autója.

Eszembe vágat közben más kóbor gondolat is. Itt is túl akartak járni némelyek a törvény eszén, és sokaknak sikerült is. Azt ugyan kimondták előre, épületet ne emelj a leendő útvonalba, de azt nem, hogy ne csináltass rozzant tanyád köré akár csavaros vaskerítést is. Olyat, amilyen a fertődi kastély körül is van. Csak éppen Eszterháza muzsikusat nem hívták meg bele koncertezni. Föl is dobódott azonnal a tanya ára, mire csákányt vágtak bele. De a tanyát is kiglancolták előtte, hogy az értékecselő jobban észrevegye. Hozzáértó gazdászok is vadászták a csíkba eső földeket, és lehetett az akármilyen posza homok, napraforgóval vetették be. Az olajos magvak földje többet ért a szántók megbolydult piacán.

Hasonló furmányos dolgok állítólag akkor is történtek már, amikor a vasutakat építették, nincsen ebben semmi újság. Visszaúton az is eszembe jutott, hogy nem csupán gazdagodtak a megváltási árral némelyek, de olyanok is voltak seregestül, akik iszonyatosan pórul jártak. Akiknek a tanyatelkeit vágta kettőbe a sztráda. Egyik oldalon maradt a lakóház, a másikra került át az istálló, vagy a földház, vagy akármi. Netán az öreg szülék háza. Menjenek legalább nyolc-tíz kilométert, amíg átjárót találnak, és ugyanannyit vissza, hogy megittassák jószágot, leszedjék a primőrt, vagy ránézzenek tulajdon őseikre. És mindezekért viseljék el, hogy az eddigi bénító csöndesség helyébe ott dübörögjön el ablakuk alatt a század.

Ebbe is bele lehet pistolni. Ők a nagy ugrások örök áldozatai.

Az egy lábú asztal

Ha az asztal és a számár leszármazási rokonságban lenne egymással, tudósok hada keresné már a közös őst, de így majdnem érdektelen az egész. Bennem is csak azért kapcsolódott össze a kettő, mert Gyenes Kálmán lefénnyképezett néhány évvel ezelőtt a szépséges Torockó kellős közepén egy fogatolt számarat. Jámbor pára - vagy inkább pária? - a számár fogat nélkül is, befogva még inkább az, de ennek a képnek külön nevezetessége is akad. Közöltük is annakidején az újságban: úgy látszik, mintha egyetlen lábon állna. A címe is ez lett: Az egy lábú számár.

Meglátják, addig-addig csavarom a szót, amíg mégis rokonságba nem keverem az asztallal. Utaztam már jó néhányszor interszítivel, de most kerültem először olyan székbe, hogy majdnem szemben, egy kicsit rézsútosan láthattam azt az asztalt, amelyiknek csak egyetlen lábat szabott a teremője.

Még így sincsen ebben semmi érdekesség, legföljebb nekem. És ha nekem van, el is kell mondanom. Azon az egyetlen lábon a legérthetőbb piktogram van, a sörnyítő rajzolata. Nem sokkal lejjebb, mint az asztalka lapja van. Véletlen nem lehet, mert jól megnéztem utána, a másikon is ott van. Bölcse gondolata támadt a tervezőnek, és nagyszerűen megvalósította a „kivitelező”, mert oda szerkesztett, mindjárt a rajzolat fölé, egy kis bütyköcskét. Rosszul mondom, persze, keverem a dolgokat. Nem a rajz fölött van a bütyök, inkább a bütyök alatt van az értelmező piktogram. Mert itt a bütyök a fő. A féllábú asztal lába szárán.

Az járhatott a fejében, amikor még csak tervek kavargtak benne, hogy utazik a jámbor polgár - majdnem olyan jámbor, mint az a bizonyos számár -, és kezdi észrevenni, hogy kiszáradóban van a torka. Nem kezd el ordítani, sört vesz magának, vagy valami kupakos itókát. Azt azonban valahogy ki kell nyitnia. Akkoriban még a csavaros észjárás nem terjedt addig, hogy csavaros flakonokban kínálják a szomszédokat, aranyat ért tehát a lábba beépített sörnyítő.

Még mindig nem annyira érdekes ez, hogy szót kellene vesztegetnem rá, de ha a gondolatok láncolatát nézem, már itt van a küszöbön a lényeg. Szegeden, a Kecskeméti utcának azon a végén, amelyik belefut a Csongrádi sugárútba, volt valamikor egy élelmiszerbolt. Előtte, kellék gyanánt, egy vasból való biciklitámasztó is volt. Éppen valami csöveket fektettek az utcában. Vascövek voltak azok is még, ha jól emlékszem, mert hegesztő emberek is dolgoztak. Elkerekkeztem csak előtte, akkor láttam. Meleg is volt, a szürke számár is megszemjázott volna, a bolt is ott volt, be-beugrottak egy-egy üveg sörért. Hogy ne kelljen minduntalan kölcsönkérni a pénztárostól a kéznél lévő nyitogatót - magára valamit is adó kasszás ott tartotta mindig -, odapötytyintettek egy bütyköt a biciklitámasztó lábára. Beleakasztották a sörkupak szélét, egy kicsit megbillentették az üveget, és máris habzott elő belőle az ital.

Értik már? Úgy terjedt a lelemény, mint a népmese. Szájról szájra az egyik, lábról-lábra a másik. Az a bolt, ha jól tudom, időközben átalakult, a támasztó is eltűnt előle, és az interszitin kapható italok kupakja is változott annyit, hogy sörnyitó nélkül is kinyílnak. A lényeg azonban a szellemi rokonság.

Meg ez: az idő hogy eljár!

A Hexum-Pexum Bété

Mindenki hordár akar lenni? Biztosan emlékeznek még jó sokan a célszerűen kiegyensúlyozatlan taligával mindenféle fogdmeg-munkát vállaló nemes férfiakra, akik leginkább a Klauzál téri falnak vetették hátukat, amikor megrendelőre vártak. Az öreg Jójárt bácsi is visszarémlik, meg a Sándor Csikar édesapja is. Mindkettő vallotta, inkább a keze fejről nyúzódjon le a bőr, de a zongorát károsodás ne érje. Megkérdeztem egyiküket, ki fizeti azt az időt, amikor éppen nem csinálnak semmit? Ön, Uram! - hangzott a felelet -, amikor elhív bennünket.

Régen volt, azóta a taligás hordár is kiment a divatból, de ez a tanulság ma is eleven bennem. Ha egy akármilyen Hexum-Pexum Bété készületi díjat számláz nekünk akkor is, amikor éppen semmit nem tesz, nem ugyanezt követi? Még a térre se áll ki, hogy a hátát és a lábát a falnak vesse, csak éppen a számlát küldi bőrüléssel hivatalából, és ha nem fizetek, kizár a szolgáltatásaiból.

Akkor is az öreg hordárok jutnak eszembe, amikor sorozatban csörög a telefon. Leginkább délután szokott történni, főidényben tehát, karácsony közeledtével még gyakrabban. Elcsöppenő jóság hangján szólít meg a kedves hölgy, vagy a mézes-mázás férfiú, és vagy díszvacsorára invitál párommal, vagy világutazásra csábít. Vagy egyszerűen közvélemény-kutatásra hívna föl, ha... Ha például tizennyolc év és hatvanöt között lennék. A választási kampányban utazók korhatárt se szabnak, csak mondanák a magukét. Amikor kibököm, hogy kinőttem már abból a korból, úgy otthagynak, mint eb a Szaharát.

Őket ugyan ki fizeti ilyenkor? Mit is mondott a hordár? Ön, Uram!

Névrokonom lehetne az a Gábor, aki tegnap hívott Budapestről. Gyerekkori jó komám is Gábor volt, ráadásul a Horváth-nemzetségből való, de nem rokonágazat-béli. Akár az ő unokája is lehetne, csupa fül vagyok, úgy hallgatom. A Gáborokból bennem Gábiel arkangyal szokott lenni, természetesnek is veszem kenetes hangját. Azt mondja a szintén ilyen-olyan Hexum-Pexum Bété megbízásából, hogy háromnapos üdülésünket szeretnék támogatni, fejenként tizenötezer forinttal, ha elfogadjuk. Bármikor mehetünk Ausztriába is, Balatonfüredre is, ötcsillagos szállodába. Azonnal elküldik az utalványt, és rögtön beszállnak a tizenötezerrel, amikor mi beszállunk az ötcsillagba. Tapintatosan megkérdezi, szeretnék-e élni evvel a kegyes adománnyal? Az összes hasonszőrű ajánlat összefut bennem, ahogy a tej is össze szokott futni a lábosban, ha netán félsavanya állapotban akartuk forralni, és azt mondom, most éppen köszönöm, de nem. Azonnyomban a lángpallosú arkangyallá változik, aki a szerencsétlen sorsú Ádámunkat és Évánkat kikergette a Paradicsomból, bele a „munkásvilág bele”, pedig csak az eb meg a Szahara képe lenne jogos. Azonnal kilóg a lólába, bele a tulajdon fülembe, és úgy megrúg, hogy fölajdulok tőle. Minek pocsékolná rám a méregdrága másodperceket?

Pedig áldott naivságomban egyet még meg akartam kérdezni, ha ilyen szépen összefutottunk. Tessék mondani, nem lehetne ugyanezt a pénzt valamelyik közüzemi számlánkra fordítani? Az egyhavi fűtést éppen kifutná, készenléti díjjal együtt.

Lakat az éttermen

Érdemes néha visszafelé is néznünk, hogy megtudjuk, miből lett a cserebogár. Ki ne emlékezne a tanyán építkezés tilalmára? Csak az, akinek soha nem volt dolga tanyáival. Reszketett a hatalom, hogy konzerváljuk a tanyát, ha a porbasüllyedt viskók helyébe új házakat engedünk építeni. És ráadásul útját álljuk az egyedül üdvöztető nagyüzemi mezőgazdaságnak. Tereljük be őket a falukba, adjunk nekik kétszáz vagy négyszáz négyszögöles telket, hadd zsugorodjanak. Elfújta a történelem szele az építési tilalmakat, mint ahogy elfújta a kolhozokat is. Sajnos, a tanyai iskolákat is elfújta, ennek aztán az lett a következménye, hogy sok tanyai mégis betüremkedett a falvakba, hogy a gyerekek ne kelljen mások keze-lábaként fölnőnie. És néhol épülnek a tanyák rendületlenül, csak a kacsaláb hiányzik alóluk.

Hát arra emlékeznek-e, hány bolt nyílt meg hirtelen, amikor a kereskedelmi zsilipeket is fölhúzták? Ne számlálják, úgyse jutnának a végére. Aztán jött egy nagy ellenszél, elkezdtek sorra megszünögetni. A kisebbeknél beleszólt a játékba az uniós norma is - hogy a hűtőpultok és szekrények mellett legalább illemhelynek és kézmosónak kell lennie -, a nagyobbak meg legtöbbször azért, mert a tulajdonos külföldinek megszűnt az adókedvezménye. Az élelmiszerboltból először szőnyegbolt lett, aztán háztartási gépek árudája, a másiktól patika, a harmadiktól kanapébolt, a negyediktől más akármi. Hirtelen menő vállalkozás lett a számítógép. Kezd annak is lefelé áldozni a napja.

Sorra nyíltak a sarki kocsmák, borharapók, sörpaticák, márkás borok házai, ezer fifikás névre keresztelve. A sarki becsületsüllyesztők állítólag azért is kellettek, hogy a pancsolt bort el lehessen adni. A lényeg, hogy ezek tulajdonosai közül egyet se látni még a templom lépcsőjén koldulni. Bocsánat, hogy megint ezzel hozakodom elő, de előttem a teljes tönkremenésnek ez a legbiztosabb jele. Dehogyan kívánom koldusbotra őket!

Olyat mondok most, amire eddig magam sem gondoltam. Szinte rakásra nyíltak a kisebbecske éttermek is. Tünetemény szakácsok forgatták a fakanalat, és olyan ételeket rittyentettek, megnyalta a szája szélét, aki betérült hozzájuk. Áraikkal ugyan igen hamar átlépték az átlagember fizetésének tűréshatárát, de nagy furfanggal álltak elő. Akkora adagokban adták az étkeket, bár laposabb pénztárcával, de dagadó hassal távozott a kedves vendég.

Amikor tavaly szervezni kezdtük évfolyam-találkozóinkat, akkor vettük észre, hogy lefelé emeletes éttermünk időközben beadta a kulcsot. Már a lakat is rozsdásodott az ajtaján. Aztán idén is találtunk egyet, amelyik szintén kezdett híres lenni minden étteremkritériumaival. Csöppnyi volt csak, de tengernyi jó kosztal állt elő. Az is zárva. Biztosan fõstének. A napokban arra kanyarodtam, és láttam, már a küszöbét is fölverte a gaz.

Ja, ennek a szomorú helyzetnek is van kulcsa? Büszkék voltunk a mezőgazdaságunkra, és hiteles fejek szájából azt is lehetett hallani, hogy az ezredfordulóig meg kell duplázunk termelésünket. És eljött a forduló, avval a szégyennel, hogy a meglévőket se tudjuk eladni.

Így múlik el a világ dicsősége? Csak átalakul. Annyira, némely jó dolgok egyszerűen megszűnnek. Kitűnő lakatjaink még vannak. Importból.

Gondoltak rám

Miféle féreg eshetett az emberekbe, ha utcahosszat végig azt kiabálják utánam, hogy gondoltak rám? Azt már megszoktam, ha netán gyalog indulok neki a vakvilágnak, legalább húszan megkérdezik, mi történt a biciklimmal. Megjátszva az ártatlan tudatlant, lázadást mímelve szoktam felelni rá, valahogy így: és ha a biciklimet látjátok nálam nélkül, azt is megkérdezitek, mi lelte a gazdáját? Nem panaszként mondom, sokan vannak Szegeden olyanok, akiknek a fejében összeforrt a fizimiskám a biciklivel.

Soha nem tudhatja az ember, mikor cselekszik maradandót. Csak a két kerék közül valamelyik le ne eresszen időnap előtt!

Az első meg a második rám-kiabálót még megkérdeztem, minek köszönhetem a szerencsét, a többit már kívülről tudtam. Hírül adta a televízió, talán nem is csupán egyetlen csatornán, hogy fontolgatják, a sok balga biciklis élete azért forog nagy veszedelemben, mert nincsen bukósisakja. Ó, irgalom atyja, ne hagyj el, ha netántán úgy adódna, hogy nekem jönne valamelyik böhömnagy kamion, vagy hozzá képest csak játékszer kisautó, és át is menne rajtam, bölcsességbe belevénült fejemnek annyi lenne. (Ezt a fordulatot azért hozom ide, hogy bizonyítsam, még lépést tudok tartani a szóbeli világ változásaival.) Hogy ilyen veszedelem el ne érhesen, törvénybe akarják tenni, vagy legalább rendeletben előírni, adassék sisak az én fejemre is. Akár a vadul százuguló motorosokéra. És védőmellény is legyen kötelező.

Ezért gondoltak rám akkora szeretettel a minap. Elképzelték azonnyomban sisakban, foszforeszkáló vagy fluoreszkáló mellényben, és azóta is fogják a hasukat, úgy röhögnek. Rajtam.

Jelentem, nincsenek egyedül. Itthon a családom is fente a nyelvét. Mert ők is elképzelték, hogy minden hacukámra még ráveszem a mentőmellényt, bár föltűnési viselkedésben soha nem szenvedtem, és kobakomra ráhúszom a dinnyehéjat. Realista azonban az én családom, első gondolata a hangos kacagás után mindjárt az volt, és mennyibe kerül mindez? Nem lehetne azon már akár egy autót is venni? A második meg apróra kezdte taglalni, milyen védelmet nyújthat egy kamionnal vagy kisebb autóval való szerencsétlen találkozásnál a sisak. Lehet, hogy elnagyoltuk számításainkat, de oda lukadtunk ki, a legkisebb esélyem se marad a megmaradásra. A sisak csak plusz-költség.

Lehet, hogy könnyebb lenne a Yard dolga, amikor büntetni szeretne, mert messziről számba lehetne venni, a két kellék közül melyik hiányzik éppen. Döglesztő kánikulában is. Azok a nyavalyás autók, amelyekben előírás szerint bekötözve kéne utaznia minden bennülőnek, olyan gyorsan elsuhanak, ki tudná megfigyelni a rendeltetésszerű használatot? Hogy van-e lámpa a biciklin, vagy csöngő van-e rajta, oda is sasnak való szemek kellenének. Végre valami, ami messziről kiabál már.

Másnap aztán hírül adják, komoly helyen nem tervezik az idétlen rendelet bevezetését. És ekkor esett le a húszfilléres. Holtszezon van két karácsony között a hírek tájékán, ma bedobjuk ezt az örültséget, holnap meg visszavonjuk. Az már összesen két hír. Egy fenéken ülve ki lehet találni.

Anyósülés a buszon

Mielőtt megvádolna valaki, hogy azt se tudom, mi az anyósülés, kijelentem, nyelvünk ilyen finomságaival, azt hiszem, teljesen tisztában vagyok. Autó el nem indulhatott annakidején úgy, hogy a férfi masiniszta mellett helyre kis menyecske ott ne ült volna. Aztán egyszer csak kiderült, balesetek szempontjából a legveszélyesebb az a hely. Aki élete párját egyáltalán menteni akarta, inkább az anyósát ültette oda. Lehet, képzeletben csak, mert nem kell tényleges balesetnek történnie ahhoz, hogy fölkapja a szóbeszéd.

A buszon viszont nincsen kinevezett anyósülés. Azt a széket mondom mostani használatra, amelyik a menetirány szerinti jobb oldal első helyét képezi. Azt se hoznám elő, ha sok évtizedes buszozásom után első alkalommal nem sodort volna a véletlen éppen oda. Mindjárt az ablak mellé. Eddig leginkább állni szoktam. Az előbbi logikát követve akár vadanyósülésnek is nevezhetném, bár nekem az anyósommal semmi bajom nincsen.

Behúzódik oda az emberfia, cipőkanállal persze, és kénytelen észre venni, ha másfél arasznyit előre találna billenni bűnös felelőtlenségében, azonnal beütné az orrát, vagy kiverné a szemét. Vagy ha hirtelen találna a fekre lépni a masiniszta. Ott van ugyanis az a fémdoboz, amelyik kifelé a járatszámot jelzi. Nem szeretem, ha próbautam alkalmával mindjárt kitöröm a nyakamat, ezért végig úgy utaztam Szeged egyik végéből Újszeged másik végébe, majdnem görcsöt kaptam a ferde tartástól.

Időmből bőven kitellett, törhettem a fejemet. Megoldás lett volna, ha a dobozkafölrakók nem az ablakra tették volna, hanem kicsit lejjebb, és kívülre. Azért lejjebb, mert akkor a kilátást se zavarná. Az is lehet, zúgott a fürgeteg, netán tájfun dühöngött, szökőár pusztított, amikor a prototípust összehozta. A többi már csak kopírozás dolga.

Nem akarok leckét adni senkinek, csak egyszer ajánlanám, üljön le a jobb oldalra az a balfék, aki nem vette észre a veszedelmet. Vagy az próbálja ki, aki elfogadta. Netán egy utazás erejéig ott foglaljon helyet a vállalat vezérigazgatója.

Igazi és virtuális anyósok, mindjárt megmenekülnének.

Biciklin járok én, vagy gyalog, bár Gyula-jegyem mindig a zsebemben, és az az idők végezetéig érvényes, de ha elér az eső, mégis fölkapaszkodom egy buszra. Csak itt volt számomra hely. Előtte odafurakodtam a menetrendet hirdető táblához, és meglepődve tapasztaltam, nem kell már fejszámolóművésznek lennem, hogy megtudjam, mikor kegyeskedik előjönni valamelyik. Ha legalább kiselefántot csináltak volna a bolhából! Mert olyan aprócska a táblácska, dupla dioptriával se igazodik el rajta, aki rendszeresen utazik, az se. Ugyanazon a táblán a visszaút időpontjai is elférnek, ha zsugorítva is. Magát a papirost a legegyszerűbb másológéppel is föl lehetne nagyítani, de a bádogtáblát nehezebb.

Akkora figyelmesség ez már, ne siránkozzon, aki nem megy vele semmire. Ráadásul némelyik előtt ott van kicsi karón a szemetes is. Ingyen odatüremkedheti magát, aki annyira szeret utazni. Közben végignyálhatja a mocskos szemetest kabátja elejével vagy hátuljával, szabadon választva.

Ja kérem, amikor ezt szerelték föl, akkor meg gatyarohasztó kánikula volt.

Ne lépj rá!

Háborús békevilágunkban leghamarabb taposóaknára gondol, aki ezt a figyelmeztetést fölfogja, pedig a legnyugodtabb dolgot szeretném elővezetni, illő tisztelettel. A teljes mondat így hangzott: ne lépj rá a forintra!

Ez is bolond beszéd annak, aki egyetlen porbaejtett forintért le nem hajolna, ezért jobban körülnyalazom. Valamikor a fejembe vettem, hogy néhány üzemünk találomra kiválasztott munkásával beszélgetek, és azt írom le, amit mond. Akkor jutottam el a Lippai-fatelepre. Még javában érkeztek oda a rönkfák, dolgoztak a gatterok, és tűnemény deszkákra darabolták valamennyit. Ott mondta a kedvemre kiválasztott atyafi, hogy a nagykapitalistának tupírozott fatelepes Lippai úr annakidején intette dolgozóit, ha netán ráléptek egy darab deszkára: ne lépj rá a forintra!

Takarékos volt. Nála minden forint számított.

Mi lett azóta? A fatelep hült helye is ebek harmincadján. Évek óta a gaz veri föl. Valamikor valami biztosan lesz belőle, gondolom, lakópark leginkább, de hogy mikor, nem tudhatom. Annak is sok éve van már, hogy szétszedték az újszegedi kertészetet, virágjában verték tönkre, árván hagyván az aranyat érő termálkutat, és azóta csak a nyugati szegélyén árválkodik néhány új ház. Hány forintra lép rá, aki oda beteszi a lábát?

Elő tudnám pötytyintgetni azt is, mikor írtam utoljára Luca-napra arról a gödörről is, amelyik a Püspök utca sarkán várja az építőket, de legyen elég annyi, hogy az is régen volt. Az Istennek nem tudunk előbbre lépni benne.

Miféle görcs bántja kezeinket, vagy rángatja lábainkat? Bicegve is a forintra lépnünk. Nem egyre, nem is százra, de milliókra és milliárdokra. Bertha Bulcsú sorozatot írt annakidején az ÉS-ben a Kesudióról. A mottója pedig ez volt: ilyen gazdagok vagyunk? Sírunk, rívunk, mint a taknyos kölkök, vagy előkelőbb körökben a fürdős kurva, mert kivillog ugyan a fenekünk a nadrágból, de milliókat taposunk bele a sárba.

Ennyire meg vagyunk mi húzatva?

Évente fölfedezi újságunk a szomszédunkban elfekvő öreg Hungáriát. Még utolsókát se rúgta az öregátkos, amikor már kézről kézre adták-vették, a helyreállítás kötelezettségével. Hetvenhétszer kilakoltatták azóta a végéből az oda bűvő szerencsétlen hajléktalanokat, hetvenhétszer megígérték, most aztán már komolyra fogják a dolgot, mégse jutnak ötről a hatra. Olvasom most az újságunkban, hogy kényszertartarozást rendeltek el a Hági ét teremre és sörözőre. Mert mégse tűrhet el ekkora szégyent a város a saját szívében.

Egyik boltunkra, szintén a város közepén, ki van írva, hogy júliusig zárva lesz. Tévedés ne essék, nem 2006 júliusáról van szó, az előzőre gondoltak. Az esztendő elején kiírták már. Mintha azt mondanák titkos jelbeszéddel, szent sohanapján nyílik meg. Néhány forintra itt is rálépnek.

Állítólag a pénzimádat lett legújabb korunk vezérlő csillaga. Ennyire gazdagok vagyunk? Legalább ne gyalázzuk.

Napelem a galamboknak

Ötven éve is van, hogy tudom, a galamb kiköpött technikai zseni. Tanultam az egyetemen. Autót ugyan nem javítgat, sőt tojik rá, még egy gyatra szöveget se verne be a falba, de megtanították arra is, hogy az elébe ömlő csapágygolyók özönéből kikapkodja a deformáltakat. Nem nálunk, valahol Távol-Keleten. Micsoda lelemény kellett ide, hogy ezt a képességét fölfedezzék, és bele is tudják verni a csőrét, ha netán mellé kapna!

Azóta, a számítógépek korában, gondolom, erre már nincsen szükség, de a képesség önmagában aranyat ér. A tájékozódni tudása is fenomenális. A postagalambé például. Elviszik ketrecestől, mondjuk, Rómába. Az egész útból nem lát semmit, térképet se adnak a kezébe, de ha kinyitják kalitkáját, huss! - és már vágtat is haza, szélesebben hasítva a levegőre. Amikor mi tanultunk róla, pszichológiából persze, még azt mondták, a rádióadók hullámai belekavarhatnak az útjába. Versenyben verhetetlen, legföljebb a költöző madarak közelítik meg, vagy a kutya például, de az nem röpülve közlekedik. Újságok is írták, hogy az egyiket elvitték valahová Szibéria mélységes fenekére vagy magasságos tetejére, és onnan vánszorgott haza Moszkvába. Mielőtt a nagy szovjet példa gyanúját ráteríthetnék az újságra, azt is megírta, hogy egy másikat a Genfi tó partjára kamionnal vitte el az egyik oda költöző, összes hóbelevancával. A családbeliek ugyanazok voltak, mégse bírt ki néhány napnál többet, egyszer csak nyoma veszett. Hetek múlva jelezték az itthoniak, lefogyva, agyonfáradtan megérkezett. Megindítóan szép példák ezek, de maradjunk a galamboknál.

Szégyen, nem szégyen, csak most jutott eszembe, pedig hetvenhétyszer szoltam már a szegedi óhídon dévankozó seregletről. Legtöbbször azt is hozzá tettem, szorgalmasan lepotyogatják az alattuk átjárókat. Madarászok mindenféle ötlettel előálltak már, de leginkább hagynák békésen letojogadni az emberiséget. Személyiségi jogaikban korlátoznák őket, ha ebbe is beleavatkoznának. Voltak, akik lövésekkel riogatnák, mások fogamzásgátló tablettákkal etetnék.

Minap is ott kerekkeztem el alattuk, akkor jutott eszembe a megváltó ötlet. Láttak már villanypásztort? Kihúznak egy drótot, belevezetnek valami gyöngye kis áramot, és a baromállatot is megtanítja, ha hozzám érsz, megcsíplek. Ilyen drótot feszítenék ki a híd két ívére, és sok bordájára, akár több példányban is, és csipkedő árammal táplálnám.

Állj, ne dühöngj, emberiség! Még nem értem a végére. Nem konnektorból vezetném az áramot, mert az veszedelmeket hordozna magában, napelemet raknék föl. Azt nem tudom, mennyit, mert ide nagyobb ész kellene, mint ami nekem adatott, de szakembernek játék azt kikétszerkettőznie. A napelemet egyszer kell csak megvenni és fölszerelni, aztán olyan, mint a föld a teremtés tragédiájában: eljár a maga tengelyén.

És most jön bele a játékba szent madarunk műszaki zsenialitása. Ha a fénylő golyóözönből ki tudta kapkodni a sérülteket, ha haza tud találni pokolegyházáról is, akkor azt is megtanulja, amit a gyöngye áram diktál: ha hozzám érsz, megcsíplek! És másik helyet keres magának.

Ha majd nekiveselkedik valaki, hogy ötletemet megvalósítsa, elvégre az a híd is az emberekért van, nem a galambokért, illő részesedéssel gondolhat rám. Ahogy a potyadékból is kijutott.

Egy másodperc

Fél szó panaszunk nem lehet, jó volt hozzánk a múlt esztendő. A legutolsó pillanatra halasztva ugyan, de akkora meglepetéssel állt elő, majdnem beleszédültem. Megtoldotta az évet egyetlen másodperccel.

Hatalmas ajándék.

Sokan mondják, sok nálunk még mindig a naplopó. Miből áll a nap? Huszonnégy órából. Tessék ezt addig szorozni, amíg a másodpercekig nem érünk. És most tessék hozzáadni azt az egyetlen egyet. Eddig, ha jól számolom, nyolcvanhatezer-négyszáz volt, kerek szám, most lett belőle eggyel több. Végre nem lopták, hanem gyarapították.

Annyi mindent vagdosnak egymás fejéhez a fejetlen demokrácia jegyében, azon csodálkozom, még nem állt elő senki a parlamentben, fölhánytorgatva, hogy ebben a fontos ügyben sem kérdezték meg a lakosságot. Még mindig a fejünk fölött döntenek? Nem rendeltek el népszavazást például. Mert akkor legalább lehetett volna ágálni, hogy számolják újra. Ja, persze, mert most éppen szünet van odafönt?

Majd az igazi választáskor beleszámítják ezt is.

Minden szavát értem az indoklásnak. Zavarok támadtak a föld forgásában, mint biciklikerekben a nyolcas, ezt kellett valahogy kiegyenesíteni. Erős önzés is lehet ebben. Az is megtörténhetett, hogy mégiscsak kiderült, a legpontosabb óránk se tudja követni az örök időt. Akár így van, akár nem, elgondolni is borzalom, elindítanak valami nagy rakétát, hogy arrébb tolják például azt a melák aszteroidát, amelyik akkor fenyegeti földünket, amikor én éppen százéves leszek, és a mostani egyetlen másodperc miatt szépen elhúz mellette. Még egy másikat hirtelen nem lehet utána küldeni, bár elismerem, addigra még nagyszerűbb szerkezeteket talál ki az emberiség békére fogott igyekezete. Még bele se kezdenének száz szál gyertyás köszöntésembe, az Isten éltesen után azonnal jönné a legújabb nagy bum. (Ha közben be nem csap valami.) Arra se maradna idő, hogy deresre húzzák azokat, akik most mulasztottak volna. Ki tudja, hányadik szondát küldhetik föl akár holnap is a valamelyik naprendszerbe, és ha a Fiastyúk lába helyett a Göncölszekér rúdját találják el, az is azonnal másfelé fordul. Talán a hajnalsillagos szép dalunkat is át kellene költenünk.

Ki vállalja érte a felelősséget?

Ezt a mondatot azért toldom hozzá, mert magára valamit is adó sajtóorgánum állandóan ezt hajtogatja: ki a felelős? És hol volt a sarki rendőr, amikor intézkednie kellett volna?

Tudom, ágaskodnak már néhányan, hogy megkérdézzék: és nekünk mi a jó mindebben? Olyan rövid az a másodperc, akár a bolhaszellentés. Mire belekezek kimondani, már nincsen is. Nyugi, nyugi, én megtaláltam népgazdasági hasznosításának a módját, és éltem is vele. Az új év indulásakor, amikor rogyásig terheljük jókívánságainkkal a telefonokat, mindenkinek azt kívántam, válják szellemi gyarapodására legalább az esztendő ajándék másodperce.

Úgyis ezeket elherdáltunk már.

A dorozsmai ember

Attól függ, honnan nézzük. A szegedi nemzet előtt leginkább tréfára való. Beékelődtek a jászkunok Szeged birtoktestébe, lettek is ebből nemzedékeken át tartó nagy pörök. És nagy ugratások. Rossz szomszédság, török átok, vagy jószomszédi aranyosságok? Annakidején állítólag a hídváros is megkérdezte az atyafit: mivel eszik kendtek a levest? Mivel ennénk? Kanálval. Hát akkor fizessen kend. A szegediek ingyen mehettek át a hídon, az „idegenek” perkálhattak. Emlékezhünk a talán legutolsóra: kitétek volna egy favillamost a kisvárosnak számító nagy falu főterére, amikor híre ment, hogy kivezetik a vágányokat, hadd gyakorolják, hogyan kell fölszállni rá, és leszállni róla. Bálint Sándor seregnyit gyűjtött össze, talán többet a tápai meg a kisteleki kötekedéseknél is. Tőle veszem, amit vehetek.

Átesik, mint dorozsmai ember a talicskán. Kubikosok hadának volt kenyérkereső szerszáma a tajicska, hogyne lett volna belőle adoma. Micsoda kardvágás a kiskun-jászkun önérzet ellen: nádból rakott kőfala van. Biztos, hogy a körtöltés téglával való kirakása idején született. Megadja a módját, mint dorozsmai ember a lóherülésnek. Megdőglött ugyan, mégis kiheréltette. Ha egyszer elhatározta, meg kell annak lennie. Kilesi, mint dorozsmai ember a hollót. Mert azt hallotta, a holló száz évig élél. No, ezt kilessük! Rúg-vág, mint a dorozsmai tehén. Högyös, mint a dorozsmai túrú. Mögmondja szömibe, mint dorozsmai embör a gyíknak: kend se böcsületös. Volt ott minden, mint a dorozsmai lakodalomban, csak kínálás nem. Egetverő pocskondia: meglékelte, mint dorozsmai ember a kutyát. Sárgadinnye helyett. Megfegyelmelte, mint dorozsmai ember a feleségét. Jól elverte.

Visszavágás biztosan volt, de leírva csak egyet találtam: Szöged város möghóna, ha Dorozsma nem vóna: ellátja szénával, szalmával, szógálló leánnyal. Zsombón hallottam - valamikor Dorozsma része volt! - hogy a tápaiak - az meg már Szeged - trágyalével itatják a lakodalmas népeket. Elszekereznek egy kocsi trágyával a homokra, és bort visznek helyette. Eladó a menyasszony!

Csak most jutott kezembe alaposabb belenézésre a Sztríha Kálmán-féle monográfia. Nem találtam benne viszont-ugratásokat, de tanulságos dolgokat bőven. A bevezető nagy tanulmányt Felpétzi Győry Jenő írta, abban olvasom az 1864-es esztendőről, hogy akkora szárazság volt, „a legelőn a jószág fele homokot evett, és halomra pusztult. Nem lévén mit etetni, potomért kótyavetyélték el a lovakat, így sem kellett senkinek. Az egyik dorozsmai ember kivitte két lovát a Tisza-parta, éjnek évadján ott hagyta, hadd lopják el őket. Másnap reggelre két másik lovat loptak melléje”.

Így volt, nem így volt, kitalálni se lehetett volna beszédesebbet. Vagy. „1866-ban kórház céljaira kiürítik a felvégi korcsma épületét, és megfelelően átalakítják. 10 ágyat állítanak fel, és a szükséges kórházi felszerelést részben közadakozásból, részben az ispotály kassza jövedelméből szerzik be. Kórházgondnok: Fekete Ferenc, felügyelő: Lankóczi József kiszolgált őrmester.

Nem tudhatom, milyen kozmája volt akkor ennek a szónak, bennünk már csak a jutasi őrmester képe villan föl, nem éppen szívderítő minőségben. Lehetetlen, hogy ne Lankóczi lett volna a nevéből. Azt se merem mondani, hogy genetikai örökség is létezik ebben a szakmában is, elég volt nekem az is, amit kései utódaiktól kaptam. Laposkúszás, békaügetés, kiköttetés talán nem tartozott a gyógymódok közé, de a rendnek muszáj lenni kifejezés biztosan otthonra lelt benne.

A sztráda árnyéka

Nincsen rá még jó magyar szavunk, és erősen gyanítom, már nem is lesz. Az autópálya kerek három szótaggal hosszabb, aki annyira siet, kimondani sincsen ideje. Bukfences valami egyébként annak az árnyékáról beszélünk, a közel vízszintesnek nálunk nem szokott árnyéka lenni. Ennek azonban annyi van, összeszámlálni se tudjuk.

Most nem is akarom. Csak néhányat.

Beleütöttem már az orromat, a pályarégészekkel, néprajzossal és főmadarással is beszélgetvén, egyszer talán még előhozom az ő érveiket és tapasztalataikat is, de most más szememre való dolgok is előtűnedeznek szépen.

Kezdem ott, hogy évekkkel ezelőtt riogattam már egynéhány útszéli kereskedőt, vendéglőst, akárkit - a „sztrádaszüzek” kivételével talán mindenkit -, ne törekedjenek annyira nagy summák befektetésére, mert elúszik a szerencsájuk, ha készen lesz az új nyomvonal. Legtöbben legyintettek egy nagyot: hol van az még! Egyre többen panaszkodnak, és egyre hangosabban, hogy olyan hirtelen csappant meg a forgalmuk, mintha a levegőt is kiszivattyúzták volna mellőlük.

Olyan is van, aki az államtól várna a kárpótlást. Csakhogy ez az állam már nem az az állam.

Aztán: szinte ősidőktől fogva - a sztrádaidőben mérem ősidőnek - polgármesterek hada tiltakozott ott, ahol már volt ilyen. Drága a sztráda, tehát a régin járnak az autók is, kamionok is. Tüntetőik is csatlakoztak hozzájuk, és előszeretettel mutogatta a televízió azokat a helyszíneket, ahol falak repedeztek, vagy nem lehetett átmenni a túlsó oldalra veszedelem nélkül. Jogos lehet a panasz, ilyesmit kitalálni nem lehet, föltupírozni pedig szemenszedett botorság volna.

És mi van nálunk, ideleln, délen? Kiáll a tévériporter az út egyik szélére, veszi a kamera veszettül, és simán átsétál a másik oldalra. Még csak cifráznia se kell a lépésit. Mi még azzal vagyunk eltelve, hogy mennyi idő alatt lehet ide érni Pestről, illetve följutni Pestre. Van ennek üzemanyag-vonzata is, autókopási nézete is, de a legfőbb, azt hiszem, az idő. Hallottam másfél óráról is, de - tessék megkapaszkodni - olyan is volt, aki egy óra alatt pörkölte végig. Megkérdeztem: és hány rendőrt ütöttél el közben? Azt felelte, még nem derült ki. Az azonban biztos, el se szunnyadt útközben.

Most megint hallom a siófoki polgármester panaszát: amióta fizetős lett az M7-es, lehetetlen a város belső forgalma. Mindenki ott jár, mert senki se szeret fizetni.

A magam eszével elüthetném úgy is az egészet, hogy a tíz ujjunk se egyforma, és egészen más a dunántúli ember, mint az alföldi, de nincsen itt helye még önugratásnak se. Tanulók vagyunk mi még csak sztrádatanban, sok minden lehet, amit eddig nem úgy láttunk. A forgalom emberei közül néhányan nyilván azt mondják, majd beleszokunk ebbe is, én azonban mást is tudok mondani: majd megszokják ők is, annyira még nem vagyunk egyformák, hogy egy kaptafára lehessen húzni bennünket.

A nyalásnak vége

Két dolog biztosan össznépi nyalásra készítetett bennünket. Az egyiknek leginkább tavasztól télíg volt a szezonja, illetve van most is, ha elmúlik a tél. Vagy tölcsérben tálalják, vagy kicsike tálkában, asztal mellett, illetve kehelyben még. Talán kitalálták már, de még fontos tudnivalók járnak hozzá. Gombóclövő marokfegyverrel szórják, és könnyen tikkadó emberek nehezen kerülnek el. Ismerősökre rá szoktam szólni: nem szégyelled magadat? Világos nappal,

utcahosszat nyalakodsz? Kiderült, kutyaeddelként ugyan nem árulják, némely négylábúak soha nem is találkoznak vele, de a legkedvencebbek kikövetelik maguknak. Írhattam is az egyikről, Koldusének, kutyahangra volt a címe, ha jól emlékszem. Szibériából induló farkas-származékról volt szó, rendes kutyahangját már az ottani keserves hidegekben elvesztette, csak éneklésre adott neki sanszot a természet.

Egyik tévécsatornánk két hölgy kedves nyalakodásával szokta elválasztani műsorait, vagy másik kettő dunyhacipelésével. Mondanom se kell, a fagylaltról beszéltem eddig. Sokáig ugyan rémként ülte meg az élvezkedők lelkét bizonyos szalmonellavész, de ahogy kitiltották a cukrászdákból a kacsatojáshoz fogható természetes anyagokat, ennek is elapadtak forrásai.

Bárgyú találós-kérdésbe is begyűrűzött a másik. Hátul nyalják, elől nyomják, mi az? Rokon a fagylalttal, az inflációgyárak minden évben gondoskodnak róla, hogy drágább legyen. Öregebbek emlékezhetnek még négyfilléres, vagy nyolcfilléres változatára is. Idén csak két forinttal áradt a nyúlgyátak fölé, akár helyben fogyasztja a kutyahergelő postás, akár vidékre viszi, képeslapra és borítékos levélre való tekintet nélkül. És ötvenkettőnél tartunk, egyelőre még forintban.

A lényegről el ne felejtkezzünk. Mostanáig kiölthette hatalmas nyelvét akárki a postáskis-asszony szeme láttára is, és végignyálhatta ragasztóval bekent hátulját. Természetesen nem a kisasszonyét.

Egy ideig a boríték is nyelvi segédlettel ragadt, de nyelvpótlékot azért se számítottak föl. Elöttem van az a reszketeg öreg néne, aki hosszú sorállás után bélyegszélet merészelt kérni a stempliző kisasszonytól. Le is gorombította, még jobban összetöporodva menekült a szórásból. Mint a farba rúgott kutya. Mit nem képzelsz a szemtelenje! Bélyegszélet kérni? Mentségére föl is szólaltam: lehetne ezen segíteni, rendes ragasztóval kellene bekenni a boríték leffentyűjét.

Frontos idő lehetett, én is megkaptam a magamét.

Örömmel jelentem, nyelveink meg vannak váltva. Évekkel ezelőtt fölalták már a nyalakodás nélküli kopertát, és ennek az az előnye is megvan, ha leragasztás után jutna eszembe, hogy két fontos valamit kifelejtettem belőle, fölnyithatom, és újra ragaszthatom. Legnagyobb hasznát katonáéknál és besúgóéknál látták volna.

Most tűnt föl, karácsonykor, hogy a bélyeg is követte a nemzetközi normát, azt is lehet úgy kapni, hogy nem kell nyalnunk érte. Négyet adtak egy kutyanyelven, tehát tömbösítve hozták forgalomba. Komoly dolog a postai szolgáltatás, tessék egyszerre négyet írni, és versenyeztetni őket. Megegett már, hét napig keringett az úrben a levél, és a sürgősségének is kellett a négy. Mintha kiment volna már a divatból a fekete holló, kikapván levelét az anyai kézből.

Akik pedig arra számítottak, most is a végén csattan az ostor, és kimondom, a nagy benyalásoknak és a benyalatosságnak is vége, azt hiszem, alaposan elsiették. Sokáig kell még várnunk rá.

Leszokni a bagóról

Mintha oldódna az az átok is már, amit a bagózók szórtak a nem füstölőkre, az emberi jogokra és a demokráciára hivatkozva. Azt vagdosták fejünkhöz, hogy mindnyájan meztelenül jöttünk a világra, nekik joguk van telefüstölteni szobáinkat, nekünk meg kötelességünk elviselnünk azt. Micsoda háborúságok dúltak például a vasúton! Kitiltották a bagózókat a fülkéből akkor is, ha a dohányos szakaszban már nem volt ülőhely. Ő is kifizette a jegyét, miért ne lenne joga rá?

Későn bár, de kapcsolt a MÁV. Nem hajlandó kereket adni azok alá, akik gyorsvonati sebességgel rohannak tulajdon vesztükbe.

Aztán erre is született némi háborgós filozófia. Milyen jogon kényszeríteném én őt arra, hogy mások füstjét szívja? Mert a saját különbejáratú füst valóban élvezet, tüdőre szíva, de az áporodott másé bírósági ítélettel se kell. Szerintem a fejlődés stációjához tartozott - mások szerint éppen a romláséhoz -, hogy kiírták például a kórházak-klinikák falára, hogy az épületben tilos a dohányzás. Kivéve a gyevi bírót! Mert a nővérszobákban továbbra is kojtoltak.

Hajdanán a borbélyok szokása volt, hogy kiálltak a műhely ajtajába, ha nem volt kuncsaftjuk, most már a hajstúdiók Gedeon bácsija is kiáll, sőt a női változat is - füstölni. Adatik tudtára a járókelőknek, mennyire döcög az üzlet. Antireklámnak mondanám.

Kirojtolódzott már a szám, annyit hergelem bagós barátaimat, az lenne a legjobb, ha meggyújtás előtt eldobnák már. Úton-útfélen fejemhez vagdossák, ha soha nem szívtam, minek prédikálom? Ha legjobb barátom a vízbe esik, kötelességem kimenteni. Tízesevel tudom előszámlálni azokat, akik időnap előtt mentek el a föld alá, mert idefönn nem tudtak uralkodni magukon. Azt mondták, nincsen nekik akaraterejük, hogy azt a legegyszerűbb mozdulatot véghez vigyék.

Örömmel jelentem, kedves barátaim között is sokasodnak azok, akik már múlt időbe tették a füstölőt. Erőt vett rajtam a pofátlan kíváncsiság, és megkérdeztem őket: nehéz volt? Netán patikai vagy orvosi segítséget vettek igénybe? Köpcösödésük göcögésével mondják sorba: dehogy! De hiszen eddig azt mondtad...! Ja, addig mondtam, amíg meg nem próbáltam. Volt, aki kórházi betegként volt kénytelen abbahagyni. Ágyhoz volt kötve, lehet, hogy éppen a bagófüst juttatta oda, és nem tudott kimenni az utcára. Egyéb keservek mellett eltörpült az a kicsi, amivel a leszokás járt.

A legtöbbjének ugyan szabóhoz kellett vinnie nadrágját, mert a köpcösödés szinte vele jár, de ahhoz képest, hogy előtte valósággal rásült a bőre a csontjára, ezt is elviselik. Hittérítő lelkületemet már leginkább az iskolákból kitóduló füstös sereglet aggasztja. Vihogó kislányok, hahotázó legények bizonygatják a világ előtt, Aranyszájú Szent János is inthetné őket, akkor se dobnák el. Még nem tudják, de majd megtudják, nevetve bár, de későbbi kínoknak vetik meg az ágyát. A legkönnyebb leszokásnál is egyszerűbb el se kezdeni.

Hajléktalan vegyenek!

A kutya se hitte volna, hogy keresett cikk lesz egyszer az üzleti piacon a hajléktalan ember. Akinek se háza, se mezeje, se másféle jószága nincsen. Téli gőnceit rogyasztó kánikulában is magán hordja, mert nincsen hol hagynia. Aki villámgyorsan eltakarítja a kidobott rekamiékat, és mint a főnyereményt, viszonylag védett helyre menekíti. Legalább néhány éjszaka nem a pusztta földön hál. Siralom üli meg lelkemet, ha látom őket, meg egy kicsit a bolond irigység is. Amikor először Szegedre jöttem, talán két percre elszunnyadtam a Várkert egyik padján, olyan fáradt voltam, azonnal fölrázott a rendőr: itt nem lehet aludni. Azóta annyit változott a világ, maholnap leülni nem lehet, mert mindegyiken alszik valaki.

Lassan járó eszemmel soha ki nem találtam volna, hogy pokoli nagy boltot lehet csapni a hajléktalanok bekapcsolásával. Gogol, ha jól emlékszem, a „Holt lelkek” üzletelőivel bajlódott - Puskindól kapva az ötletet -, korszakunk fölhalálta a félholt-lelkeket. Derék vállalkozók anyagi támogatására szülte az állami adminisztráció a Széchenyi kártyát. A mi pénzünkéből, persze,

mert az államnak ilyesmire sincsen forintja, ha az enyémet is bele nem számítja, de ha jó helyre költi, áldásom rá. Majd visszatérül az nekem is, remélhetően nem szent sohanapján. Szóval, azt hallom most, száztizen-valahányan buktak le abban az egy csalfaságban, hogy hajléktalanokkal vetettek föl állami támogatást nem létező cégük finanszírozására. Zseniális ötlet!

Az állam garanciájával, a hitelkamat átvállalásával is. Aztán, amikor már pötyögtetni kellene a vissza-forintokat, kiderül, bottal üthetik a hajléktalan nyomát. Lakásuk, állandó tartózkodási helyük sincsen, mint a vándormadár, egyszer itt, máskor ott.

Papi embert kérdeztem egyszer, a katolikus hitről valót, anélkül, hogy a legkisebb gyónási titkok kibeszélésére is gondoltam volna: hallott-e már arról, hogy valaki megsúgta a gyóntató-székekben, ő bizony adót is csalt már. Ha azt kérdeztem volna, volt-e olyan, aki szánva-bánva azt gyónja, hogy élete párját megcsalta, azzal se követtem volna el titoksértést. Papi barátom elgondolkodott egy kicsit, és azt mondta, nem emlékszik ilyen esetre. Ha a száztizen-valahány vállalkozó - egyelőre ennyi bukott le, de a kutatás még folytatódik - gyónási hiten élne, talán ezt a családi vétket is elvinné a sírba. Nem kérne föloldozást, mert nem is érzi bűnnek. Ahogy a téeszvilágban se számított annak egy-két mázsa búza elrekkentése.

Igaz, arról se hallottam, hogy valaki azért fohászkodott volna, adjon a teremő még több hajléktalant. Aranytartalékuk bőven van még, és a legtöbbje megvehető. A másik parton vegetáló kukavizitáló is jól jár, legalább egy hétig nem kell szemetekből előkapirgálnia az üres üvegeket. Vándormadárvésznek idején egyébként is kockázatos a kapirgálás.

Működöm a billentyűkön

Valóságos házi jószágom a billentyű, verem reggel, délben, este, és alkalmanként sötét éjszaka is. Írógép korában olyan hangos volt, a világhosszú panelház túlsó végén is fölriadtak álmukból, és kitartok mellette most is, amikor már szüpercegés csak a hangja. Szoktam figyelni másokat is, hogyan veregetik. Néhányra, meg nem állhatván furcsaságát, rászólni is szoktam: a többi kilenc ujjadat fölöslegesen teremtette a teremő? Rendőrt is láttam már közvetlen közlelről ujjtakarékos műveletben.

Hencegésnek tűnhet, de én leginkább hárommal ütögetem, és csak alkalmanként fordul elő, hogy másik kettőt vagy hármat is segítségül hívok. Áldom azokat, akik még gépíróiskolába jártak, és a „vakírást” is megtanulták. Azokat meg kimondottan irigylem, akik gyorsírní is tudnak. Bélát is, akit az Országgyűlésbe is föl-fölvogattak leírni a zagyva beszédek is. Látom az én klaviatúrámon, van két kis bűtyök, egyik az f-nél, a másik a j-nél, biztosan az ujjak tapogatós betájolására való, de ezt nekem is hiába finomkodták oda.

Iszonyatosan tudom sajnálni azokat, akik napi robotként billentyűznek. Mindegy, hogy mit, a következő mondatban már el is felejtik, de ott görnyedeznek reggeltől estig. Attól tartok, bűtyökig elkopik majd mind a tíz ujjuk, és simogatni se tudnak már velük.

Páciensként ültem be a minap az egyik ügyfélrendelőbe. Kialakult módja van már ennek is, kedvesen leültettek. Csakhogy azt nem mondták, szembe babám, ha szeretsz. Láttam, működőmmel van kitoldva a kedves hölgynek mind a tíz ujjá, és füsték is van rajta, körömlakk képében. Ahogy elnéztem, volt az akkora, karomnak is elment volna, de ennyire nem akarom megsérteni, mert nem a szemeimet akarta kikaparni vele. Akkor éppen arra volt hivatva, hogy engem az igaz útra tereljen. Kérte a kódszámomat, és bepötyögtette a számítógépbe. Majdnem

kiguvadt a két szemem, úgy figyeltem. Nem az ujja bögyével nyomogatta az ábécét, mert azonnal sorozatot lött volna a gépe, hanem a műkörmeivel. Nem gorombán, persze, mert azt már a finomságokra termett számítógép is zokon venné, és a műköröm is tiltakozna ellene. Szinte puhán ugráltak a billentyűkön, ha nem is olyan nagyon gyorsan. Kiköpött szalon-gépelésnek vettem.

Ütődött gügyeként még a szemüvegemet is fölraktam. Azt akartam látni, melyik betűbe vésődött már mélyedés - majdnem kátyút mondtam -, de még karcolást se láttam egyikén se. És kiderült, az a fene számítógép műkörömmel buzerálva is mindent tudott rólam.

Azon kapom magam, el kéne már nekem is mennem egy műköröm-stúdióba. Hátha az én gépem is elkezdene mindent tudni. Minek gyötöröm kicsike eszemet mindenféle bolondsággal!

Tudomásul kéne vennem, körmösnek áll a világ. Vagy műkörmösnek.

Félek a zebrán

Akkor fészkelte magát belém először az igazi félelem, amikor puskát adtak a kezembe, és töltényt is hozzá. Azelőtt, zsebre tett kézzel, füttyörészve körbегyalogoltam volna a földgolyót is, de amikor azt sulykolták belém katonáéknál, hogy egyszem magunk őrségében célpontok is lehetünk, dermedezni kezdtem. Társaim mondogatták, ők is. Attól meg még jobban, hogy lőnünk is kellene. Volt, aki az éjszakában bócorgó sündisznótól is frászt kapott, sőt rá is kiabált: állj, ki vagy?! Már a závarzatot is megcsattogtatta, amikor rájött, csúfos dolog lett volna eldurrantania magát.

Mostanában a zebrán félek. Nem a négylábún, mert olyanhoz nem juthatnék hozzá, és azt se tudom, hogyan tűrne el lovaglós ülésben, csak az utakon nyújtózkodó fehér csíkos gyalog-paradicsom tölt el rémülettel. Ami, ugye, paragrafusokkal is meg van töltve. Ott nekem, két lábon járó embertársammal együtt, elvileg előnyöm van. Igaz, a fejfára nem szokták ráírni.

Emlékszem rá, hiszen nem is olyan régen történt, írtam egyszer ugyanerről az autósok szemszögéből nézve is, bevallottan bértollnokként. Karcsi biztatott, mert nehezen viseli el, ha rendes városi tempóban hajtván járgányát, egyszer csak váratlanul lép elé valaki a zebrán. Ültem mellette már, az anyósülésen is, tudom, kilométerekkel arrébb is szemináriumozott még, nem is magában, de jól megmondta - nekem. Idegörlő munka városban vezetni, látom is, tudom is.

Sokkal egyszerűbb lenne, ha vagy autós lenne mindenki, vagy gyalogos, de mit tehetünk, ha ilyen vegyes tüzelésűre van beállítva a világ? És ahogy pillanatnyi berendezkedésünk minden szőrszálát látom, sokáig ilyen lesz még. Ez a kettősség akkor szűnik majd meg, ha egyszerre fogy ki a világból ez is, az is. A neandervölgyi emberről tartják talán a tudósok, úgy pusztult ki, hogy a bunkóbb fajta fölfalta. Hogy a mi kettőzöttségünkben melyikünk lenne a bunkóbb, pedzeni se merem, de a kerekeken járóknak is nehezükre esne, ha az élet minden területét csak ők uralnák. A gyalogosok is megsínylenék a fordítottját.

Miért riadozom a zebrától? Azért, mert lépten-nyomon hallom, ott, a legvédelettebb helyen is elérhet bennünket a végzet. Reszketeg öregeket, és virgonc ifjakat egyaránt. A minap barátom ment át a hosszú zebrán. Széltében hosszú, nem hosszában széles, természetesen nem a barátom, hanem a fölföstött csíkozat. Jól jelzi, hogy ott sétáló emberek szoktak átkelni a túlsó partra. Évtizedek begyakorlott óvatosságával vágott neki. Alig múlt el nap eddigi élete során, amikor azon az átjárón át ne ment volna. Először balra nézett, nem jött semmi. Aztán jobbra,

és látta, valahol, nagyon messze, kiállóban van egy kocsi a parkolóból. Bátran nekiódult. El is jutott a paragrafusokkal többszörösen megrakott hosszú zebra közepéig, de már akkor koppant is a könyöke.

A klinikai ágyon mondta, az lehetett a baj, hogy meghúzták az illető kocsiját. Őt akarta vad rohanással utolérni. Nem tehet róla, hogy útba esett valaki. Valóban útba esett, mentő futott vele. Másnap küldözgettem a rossz hírt minden ismerősnek. Bálint Sándor formátumú embernek tartom, szerencsétlen esete is az övéhez fogható. Neki még Pestre kellett mennie, hogy a kóbor autó elránthassa, ő viszont tulajdon városában megkapta ugyanazt. Enyhébb kivitelben, mindnyájunk szerencséjére.

Autósok, vigyázzatok! Azóta még jobban félek a zebrán.

Propeller úr, tökmaggal

Kedves Pista aranyos tárcafigurája Propeller úr. Talán emlékeznek még rá. Mintha találkoztam is volna eleven másával, bár nem rendes munkahelyén, a pléhszegély mellett, ahol rendre kiszorította a csapos korsajából a levegőt, inkább úton-útfélen. Csokornyakkendőben járt, innen kapta írásos nevét. Eleven eszű pasas volt, méltó az újságunkhoz. Ha kötetbe foglalta volna kollégám, sikerkönyv is lehetett volna belőle. Egy-egy sörtöltetért korszakos dolgokat beszéltek meg minden alkalommal, miután odaütötték a pohár alját a bádoghoz. Az utca hangja türemkedett be vele a lapba, ha sajátos nézőpontból is.

Mindazonáltal nem a söntésekről jutott eszembe, ott én meglehetősen tétován mozognék most is, inkább a sült tésztáról. Süteménynek is mondhatnánk, rágódni való finomságnak is. Hosszúkás valami, de a közepén megcsavarják, így lesz belőle propeller. Propeller úr is oda illeszthette volna nyakkendője helyére.

Oka van, hogy föllibbent bennem az emléke, el is mondom, de előtte egy kicsinke kerülőt még tennék. Derék gyöngyösi péknek ajánlottam évekkel ezelőtt kenyéradaléknak a tökmagot. Annyiféle „magos” portékával kínálgatta vevőit, előszámlálni se tudnám, de tökmagos nem volt köztük. Talán sehol se volt. Onnan eredtek pici eszem patakocskái, tudtam, a férfiak enyhítő orvossága tökmagból lesz. Állítólag azért nem kapják meg ezt a betegséget például a törökök, mert állandóan tökmagolnak. Nem akarom nevén nevezni a patikaszert, de egyszer az a hír is körüljárta a földgolyót, hogy valami rákkeltő anyag is bele került, ezért ki is vonták a forgalomból. Gondos vizsgálat igazolta, legfőljbbe egyedi eset lehetett, de súlyos százezrekbe került, amíg mindenféle reklámmal visszakerült a köztudatba. A szárnyasbetétekkel vetelkedett a hírverésben.

Talán a konkurencia ármánykodott ellene.

Propeller úr, ha még élne, biztosan rászorulna ilyen bűvös szerre.

Biztatgattam a péket, föltaálta már a növénynevelés a meztelen tökmagot, fejtenie se kellené. Termeltetne egy zsákkal, kettővel, és belekeverné kelesztés közben a tésztába, szakajtóba tenné, aztán sütőlapátra, mosolygósra megmosdatná, és férfibajban leledzők mosolyognának vissza rá. Azt mondta, köszöni az ötletet, de nem lesz abból semmi. Nincsen benne a szabványban, tehát nem is hozhatja forgalomba.

Jó üzleti érzéke van, tagadhatatlan, de ez nem tudott gyökeret eresztetni benne. És lám, támadt egy cukrász, aki valahogy ugyanarra gondolt, amire én. Világnagy fölismerésekkel is megesett már ilyen párhuzamosság. Vagy csak változatosságot akart? Van-e már szabvány az ilyesmire, vagy nincsen, nem tudom, és ha nincsen, sértette-e, vagy nem, azt se tudom, de a tökmag itt van előttem, propellerbe sütve. Csakhogy föl nem szálltam tőle, mint a repülő! Megkóstoltam, finom. Másikat is, harmadikat is, az is. Alanyi jogon, érdek nélkül lelkesedem csupán. De nagyon.

Hogyne örülnék, ha látom, milliomos is lehettem volna!

A lucabúza virága

Első nekifutásra akár biológiai csodának is mondaná, aki nagyon ért a búzafajtákhoz, de keveset tud arról, amelyiket Luca-napkor vetnek. A karácsonyfa alatt szokott jövő évet jövendőlni. Igazság szerint minden búzának kellene virágoznia, mert a természet máig tartó törvénye szerint búzaszem csak a virágjából lesz, de sorsában a lucabúza a karácsonyfával osztozik. Ideje lejártával kidobják. Gyógyító erejében bízva régen ugyan a jószággal etették meg, de hol van ma etetni való jószág? Ez a búza tehát nem szokott virágozni.

A mienknek se virágja van, csak virága.

Na, ebből meg mi akar kisülni?

A virtigli dorozsmai ember, tudtommal, nem szokott lucabúzáat vetni. Amióta viszont Zsombóra járok, minden november első hétfőjén magammal viszek egy zsidókávés üveget, és átadom Gábor Jani bátyámnak. Folytatom tüstént, de a zsidókávét előbb meg kell magyaráznom. Bálint Sándortól tanultam a szót, de annyira friss lehetett nála is, hogy a szótárába se került még bele. Azért említem a szó közvetítőjét, hogy rasszista beütést véletlenül se találjon benne senki, mert nincsen benne. A vízben azonnal oldódó kávépreparátumról van szó, nesz-kávé néven sokak előtt biztosan ismerős. Akármikor mentem Sándor bácsihoz, azonnal egy csézi zsidókávéval kínált volna. A csézit talán nem kell még magyaráznom a szegedieknek, közmagyarul a kávécsészét jelenti.

A következő hétfőn mindig visszkapom az üveget, búzával megtöltve. Nagyobbik részét szétosztom a női nemzetségből való munkatársaimnak, és el is szoktam mondani, mi hogyan „modernizáltuk” az elvetését is. A hagyomány szerint kis tányérkára kellene csak raknunk, és vízzel öntöznünk, de talán nem számít denaturálásnak a mi módszerünk se. Virágcserepbe tesszük, nem sajnálván tőle az éltető földet. Szentestére annyira fölnyurgul, hogy szalaggal is át lehet kötni. Gyertyát is szoktunk tenni a közepébe, és a karácsonyi asztalon meg is szoktuk gyújtani. Hogy van-e ebben a keverékben más tájak szokása is, nem tudhatom, de a benne lévő búbáj az eredeti: a jövő esztendő gazdagságára lehetne belőle következtetni.

Az utóbbi időben inkább az infláció gazdagsága szokott bejönni.

Elmúla a karácsony, de a cserép búza még megvan. Itt van az ablakban. És virágot nevel. Kőtekednének a szántóvetők, ilyen gyorsan az mégse megy, de ne fárasszák magukat. Jani bácsi se gondolta volna, dajkabúza lett a mienkből, kállát nevel. (Remélem, jól írom a nevét.) Szent áhítattal nézte a család, mert semmiféle keresztezésről nem volt tudomása.

Ha jól emlékszem, a zánkányszéki Magyar Pistáéktól kaptam sok-sok évvel ezelőtt egy cseréppel, és az sokáig megmaradt. Mondogattam életem párjának, hogy elvirágzás után ki szokták szedni a földből, a gumóját ősziig úgy tartják, mintha krumpli lenne, aztán újra elültetik, a mienk mindig benne maradt a cserépben. Egy darabig tűrte, mint Lacika ürgéje a vizet - Petőfi verséből tudhatjuk, Arany Lacinak szólt -, de aztán csak kipusztult. Nagy kincs nálunk a virágföld, nem dobtuk ki. Luca tavalyi napján ebből kerülhetett bele a búza cserepébe, és a szorgalmas öntözgetés, meg a szobai meleg úgy meghajtotta, ki is csírázott, és levelet eresztett. Azóta növekedési versenyben van a búzával. Húsvétra talán ki is virágzik. Vagy pünkösdre.

Régi jó barátom, Pista, te se gondolhattad, hogy egyszer még karácsonyi cserépből bújik elő a nevetek.

Eddig, és ne tovább!

Aki bármennyire figyeli is a rádiók, tévécsatornák és újságok híradásait, az tudja, kiért szól ez az ének. Szégyellném kiírni szegénykémmek a nevét, bár elismerem, megeshet, pár év múlva magam se tudom, kit is ért el a legnagyobb veszedelem. Felejtékeny az emberiség. Talán először fordult elő hazai média-történelmünkben, hogy szinte helyszíni közvetítésben értesülhettünk az önfeláldozó apa cselekedetéről. Tulajdon májának egy lebenyét adta kisded gyermekének, bár tudhatta, az is előfordulhat, hogy rajta már nem tud segíteni, maga pedig holtáig viseli hiányát. Messziről nézve tűnik ez csodálatosnak, akinek gyermeke van, a legtermészetesebbnek tarja.

És példaadónak.

Együtt dobbanhatott az orvoscsoporthoz szíve is a kislányéval, amíg egyáltalán dobogott. Akár sejtettük munkájuk lényegét, akár nem, mellettük álltunk talán valamennyien. Hős doktorok, hős segítőikkel - így kellene ezt máskor is csinálni. Ha az orvosi eskü még szentírás lehetne.

Aznap este kisebb társaságban még magam is háborogtam, mert médiashow lett az egészből. Emlékszem rá, annakidején, amikor Jack Ruby lelőtte Kennedy lelövőjét valamilyen átjáróban, rendőri kíséret ellenére, arra a pillanatra nem ugrott annyi fotós és filmes, mint most, ahogy leszállt Ferihegyen az a kisebbfajta gyorsrepülő, és hozta kis táskában az életmentőnek szánt pótmáját. Láthattuk, kézből kézbe adták a kis hűtőtáskát, pusztit is kapott, aki kísérte, és ott voltak akkor is, amikor a klinikára beléptek vele. Tudom, a lesipuskás fényképezők időközben elnyerték a pocskondiázó paparazzi nevet is, és ha hihetünk a történetnek, halálba kergették az angol trónörökös feleségét is, de hogy ennyire loholni tudjanak a hazaiak is a szenzációért, engem földig döbbsentett.

Helyszíni közvetítést láthattunk a kislány „becsövezéséről”, teljes elanyátlanodott állapotáról, bár tudván tudtuk, édesanyja is ott van valahol. Szigorlatra készülő orvosok sokat tanulhattak belőle, de én egyre inkább azt éreztem, elő kellene már állnia az emberi jogok biztosának, és akár elébe vetnie magát a szenny és haszonleső áradatnak: eddig, és ne tovább! Máskor mindig hallatja szavát.

Mert mire is megy ki ilyenkor a játék? Bárcsak tévednék! Megnyergelik az emberiség természetes kíváncsiságát, és együttérző hajlamát, még több pénzes hirdetés reményében. Mert az a csatorna, amelyik a legtöbb részletet tudja tálalni, a legkeresettebb a hirdetések

piacán. És mit tesz a közszolgálati rádió vagy televízió? Lohol utánuk, vagy lohol velük, mert különben lemarad. Ahogy a versenyló is fut tovább, akkor is, ha útközben elvesztette lovasát.

Kegyetlen hajsza ez a pénz után.

Hullagyárrá változott a televízió szinte minden csatornája. Alig van olyan műsora, ahol ne zsaruk lőnének latrokra, és latrok ne tüzelnének zsarukra. Már azt is láthatja, aki nézi, hogyan robban bele valakibe a golyó. Aztán jön a boncmester-akció, hullakamrával, halott-azonosítóval, mintha kedvet akarnának csinálni az elhalálozáshoz. Akkora töltettel mennek ezek az egyébként nagyon sablonos filmek, az is bolond, aki csodálkozik még, hogy az élet követi a fikciót. Kalahütyös emberek ismétlik, amit ott látnak. Pénzszállító autókat rabolnak, benzinkutak kezelőit gyilkolják, lönek, lönek, lönek. Még a vadászok is, emberre.

Édes Jó Istenem, mikor lesz ennek vége? De te, kisleányka, akinek az életből morzsányi adatott csak, nyugodjál békében! Téged már ne zavarjon, a sztárműsorok dramaturgiája szerint jönnek majd a stúdióbeszélgetések, ahol kimondják, meglehet, ugyanazok, hogy így nem lenne szabad csinálni.

Vérnyomások meghajtója

Ereinkben keringő vérünk nyomásának három fokozata biztosan van. Az egyik a normális. Százalékot nem tudok mondani, de sokan vannak, akik ilyenrel élnek el holtukig. Annál tovább egyikük se. A magasodókból is sokan vagyunk, nekem például tízezreket visznek el kódisnyugdíjamból a visszafogó bogycok.

Bajom azonban így is szokott lenni, többször föl is panasztam már. Ha csak elmegyek a könyvesboltok előtt, már dupla adagot kellene bevennem. Ha be is lépek, legalább háromszorosat. A gyógyszerkészítők még nem tudták belesuvasztani a háromkötetes védelmet. Orvosság lenne, ha nagy ívben el tudnám kerülni valamennyit, de kérem, ezt az egyet ne hánytorgassák a szememre. Visszaeső bűnös vagyok, de nem súlyosbítást, inkább fölmentést kérnék.

A minap is a magas vérnyomásról beszéltek Zsombón. Néma gyilkosnak is elnevezték, és ebben a minőségében versenyezget a cukorbajjal, meg a bagóval. Akkor szoktuk észrevenni, amikor már baj van. Eszme-csere-bere alakult ki most is, mindenki elmondta tapasztalatait. Mintha kicsit félénken szólalt volna meg Pista bácsi, a harmadik csoportot említve:

- És akinek alacsony a vérnyomása, az mit tegyen?

Csak a magam kelekótya közbeszólását hozom elő:

- Pistám, olyankor csapj az asztalra.

- És ha nincsen ott asztal?

- Vigyél magaddal. Minél nagyobbbat, annál jobb. Ha egy csapás nem elég, addig verd, amíg bírja.

Azt nem mertem mondani neki, háromszor menjen el a könyvesbolt előtt, mert nem biztos, hogy minden szervezetbe ez van bele táplálva. Utólag még kiegészíteném egy biztos szerrel. Nem tablettával kellene ezt se bevenni, nyomtatéknak se kellene utána küldeni egyetlen falatot se, csak be kellene állnia a sorba. Mondjuk, az egyik postán. Megszámálja az előtte állókat, tíznek találja. Amikor hátranéz, még ötöt ott is lát. Nagy baj ebből nem lehet, de mivel modernizált a posta, mellékhatásokkal is meg van toldva. Sokan vagyunk, akik számlát is szeretünk

kérni, akkor is, ha simán küldjük leveleinket. Az ördög nem alszik, ha sokáig kóvályogna az űrben, legalább igazolni tudjuk, hogy mi még aznap föladtuk.

Teljes nyugalommal, szinte szolgálatkészen teljesül minden kívánság, de látom, a tizenegyediknek már ugrál a vér az ereiben. Csak beugrani akart, nem várakozni. Van ugyan másik ablak is, de mögötte nem ül senki. Ember biztosan lenne rá, nagyon értelmes munkanélküliek talán az átképzést is vállalnák, de a posta is vállalkozási alapokon működik. Minek költene még egy emberre?

Hitvány bekiabálás lenne, ha én akarnék tanácsot adni annak, aki régtől fogva ebben a mulasztásban leledzik. Engem különben is meg szokott nyugtatni a sor. Mindig arra gondolok, hány napig utazik levelem a szomszéd városba. Ahhoz képest ez csak bevezető.

Pista bátyámnak ellenben van még egy ajánlatom. Álljon ki az új sztráda partjára, és hallgassa az autók muzsikáját. Fölpezdül a vére. Vagy szűrös szemmel gondoljon az adóbevallására. Esetleg fizessen be egy éjszakai csőtörésre. Nálunk bevált.

Hóhérhurok, rablánc

Mesével kezdem, mert morbid dolgok következnek utána. Veretes költőként érkezett Veress Miklós 1969 januárjában szerkesztőségünkbe, és a „várospolitikai” rovatot gazdagította. Poétának való föladatokat kapott, többek között a város tisztaságára ügyelt. (Augeiasz istállóját is költeményben takarította ki Hercules.) Nem tagadhatta meg magát, egyszer bökversre fakadt az egyik erkély láttán. Magdika fényképet is készített hozzá, avval együtt jelent meg a nyolcadik oldalon. Fejből tudom csak idézni a klasszikus alexandrinusba szedett vereszet első két sorát, bocsánatot kérek, ha sántít. Valahogy így szólt: *„Az erkélyen szárad kilenc szép szál gatyá, De a derék tulajt ez nem izgatya.”* Hej, te Miklós, ha ezt az erkélyt látnád!

Elmondom a kellékeket. Vastag kötél lóg a közepéről, és a vége hóhérhurokba fordul. A maga nemében mestermunka, ilyet csak szakmabéli tud kötni. Magam a tengerészcsomóig jutottam el, oda is csak tavaly. Az alanti járóelőnek, ha elámulni való ideje van rá, elkezd viszketni tőle a nyaka. Azt nem tudhatom, szolgált-e még hivatalt a kötél, mert ha netán igen, az is meglehet, babonás a benn lakó, és torokfájás ellen használja. Csak behúzza a szobájába, és éjszakára nyakára teszi. Állítólag akasztott ember kötele gyógyítja.

Föl kellett raknom a fél-távolba hordó szemüvegemet, hogy lényeges encsembencsemek el ne kerüljék figyelmemet. Közvetlenül a kötél tengelyében egy tarra nyúzott fejkopolya van, pálcára bökve. Nem lóg, csak áll. Nem hiszem, hogy valódi lenne, a bökvers mintájára akár bökfejnek is nevezném, de hogy ott van, az való igaz. Erős lélek lakik abban, aki nem a sajátját képzelet helyébe. Anélkül, persze, hogy valaha is utcadísz szeretett volna lenni.

Sajátos értelmezés következik most is, mert lehet az hajólánc is, ami mindezek fölött van. Két vége rögzítve, a közepe pedig elegánsan fölcsippentve. Szépérzékét dicsérem, ha hajólánc lehetne. Ráállt már elmém egy bizonyos vágányra, és mint a vonatkerék, ezt kattogja: rablánc, rablánc, rablánc.

Akasztófa árnyékában szépséges szép álmai lehetnek, aki bévül szokott aludni.

Bocsánat, a morbid szobrocska két oldalán még mintha lenne két valami, a szimmetria ki nem hagyható az alkotásból. Jól megnéztem, a virágládának szánt betonteknőben cserépköcsög és két kőszikla virágzik. Értelmét keresse a poéta.

Csattanója is van a kollekciónak, és ez okozza a legnagyobb fejtörésemet. Magánerkélyek vasán nem szokott lenni zászló, ezen van. Az EU csillagosa még nincsen mellette, és ez a magam észjárása szerint azt jelenti, az öregátkosban vörös lobogó se volt mellette.

Újságbéli egykori robotos társamnak nem kell ötleteket adnom, biztosan ugrálnak már fejében a sorok, de magam két lehetőség között ingadozom. A zászló biztosan a szabadság jelképe itt is. Mi más lehetne? Vagy a „Rablánc a lábon nehéz volt” kezdetű mozgalmi dal illusztrációja az egész díszlet, amelyet széttört a nép, a hős Lenint is bele keverve, vagy a „Talpra magyaré”. Rabok voltunk mostanáig? Dehogyan voltunk, maradtunk is!

Miklós, remélem csőre töltve duplacsövű poétafegyvered. Már meg is kértem valakit, fényképezné le.

A képtelen képtár

Szegeden történt meg az a legnagyobb képtelenség, hogy bezárták a képtárat. Elvitték képeiket a festők az utolsó kiállításra, de annál rövidebb tárlat még nem volt városunkban. Megnyitották ünnepélyesen, gratuláltak egymásnak, és fogadták a látogatók elismeréseit, aztán mindjárt le is akasztották a falról valamennyit. Az érmeiket és szobrokat is hazavitték.

Az egyik dunántúli városunk évekkor ezelőtt közadakozásból emelt magának. Szellemi gyarapodását tartotta a legfontosabbnak, mert belátta, a kultúrába fektetnek forintok a fejekben kamatoznak. Mi sántikálunk a mai napig. Házalnak azóta művészeink, itt-ott találnak is valami kicsike kis falat maguknak, de városunk kulturális arculatához méltó, reprezentatív képtárunk sincsen. Ígéret ugyan van, de hosszú annak a kihordási ideje. A négyévenkénti rendszerváltások is belekavarnak abba.

Hacsak!

Múltak a hónapok, évek is immár, és az eredetileg ipartestületi összefogásból, és az akkori legmodernebb szempontok szerint épült ház ebek harmincadján pusztul. Ősidők óta törvény, a lakatlan - használatból kivont - épület romlik legjobban. Gyáripárunk az első pisszentésre tönkre ment, kisiparunkat meg előtte verték szét, eredeti földadatába visszaszervezni már föltehetően soha nem lehet, de nem kései nekrológot akarunk most írni, inkább a képtelen képes atavizmusra hoznánk föl példának.

Az ősökre visszaütő biológiai jegyeket mondja a tudomány atavizmusnak. Egykori képtárunk képeket mutat most is. Be se kell mennünk, és mintha mindig szombat lenne - amikor a múzeumok is ingyen látogathatók, remélem, még most is -, aki csak elhúz a Horváth Mihály utcában, fizetség nélkül láthatja. Hogy jóérzésű ember azonnal elfordítja a fejét, és végigdühöngi a rövidke utcát, azt talán az ombudsman is belügyének tekintené. Szabad ország vagyunk, dühöngeni is szabad. Az útszéli szellemi szegénység is szabadon dühöng.

A középszer városának mondtam már többször Szegedet, ahol jelszóvá lett a katonai tűzparancs kifacsart változata: cél a KÖZÉPSZER alsó széle közepe! Közéletünkre, gazdaságunkra, társadalmi viszonyainkra egyaránt érvényes, hogy van még lefelé a lavór fenekéig, miért ne

ezt céloznánk a kultúrával is? Sétáljon el a képtár előtt, aki szavamnak nem hisz, és lássa meg tulajdon szemével.

A fűjkálók telerondítottak már minden falat, miért ezt hagyták volna ki? Azelőtt volt az építési törvénynek egy kicsike szakasza, amely szerint a költségek egy százaléka - vagy csak ezreléke? - képzőművészeti alkotásokra fordítandók. Ma? Szédületes a fejlődés: az egész épület arra való, hogy fűjök „alkossák” tele. Paragrafusunk van a rongálások megfékezésére is. Csak alkalmazni nem tudjuk? Akkor is kellene, ha az egész világ össze van csúfitva. Elindult már a választási plakátháború, itt még csak erotikus falragaszból feszelőg kettő, mint két krumpli egy zsákban. Ha jövődölnöm lehet, lesz még több is. Sehol nincsen előírva, hogy képek nélkül maradjon az, ami a képek otthona lett bizonyos ideig. Íme, előírás nélkül is lett. Mecsoda különbség!

A dorozsmai közradír

Régen volt, de volt. Kettő is volt, sőt több is. Kár, hogy volt. Az az érzésem, a hatalmak esze kereke igen sokszor egy tengelyen forog.

A múltkor említettem a dorozsmai talicskát, pedig talicska máshol is volt. A dorozsmai varjút is, noha a varjú szinte mindenhol megtermett. Közradírnak én neveztem el a jegyzőkönyvek szisztematikus megkurtítását, de ez se csak Dorozsmára volt jellemző. És erről olyan sokat nem szerettek beszélni a történészek se.

Talán éppen azért, mert a későbbi hatalmak is kultiválták ezt a módszert.

Említettem, mostanában került a kezembe Dorozsma régebbi története, a Sztríha Kálmán-féle. Derék munka, méltó a megbecsülésre. Biztosan magán hordja ez is a kor szellemét, de nem kiabál ki belőle. Bevezető nagy tanulmányát Felpétzi Győry Jenő írta, de jól megfért egymás mellett a két ember szellemi terméke. Most is itt bogarászva akadtam rá valamire, ebből lett bennem a dorozsmai közradír.

„Haynau és uszályhordozói” parancsuralmi rendeletének mondja a „szigorú megsemmisítési tilalmat”. Ahol önkényuralom van, ott uszály is van. Az öregátkos demokráciájába is belefért még a „tömegek uszálya” is. Jaj volt annak, aki belekeveredett. A szigorú megsemmisítési tilalmat pedig, azt hiszem, nem úgy kell értelmeznünk, ahogy ma értenénk. A szövegből kitetszik, a jegyzőkönyvekben való megörökítés tilalmáról lehet csak szó. A „szerencsétlen forradalom emlékei megsemmisítéséről”, ahogy arrébb olvashatjuk. Parancs érkezett, visszamenőlegesen mindent ki kellett szedni belőlük, ami a forradalom és szabadságharc dicső múltjára emlékeztetett volna. Folyamatosságot, folytonosságot akart az önkényuralom. El is érte, hogy alig maradtak adatok a tanácsi jegyzőkönyvekben. Bajban vannak az utókor történészei, nem nagyon találnak kapaszkodókat ezekre a hónapokra. Ilyenekkel voltak tele a jegyzőkönyvek, tömegesen kellett kiirtani. A császárivadékok pedig hivatkozhatnak rá, hogy nem is olyan volt az olyan.

Uramisten, mi minden veszett el itten! Érdemes lenne a könyv egész testes bekezdését idéznem, elégedjenek meg olvasóim az akkori „leiratból” annyival, amennyi elfér: „s nehogy a késő ivadéknak egykoron alkalom nyújtassék, szégyenülve mintegy olvasni atyáinak vétkes botlását; szükségesnek tartom t. uraságot ezennel oda utasítani, hogy valamint e hatóság, úgy az egyes községek illető jegyzőkönyveiből is mindazon botrányos lapokat, melyek a dicsőségesen uralkodó ház irányában ocsmány kifakadásokat, vagy a tartozott hűségről vétkes

megfeledezést nagyobb terjedelemben tartalmaznák, kivétetvén, olykép intézkedjék, hogy ezáltal a lapok, úgy a sor számok egymásutániségében legkisebb űr sem okoztassék; amely lapokon pedig csak egyes olyan kitételek fordulnának elő, melyek nem a hűsége annyi példáját történetünk lapjain tanúsító jászkun nép - hanem csak a bitor uralom eszközeinek sajátjául felróható, a szükséges értelem csonkítása nélkül törültesse ki. ...”

Kiradírozni!

Tudom, persze, a radír nem éppen ide való, mert nem radíroztak, csak percegették a tollat. Átírtak mindent, nehogy a fölsőbbbségi vizit megtalálja bennük a valamit. A számozás se árulkodjon! Ahogy szeretjük párba állítani ötvenhatot negyvennyolccal, a megtorlások is illeszkednek egymáshoz. Kötél itt, kötélt ott.

Némelyik önkényuralom is mind egyforma.

A kiverő kutya

Bajban vagyok, mert nem tudom, szalonkutyára mit kellene mondanom. Kitétték az utcára? Az én ismereteim szerint a jó kutya Pokolegyházáról is hazatalál. Ha kitétték, hazamenne mindenképpen. A házőrzésre szoktatott főleg. Hajléktalanná tették? Kutyasors jutott szegényeknek, a kétlábúaknak is, és ugyanaz hajthatja mindegyiküket: az éhség. Azt hiszem, a szóban forgó fekete is így járt.

Kóbor kutyának illene mondanom, de olyan jámbor fajta ez, nem merek rászütni semmiféle bélyeget. Azért se, mert hallom, valahol délen véreb garázdálkodik, és azt is elkóboroltnak titulálják. Bocsánat, harci kutyának is mondják a jelentések. Ebből levonom megint azt a következtetést, hogy a legtöbb négylábú olyan lesz, amilyenre tanítják. És itt kapcsolódik a nagyon régi mondáshoz is: a jó kutya leginkább a gazdájához hasonlít. A mi feketénknek milyen volt a gazdája, nem tudhatom, csak azt látom, éhes. És mindenkihez oda vetődik legalább egy szippantás erejéig. El is hessentik azonnal.

Ebből meg azt a következtetést vontam le, hogy a legtöbb ember nem képes fölfogni, hogy a kutya szándéka előre látható. Velünk él ugyan évezredek óta, de még mindig nem ismeri mindenki. Aprózza a lépést a pirosban is. Hozzám is oda szalad, meg is szaglássza a neki nyújtott kezem fejét, és követ is egy darabig. Már attól tartok, nehéz lesz távozásra bírnom, de egyszer csak gondol egyet, és máshoz csatlakozik.

Csatlakozna csak, mert durva elutasításban van része. Mind a négy lábán egyszerre húzza be a vészféket, és szemmel láthatóan nem érti, mi baja van vele annak, akihez ő barátsággal közelít. Aztán eszébe jut, van itt a nyári itatócsap mellett egy elhullott galamb, odafut hozzá. Megbűzöli, orrával meg is fordítja, de azt is ott hagyja. Saját kosztot élhetett eddig, a tollas hulla nem fogára való.

Fut tovább. És mit ád Isten, elébe termett egy palotapincsi méretű dolmányos kutyus. Ebben a pillanatban nincsen annál fontosabb, el is éri néhány lépéssel. Hideg van, azért öltöztették föl a kicsikét, és az is látható, már meg is szokta. Piros a mellénye, és én akadok fönn rajta legjobban, mert nem tudhatom, a színeknek milyen hatása van a hímek szexuális érdeklődésére.

Póráz van a kutyuskán, a kötelék másik végét kedves asszonyka tartja. Egy kicsit erkölcsöszként viselkedik, és elrántja kedvencét, meg rá is rittyen a feketére, de szavában megértő is lesz mindjárt. Föltehetően ráérez a lényegre, mert szánakozva mondja: szegény szerencsétlen, te! Téged is kitettek?

Ennyire nem érti az emberi szót az utcák kutyája, megrökönyödni tud csak. Másnap is figyeltem, nem láttam már.

Kiforogja a szó

Jár a szóbeszéd, mint eke a barázdában, és kifordít mindent. Avas gyökeret - néha világít, mint a pudvás nyárfá -, és ásatag csontokat. Példázatokat is.

Nagyon régen történt, harminc éve biztosan van. Hasfölmetsző Borbálának neveztem el hősünket. Talán vakbélgyulladással operálták meg Nekeresden is túl, és benne felejtődött egy törlőkendő. Az orvos is ember, doktor szájából hallottam, sebben orvoson kívül már minden maradt. A hasüreg szerveinek belső mozgásai úgy körbeforgatták a kendőt, övmagasságban hol itt, hol ott bukkant elő egyszer egy rost, máskor egy kis köteg. Szerencsétlen Borbála kicsit kalahütyöske volt. Pör lett belőle, amikor a műtétet végző orvos már nem is élt. Az orvosszakértő is vádlóvá lett. Mert legjobb védekezés a támadás. Ha ügyis szalajtós eszű, hospitalizálódott szegénykém. Annyira megszerette a kórházat, maga metszegeti föl tulajdon hasát, maga dugdossa be a férceket, hogy tovább maradhasson.

Ez jutott eszembe most is, amikor megint kibukott a gennyes gócból egy törlőkendő. Dehogy felejtették benn! Lassan elmennek a föld alá azok is, akik először könyörögték, hozzanak nyilvánosságra minden iratot, ami a nagy és hatalmas Béketábor minden országában szinte nemzeti sport volt. Állítólag bennünket akartak megvédeni mindenféle stressztől, akik elébe feküdtek a közakaratnak, mert nálunk minden törvényt a nép érdekében hoznak - vagy nem hoznak meg. Másfél évtizede ezen rágódunk már, és közben forog a törlőkendő a társadalom hasában, és övmagasságban jönnek, csak jönnek, folyton folyvást a gennyes sebek.

Amikor még Antall József mutogatta a leveleket, amikor még átvilágítási bírák buktatgattak embereket, a Parlamentben szinte minden oldalon üldögéltek olyanok, akik igencsak érintettek voltak a dologban. És vannak ma is. Maguk alatt vágnák a fát? A törlőkendő meg forog, és hol itt, hol ott bukkannak elő gennyben ázó rostok.

Besúgóból legalább háromféle biztosan volt. Az egyik kéjjel súgott, mert génjeibe van beépítve a gázság. Akármilyen rendszer van, mindig. A másik fizetésért. A harmadik? Áldozat volt maga is, bele kényszerítették. Szánni egyedül őt tudom.

Állítólag most már azért lenne tisztességtelen dolog belenyúlni a darázsfészekbe, mert akik közel férközhettek az iratokhoz, mindig vittek magukkal néhányat. Hatalmasat sérülne a társadalmi igazságosság, ha csak azok maradnának benne a pácban, akik eddig nem tudták kifizetőtleníteni magukat belőle. Ha innen nézzük a dolgot, nem kell tennünk semmit. Előbb-utóbb elfogy a készlet a gravitáció törvényei szerint is.

Ha átmegyek a piroson, és belefutok a rendőr markába, akkor is megbüntet, ha megszámlálva mondom, előttem ötvenen keltek át még. Az a szerencsétlen tény, hogy csökkent a dokumentumokkal bizonyítható beszervezettek száma, egyetlen szikrányit nem enyhíti azok galádságát, akik még mindig kelepében érzik magukat.

A most emlegetett jeles emberünkre semmi átkot nem szórnék. Azokkal tartok mégis, akik elmarasztalják az összes többivel együtt, hogy ennyi meg ennyi ideje lett volna „bevallania”, mi történt valójában. Szemtől szembe, amíg lehet! És utána állna ki a nyilvánosság elé. Bocsánatkérés nélkül nincsen megbocsátás. Elmulasztván, sajnos, része annak az öregátok kendőhalmaznak, amit nem benne felejtettek a nemzet hasában, hanem politikusi fondorlattal benne hagytak.

Nehéz lenne az ilyesmit életmentő szándékkal tisztára mosni. A tisztító műtét sebei régen begyógyultak volna már.

Emberek és postagalambok

Ha kívülről nézzük, tető, ha belülről, mennyezet. Baj van velük. Ugyanaz a felelőtlenség-féreg kezdi ki mindegyiket. Vagy a balszerencse?

Hull a pelyhes fehér hó - tanulják az óvodások, és azt hiszik, a hónap alig van súlya. Annyira könnyű tiszta fényes születése pillanatában, a szellő is arrébb lendíti, ha éppen kedve tartja. Amikor hógolyót gyúrunk belőle, mondjuk lucskos-sáros temetése előtt, lehet olyan kemény, jaj annak, akinek a szeme gödrét találja el. Kaptam gyerekkoromban, máig emlékszem rá. És ha ráakódik a tetőre? Például a laposra?

Támadnak olyan balga hitek az építészetben, hogy a legegyszerűbb természeti törvényeket is ki lehet hagyni a számításból. Mintha a tényért botja hegyén pörgető cirkuszi mutatóvanyost akarnák hajazni: ide nézzetek, mit tudok én! Sokemeletes házak omlanak össze, földrengés nélkül is, sok embert maguk alá temetve. A panelházak tetejének többsége úgy készült, mintha sivatagba tervezték volna, ahol eső talán nincsen is. A mienk huszonhárom évig csak akkor nem ázott be, ha nem esett. Kilukadt mindig a felső gumiakármi, és amikor már az alagsor is úszott, fölmentek a javítók. Akkora foltot ragasztottak rá, amekkora a biciklibelsőre éppen jó lett volna. Sok évbe tellett, mire rájöttek, már az ősemler tudta a titkot. Ha ferdére igazítják a tetőt, jobban lefolyik róla. A hó se úgy terheli. Rádásul semmivel nem drágább. Gatyaroasztó kánikulában nem főnek meg alatta a lakók, didergő telek se reszkettetik őket, tisztes fűtés mellett.

A mostani télen két épület terjedelmes teteje roppant össze a hó alatt. Néhány megtette ezt szárazon is, de kettőnek segítség kellett. (Félve írok számokat, mire megjelenik ez az írás, több is lehet. Most van a szakadások szezonja.) Az egyik valami sportcsarnok volt, a másik meg kiállítási. Postagalambokat állítottak ki a lengyelek, de nem lehet rájuk fogni, hogy a beléjük kódolt olthatatlan honvágy durrantotta volna rájuk. Pedig lekotorták a havat. Állítólag. Csak ott, ahol a papok táncolnak. A szélein. Több tonnára rúgott a közepére töpörödő fehérség, bár tudtommal senki nem mérte meg.

Szerencsétlen tervező! Az ő lelkére is rárogyott lelkiismeretének bazilikája, erőszakkal akart menni az Isten nyakára. Megmentették. Akik a tető alatt maradtak, az embereket és postagalambokat meg eltemették.

Nálunk még nem voltak ekkora havak, amikor ezeket a sorokat pötyögtetem, még nem történtek ilyen esetek. A tetővel. A belső felével, a menyezettel azonban vannak bajok. Nádposzadékat kevertek cementtel, mert az hőszigetelőnek is jó, és a vakolatot is fogja. És olcsó. Csak éppen táblástul válik le, ha elunja. Miközben szellemesen egymás mellé állítja a televízió a

lángvágós betörők, meg a nádvágós jégből mentők esetét, mutatja azt is, amit a plafontáblák potyogásáról mond a szakértő. Kisfejű szeget használtak, pedig nagyfejű kellett volna.

A fene meg nem ette! Mindig mondom, a fejekkel van a legtöbb baj. Az emberek fejével, meg a szeg fejével. Valaki mindig mellé kalapál. Amikor a pécsi sportcsarnok épült - remélem, jól emlékszem a helyszínre -, még nem tudták volna eldönteni, melyik lenne a jobb? Vagy a sarki vásárusnál éppen akkor nem lehetett másikat kapni? Ahogy saját fejemet is hozzá adom, oda lukadok ki, azok a lapok előbb-utóbb akkor is leestek volna, ha netán nagyfejűekkel kalapálták volna oda mindet. A csarnoki pára fölfelé száll, ott, a hidegben, lecsapódik. Látni lehetett a mustradarabokon, nem csak a szegelésnél rágt a szét már az idő.

Szerencsétlen postagalambok, kiállítási győzelmük pompájában halomra pusztultak. És az a sok derék galambász! A pécsit sikerült hamarabb bezárni.

A fekete sereg

Egyszer volt, hol nem volt, amikor még az igazságos Mátyás nem a mesékben volt, volt egyszer egy Fekete seregünk. Talán ennek révén lelt hazára Himnuszunkban is: *S nyögte Mátyás bús hadát / Bécsnek büszke vára*. A *bús had* föltehetően a sereg feketeségére utal, bár vannak lexikonok, amelyek úgy tudják, csak a vezérük lehetett fekete.

Vörös hadsereg is volt, nem nekünk, hanem a nagy testvérnek. Itt meg, azt hiszem, ideológiában fürdették meg, azért lett vörös. Honvédőként szerveződött, hódítóként múlt ki a maradéka. Hazánkat negyvenhét esztendeig lakta meg, most van tizenöt éve, hogy elhagyott bennünket. Laktanyáik mostanáig mementóként meredeznek. Ahol sereg van, ott ellenség is van, győzelmek is vannak, ezeket én tehát nem szeretem. Nincsen győzelem véráldozat nélkül, egyik oldalon is, másikon is emberek vesznek. A szóban forgó mostani fekete sereg azonban nem fegyverrel küzd, csak élni akar.

Mentünk a minap, végig a Kálvária sugárúton. Alkonyodott éppen, de a sötétséget még fokozta, hogy az eget fekete varjúcsapat borította be. Minden télen sokat látni belőlük, madarászok talán már tudják is, honnan jöttek, de ennyit én együtt még nem láttam. Előző héten a Bohr-elméletet is érintette egyik igen okos előadásunk, és azon szó esett a tiszai galambok emberi ésszel föl nem fogható csapatos surranásairól, meg a csonttollú madarakéről is a Dóm téren, de ehhez képes azok csak kisdobosok lehetnének. Vagy kiscserkészek?

Gondoltam is, látván az áradatot, most álljatok elő, madárszámlálók. Tiétek a kisebbik Kossuth-díj, ha csak saccolni tudjátok is, hányan lehetnek. Mondom, alkonyodott már, lent is, fönt is, és olyan szorosan röptek egymás mellett, könnyen elsodorhatta volna egyik a másikat, ezek a köröket és kanyarokat is olyan testületi összeforrottsággal röpték, az emberi tömegek halálos egymást taposása hozzájuk képest állati öskáosz. A madárvilág egyetlen légi balesetéről sem kaptunk hírt.

Ketten ültünk egy kocsiban, és igen fontos adalékokkal egészítettük ki addigi ismereteinket. Ha a miénknél jóval nagyobb ország összes varjúja ide költözött, maradt belőlük otthon egyáltalán? És ha ezek napkeltével elindulnak eledelt keresni, képesek föltakarítani az egész várost, meg kiszedni a fele vetést. Egyik haszon, a másik kár. *Varjú mondja, kár! Hess, madár!*

Azon is elámulgattunk, hogy a temető fáin legalább annyi ült már, amennyi fönny keringett. És mind a fák hegyén, a lehető legvékonyabb ágakon. Mintha az ott lakozó emberi gyászt egészítenék ki. Egészen biztos, hogy percekben belül a többinek is éjjeli szállást kellett találnia, de sötétben hogyan látták meg a vékony gallyakat? Mert az egészen biztos, hogy egy se száll mellé.

Emlékezetből mondom, micsoda kányacsaták történnek költés idején azok között, amelyek tavaszt érezvén nem vonulnak vissza, hanem kis hazánkat tekintik édes szülőföldjüknek! Pedig választási időszak az is, a *párválasztási kampány* dühe az egeket nyaldossa. Rokonmadár a holló, és tudjuk róla, holló a hollónak nem vájja ki a szemét, föltehetően ezek is hadakoznak majd, ahogy hadakoztak tavaly is, de az ádáz küzdelmet mind elfelejtették. Mindenesetre az éjjeli honszerzésben a legteljesebb demokráciát példázzák.

Szeminárium keretében meghívnám temetői madárlesre az országgyűlések szóvezéreit, vészt károgó pártállásra tekintet nélkül.

Horváth Dezső

Nemesszalókon született 1936. január 14-én. Iskoláit szülőfalujában kezdte, Magyarpolányban folytatta, a gimnáziumot Sümegen járta, az egyetemet Szegeden végezte.

Adassék tisztelet egykori magyartanárának,
Kiss Károly Ernőnek.

Eddig megjelent munkái:

A tizedik ember (Magyarország felfedezése, Szépirodalmi, 1985.); **Klinikai föltámadás** (Magánkiadás, 1991.); **Móra kőpárnája** (Somogyi-könyvtár, 1994.); **A röhögő katona** (Agóra-Print, 1996.); **Aranyhajcsár** (Agóra-Print, 1997.); **Terus ágyi** (Bába és Társai, 1998.); **Ezredes úr, hadra vágva** (Bába és társai, 1998.); „Mivé lettél, csángómagyar?” (Bába és Társai, 1999.); **Vipera** (Bába és Társai, 2000.); **Parasztpassió** (Felsőmagyarország Kiadó, 2002.) **A semmi ember** (Bába és Társai, 2002.); **Dani Jani - Algyő, hol vagy?** (Bába Kiadó, 2003.); **Szelebőce** (Bába kiadó, 2004.). **A fölfedezetlen Magyarország** Az ezredvég tanyáiról (Felsőmagyarország Kiadó, 2005.), **Cseremalac voltam** (Bába Kiadó, 2005.), **Apjuk helyett - állam** (Felsőmagyarország Kiadó, 2006.) **A muraközi ló** (Bába Kiadó, 2006.)